

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn

วไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

ISSN 2730-1516 (Online) : ISSN 2408-1205 (Print)

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

Volume 18 Number 2 (July - December 2023)

วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Humanities and Social Sciences
Valaya Alongkorn

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn

ISSN	XXX-XXX (อยู่ในระหว่างการอนุมัติจัดแจ้งใหม่)	
เจ้าของ โดย	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี	
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บรรจงจิตินันต์	รองศาสตราจารย์ศศิณันท์ เศรษฐวัฒนาบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัสกรดี กัลยาณมิตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอก ศรีเชลียง
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ อ่วมน้อย	
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ ศาสตราจารย์ ดร.สมจิตต์ สุพรรณทสน์ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี รองศาสตราจารย์ ดร.ทองหล่อ วงศ์อินทร์ รองศาสตราจารย์อรรถพร ฤทธิเกิด รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก นิชาพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา มิ่งฉาย อาจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยปทุมธานี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
คณะกรรมการ จัดทำวารสาร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ สอนภักดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ นาควัชร อาจารย์ ดร.ดาวราย ลิ้มสายหัว อาจารย์สุคนธา พุสุวรรณ อาจารย์ศิวินนท์ นิลพานิชย์ อาจารย์ฤทัย สำเนียงเสนาะ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมลาศ เยวะนิจ อาจารย์ ดร.ฤทัยทิพย์ จันทร์สระแก้ว อาจารย์ ดร.มูกริน วิโรจน์ชูฉัตร อาจารย์ศุภวิชัย พ่วงสุวรรณ อาจารย์สุพรรณิ เรืองสงค์ อาจารย์ณัฐพล สิทธิพรหมณ์
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	อาจารย์ ดร.มนฤดี ช่างฉ่า นายกฤตนันท์ ในจิต	นางสาวศิริลักษณ์ ประเจียด
สำนักงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ปณจ.ประตูลำพระอินทร์ จังหวัดปทุมธานี 13180 โทร 0 2529 3914 ต่อ 12 E-mail: huso_published@vru.ac.th	
พิสูจน์อักษร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ นาควัชร อาจารย์ศิวินนท์ นิลพานิชย์	นายกฤตนันท์ ในจิต
จำนวนพิมพ์	100 เล่ม	
พิมพ์ที่	ศูนย์เรียนรู้การการผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ปณจ. ประตูลำพระอินทร์ จังหวัดปทุมธานี 13180 โทร 0 2529 0674	

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.เมษา นวลศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.กันต์ฤทัย คลึงพหล
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
รองศาสตราจารย์ ดร.อริสา สำรอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร พิบูลแถว
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ ภูพิพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร สวณภักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไททัศน์ มาลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลอลักษณ์ โอทกานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระญา ปราปปราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชัญ ยุติธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาวุฒิ วงศ์อนันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมลาศ เยาวะนิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นณวิช ทัทภวิมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช มณีภาค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติเรก หมานมานะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ทองสุขแก้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีมปรีชญ์ คณินพศุตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัชชามน เปรมปลื้ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเอือกเย็น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นณธร หอมบุญมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ปรีชาธรรมวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อดิวัชร พนาพงศ์ไพศาล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธี จันทรศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑิเรย รุ่งหิรัญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณลดา กันต์โถม
อาจารย์ ดร.จารุณี มุมบ้านเช่า
อาจารย์ ดร.มนฤติ ช่างฉ่ำ
อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ หนูไชยแก้ว
อาจารย์ ดร.ชนินทร จักรภพโยธิน
อาจารย์ ดร.ซัชพันธ์ ยิ้มอ่อน
อาจารย์ ดร.เจตต์จ คชฤทธิ์
อาจารย์ ดร.สุรียา คำกุนะ
ดร.กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์
ดร.ไอลดา คล้ายสำริด
ดร.ฉาลิศมา จุลเพชร
นางสาวสมลักษณ์ ฐิ์แผน

[illegible]

กองบรรณาธิการทรงไว้ซึ่งสิทธิในการพิจารณาและตัดสินใจตอบรับตีพิมพ์ลงในวารสาร ทศนะและความเห็นดังปรากฏในบทความต่าง ๆ ภายในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน กองบรรณาธิการ ไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ผู้ประสงคฺจะนำบทความหรือสิ่งอื่นใดที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ จักต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการ และผู้เขียนบทความนั้น ๆ

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการร่วมเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยและบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และผลงานทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างสถาบัน โดยการดำเนินงานด้านการจัดทำวารสารรับผิดชอบโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีกำหนดการออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) กำหนดระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน และกำหนดระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม ในปี 2565 ถือเป็นความสำเร็จของวารสาร ในโอกาสที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ (TCI) ให้การรับรองคุณภาพอยู่ในกลุ่มวารสารที่ 2 (TCI Journal Classification Tier 2) ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567

ในปีที่ 18 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2566 นี้ เป็นช่วงที่วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ตระหนักถึงการรักษามาตรฐานเพื่อก้าวเข้าสู่ TCI กลุ่มที่ 1 ตลอดทั้งการพัฒนางานในเชิงวิชาการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่อันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนผู้สนใจต่อไป จึงได้มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน ตลอดทั้งมาตรฐานในการพิจารณากลั่นกรอง และได้มีการประกาศจริยธรรมการตีพิมพ์บทความสำหรับกองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นิพนธ์ เพื่อดำเนินงานภายใต้กรอบและมาตรฐานทางด้านวิชาการในรูปแบบเดียวกัน

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณกองบรรณาธิการทุกท่าน ตลอดทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการจัดทำวารสาร ที่ให้การสนับสนุนและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดียิ่ง อีกทั้งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากวารสารฉบับนี้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งสามารถนำไปต่อยอดในเชิงวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ อ่วมน้อย

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

ก

สารบัญ

ข - ค

บทความวิชาการ

1. THE HISTORY AND CHARACTERISTICS OF THAI POPULAR SINGING DURING 1925 – 1967 1 - 12
Nutthan Inkhong

บทความวิจัย

2. แนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดภัยอย่างยั่งยืน
อรชร ไกรจักร พระมหาวัชรธรรณ ญาณกิตติ และพระมหานิติทัศน์ ญาณสิทธิ 13 - 22
3. หลักสูตรพัฒนาความสามารถครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์
ตามแนวคิดสเต็มศึกษาระดับปฐมวัย ในจังหวัดนครนายก
ทัศนัย สูงใหญ่ และสมเสมอ ทักษิณ 23 - 34
4. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษา
โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ดิณณภพ มาลาพุด และทัศนัย สูงใหญ่ 35 - 48
5. แนวทางในการยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการจ้างผู้พันโท
เข้าทำงานในสังคมไทย
*ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา ณัฐพล สิทธิพรามณ์ ทัดตั่นนัท คงลำธาร นิช วงศ์ส่องจำ
และทศพล ชูโชติ5* 49 - 56
6. การยอมรับให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พันโท
*ทัดตั่นนัท คงลำธาร ณัฐพล สิทธิพรามณ์ ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา นนทชัย โมรา
และสมบัติ วงศ์กำแหง* 57 - 70
7. การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบึงกาสาม
อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
กัมลาศ เขาวะนิจ บุญอนันต์ บุญสนธิ์ ปิยะ กล้าประเสริฐ และดวงพร อุไรวรรณ 71 - 80
8. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร
กลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
ณัชกร บัญเดียนิติกุล 81 - 88

สารบัญ (ต่อ)

9. ความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบ ทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในภาคเหนือ <i>กล้าแก้ว เวียงแก้ว และกรรองกาญจน์ เวียงแก้ว</i>	89 - 98
10. ความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ <i>น้ำปรง บุญนพ ภัทรมน สุวรรณคณทิ พนมพร พุ่มจันทร์ เอื้ออนุช อนุอมวงษ์ สุชาดา สกลกิจรุ่งโรจน์ และมณทิรา บุญทิพย์</i>	199 - 114
11. การสร้างและการรักษาสถานเสียดสนับสนุนทางการเมือง ของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง <i>ธีรพันธ์ พระให้พร วัลลภ พริยวรรณนะ และจิราพร บุญย้ง</i>	115 - 124
12. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ <i>ปิยนันท์ ปานนัม วิภาหส์น กิติภูมิ วิภาหส์น และนวพรรษ จันทร์คำ</i>	125 - 136
13. การศึกษานโยบายการต่อต้านอิสลามของรัฐบาลโซเวียตในคาซัคสถาน ในปี ค.ศ. 1917-1941 ผ่านแนวคิดการสื่อสารทางการเมือง <i>ปริตต์ อรุณโอสฐ์</i>	137 - 148
14. ข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน <i>ศิริชัย กุมารจันทร์ ศิวพร เสาวคนธ์ และกรกฎ ทองชะโชค</i>	149 - 156
15. ความพึงพอใจของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมในการเข้าใช้งาน ระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม <i>กชวรรณ ยิ้มย้อย และภริดา ชัยรัตน์</i>	157 - 168
16. INDIRECT REFUSAL AND STRATEGIES: INSTANCES OF ANALYSIS IN ROALD DAHL'S SHORT STORY <i>THE SURGEON</i> <i>Siwanon Ninpanit</i>	169 - 182

หลักเกณฑ์การส่งบทความ

การขับร้องเพลงไทยสมัยนิยมยุคแรกในสังคมไทย

THE HISTORY AND CHARACTERISTICS OF THAI POPULAR SINGING DURING 1925 - 1967

ณัฐชัย อินทร์คง *

Nutthan Inkhong *

^{1,2,3} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเมธาร์ธย์

School of Liberal Arts, Metharath University

E-mail: dreamusica@yahoo.com

Received : June 25, 2023

Revised : December 12, 2023

Accepted : December 30, 2023

ABSTRACT

Thai popular singing is a musical activity that is very popular in Thailand. Especially the singing that comes from the songs of Suntraporn band and luk-krung style. These songs are continually being re-recorded for sale. Until today, these songs are used as main elements in television singing competitions. This article therefore presents synthetic data on three main principles, namely (1) the history of singing in Thailand before 1967 to create an understanding of the source and development of singing in Thailand, which has led to the singing of Thai popular songs; (2) the history of Thai popular singing during 1925 – 1967, which presents the timeline of the phenomenon of singing through the entertainment business and government administration policies that led to the popularity of Western-style Thai music among Thai people at that time; and (3) the characteristics of Thai popular singing during 1925 – 1967, which presents five characteristics, including the natural voice projection, the vibrato, the neumatic singing, the melismatic singing, and the interpretation and emotional expression. These data show the connection between Thai traditional singing and the influence of Western music entering Thailand that leads to Thai popular singing having characteristics, which is unique and different from the popular singing of the West and other nations. Because the characteristics of Thai popular singing during 1925 – 1967 came from the combination of singing skills in Western popular music and Thai culture and ways, such as language, expression, beliefs, ideas, etc.

Keywords

History of Singing in Thailand; Characteristics of Thai Popular Singing;
Thai Popular Music

Introduction

Thai popular singing is an important component of the Thai music industry. At present, Thai popular singing is divided into many types, such as luk-krung, luk-thung, pop, rock, jazz, etc. The variety of types of Thai popular singing arises from its popularity among listeners in each era, according to the meaning of word “popular music”, which is one of kinds of Western music. Popular music is music that has been widely popular among people in society since the 19th century. Popular music is music that is easy to listen and to remember. Because it has a simple form and characteristics that are different from classical music, art song, and folk song, and the content in the popular music is related to the way of life and culture of people in society. Popular music bands consist of singers, electric guitars, electric basses, keyboards, and drum sets, but some bands also include woodwind and brass instruments such as saxophones, trumpets, trombones, etc. In addition, popular music is composed to meet the needs of specific groups of people in society, especially teenagers in each era. Popular music has become a product of the music industry in the mass market. It is related to commerce, such as mass production, for-profit production, sound recording and mass media distribution, etc. (Kennedy, M., 1993, 686; Manuel, P., 1988, 2; Birrer, F., 1985; Inkhong, N., 2016, 91-92)

Later, when popular music spread to various countries around the world, including Thailand. Thai popular music thus emerged and became a new form of entertainment replacing Thai traditional music. Since 1939 during the Field Marshal government P. Pibulsongkram, large bands were encouraged to form to play an important role in creating songs as a tool for presenting government policy. Until the official name was given to call songs that had Thai lyrics, Western music arrangements, and Western singing as “Thai international songs” (In Thai “Phleng Thai Sakon”) (Inkhong, N., 2016, 229) From the meaning of the word “popular music” and the general characteristics of “Thai international music” in this article therefore defines music composed with Thai lyrics and Western music as “Thai popular music”.

For the reason that Thai popular singing is a musical activity that is very popular in Thai society, especially Thai popular singing from Suntraporn band and luk-krung style had been re-recorded for sale, such as GMM Grammy's Grammy Gold album, Nititad Promotion's immortal album, etc. Moreover, nowadays, there are many singing contest programs both in the mainstream media and on the general contest stage, such as Golden Song, Best Song Contest (In Thai “Phleng Aek”), etc. Therefore, the author is interested in writing the history and characteristics of Thai popular singing during 1925 – 1967 as part of my doctoral thesis for the benefit of interested readers. This article divides information into three parts: (1) The history of Thai popular singing before 1967; (2) The History of Thai popular singing during 1925 – 1967; and (3) The characteristics of Thai popular singing during 1925 – 1967. The details are as follows:

The history of singing in Thailand before 1967

Before studying characteristics of Thai popular singing during 1925 – 1967, the author wants to present the history of singing in Thailand before 1967 to create an understanding of the source and development of singing in Thailand, which has led to the singing of Thai popular songs. The history of singing in Thailand before 1967 divided into two groups: (1) Traditional singing in Thailand; and (2) Singing influenced by Western music. Brief details are as follows:

Traditional singing in Thailand: Lullaby – Folk music – Traditional music

Thai singing began at home when mothers or nannies would sing lullabies or cradle songs to the infants. These songs had lyrics which comforted the baby with love, affection and care, and aimed to lull the baby to sleep. Later, it began to include the function of storytelling, which supported the morality, cultural beliefs, kindness, love, and warmth between a mother and her child (Amatyakul, 1993). This particular style of singing is known as folk music, and still exists in a number of agricultural communities. Some examples of these folk songs are *Pleng Kiao Khao* (Harvest Song), *Pleng Song Fang* (Straw Song), and *Pleng Ten Kam Ram Khiao* (Scythe Dance Song). Later, the singing was developed into ceremonial songs, such as *Pleng Tham Khwan* (Ceremony for Encouragement Song). They were also developed into the songs used in various performances, such as dancing, theatre productions, and puppet shows. These songs could be either instrumental music or vocal music, and could also be divided into two categories: *Pleng Cha* (slow-tempo songs) and *Pleng Reo* (fast-tempo songs). Then, they were transformed into Thai traditional music with two types of rhythm: *Na Thab Song Mai* and *Na Thab Prob Kai*. *Na Thab Song Mai* is used either in songs with short or flexible melodies or in songs with an indeterminate length. On the other hand, *Na Thab Prob Kai*'s length is two times longer than that of *Na Thab Song Mai* and it is used in songs with orderly melodies (The Royal Institute, 2002, pp. 168–169). Thai traditional music thereafter has been used in many kinds of Thai performing arts, such as *Lakhon Ram* (Thai Dance Theater), *Khon* (Mask Dance), *Nang Yai* (Big Puppet), *Sepa* (Singing with Wooden Clappers), and *Pi Phat* (Thai Classical Band) (Inkhong, 2016, pp. 117–120). For this reason, singing that was popular in Thai society appeared in vocal songs in Thai traditional music through Thai performing arts.

Singing influenced by Western music: Church music – Court music – The royal anthem

Before 1932, Thailand was known by its former name, Siam. The Siamese had their first meeting with Portuguese people in 1511. This was also the first time that Western music was introduced to Siamese people, as they heard the European church songs from the Portuguese village located near the capital of Ayutthaya. From the 16th century onwards, many foreigners such as Dutch, British, and French nationals arrived in Siam and consequently stayed, traded, worked as missionaries, and worked for the court as well as the army. They played music and sang the church songs and later they taught the Siamese to sing Western style songs. During the mid-17th century, the Siamese court had a very good connection with the French court of Louis the 14th and they had exchanged the visiting ambassadors to France (1684–1686 AD). During these visits to Paris, many Siamese saw and heard high-level operatic European singers, but the Siamese could not imitate them. Centuries later, in 1828, many Presbyterian missionaries arrived in Bangkok. They built schools and started singing classrooms for children. They brought their folk music and traditional songs to Siam along with them. At that time, the new Siamese generation learned to sing in both English and French. There were many Siamese who were able to sing Western songs and they learned more church, folk, and traditional songs of European styles (Natchanawakul, 2012, pp. 32–98).

Up until 1855, The Siamese army had not had any royal anthem. The two militaries (Capt. Impey and Capt. Thomas G. Know) therefore used Great Britain's saluted song "God Save the King" without lyrics instead (Natchanawakul, 2012, p. 108). This song, however, was disused in 1871 (during the reign of King Rama V). In 1888, during the reign of King Rama VI, a new royal anthem was

composed with many lyrics. Later, the official lyrics for the royal anthem were decided upon and chosen, and have been used ever since the official announcement on March 1, 1913 (Inkhong, 2015, pp. 126–132). Therefore, the royal anthem of Thailand was the first modern Thai song which had Thai lyrics and a Western melody (Amatyakul, 2015). Moreover, in 1904, Siamese students were regulated to sing the royal anthem every Monday and Friday. This aimed to create the gratitude towards King Rama V (Amatyakul, 2009, pp. 63–64). Siamese people, as a result, were more acquainted to Western singing. As time passed by, the Siamese who could sing Western songs in several styles passed on their skills to the following generations. This later created popular singers and composers within the land of Siam.

The History of Thai popular singing during 1925 - 1967

In the late nineteenth century, popular music emerged in the Western Hemisphere and spread to countries around the world, including Thailand. It resulted in a new form of music emerging and being used in Thai society in place of traditional Thai music. A new style of music influenced by Western popular music began after the opening of the Suez Canal in 1869, musicians, bands, singers, and theater groups from various parts of Europe sailed to Southeast Asia. Since then, Western musical theaters and operas have become more and more common in places such as Singapore, Batavia (Jakarta), Hong Kong, and Bangkok. By the late 1890s, a native Siamese composer named Mr. Prawat Khojarig (1892–1949), the most famous leader of Thai traditional musical theater, had observed a lot of Western musical arts. He then imitated their work, their styles of acting, as well as their music and singing styles. By 1917, Siamese musical theaters had adopted new musical compositions which imitated the Western styles. They used Western melodies but the lyrics were sung in the Thai language. They used Thai traditional string ensemble mixed with some Western instruments such as pianos, violins, pedal organs, and saxophones (Amatyakul, 2015).

The above information represents the transition point between traditional Thai singing and new styles of singing influenced by Western music. Because even though this musical theater uses Western instruments to accompany the singing, but the performers still use the traditional Thai singing method. Until, Thai film entrepreneurs in the pioneering era used a new style of film music, which was Western popular music to accompany the singing of Thai words since 1925. Therefore, the author sets the time scope of the study of Thai popular singing as starting in 1925.

The singing technique was gradually changed from a traditional Thai style to a more Western one. It developed continually and consequently became the new singing technique. Thai popular songs originated in 1925 in the film industry by the first Thai-owned popular stringed ensemble which was named the *Sri Krung* Soundtrack Movie Company (Amatyakul, 2006, pp. 5-6). In Thai musical theaters, around the year 1930, there were many Thai composers such as Pranboon (Mr. Juangjan Jankhana, 1901-1976), and Petcharat (Mr. Somprasong Rattanathatsanee, 1901-1965) who started to apply the Western music compositions in to their works. Therefore, the songs from the films and the musical theaters were well-received because they were very up to date at that time. After the Thai kingdom revolution in 1932, the new constitutional government used Thai popular music as a tool to declare their policy through the radio stations, theaters and also established two big bands for public entertainment as well as ballroom dancing. One of the big bands of Thai government was the “Krom

Khotsanakarn Band” (currently means Public Relations Department), which used the name “Suntaraporn Band” when performing music outside of official hours. The government encouraged all Thais to listen to Thai popular music instead of Thai traditional music. They had Thai popular songs composed almost every day, and broadcasted these songs repeatedly all over the country (Inkhong, 2016, pp. 161-231). The above information shows that the government's use of Western Thai popular music is based on the idea of promoting internationalism. Music became representative of government policy at the time, according to Adorno wrote “Since the mid-nineteenth century a country's music has become a political ideology by stressing national characteristics, appearing as a representative of the nation, and everywhere confirming the national principle.” (Chun, A., Rossiter, N., and Shoesmith, B., 2004, 1) Since 1946, HM King Bhumibol (1927-2016), introduced his compositions of blues, jazz, and other styles to the kingdom. His compositions were broadcasted all over the country and they were well-received by all Thais (Amatyakul, 2007, pp. 36-37). Therefore, the king's compositions were one of the main influences which promoted Thai popular music throughout the nation.

Later around 1967, during the Vietnam War, a new style of Thai popular music emerged and the characteristics of singing were different from the Thai popular singing in the previous period. Thai singers in this period changed the singing style into totally American singing, which was a lot louder both in terms of singing voice and in terms of music, and it was called rock. Therefore, the author sets the time scope of the study of Thai popular singing as ending in 1967.

The characteristics of Thai popular singing during 1925 - 1967

In the study, after *Prawat Khojarig's* work in the musical theater, around 1930, there were many Thai composers beginning to create new Western popular compositions. Their musical bands used three – five Western instruments to accompany the singing. Those band instruments were usually violins, pedal organs, pianos, saxophones, guitars and a percussion set (Amatyakul, 2016). This conforms to the statement of Kennedy (1997, p. 686) that “Performers are usually singers, guitarists, or drummers, sometimes with complicated electric effects”. Based on the analysis, the sample records during 1931–1932, included ten songs of two singers including *Ms. Bunnak Chenchopphanthakit* and *Ms. Prathum Prathiprasen*. The study reveals that there were problems in singing: (1) sometimes the singing did not go along well with the music, (2) there was no pitch adjustment to make it more suitable for Thai pronunciation, and (3) some of the lyrics were not clear (Inkhong, 2015, pp. 181–182). Since the problems were later solved by singers and composers alike, Thai popular singing finally has the correct pronunciation with an appropriate matching pitch. This conforms to the statement of Morettini (2006, p. 18) that the important skill of singing is the matching pitch: singing to pitch notes with accuracy. Thai popular singing was continually developed during 1925–1967. Ultimately, the singing style has completely changed from the old Thai traditional singing style to the new Thai popular style.

From the study, the author found that the characteristics of Thai popular singing can be divided into five categories: the natural voice projection, the vibrato, the neumatic singing, the melismatic singing, and the interpretation and emotional expression. Based on the analysis, the sample records produced during 1933–1967 (consisting of 66 songs from 20 different singers), were divided into three groups: (1) the singers of Thai film group, such as Mr. *Chamrat*

Suwakhon, Ms. Chuangchan Chankhana, Mr. Luan Wainunawin, Mr. Mani Sumonnat, etc., (2) the singers of *Suntharapon Band*, such as *Ms. Manthana Morakun, Mr. Uea Sunthonsanan, Mr. Luan Kwantham, Mr. Winai Chunlabudsapa*, and *Ms. Phensi Phumchusi*, and (3) the singers outside *Suntharapon Band*, such as *Mr. Suthep Wongkamhaeng, Ms. Sawali Phakaphan, Mr. Charin Nanthanakhon, Mr. Kasem Milinthachinda*, and *Mr. Thanin Intharathep* (Inkhong, 2015, pp. 181–182). The study reveals the information as follows:

1. The natural voice projection in the Thai popular singing can be divided into two types: (1) the true voice and (2) the falsetto voice. Each individual sound differs in its beauty and a singer can choose to use any of the two types. If the composer knows the singer's natural voice, he will compose the song that is suitable for each of them. Therefore, the voice of each singer is different. This finding corresponds with the study of Kennedy (1997, p. 817) that styles of singing and methods of voice producing have varied over the centuries and the study of Phillips (2003, p. 43) that tone is what's known as the color or timbre of voice, and every voice has a specific color, which can be described as warm or strident. Two singers singing the same song in the same key may sound different.

2. The vibrato is one of the elements of popular singing style. The vocal vibrato is defined differently by each era. In earlier eras, the singers of musical theatre and Thai films rarely used vocal vibrato. They just sang the last word of a phrase with a long note. Afterwards, most Thai singers in the government's big band sang a little vibrato. They only vibrated their voice very little in order to add the sweetness of the singing and the vibrato was found mostly in female singers with the low vocal register. Some singers outside the government's big band group used vibrato on the last note of the phrase, especially when the last note was either whole or half note. The vibrato was not used in every phrase because it was supposed to be used sparingly, yet properly. It was used only when it was suitable for the meaning and emotion of the song. Therefore, the vibrato produced variety of voices. This finding corresponded with the study of Bunch (1997, p. 75) who mentioned, "Seashore (1936) has defined a good vibrato as a pulsation of pitch usually accompanied with synchronous pulsations of loudness and timbre, of such extent and rate as to give a pleasing flexibility, tenderness and richness to the tone", and the study of Morettini (2006, p. 18) who mentioned that vibrato is important to having variety in singing tone. The vibrato was a new element of singing which did not appear in Thai traditional singing but appeared later in the Thai popular style and it was well-received as a good characteristic. This conforms to the statement of Bunch (1997, p. 75) that the artistic quality of singing is frequently judged by the presence of vibrato in the sound. Therefore, the vibrato is believed to be influenced from the Western popular singing because this technique has never been used in Thai traditional singing.

3. The neumatic singing is a method to produce the correct tonal qualities of Thai language. Some Thai popular singers have some problems concerning Thai linguistic nature. Thai language is a tonal language which owns 32 vowels and five tone marks ranged from low to high pitch (a: à: â: á: ǎ:). Each tone has a different meaning. Moreover, there are 44 Thai consonants which are classified into three ranging groups. There are 11 consonants for high pitch, nine for middle pitch, and 20 for the low pitch. These are extremely important elements of the pronunciation of Thai language. This conforms to the statement of Miller (2004, p. 111) that diction is the description of the production of vowels and consonants both of which are equally important.

The properly articulated vowels and consonants are the very substance of good voices. Moreover, Phillips (2003, p.95) claimed that the production of consonant sounds with clarity and precision helps the singer to sing clearly to the audience. This is because the lyrics of a song are the vehicle for telling a song's story. Therefore, Thai singers have to be trained to produce the exact linguistic pitches (frequencies). This includes both singing in tune and uttering the correct tonal qualities of its original language. To sing in Thai, singers must have good ear training in order to express the meaning of the lyrics used. Therefore, techniques of word uttering become an important duty of each singer. They need to emit the sound with the correct linguistic approach, the correct pitch and also the correct meaning.

According to the Western singing technique, if the singers sing two – three notes with one single word, it is the neumatic singing. Mahrt (2015 p. 7) explained that neumatic means several syllables receive a group of notes which can be two, or three, or sometimes a few more. In the past (before 1932), neumatic singing began when a number of singers tried to utter sounds with the correct pronunciation of Thai language. This was made by the singers themselves without the intended notations composed by the Lyricist. Afterward, the composers paid more attention to write lyrics which appropriately matched with the notation of the music. If the pronunciation of the lyrics did not match the music, the composer would change those lyrics instead of using the technique of neumatic singing. Therefore, neumatic singing in Thai popular songs has been reduced and rarely appears. The results from this study showed that there are two types of neumatic singing: (1) the utterance from the lower pitch to the higher pitch in order to match the tone mark of the lyric and (2) the utterance from the higher pitch to the lower pitch in order to match the tone mark of the lyric. Some examples are shown below:

Figure 1 The neumatic singing in 'Mon Rak Ban Na', sung by 'Mr. Suthep Wongkamhaeng'

Figure 2 The neumatic singing in 'Chan Kapho Ruang', sung by 'Ms. Manthana Morakul'

The neumatic singing corresponds with the Thai words in the voice production. There are two specific terms: (1) *Pan Kham* (pān^ham) and (2) *Pan Siang* (pān^siaŋ) which mean the way of expressing the correct words and the way of expressing the correct notation (sound) respectively. These two terms are concerned with phonation, especially when one single word is phonated with two or more notes. This conforms to the statement of Mahrt (2006, p. 7) that "...the neumatic means several

syllables receive a group of notes, two, or three, or sometimes a few more...”. The neumatic singing in Thai popular singing may sound like an ad-lib technique of the Western popular style. Later, neumatic singing in each song became the prototype for the new generation of the Thai popular singers who fully imitate the singing of the original song. They do not improvise the melody while they sing. Therefore, neumatic singing is not classified as the ad-lib technique of the Western popular style. The neumatic singing is a characteristic which presents the importance of Thai pronunciation. This is because the clear utterance helps the audience to understand the meaning of lyrics as the composer originally intended to convey. This consequently leads to the appreciation for the song. This conforms to the statement of Phillips (2003, p. 95) that “...the production of consonant sounds with clarity and precision helps the singer to sing clearly to the audience. This is because the lyrics of a song are the vehicle for telling the song’s story...”.

4. The melismatic singing is one of the techniques in Thai popular singing. This technique was adapted from Thai traditional singing, in which singers may use the vocal sound to create the continuous melody with the sounds of (əː), (əːj), (əːŋ), etc. This is in accordance with the meaning of melismatic singing defined by Mahrt (2006, p. 7) that “... the melismatic means some individual syllables receive a long and complicated series of notes...”. Before understanding in the melismatic in Thai popular singing, the author would like to explain further that this singing technique has been the Thai traditional singing method which showed the abilities of the singer to emit the appropriate continuous throat sound along with wording. The throat sounds of the melody must be able to express the meaning as well as the emotional and stress of verbal interpretations. For example, the melismatic singing in the Thai traditional song named ‘*Khamen Sai Yoke*’ was written in Western notations as shown below:

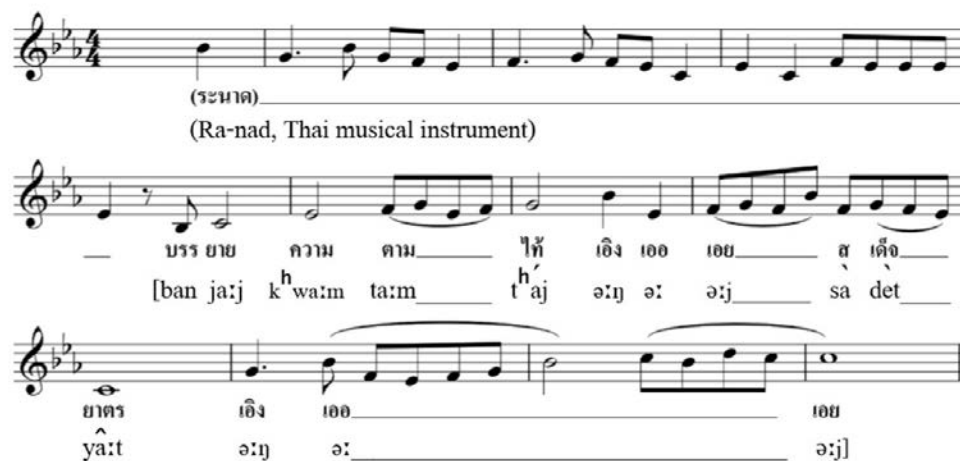

Figure 3 Notes from the Thai traditional song named ‘*Khamen Sai Yoke*’

In Thai popular music, many Thai composers commonly use this technique in their pieces in order to show that such songs are derived from the original Thai traditional singing. Therefore, singers who used to sing with a melismatic pattern may have trouble adjusting their throats and other speech organs when they practice the new style of Thai popular singing. For example, the melismatic singing in Thai popular music is to phonate one syllabic word by humming the tone u: , x: , x:ŋ , etc., as shown below:

Figure 4 The melismatic singing in 'Jub Jan', sung by 'Mr. Thanin Intharathep'

5. The interpretation and emotional expression are the last characteristics of Thai popular singing. They were developed continuously during 1925 - 1967. Concerning the singers of musical theatres and Thai films, the interpretation and emotional expression were up to the plot and the role of the characters. The interpretation subsequently is up to the meaning and the emotional expression of the lyrics. The singers use their own imagination and experience to understand, to analyze, and to express the correct emotion through the voice and body expression such as the eye expression, facial expression, and gestures. This conforms to the statement of Miller (2004, pp. 226-227) that "...a singer must know about the external body language, and that facial expression is of prime importance for communication..."

For example, one singer reported that, in a sad song, she could use her own experience in her life when she saw her mother being heartbroken and crying because of a father's unfaithfulness. This was due to the fact that she was just only 14 years old and she did not understand about love and sadness. Therefore, she imagined her mother's feelings in order to sing and convey this to the audience. For new singers, the composer would suggest to the singers how to sing and express the feeling until the singers could understand the meaning of the lyrics and interpret the song by themselves. Therefore, the singing has been performed by various methods, such as lessening the voice, singing loudly or softly, singing in short or long voices, singing weakly or forcefully, and singing with a concise voice. These methods enable the listener to understand the variety of emotions: sweetness, cheerfulness, sadness, romance, etc. Finally, the singers are able to interpret and express the feeling of every singing word, which makes the expression relate to the dynamic, vibration, and the accompanying music. Therefore, the interpretation and emotional expression has become an important characteristic in Thai popular singing. This conforms to the statement of Bunch (1997, pp. 153-154) that the communication of emotion deserves the attention of every singer and he also mentioned Manfred Clynes' (1989) explanation in his book (Santics: The Touch of the Emotions) that has gone a long way towards clarifying and defining what pure emotion means because he has found a way to measure and quantify the pure states of joy, love, grief, hate, anger, and no emotion. The interpretation and emotional expression in Thai popular singing are unique because singers use the lifestyles, concepts, emotions, and their experiences in Thai culture in order to further interpret, imagine, and express the meaning of the song.

Discussion

Studying the history of Thai popular singing requires understanding historical information about traditional singing in Thailand and singing influenced by Western music. Because both parts led to the beginning of Thai popular music and Thai popular singing. In the part of Thai popular music, after Western music culture accessed Thai society, many Thai musicians used the knowledge gained from their exposure to Western musical instrument performances and Western-style singing to create a new music culture. They mixed the Western style with the context of Thai society and culture and created a new music culture. Thai popular music is therefore unique and different from Western classical music and Thai traditional music. This conforms to the statement of Kennedy (1997, p. 686) that “popular music has had the special meaning of non-classical music since the late 1950s”, and Manuel (1988, p. 2) that “popular music is a new form of music that distinguishes the music of the people from the more artistic music associated with the elites”. Moreover, during 1925–1967, Thai popular music was an important element of the entertainment industry including musical theater, film, and big band performances. Thai popular songs were very well-received by all listeners, especially ignoble people and teenagers, because the songs were very up to date at the time. This statement corresponds with the study of Middleton (1990, pp. 3–4) that “popular music is defined as songs for the bourgeois market”, the study of Manuel (1988, p. 2) that “The popular music is in close relationship to the mass media”, and the study of Shuker (1994, p. 10) that “the dominant characteristic of popular music is socio-economic in nature, includes mass production, and appeals to a predominantly youthful market.” On the other side, The leaders of the nation carried out many policies with the use of Thai popular songs: (1) demanding that Thai students sing The Thai Royal Anthem to show loyalty to the king, (2) encouraging the dissemination of Thai popular music in order to change the tastes of the people in the country from Thai traditional music to the new genre with the Western characteristics so the nation could be considered as modern as Western countries (civilized countries), and (3) many Thai popular songs were composed to support various government policies aiming to develop the country. The songs were performed by big bands which encouraged the people to absorb the information and behave themselves accordingly, etc. From the above discussion it can be seen that Thai popular music has been influenced by Western music since the Ayutthaya period. Especially when Western popular music entered Thailand, the country's popular music changed markedly from Thai traditional music to Thai popular music. In the part of studying the characteristics of Thai popular singing, it was found that one of outstanding results of characteristics of Thai popular singing is the neumatic singing which relates to Thai words in the voice production. The author found that the neumatic singing reflects the linguistic culture. Because it is caused by the intention of expressing the correct Thai words corresponded with musical pitches in Western music. As a result, the neumatic singing of Thai popular singing has a different sound identity from Western style. Moreover, the melismatic singing in Thai popular singing appeared between 1925 – 1967 and was directly influenced by Thai traditional singing. For two reasons: (1) early singers of Thai popular music had experience from Thai traditional singing. Therefore, those singers use this technique in Thai popular singing; and (2) composers used the melismatic singing, which is one of important methods of Thai traditional singing, in many Thai popular songs.

Conclusion

Studying the history of Thai popular singing during 1925 – 1967 shows the connection between Thai traditional singing and the influence of Western music entering Thailand led to Thai popular singing having characteristics, which is unique and different from the popular singing of the West and other nations. Characteristics of Thai popular singing during 1925 – 1967 came from the combination of singing skills in Western popular music and Thai culture and ways, such as language, expression, beliefs, ideas, etc. according to the statement of Klahan (2017) that Thai culture is the basis of living together; and Demonstration School, University of Phayao (2017) that Thai culture is unique in its spoken language, writing, costumes, beliefs, manners and customs, food, etc. This study allows one to know and understand the source and development of methods or techniques for singing Thai popular songs to be able to develop or expand singing skills in Thai popular songs. On the other hand, understanding the value of the methods of Thai popular singing during 1925 – 1967 is one way of realizing the preservation of the traditional methods of Thai popular singing. Finally, in the academic area, the results of this study can serve as a guideline for research on methods of Thai popular singing in other eras to find similarities or differences in characteristics, which can be used as knowledge used in the education system.

REFERENCES

- Amatyakul, P. (1993). *Notes for a lecture on lullaby culture*. Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand.
- Amatyakul, P. (2006). *The political power influences the important music of the nation: Song of people and non-government agency*. Bangkok, Thailand: Princess Maha Chakai Sirindhorn Anthropology Centre, Silpakon University.
- Amatyakul, P. (2007). *Musical archives of the reign of King Rama V-IX*. Bangkok, Thailand: Duantula.
- Amatyakul, P. (2009). *Music: From the Prince Narisara Nuwattiwong to Phraya Anuman Rajadhon*. Bangkok, Thailand: Ruankaeokamphim.
- Amatyakul, P. (2015, August 10). Interview by N. Inkhong [Tape recording]. The royal anthem of Thailand. Archives of the Musicology Hermitage, College of Music, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand.
- Amatyakul, P. (2016, December 13). Interview by N. Inkhong [Tape recording]. The musical theater of Thailand. Archives of the Musicology Hermitage, College of Music, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand.
- Birrer, F. (1985). *Theories of Popular Music*. Retrieved January, 5, 2012, From http://en.wikipedia.org/wiki/Popular_Music
- Bunch, M. A. (1997). *Dynamics of the singing voice* (4th ed.). New York, NY: Springer.
- Clynes, M. (1989). *Sentics: The touch of emotions*. New York, NY: Doubleday Anchor.
- Chun, A., Rossiter, N., and Shoesmith, B. (2004). *Refashioning Pop Music in Asia: Cosmopolitan flows, political tempos and aesthetic industries*. New York, NY: RoutledgeCurzon.
- Demonstration School, University of Phayao. (2017, November 16). Re: Thai society [Web log post]. Retrieved from <http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/soc/2.htm>

- Inkhong, N. (2016). *Development, characteristics and knowledge of Thai popular singing* (Unpublished doctoral dissertation). Mahidol University, Nakhon Pathom.
- Kennedy, M. (1997). *The oxford dictionary of music*. New York, NY: Oxford University Press.
- Khurowad, P. (1996). *Thai art and culture*. Bangkok, Thailand: Ruamsan (1997).
- Klahan, T. (2017. November 16). Re: Document archives of citizen's duty: Thai society [Web log post]. Retrieved from <http://www.mwit.ac.th/~keng/index5.html>
- Mahrt, W. (2015, September 19). Re: Gregorian chant as a paradigm of sacred music [Web log post]. Retrieved from https://media.musicasacra.com/publications/sacredmusic/133/1/1_1.html
- Manuel, P. (1988). *Popular musics of the non-Western world*. New York, NY: Oxford University Press.
- Middleton, R. (1990). *Studying popular music*. Milton Keynes, UK: Open University Press.
- Miller, R. (2004). *Solutions for singers: Tools for performers and teachers*. New York, NY: Oxford University Press.
- Morettini, D. S. (2006). *Popular singing: A practical guide to: pop, jazz, blues, rock, country and gospel*. London, UK: A&C Black Publishers.
- Natchanawakul, N. (2012). *Western music in Siam: The development between A. C. 1841–1941* (Unpublished doctoral dissertation). Mahidol University, Nakhon Pathom.
- Phillips, P. S. (2003). *Singing for dummies*. New York, NY: Wiley Publishing.
- Phukhaothong, S. (1996). *Thai classical music and the entrance*. Bangkok, Thailand: Ruankaeokanphim.
- Seashore, H. (1936). *An objective analysis of artistic singing*. In: *Studies in the psychology of music* (vol 4). Iowa, USA: The University Press.
- Shuker, R. (1994). *Understanding popular music*. New York, NY: Great Britain.
- The Royal Institute. (2002). *Dictionary of Thai music: Voice-orchestra*. Nonthaburi, Thailand: Sahamitr printing.

แนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน

GUIDELINES FOR COMMUNITY DEVELOPMENT TOWARDS A SUSTAINABLE WASTE-FREE COMMUNITY

อรชร ไกรจักร¹ พระมหาวรญาณธรณ์ ญาณกิตติ² และพระมหานิธิทัต ญาณสิทธิ³

Orachorn Kraichakr¹ Phramaha Warantorn Yanakitti² and Phramaha Nitithat Yanasitthi³

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts, Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: pu_2556@yahoo.com

² หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts, Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: warantorn999@gmail.com

³ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts, Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: Nitithat1997@gmail.com

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย เรื่อง “พัฒนารูปแบบข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลเพื่อการจัดการสู่ชุมชนปลอดขยะ
วิถีพุทธภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน” รหัส MCU RS 65004

Received : March 9, 2023

Revised : November 1, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดชุมชนปลอดขยะ Zero Waste 9 ชุมชน เป็นพื้นที่วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การทำประชาคมเพื่อกำหนดกิจกรรมจัดการขยะ เช่น กิจกรรมจัดการขยะตามหลัก 3 Rs กิจกรรมหน้าบ้านนำมอง 2) การสร้างการมีส่วนร่วมตามหลัก 5บว (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อให้การจัดการขยะในชุมชนดำเนินไปด้วยดี 3) การจัดการขยะในชุมชน กล่าวคือทุกภาคส่วนกระทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองให้สมบูรณ์ จะอย่างไรก็ตาม ในช่วงดำเนินการกิจกรรมจัดการขยะ อาจเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ผู้นำชุมชนควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกำหนดเกณฑ์ประเมิน หรือพูดโน้มน้าวจิตใจให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการจัดการขยะ หรือใช้สังคมบีบบังคับ การจัดการขยะในชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อปัจเจกและชุมชน เช่น ชาวบ้านมีรายได้จากการขายขยะ ชาวบ้านมีสวัสดิการชุมชน พื้นที่ของชุมชนสะอาด สวยงาม

คำสำคัญ

การจัดการขยะ การพัฒนา ชุมชน

ABSTRACT

The purpose of this research article is to study guidelines for community development towards a sustainable, waste-free community. The study employed a qualitative approach, selecting Zero Waste communities as research areas and collecting data through interviews. The data were analyzed following the principles of content analysis. The results found that guidelines for developing a community towards a sustainable, zero waste community include three steps as follows: 1) undertaking the Community Stage to determine waste management activities, such as waste management activities according to the three Rs principles, activities in front of the attractive house; 2) building a participatory according to the principles of Boworn (community, monastery, school) so that waste management in the community goes on smoothly; and 3) waste management in the community, that is, all parts complete their duties. However, during waste management activities, there may be various obstacles, such as some villagers not cooperating. Community leaders should solve this problem by setting evaluation criteria, convincing villagers to realize the importance of waste management, or using social pressure. Waste management in the community brings benefits to individuals and communities, for example, villagers earn income from selling recyclable waste, villagers gain welfare from the community, and the area in the community becomes clean and beautiful.

Keywords

Waste management; Development; Community

บทนำ

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 ประเทศไทยเป็นประเทศที่สร้างขยะพลาสติกเป็นอันดับที่ 5 ของโลก โดยมีปริมาณขยะพลาสติก 4,796,494 ตัน/ปี และมีสัดส่วนขยะพลาสติกในขยะทั่วไปมากเป็นอันดับที่ 3 ของโลก โดยแบ่งสัดส่วนปริมาณขยะพลาสติกได้ 3 ประเภท คือ ถุงพลาสติก 1.11 ล้านตัน ขวดพลาสติก 0.40 ล้านตัน แก้วพลาสติก กล่องพลาสติก และภาชนะพลาสติก 0.23 ล้านตัน (กลุ่มงานติดตามประเมินสถานการณ์ กตป. สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565) ต่อมา ในปี พ.ศ. 2564 กรมควบคุมมลพิษ ได้เปิดเผยข้อมูลว่า ประเทศไทยมีขยะเกิดขึ้นประมาณ 24.98 ล้านตัน โดยมีปริมาณลดลงเมื่อนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกับปี 2563 ร้อยละ 1 โดยขยะถูกคัดแยก ณ ต้นทาง พร้อมกับนำกลับไปใช้ประโยชน์ 8.61 ล้านตัน ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง 9.68 ล้านตัน และถูกกำจัดไม่ถูกต้อง 6.69 ล้านตัน (ส่วนพัฒนาและบริหารระบบสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565) สาเหตุที่ทำให้ปริมาณขยะในประเทศไทยลดลง สืบเนื่องมาจากการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ โควิด-19 (COVID -19) ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ซึ่งก็ทำให้ปริมาณขยะลดลงไปด้วย แต่ในขณะเดียวกัน หลายบริษัทได้ออกมาตรการการปฏิบัติงานแบบ “Work From Home” พนักงานที่ทำงานที่บ้านได้สั่งอาหารผ่านระบบบริการส่งอาหาร (Food Delivery) เช่น Grab Food, Line Man, Food Panda เป็นต้น ส่งผลให้ปริมาณขยะพลาสติกเพิ่มขึ้น เช่น กล่องโฟม กล่องพลาสติกใส่อาหาร ถุงพลาสติก ถุงเครื่องปรุง ข้อน ส้อม มีดพลาสติก แก้วพลาสติก (มติชน, 2565) ในปี พ.ศ. 2565 กรมควบคุมมลพิษยังไม่ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณขยะในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม THAIPUBLICA ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณขยะของกรุงเทพมหานครว่า ปี พ.ศ. 2565 กรุงเทพมหานคร มีปริมาณขยะ 10,705 ตันต่อวัน โดยประชาชน

ในกรุงเทพมหานคร สร้างขยะวันละ 2-3 กิโลกรัมต่อวัน (THAIPUBLICA, 2565) นอกจากนี้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้รายงานไว้ว่า เทศบาลในประเทศไทยดำเนินการจัดการขยะไม่ถูกต้องในระหว่างเก็บขน ขนถ่าย หรือการกำจัด ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ยกตัวอย่าง เช่น เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฝั่งกลบขยะผิดวิธี ทำให้มีกลิ่นรบกวน และทำให้เกิดก๊าซมีเทนซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยของเรา ณ ตอนนี้ กำลังประสบปัญหาขยะ และมีปัญหาด้านการจัดการขยะที่ไม่ถูกวิธี (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562) จะอย่างไรก็ตาม ชุมชนหลายแห่งที่มองเห็นปัญหาและผลกระทบจากขยะดังกล่าวข้างต้น ได้ดำเนินการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นชุมชนปลอดขยะ Zero Waste เช่น ชุมชนบ้านดอนกลอย ตำบลด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ชุมชนบ้านรางพลับ ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ชุมชนบ้านทุ่งศรี เทศบาลตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ เป็นต้น ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการจัดการขยะในชุมชนปลอดขยะ Zero Waste แล้วนำวิธีการแต่ละชุมชนมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการจัดการขยะให้กับชุมชนต่าง ๆ ที่กำลังประสบปัญหาขยะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง “พัฒนาฐานข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลเพื่อการจัดการชุมชนปลอดขยะวิถีพุทธภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 1 ข้อ คือ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. **พื้นที่วิจัย** คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกชุมชนต้นแบบ Zero Waste ซึ่งได้รับรางวัลจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ พ.ศ. 2555–2563 ดังนั้น พื้นที่ศึกษาวิจัยในงานวิจัยนี้จึงมี 9 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านดอนกลอย หมู่ที่ 7 ตำบลด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา 2) ชุมชนบ้านรางพลับ หมู่ที่ 1 ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 3) ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ที่ 3 เทศบาลตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ 4) ชุมชนบ้านหัวถนน หมู่ที่ 5 เทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 5) ชุมชนบ้านโนนกล้วยหอม หมู่ที่ 6 เทศบาลตำบลบ้านแฮด อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น 6) ชุมชนบ้านไร่ หมู่ที่ 8 เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 7) ชุมชนการค้าหนองแถม แขวงหนองคาย พูลุ เขตหนองแถม กรุงเทพมหานคร 8) ชุมชนบ้านป่าตึงงาม หมู่ที่ 3 เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 9) ชุมชนบ้านโป่งศรีนคร หมู่ที่ 11 ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามกลยุทธ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 27 ท่าน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับผู้นำชุมชน หมายถึง พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมจัดการขยะในชุมชน 2) ระดับชาวบ้าน หมายถึง ชาวบ้านที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมจัดการขยะในชุมชน

3. **เครื่องมือการวิจัย** คือ แบบสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะ แล้วร่างคำถามสำหรับสัมภาษณ์ นำเสนอร่างคำถามต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แนวคำถามที่สำคัญ เช่น วิธีการจัดการขยะในชุมชน การให้ความรู้แก่ชาวบ้านในการจัดการขยะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะ

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ดำเนินการตามลำดับดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์หรือหนังสือเพื่อค้นหาต้นแบบชุมชนปลอดขยะที่ได้รับรางวัลชุมชนปลอดขยะ Zero Waste จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ พร้อมกับนัดวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

3) สัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน จาก 9 ชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนปลอดขยะ Zero Waste จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะ ในระหว่างวันที่ 15 มีนาคม -18 เมษายน 2565 ผ่านห้องประชุม ZOOM

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการตามลำดับดังนี้ 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า 2) จำแนกและจัดระบบข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด 3) วิเคราะห์และสังเคราะห์และตีความข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง “พัฒนาฐานข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลเพื่อการจัดการชุมชนปลอดขยะวิถีพุทธภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน” ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน มี 5 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) การทำประชาคมเพื่อกำหนดกิจกรรมจัดการขยะ 2) การสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักบรร 3) การจัดการขยะในชุมชน 4) การแก้ไขปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือ 5) ประโยชน์จากการจัดการขยะ มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. การทำประชาคมเพื่อกำหนดกิจกรรมจัดการขยะ การจัดการขยะในชุมชน ควรเริ่มต้นด้วยการทำประชาคมเพื่อกำหนดกิจกรรมจัดการขยะเป็นอันดับแรก เพราะว่า กิจกรรมจัดการขยะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนให้ปลอดขยะ จะอย่างไรก็ตาม กิจกรรมเป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านควรร่วมกันกำหนดขึ้นมา ไม่ควรเป็นความคิดของผู้นำชุมชนเพียงฝ่ายเดียว ฉะนั้น ผู้นำชุมชนและชาวบ้านควรร่วมกันทำประชาคมเพื่อกำหนดกิจกรรมจัดการขยะ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เราต้องถามชาวบ้าน เพราะว่า ชาวบ้านเป็นผู้ที่มีอำนาจที่สุดภายในชุมชน เป็นผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างได้ การตัดสินใจของชาวบ้านคือหลักสำคัญที่สุด เรามีการทำประชาคมกับชาวบ้านว่า ชาวบ้านจะเอาด้วยไหม จะจัดการขยะกันไหม ถ้าชาวบ้านไม่สู้ เราก็ทำไม่ได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านป่าตึงงาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, 2565) กิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการขยะในชุมชนมี 9 กิจกรรม ดังนี้

1.1 กิจกรรมการจัดการขยะตามหลัก 3 Rs คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านคัดแยกขยะ 4 ประเภท จัดการขยะตามหลัก 3 Rs ได้แก่ Reduce ลดใช้ Reuse ใช้ซ้ำ Recycle นำกลับมาใช้ใหม่ กล่าวคือ 1) ขยะอินทรีย์ คือ เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ สามารถนำไปทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ นำไปเลี้ยงสัตว์ หรือนำไปฝังกลบเพื่อให้เกิดเป็นปุ๋ยสำหรับปลูกผักสวนครัว 2) ขยะทั่วไป คือ ห่อพลาสติกใสขนม ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ซองกาแฟ สำหรับขยะทั่วไปที่จัดการเองไม่ได้ ควรมอบให้เทศบาลมาเก็บไปจัดการ ส่วนขยะทั่วไปที่จัดการเองได้ เช่น ซองน้ำยาปรับผ้านุ่ม ซองผงซักฟอก หลอดกาแฟ สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้บุปผา หรือหมวก 3) ขยะรีไซเคิล คือ แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก สามารถนำไปขายเพื่อหารายได้เข้าสู่ครัวเรือน 4) ขยะอันตราย เช่น หลอดนีออน ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระป๋องยาฆ่าแมลง ควรคัดแยกเก็บไว้อย่างมิดชิดเพื่อส่งมอบให้เจ้าหน้าที่นำไปกำจัดอย่างถูกวิธี (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, 2565)

1.2 กิจกรรมร้านค้าเสี่ยงทาย คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกในการจับจ่ายซื้อสินค้า โดยกิจกรรมร้านค้าเสี่ยงทายนี้ มีกฎกติกาอยู่ว่า คนที่มาซื้อสินค้าโดยไม่รับถุงพลาสติก จะได้รับคูปองเพื่อลุ้นรับของรางวัล เช่น คนที่มาซื้อสินค้าทั่วไปแล้วนำถุงผ้ามาใส่ หรือปฏิเสธถุงพลาสติกแล้วถือสินค้ากลับไปด้วยมือตนเอง เขาจะได้รับคูปอง เมื่อถึงวันกำหนดวันจับสลาก คนที่มีคูปองจะมีสิทธิ์จับสลากเพื่อลุ้นรับของรางวัล เช่น ขนม บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ปลากระป๋อง สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านโนนกล้วยหอม อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, 2565)

1.3 กิจกรรมขยะบุญทุกวันพระ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านคัดแยกขยะในครัวเรือน แล้วนำขยะที่คัดแยกไว้มาถวายแก่พระภิกษุในวันพระ ซึ่งขยะที่นำมาถวายแก่พระภิกษุจะเป็นขยะรีไซเคิล โดยทางวัดจะนำขยะรีไซเคิลดังกล่าวไปจำหน่ายแล้วนำเงินมาใช้จ่ายในกิจการของสงฆ์ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, 2565)

1.4 กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน สะสางพื้นที่ของหมู่บ้านให้สะอาด สวยงาม เดือนละ 1 ครั้ง ฉะนั้น ชุมชนที่กำหนดกิจกรรมนี้ขึ้นมา จะร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง ด้วยการตัดหญ้าริมขอบถนน ปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม เก็บขยะที่ตกหล่นอยู่ตามบริเวณพื้นที่ของชุมชน จะอย่างไรก็ตาม เมื่อถึงวันพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนจะเป็นแกนนำสำคัญในการประกาศให้ชาวบ้านมาประชุมพร้อมเพรียงกัน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านป่าติงงาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, 2565)

1.5 กิจกรรมโครงการประกวดขอย คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านที่อยู่ในซอยเดียวกันมีความสามัคคีร่วมใจกันรักษาความสะอาดพื้นที่ในซอยของตนเอง การทำกิจกรรมเช่นนี้ จะเริ่มที่ผู้นำชุมชนคัดเลือกประธานขอย ต่อจากนั้น ประธานขอยจะชักชวนเพื่อนบ้านที่อยู่ในซอยเดียวกัน ร่วมกันพัฒนาซอยให้สะอาด ปรับภูมิทัศน์ของซอยให้สวยงาม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, 2565)

1.6 กิจกรรมโครงการขยะแลกไข่ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านคัดแยกขยะ 4 ประเภทภายในครัวเรือนแล้วนำขยะที่คัดแยกไว้มาแลกไข่ไก่กับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บริหารจัดการขยะหรือผู้นำชุมชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, 2565)

1.7 กิจกรรมการใช้แอปพลิเคชัน ECO LIFE คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนหรือชาวบ้านลดการใช้ถุงพลาสติก หลอดพลาสติก แก้วพลาสติก ข้อนพลาสติก โดยกิจกรรมที่ว่ามีหลักการอยู่ว่า คนที่สมัครเป็นสมาชิก ECO LIFE เมื่อซื้อสินค้าจากร้านค้าที่เข้าร่วมกิจกรรมแล้วปฏิเสธขยะ 4 ชนิด ได้แก่ ถุงพลาสติก หลอดพลาสติก แก้วน้ำพลาสติก ข้อนพลาสติก จะต้องสแกน QR Code เพื่อสะสมแต้ม สำหรับแต้มที่สะสมไว้สามารถนำไปแลกสินค้ากับร้านค้าที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ เช่น สะสมได้ 10 แต้ม สามารถแลกถ้วยเดียวได้ 1 ขาม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, 2565)

1.8 กิจกรรมโครงการขยะแลกเมล็ดพันธุ์ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อนำขยะรีไซเคิลมาแลกกับเมล็ดพันธุ์ ฉะนั้น เมื่อถึงวันเวลานัดหมาย ผู้นำชุมชนจะประกาศให้ชาวบ้านในชุมชนนำขยะรีไซเคิลที่คัดแยกไว้มาแลกกับเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ เช่น เมล็ดพันธุ์ผักชี โหระพา กะเพรา ขึ้นฉ่าย เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, 2565)

1.9 กิจกรรมหน้าบ้านน่ามอง คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านรักษาความสะอาดหน้าบ้านของตนเอง ปลุกดอกไม้ประดับไว้หน้าบ้านเพื่อความสวยงาม รวมถึงปลูกผักสวนครัวภายในบริเวณบ้านเพื่อรับประทานภายในครัวเรือน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านโป่งศรีนคร อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย, 2565)

2. การสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เมื่อผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการขยะผ่านการทำประชาคมเรียบร้อยแล้ว ลำดับต่อมา ผู้นำชุมชนและชาวบ้านควรสร้างความร่วมมือกับวัดและโรงเรียน เพราะว่า การพัฒนาชุมชนให้ปลอดขยะ จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย หมายความว่า ผู้นำชุมชนและชาวบ้านจะร่วมมือกันเพียงอย่างเดียว ก็อาจจะประสบความสำเร็จได้ แต่บางครั้งอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ ฉะนั้น เพื่อให้การจัดการขยะในชุมชนดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนและชาวบ้านควรสร้างความร่วมมือกับวัดและโรงเรียน พร้อมกับกำหนดบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายให้ชัดเจนดังนี้

2.1 บ้าน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านทำหน้าที่คัดแยกขยะภายในครัวเรือน รักษาความสะอาดหน้าบ้านของตนเอง และร่วมกันพัฒนาชุมชนให้สะอาด

2.2 วัด พระสงฆ์ทำหน้าที่สอนชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการจัดการขยะ และเชิญชวนให้ชาวบ้านนำขยะรีไซเคิลมาทำเป็นผ้าป่าขยะรีไซเคิล

2.3 โรงเรียน ครูทำหน้าที่ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะแก่นักเรียน และนักเรียนไปเชิญชวน ผู้ปกครองทำกิจกรรมการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนหรือการจัดการขยะตามหลัก 3 Rs (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของ ชุมชนบ้านหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, และผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านโป่งศรีนคร อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย, 2565)

อย่างไรก็ตาม หลักบวรจะขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จ จะต้องอาศัยผู้นำชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3) สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน 4) ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนเหล่านี้ต้องมีความอดทน เข้มแข็ง มีภาวะความเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนชุมชนให้ปลอดขยะ แม้ชาวบ้าน บางส่วนจะไม่ให้ความร่วมมือกับการทำกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนจะต้องทำให้เป็นแบบอย่างแก่ ชาวบ้าน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ผู้นำจะต้องก่อน ถ้าผู้นำไม่ทำ ราษฎรในหมู่บ้านก็จะไม่ทำ ในแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้นำ ไม่ต่ำกว่า 20 คน ตามกฎระเบียบของกระทรวงมหาดไทย เช่น กำหนดว่า กรรมการหมู่บ้านของหมู่บ้านหนึ่ง ๆ จะมีกรรมการหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 20 คน และประกอบกับสมาชิกที่เป็น อสม. หรือสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ก็ผนวกเอา เข้ามาเป็นผู้นำด้วย การที่ผู้นำทำก่อน จะเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวบ้านนะครับ ซึ่งการดำเนินการของเรานั้น มี ปัญหาอุปสรรคอยู่ตลอดเวลาเพราะชาวบ้านไม่ทำ วิธีการแก้ปัญหาของเราก็คือ ชาวบ้านไม่ทำก็ไม่ใช่ไร แต่ผู้นำ ต้องทำก่อน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านป่าตึงงาม, อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, 20 มีนาคม 2565) เมื่อผู้นำ ชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านแล้ว ชาวบ้านก็จะทยอยเข้าร่วมกิจกรรมตามลำดับ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะในชุมชน

3. การจัดการขยะในชุมชน เมื่อผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้ทำประชาคมและได้สร้างการมีส่วนร่วมกับวัด และโรงเรียนแล้ว ลำดับต่อมา ทุกฝ่าย (บ้าน วัด โรงเรียน) ควรทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ กล่าวคือ 1) บ้าน ชาวบ้านควรคัดแยกขยะภายในครัวเรือน จัดการขยะตามหลัก 3 Rs ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดการขยะ เช่น กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน กิจกรรมร้านค้าเสี่ยงทาย 2) โรงเรียน ครูควรให้ความรู้ด้านการจัดการ ขยะแก่นักเรียน และในขณะเดียวกัน ครูกับนักเรียนควรร่วมมือกันกับชาวบ้านในการจัดการขยะ 3) วัด พระภิกษุ ควรแสดงธรรมโปรดชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการจัดการขยะ และในขณะเดียวกัน ทุกฝ่าย (บ้าน วัด โรงเรียน)ควรมีภาพความฝันอยู่ในใจว่า “ชุมชนของเราจะต้องเป็นชุมชนปลอดขยะ” เพื่อจะได้เกิดแรงบันดาลใจในการทำหน้าที่ของตน แต่ในทางกลับกัน หากทุกฝ่ายไม่มีภาพความฝันอยู่ในใจ หรือไม่มีเป้าหมายที่ ชัดเจน ก็อาจจะประสบความสำเร็จได้ช้าหรืออาจจะไม่ประสบความสำเร็จเลย ฉะนั้น พระบาทสมเด็จพระบรมชน กาธิเบศรมหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการทำงานไว้ ว่า “...การทำงานใด ๆ ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก ควรอย่างยิ่งที่จะตั้งเป้าหมาย ขอบเขต และหลักการไว้ให้แน่นอน เพราะจะช่วยให้สามารถปฏิบัติมุ่งเข้าสู่ผลสำเร็จได้โดยตรง และถูกต้องพอเหมาะพอควร เป็นการป้องกันและขจัด ความล่าช้า ความสิ้นเปลือง ความเสียเปล่า ทุกอย่างได้อย่างสิ้นเชิง...” (ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2561)

4. การแก้ไขปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือ จะอย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมจัดการขยะในชุมชน อาจเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ชาวบ้านบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ ฉะนั้น ผู้นำชุมชนควรแก้ไขปัญหาการ ไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ด้วยวิธีการ 3 อย่างดังนี้

4.1 การแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดเกณฑ์ประเมิน คือ การกำหนดเกณฑ์ประเมิน (ตัวชี้วัด) เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านบางกลุ่ม เกณฑ์ประเมินไม่ใช่สิ่งที่ผู้นำชุมชนกำหนด ขึ้นมาเพียงลำพังแต่เป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านร่วมกันกำหนดผ่านการประชาคม เกณฑ์ประเมินเปรียบเหมือน ตัวกระตุ้นให้ชาวบ้านบางกลุ่มกระตือรือร้นในการจัดการขยะ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ

ฉะนั้นเมื่อชาวบ้านในครัวเรือนหลังใด ไม่ทำกิจกรรมแล้วถูกประเมินว่า ไม่ผ่านการประเมิน ก็อาจจะถูกตำหนิว่า ไม่กระทำให้ตามกฎกติกาที่วางไว้ ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านโป่งศรีนคร อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย ผู้นำชุมชน และชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนดเกณฑ์ประเมินครัวเรือน 5 ข้อ ได้แก่ 1) หน้าบ้านน่ามอง 2) มีความสะอาด 3) ความเป็นระเบียบเรียบร้อย 4) มีการปลูกพืชผักสวนครัว 10 ชนิด 5) มีการจัดการขยะภายในครอบครัว และกำหนดว่า ครัวเรือนใดได้ปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างน้อยเพียงใด จะได้รางวัลตามการปฏิบัติของตน กล่าวคือ ครัวเรือนใดทำครบ 5 ข้อ จะได้รับธงสีเขียว ครัวเรือนใดทำเพียง 2-3 ข้อ จะได้ธงสีเหลือง ครัวเรือนใดไม่ทำสักข้อ จะได้ธงสีแดง จะอย่างไรก็ตาม เมื่อครัวเรือนใดทำไม่ครบ 5 ข้อ นอกจากจะได้รับธงสีเหลืองหรือธงสีแดงแล้ว ยังถูกกล่าวตักเตือนในที่ประชุม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ก็คือมีการไปประเมิน มีตัวชี้วัดอยู่ประมาณ 5 ตัวชี้วัด คือ หน้าบ้านน่ามอง มีความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการปลูกพืชผักสวนครัว 10 ชนิด แล้วก็ในเรื่องของการจัดการขยะในครอบครัว ขยะไม่ตกค้าง หลังจากนั้น ถ้าครอบครัวไหนประเมินผ่าน เด็กก็จะให้ธงสีเขียว ถ้าครอบครัวไหนผ่านแค่ 2 ข้อ ไม่ผ่าน 3 ข้อ จะให้ธงสีเหลือง ว่ากล่าวตักเตือน แต่ถ้าครอบครัวไหนไม่ผ่านเลย หรือผ่านข้อเดียวก็ให้ธงแดง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านโป่งศรีนคร อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย, 2565) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาก็ไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านบางกลุ่ม สามารถแก้ไขได้ด้วยการกำหนดเกณฑ์ ประเมิน

4.2 การแก้ไขปัญหาด้านการปรับทัศนคติ คือ การปรับทัศนคตินับเป็นอีกหนึ่งวิธีในการแก้ไขปัญห การไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านบางส่วน การปรับทัศนคติจะเน้นที่การพูดโน้มน้าวจิตใจให้ชาวบ้านรู้สึกกรัก บ้านเกิดของตน พูดให้ชาวบ้านตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาขยะ พูดให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญรวมถึง ประโยชน์ของการจัดการขยะ และพูดให้ชาวบ้านเกิดตระหนักว่า ขยะในชุมชนเกิดจากตัวเรา การจัดการขยะ ในชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของเรา ไม่ใช่หน้าที่ของคนในชุมชนอื่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ป.แรก ผมใช้คำว่า “เปิดใจ” ในการจัดการขยะ ถ้าเราเปิดใจ เราจะสามารถจัดการมันได้ พอเราเปิดใจปุ๊บ เราก็มา “ปรับความคิดหรือวิธีคิด” อาจจะยกตัวอย่าง เมื่อก่อน เราอาจจะเคยคิดว่า ขยะเป็นหน้าที่ของเทศบาล แล้วเรามาคิดเพิ่มเติมว่า ที่จริงขยะ เกิดจากตัวเรา ครอบครัวของเรา ทำไมเราต้องผลักรถให้กับคนอื่น หลังจากเราเปิดใจปรับความคิดแล้ว อันที่ 3 คือ ป.ปลา ที่ 3 เปลี่ยนครับพระอาจารย์ “เปลี่ยนพฤติกรรม” ตัวอย่างว่า เมื่อก่อนจะเคยทิ้งขยะทุกอย่างในถัง เดียวกัน ลองเปลี่ยนพฤติกรรมว่า ก่อนทิ้งคัดแยก ก่อนทิ้งคัดแยก ผมเลยคิดว่าจากประสบการณ์การทำงาน เราต้องเปิดใจปรับความคิด และเปลี่ยนพฤติกรรมก็สามารถจัดการขยะได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านหัว ถอน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, 2565) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาก็ไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน สามารถแก้ไขได้ด้วยการปรับเปลี่ยนทัศนคติ

4.3 การใช้สังคมบีบบังคับ คือ การใช้สังคมบีบบังคับจะมุ่งเน้นที่การทำกิจกรรมจัดการขยะให้เป็น แบบอย่างแก่ชาวบ้านบางกลุ่มที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารให้ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวรู้สึก อับอายหรือรู้สึกแปลกแยกแตกต่างจากคนอื่น เพราะว่าเมื่อพวกเขา รู้สึกเช่นนี้ พวกเขาจะเกิดความรู้สึกมีธรรม สำนึกขึ้นมา และให้ความร่วมมือเหมือนชาวบ้านคนอื่น ๆ จะอย่างไรก็ตาม การใช้สังคมบีบบังคับหรือกดดัน อาจจะดูเป็นวิธีที่ค่อนข้างเข้มข้น แต่วิธีการนี้สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้จริง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ใช้สังคมกดดันนะ ครับ เช่น วันนี้เรามีการพัฒนาหมู่บ้าน กวาดถนน เก็บขยะ ดูแลสิ่งแวดล้อมนะครับ ถ้าครัวเรือนไหนไม่ออกมาร่วม กิจกรรมนะครับ เราเก็บขยะผ่านหน้าบ้าน บังเอิญในบ้านคุณมีขยะเต็มไปหมด เราก็เข้าไปเก็บให้หน่อย ครั้งที่ 1 เขาก็ไม่มานะครับ เขาก็หนีอาย นึกอวย ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ขยะบ้านคุณก็ยังมี เราพัฒนาครั้งใด เราก็จะเข้าไปเก็บให้ พอหลาย ๆ ครั้งเริ่มอาย เพราะว่าคนเรานะ ทิศทางที่ไปทางที่ดี ๆ แล้วคุณไม่ยอมเดิน คุณจะไปสวนกระแสเขา เพราะว่าสังคมส่วนใหญ่เขามีมากกว่า มีคนให้ความร่วมมือมากกว่า เดียวนี้ก็ไม่ค่อยมี เดียวนี้เขาให้ความร่วมมือ มีมือดีครับ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านดอนกลอย อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา, 2565) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาก็ไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน สามารถแก้ไขได้ด้วยการใช้สังคมบีบบังคับ

5. ประโยชน์จากการจัดการขยะ การจัดการขยะในชุมชน ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ชาวบ้าน และพื้นที่ชุมชน ซึ่งผู้เขียนสามารถแบ่งประโยชน์ได้ 2 ลักษณะ คือ 1) ประโยชน์ระดับปัจเจก 2) ประโยชน์ระดับชุมชน ดังนี้

5.1 ประโยชน์ระดับปัจเจก หมายถึง ประโยชน์ที่ชาวบ้านแต่ละคนได้เฉพาะตนเอง ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น มี 2 อย่าง ประกอบด้วย 1) ชาวบ้านมีรายได้ ชุมชนที่จัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมโดยส่งเสริมให้ชาวบ้านคัดแยกขยะในครัวเรือน ชาวบ้านจะมีรายได้เสริมจากการขายขยะรีไซเคิล (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, 2565) 2) ชาวบ้านมีอาชีพ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการขยะเป็นชุมชนปลอดขยะ Zero Waste จะมีคณะต่าง ๆ เข้ามาศึกษาดูงาน ผู้นำชุมชนจะส่งเสริมให้ชาวบ้านสร้างอาชีพด้วยการนำสินค้ามาขายให้กับคณะที่มาศึกษาดูงาน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, 2565)

5.2 ประโยชน์ระดับชุมชน หมายถึง ประโยชน์ส่วนรวมซึ่งชาวบ้านทุกคนได้รับเหมือนกัน มี 3 อย่าง ประกอบด้วย 1) สวัสดิการชุมชน ชุมชนที่จัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมโดยส่งเสริมให้ชาวบ้านคัดแยกขยะในครัวเรือนแล้วทำการรับซื้อขยะจากชาวบ้าน ชาวบ้านจะได้รับค่าตอบแทนส่วนหนึ่งเป็นเงินและสวัสดิการ เช่น ชุมชนบ้านดอนกลอย อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา มีศูนย์บริหารจัดการขยะชุมชนเพื่อรับซื้อขยะรีไซเคิลจากชาวบ้าน เมื่อถึงเวลาที่กำหนด ชาวบ้านจะนำขยะรีไซเคิลมาขายให้กับเจ้าหน้าที่ โดยเงิน 90% เป็นเงินรายได้ของชาวบ้านและเงินอีก 10% จะถูกหักเข้าไปในกองทุนหมู่บ้านเพื่อเพิ่มปริมาณกองทุนหมู่บ้านให้เจริญเติบโต ชาวบ้านจะได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จากเงิน 10% ที่ถูกหักไป เช่น หากสมาชิกคลอดบุตร จะได้รับเงิน 500 บาท หากเข้าโรงพยาบาล จะได้รับเงิน 500 บาท โดยกำหนดให้เข้าโรงพยาบาลไม่เกิน 2 ครั้งต่อ 1 ปี หากเสียชีวิตจะได้รับเงิน 5,000 บาท (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านดอนกลอย อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา, 2565) 2) ชาวบ้านมีความสามัคคี ชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะ จะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการขยะเพื่อให้ชาวบ้านได้เกิดแรงจูงใจในการจัดการขยะ เช่น กิจกรรมโครงการประกวดขอย หรือกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น การจัดกิจกรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีกัน มีความผูกพันแบบพี่น้อง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, 2565) 3) พื้นที่ของชุมชนมีความสะอาด ชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรม บริเวณพื้นที่ของชุมชนจะสะอาด มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งแตกต่างจากชุมชนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านโนนกล้วยหอม อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, 2565)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การทำประชาคมเพื่อกำหนดกิจกรรมจัดการขยะ คือ การประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านมาประชุมร่วมกัน เพื่อทราบถึงปัญหาขยะในชุมชนและร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการขยะ เช่น กิจกรรมการจัดการขยะตามหลัก 3 Rs กิจกรรมร้านค้าเสี่ยงทาย กิจกรรมขยะบุญทุกวันพระ กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น
- 2) การสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักบรร คือ บ้านสร้างความร่วมมือกับวัดและโรงเรียน เพื่อให้การจัดการขยะในชุมชนดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม และในขณะเดียวกัน ก็กำหนดให้ทุกฝ่ายมีบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน
- 3) การจัดการขยะในชุมชน คือ เมื่อทุกฝ่ายได้ตกลงที่จะร่วมมือกันแล้ว ลำดับต่อมา ทุกฝ่ายควรทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ จะอย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมจัดการขยะในชุมชน อาจเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ฉะนั้น ผู้นำชุมชนควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกำหนดเกณฑ์ประเมินเพื่อให้ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวกระตือรือร้น หรือพูดโน้มน้าวจิตใจให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการจัดการขยะ หรืออาจจะใช้สังคมบีบบังคับ ทั้งนี้เพราะการจัดการขยะในชุมชน ทุกภาคส่วนจะต้องสมัครสมานสามัคคีกัน ถึงจะสามารถกระทำสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกิตติยา โต๊ะทอง (2565) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะ

ของชุมชนในเขตเมือง กรณีศึกษา ชุมชนมัสยิดสุพรรณภูมิ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชน มี 5 ประการ ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ มีความเข้มแข็งสื่อสารกับชาวบ้านด้วยวิธีการที่เหมาะสม จัดการขยะเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านในชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ กำหนดนโยบายชัดเจน ประสานงานกับชุมชน กำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานจัดการขยะ 3) การใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดการปัญหาขยะ และทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 4) ชาวบ้านมีความสามัคคีนำหลักธรรมของศาสนาอิสลามมาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ 5) การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ เนื่องด้วยในปัจจุบัน ชุมชนหลายแห่งในประเทศไทยกำลังประสบปัญหาขยะล้นเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืนจากงานวิจัยนี้ต่อผู้นำชุมชน ประชาชนที่อยู่ภายใต้การดูแล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้นำชุมชนและประชาชนนำแนวทางนี้ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนของตน นอกจากนี้ บุคลากรทางการศึกษาควรแนะนำแนวทางการจัดการขยะจากงานวิจัยนี้ต่อนักเรียน นักศึกษา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์โลกและพัฒนาสถาบันทางการศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดขยะ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เนื่องด้วยการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน แต่ไม่ได้แนะนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติการจริงในชุมชน ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรนำแนวทางการจัดการขยะจากงานวิจัยนี้ไปปฏิบัติการวิจัยเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

บรรณานุกรม

- THAIPUBLICA. (2565, 8 พฤษภาคม). วาระซ่อมกรุงเทพฯ : แผนจัดการขยะกทม. 20 ปี ยังคง ‘ล้นเมือง’ ต่อไป. <https://thaipublica.org/2022/05/bangkok-agenda06-2565/>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). การจัดการขยะโดยชุมชน. ม.ป.ท.
- กลุ่มงานติดตามประเมินสถานการณ์ กตป สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565, 2 มิถุนายน). 4 มิถุนายน 2565 ไทยสร้างขยะมากเป็นอันดับ 3 ของโลก. <https://www.onep.go.th>
- กิตติยา ไช้ทอง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนในเขตเมือง กรณีศึกษา ชุมชนมัสยิดสุพรรณภูมิ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. วารสารราชภัฏธนบุรี รับใช้สังคม. 8(1), 152-153.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านโนนกล้วยหอม อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น. (2565, มีนาคม 29). สัมภาษณ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านโป่งศรีนคร อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย. (2565, มีนาคม 18). สัมภาษณ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. (2565, มีนาคม 19). สัมภาษณ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านดอนกลอย อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา. (2565, มีนาคม 22). สัมภาษณ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านป่าตึงงาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. (2565, มีนาคม 31). สัมภาษณ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. (2565, มีนาคม 22). สัมภาษณ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. (2565, มีนาคม 23). สัมภาษณ์.
- มติชน. (2565, 5 กุมภาพันธ์). คพ. เผยปี 2564 ขยะมูลฝอยลดลง ขยะติดเชื้อ-ขยะอันตรายเพิ่มขึ้น. <https://www.matichon.co.th>

ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2561). *ตามรอยพระยุคลบาท เรื่องชีวิตวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.

ส่วนพัฒนาและบริหารระบบสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565, 7 กุมภาพันธ์). *คพ. เผย ปี 2564 ขยะมูลฝอยลดลง ขยะติดเชื้อและขยะอันตรายเพิ่มขึ้น เน้นจัดการอย่างถูกวิธี*. <https://www.pcd.go.th>

หลักสูตรพัฒนาความสามารถครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิด
สเต็มศึกษาระดับปฐมวัย ในจังหวัดนครนายก

THE CURRICULUM IN DEVELOPMENT OF TEACHERS' ABILITIES IN STEAM
EDUCATION: EXPERIENCE MANAGEMENT MODEL OF CHILDHOOD STUDENTS OF
SMALL-SIZED PRIMARY SCHOOL IN NAKHON NAYOK PROVINCE

ทัศนัย สูงใหญ่¹ และสมเสมอ ทักสิน²
Tadsnai Soongyai¹ and Somsamoe Taksin²

^{1,2} สถาบันวิจัยพัฒนาและสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Educational Development and Demonstration Research Institute, Srinakharinwirot University
E-mail: tadsnai9@gmail.com

Received : November 16, 2022

Revised : June 8, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรพัฒนาความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมตามแนวคิดสเต็มศึกษา 2. เพื่อศึกษาความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูหลังจากการใช้หลักสูตร เป็นรูปแบบของงานวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูที่สอนระดับชั้นปฐมวัย ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครนายก จำนวน 5 โรงเรียน รวม 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1.หลักสูตร 2.แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา 3. ประเมินความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเหมาะสมของหลักสูตรมากที่สุด (4.58)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพของหลักสูตรศึกษาจากครูมีความรู้ความเข้าใจการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน และ การจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถครูอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 17.20 ซึ่งให้เห็นว่าคะแนนจากการทดสอบของกลุ่มตัวอย่าง หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. ครูมีความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.70)
3. ครูมีความพึงพอใจในหลักสูตรการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ (4.59)

คำสำคัญ

หลักสูตรพัฒนาความสามารถครู แผนการจัดประสบการณ์ สเต็มศึกษา ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The purposes of this research article were to 1) examine the effectiveness of the curriculum development of teachers' ability to design activities in the STEAM education model, 2) investigate the effects of enhancing abilities to develop activities in the STEAM education model, and 3) survey the teachers' satisfaction of implementing the curriculum as a design of development research. The sample employed in the current research consisted of 10 teachers from five small elementary schools in Nakhon Nayok. The research instruments were: 1) the curriculum, 2) an assessment test on knowledge of experience management with the STEAM education model, and 3) an assessment test on planning experience management. The data were statistically analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The highest mean of the appropriateness of the curriculum was at 4.58.

The results of the research were as follows:

1) The quality of the curriculum analyzed from the teachers' knowledge of experience management with the STEAM education after implementing was higher. Besides, after instruction, the teachers' ability developed through the conduct of learning activities had the mean of 17.20, which was at the highest level. This exhibited that the post-test scores were higher than the pre-test scores with statistical significance at .05.

2) The teachers' ability to design a plan for experience management based on the STEAM education model for kindergarten students to enhance skills in critical thinking and problem-solving was at the highest level ($M = 4.70$).

3) The teachers' satisfaction of the curriculum in which the STEAM education model was implemented to plans for the experience management was at the highest level ($M = 4.59$).

Keywords

Curriculum of Teachers' Ability Development; Experience Management Plan; STEAM Education; Learner's Skills in the 21st Century

ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยมุ่งเน้นให้เด็กๆต้องพัฒนาทักษะให้มีคุณลักษณะที่ตอบสนองต่อนโยบายการศึกษา 4.0 และมุ่งเน้นพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งในการใช้ชีวิตประจำวัน เนื่องจากความก้าวหน้าทางการเรียนรู้มีความล้ำสมัยมีเทคโนโลยีเข้ามามากมาย แต่ในขณะเดียวกันเทคโนโลยียังมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนได้ สามารถนำมาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ต่างๆ ให้เด็กมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ญาณ คิดแก้ปัญหาที่มีทักษะในการแสวงหาความรู้ อีกทั้งยังแก้ไขปัญหาต่างๆอย่างเป็นระบบ ด้วยความสำคัญดังกล่าวเด็กทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะการคิด เพื่อจะได้ความรู้ ความเข้าใจผ่านการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย สามารถเรียนรู้ผ่านกิจกรรมบูรณาการเชื่อมโยงทักษะการคิดได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพิ่มขีดความสามารถในการคิดได้อย่างเหมาะสม กล่าวได้ว่าความจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับวัยนั้นมีสิ่งสำคัญคือ การจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมพัฒนาเด็กให้อยู่ในสังคมที่ประกอบด้วยความเจริญก้าวหน้าทางการเรียนรู้ที่มีอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการเจริญเติบโตของเทคโนโลยี เราจึงควรให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการคิดที่ทันสมัย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี, 2564) ประกอบกับปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ใช้ในการสืบค้น โดยมีลักษณะหรือนำแนวทางมาแก้ปัญหา โดยเฉพาะการจัดประสบการณ์บูรณาการตามแนวสติศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าของยุคสมัย ดังนั้นครูผู้สอนควรใช้วิธีการจัดประสบการณ์ให้หลากหลายที่รอบๆตัวเด็ก เช่น การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้บูรณาการตามหน่วยการเรียนรู้ (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์ตามแนวสติศึกษาที่ส่งผลให้เด็กสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตประจำวัน เป็นกระบวนการลงมือทำที่ท้าทายความสามารถลดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดประสบการณ์ตามแนวสติศึกษาช่วยยกระดับความสามารถเด็กในการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะการคิดการพัฒนา ด้านสติปัญญาเป็นการพัฒนากระบวนการคิดที่สำคัญให้แก่เด็ก และเพื่อเป็นการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพจึงควรเป็นการจัดประสบการณ์คิดให้ครบถ้วนตามระบบสมอง เริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดระดับการคิดพื้นฐานนำไปสู่ การพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงต่อไป (ศิริรัตน์ วงศ์ศิริ และคณะ 2561) เมื่อพัฒนาทางสติปัญญาเป็น ความสามารถทางสมองรวบรวมประสบการณ์ความรู้ พัฒนาการคิดสามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้นวิธีจัดประสบการณ์ ให้เด็กปฐมวัยควรพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ และคิดแก้ปัญหาทำได้โดยเปิดโอกาสให้เด็กลงมือทำด้วยตนเอง

การจัดประสบการณ์ตามแนวสติศึกษา (STEAM Education) เป็นการจัดประสบการณ์บูรณาการ ความรู้อันได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) ศิลปะ (Art) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ประกอบกับมีผลต่อการสร้าง นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อไป ในการดำเนินชีวิต และการทำงาน ดังนั้นการจัดประสบการณ์โดยใช้รูปแบบสติม ศึกษามีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย คือช่วยส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าต่อการเรียนรู้มีทักษะการคิดและสร้างนวัตกรรม ใหม่ๆ ที่ใช้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม ศิลปะ และคณิตศาสตร์ สนใจการ ประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป มีความสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาซึ่งเป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบเพื่อ แก้ปัญหาที่ซับซ้อนตามหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ นอกจากนี้สติมศึกษายังมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย คือส่งเสริมให้ เด็กมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยเพื่อสร้างนวัตกรรม พัฒนาเด็กให้เหมาะสมกับนโยบาย การศึกษา 4.0 และทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทักษะคิดวิจารณ์ญาณ และแก้ปัญหา (Lipman, M. 1993 ,Moore B.N. and Parker R. 2001) ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ตามแนวสติศึกษาจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาครูโดยเฉพาะครูผู้สอนระดับปฐมวัยให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการจัด ประสบการณ์ตามแนวสติศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะข้างต้น

แต่จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดประสบการณ์ที่ส่งผล ต่อคุณภาพผู้เรียนในระดับปฐมวัยพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและการจัดประสบการณ์มีการ ประเมินที่ยังไม่เหมาะสมทำให้ผู้เรียนไม่ได้ถูกพัฒนาทักษะการคิด นอกจากนั้นยังพบว่าเด็กปฐมวัยยังขาดทักษะคิด วิจารณ์ญาณ และแก้ปัญหา ด้านการจัดประสบการณ์ พบว่าครูผู้สอนบางส่วนยังไม่สามารถปรับและพัฒนาตนเอง ในการจัดประสบการณ์ที่ทันการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรที่พบว่าผู้ประกอบวิชาชีพครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพครูต้องเป็นครูมืออาชีพที่รอบรู้เนื้อหาวิชาการ และวิธีการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพสามารถแข่งขันกับสังคมโลกได้ (สุปรานี จินดา, 2549) การพัฒนาความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวสติศึกษาถ้าครูมีความเข้าใจ จะทำให้จัดประสบการณ์มีประสิทธิภาพขึ้น เป็นผลให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนา และอุทิศตนทางวิชาชีพ เพื่อศิษย์ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557 และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2557)

ในโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูด้วยระบบหนุนนำต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจังหวัดนครนายก” (กิตติคุณ รุ่งเรือง และคณะ, 2558) ซึ่งเป็นโครงการที่ ดำเนินการร่วมกันระหว่างสถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาในพื้นที่พบว่า ระบบหนุนนำต่อเนื่อง (teacher coaching) สามารถ ปรับเปลี่ยนบทบาทครูในการจัดการเรียนรู้ จากผู้สอนความรู้มาเป็นผู้ชี้แนะ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ให้กับนักเรียน ด้านครูพบว่า ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน เปิดใจรับคำชี้แนะ มีเจตคติที่ดีต่อ การร่วมเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ส่วนด้านผลการพัฒนาผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาดีขึ้น สำหรับทักษะการสื่อสารและความร่วมมือพบว่า ผู้เรียนมี ความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าตั้งคำถาม ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ กับเพื่อน ครู และบุคคลอื่นๆ ได้ดี และจากผลการวิจัยนี้ ทีมวิจัยในฐานะบุคลากรของสถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงมีความสนใจที่จะต่อยอดแนวคิดในการพัฒนาครูต่อไป

จากปัญหาและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ทีมวิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนา ความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้แนวคิด STEAM Education เพื่อเสริมสร้าง ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 73 โรงเรียน จำนวน 73 ห้องเรียน และมี นักเรียนรวม 619 คน โดยเน้นให้ครูสามารถนำแนวคิด STEAM Education ไปออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ ได้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการจัดประสบการณ์ครูแบบหนุนนำต่อเนื่อง และระบบการกำกับติดตาม (teacher coaching) ที่ส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมเกิดประสิทธิภาพ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายครูในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่ยังขาดความพร้อมในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิด STEAM Education เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรพัฒนาความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัด ประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูหลังจากใช้หลักสูตรพัฒนาความสามารถของครูในการออกแบบ แผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา

สมมุติฐานการวิจัย

1. หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ ตามแนวคิดสเต็มศึกษา มีค่าประสิทธิภาพดีมากที่สุด
2. ผลของความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาของ กลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05
3. ครูที่ได้รับการฝึกการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษามีระดับความพึงพอใจ หลังการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของงานวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบแผนที่ใช้ในการทดลองนี้ คือหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนหลัง (One-Group Pretest-posttest Design)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรโดยเป็นครูปฐมวัยในจังหวัดนครนายก จำนวน 300 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูที่สอนระดับชั้นปฐมวัย ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครนายก จำนวน 5 โรงเรียน รวม 10 คน (โรงเรียนละ 2 คน) ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ซึ่งสุ่มโดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่มจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดนครนายกที่มีครูสอนในระดับชั้นปฐมวัย คือ อำเภองครักษ์ โดยใช้ระยะเวลาในการวิจัยภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 50 ชั่วโมง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยจัดกิจกรรมหลักสูตรพัฒนาความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา โดยมีกิจกรรมระหว่างการศึกษาประกอบด้วย หน่วยที่ 1 การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ตามแนวคิดสเต็มศึกษา 5 กิจกรรม คือ 1. ลักษณะของการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา 2. การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณลักษณะของเด็กปฐมวัย 3. การวิเคราะห์ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 4. องค์ประกอบของการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา 5. เรื่องโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย (จำนวน 25 ชั่วโมง) หน่วยที่ 2 การออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา 4 กิจกรรม คือ 1. วิธีการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ 2. การออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ 3. การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ 4. กิจกรรมตามแนวคิดสเต็มศึกษา (จำนวน 20 ชั่วโมง) และ หน่วยที่ 3 เครื่องมือวัดประเมินทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ เรื่องการวัดประเมินผลตามแนวคิดสเต็มศึกษา (จำนวน 5 ชั่วโมง)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรดังนี้ หลักสูตรที่ผ่านการพัฒนาขึ้นตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบอ ตั้งแต่ การวินิจฉัยความต้องการ เพื่อศึกษาบริบทการจัดประสบการณ์ของสถานศึกษาและความเป็นมาของปัญหาและความต้องการพื้นฐาน เพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ เพื่อประกอบการเลือกเนื้อหาและจัดองค์ประกอบของเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เลือกประสบการณ์เพื่อให้เข้าถึงศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน และนำมาจัดองค์ประกอบเพื่อจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างเหมาะสมตามลำดับขั้นตอน ท้ายสุดของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร คือการวินิจฉัยสิ่งที่ประเมินการเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เพื่อให้สามารถในการออกแบบวัดประเมินผลได้ตรงและแม่นยำ ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรที่กำหนดจนได้หลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ ขั้นตอนดำเนินการกิจกรรม กิจกรรมในการฝึกปฏิบัติ สื่อการฝึกปฏิบัติ การประเมินหลักสูตร จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้อง และความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตรว่า มีความสอดคล้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ ทุกด้าน และค่าความเหมาะสมโดยใช้การประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นแบบประเมินค่าระดับคุณภาพ 5 ระดับ ประเมินตามหัวข้อองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ซึ่งผลประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ 4.58 , S.D. 0.59) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา จำนวน 30 ข้อ หากคุณภาพของแบบวัดซึ่งจัดทำการสร้างแบบทดสอบตามทฤษฎีของบลูมซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย 6 ด้าน ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และสร้างสรรค์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของรายการประเมินแต่ละข้อกับนิยามปฏิบัติที่กำหนด โดยใช้วิธีหาค่า IOC โดยใช้เกณฑ์

การให้คะแนนตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาตามองค์ประกอบด้านต่างๆของหลักสูตรในการฝึกปฏิบัติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยแน่ใจว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบด้านต่างๆ ของงานวิจัย ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกันตามองค์ประกอบ และเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้าง และหาค่าประสิทธิผลของหลักสูตรจากครูที่สอนระดับชั้นปฐมวัยในจังหวัดนครนายก จำนวน 5 โรงเรียน รวม 10 คน (โรงเรียนละ 2 คน) โดยใช้ระยะเวลาในการวิจัยภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 50 ชั่วโมง โดยจัดกิจกรรมหลักสูตรพัฒนาความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในการใช้หลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ และวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการใช้หลักสูตรโดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบค่า t (Independent t-test)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลตามลำดับวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรพัฒนาความสามารถครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ระดับปฐมวัย ในจังหวัดนครนายก

ผลคือจากการศึกษาหลักสูตรสร้างขึ้นได้แก่ หลักสูตรพัฒนาความสามารถครู โดยใช้การจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1. หลักการและเหตุผลกล่าวถึงแนวทางปฏิบัติตามกรอบของหลักสูตร 2. วัตถุประสงค์กล่าวถึงจุดมุ่งหมายหรือผลที่คาดหวังให้เกิดกับครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัยหลังการจัดการฝึกอบรมตามหลักสูตร 3. สารการเรียนรู้กล่าวถึง เนื้อหาต่างๆที่ครูควรได้รับการฝึกอบรมครอบคลุมความรู้ต่างๆที่ครูควรได้รับความรู้จนเกิดทักษะที่กำหนดไว้ 4. องค์ประกอบของหลักสูตร กล่าวถึงโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจะได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาที่ส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 5. กิจกรรมในการฝึกปฏิบัติกล่าวถึงเนื้อหาที่ไปสู่การฝึกปฏิบัติตลอดครบหลักสูตร 6. สื่อการฝึกปฏิบัติเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆที่สนับสนุนในการปฏิบัติกิจกรรมให้ได้รับผลสำเร็จ 7. การประเมินหลักสูตรกล่าวถึงวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ และ 8. การประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-3 กล่าวถึง ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรในภาพรวมแสดงดังตารางที่ 1

ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ผู้วิจัยนำไปทดลองกับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิภาพของหลักสูตรซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการใช้หลักสูตรสามารถส่งเสริมให้ครูบรรลุตามจุดมุ่งหมายได้ โดยผลแสดงตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีประสิทธิภาพของหลักสูตร

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรด้านความรู้ความเข้าใจของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	P
ก่อนเรียน	10	30	12.80	1.68	.00*
หลังเรียน	10	30	17.20	1.68	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าเมื่อเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็ม 30 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถแสดงให้เห็นความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาที่ส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนจากการทดสอบ โดยใช้แบบวัดความรู้ความเข้าใจการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานคือ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 12.80$, S.D. 1.68) และหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 17.20$, S.D. = 1.68) ซึ่งให้คะแนนจากการทดสอบของกลุ่มตัวอย่าง หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

เมื่อนำผลการวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา นำมาวัดความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาตามองค์ประกอบของตัวชี้วัดที่กำหนดให้โดยแบ่งเป็นด้าน ผลแสดงดังตารางที่ 2

2. ผลของความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้กับครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ผลแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา

รายการประเมิน	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1.กำหนดองค์ประกอบแผนการจัดประสบการณ์STEAM	10	4.67	0.27	มากที่สุด
2. องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การตามแนวSTEAM เพื่อส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	10	4.70	0.25	มากที่สุด
3. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบSTEM เพื่อส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	10	4.56	0.29	มากที่สุด
4. การวัดและการประเมิน	10	4.60	0.39	มาก
5. การเรียบเรียงภาษา	10	4.50	0.52	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าหลังจากการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ครูมีความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นไปตามสมมติฐานคือเรียงลำดับด้านความสามารถที่สูงที่สุดไปต่ำที่สุดได้แก่ ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การตามแนวสเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.25) ด้านกำหนดองค์ประกอบแผนการจัดประสบการณ์STEAM มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.27) ด้านการวัดและการ

ประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.39$) ด้านแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบ STEM เพื่อส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.56, S.D. = 0.29$) และลำดับสุดท้ายด้านการเรียบเรียงภาษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50, S.D. = 0.52$)

3. ศึกษาความพึงพอใจของครูหลังจากใช้หลักสูตรพัฒนาความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาของกลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมครูผู้สอนระดับปฐมวัย 10 คนดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ด้านความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสเต็มศึกษา

ประเด็นการประเมิน	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านกระบวนการจัดโครงการอบรม	10	4.45	0.38	มาก
2. ด้านรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการเขียนแผน STEAM	10	4.67	0.41	ดีมาก
3. ด้านเนื้อหาการอบรมเชิงปฏิบัติการ	10	4.65	0.31	ดีมาก
4. ด้านการนิเทศ ติดตาม และให้คำแนะนำ	10	4.58	0.47	ดีมาก
5. ด้านความรู้และประโยชน์ต่อครูผู้สอน	10	4.52	0.36	ดีมาก
6. ด้านความรู้และประโยชน์ต่อนักเรียน	10	4.18	0.34	ดี

ในโครงการวิจัยนี้ ผู้เข้าร่วมอบรมจะประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน และครูกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นจึงมีผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมดรวม 16 คน โดยผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่า ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของครูที่เข้าร่วมอบรม ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับดีและดีมาก โดยด้านที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด มีจำนวน 5 ด้าน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 83.3 ได้แก่ ด้านรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการเขียนแผน STEAM ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.41$) ด้านเนื้อหาการอบรมเชิงปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.65, S.D. = 0.31$) ด้านการนิเทศ ติดตาม และให้คำแนะนำ ($\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.47$) ด้านความรู้และประโยชน์ต่อครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.36$) ด้านความรู้และประโยชน์ต่อนักเรียน ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.34$) ส่วนด้านที่มีระดับความพึงพอใจในระดับมากมีเพียง 1 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 16.67 คือ ด้านกระบวนการจัดโครงการอบรม ($\bar{X} = 4.45, S.D. = 0.38$)

ผลการวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยของครูในภาพรวมทุกด้านและทุกข้อคำถามพบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59, S.D. = 0.32$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นที่ควรมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตร ตามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 8 องค์ประกอบ คือ 1. หลักการและเหตุผล 2. วัตถุประสงค์ 3. สารการเรียนรู้กล่าวถึง 4. องค์ประกอบของหลักสูตร 5. กิจกรรมในการฝึกปฏิบัติ 6. สื่อการฝึกปฏิบัติเครื่องมือ 7. การประเมินหลักสูตร และ 8. การประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-3 ซึ่งผลของการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นผลมาจากที่ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และนำมาวิเคราะห์สร้างเป็นองค์ประกอบของหลักสูตร โดยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเลือกใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบบา (Taba 1962)

ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอนซึ่งรวมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านการพัฒนาหลักสูตรของ โอลิวา (Oliva1982) โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับขั้นตอนการศึกษาสำรวจปัญหา และความจำเป็นพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งข้อมูลจากครูและผู้บริหาร จากบริบทการจัดประสบการณ์ในโรงเรียน เพื่อเข้าใจถึงปัญหาในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรได้ตรงตามวัตถุประสงค์ อันจะทำให้การออกแบบหลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของครูได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ (Seels and Glargow, 1990) การออกแบบการเรียนการสอนเป็นกระบวนการแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอนโดยวิเคราะห์สถานการณ์สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ออกแบบแผนการสอนคือการบูรณาการโดยอาศัยการรวบรวม การวิเคราะห์ การจัดการ การสังเคราะห์ และทักษะที่หลากหลาย อีกทั้งยังสอดคล้อง (เอมิกา วชิระวินท์ และคณะ 2560) ได้ศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์เรื่องการประยุกต์ใช้เว็บ 2.0 ในชั้นเรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมกันบนออนไลน์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะไอซีทีของครู

2. การนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า ครูที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรจำนวน 3 หน่วยพบว่าครูที่ผ่านหลักสูตรทั้งนี้ผลจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา โดยผลปรากฏว่าครูมีความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้

2.1 พบว่าเมื่อเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็ม 30 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถแสดงให้เห็นความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาที่ส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพคะแนนจากการทดสอบ โดยใช้แบบวัดความรู้ความเข้าใจการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 12.80$, S.D. 1.68) และหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 17.20$, S.D.= 1.68) ซึ่งให้เห็นว่าคะแนนจากการทดสอบของกลุ่มตัวอย่าง หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

2.2 ผลของความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้กับครูกลุ่มตัวอย่าง หลังจากการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรครูมีความสามารถในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสเต็มศึกษา สามารถออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการสาระต่างๆ ในสเต็มศึกษา ตามบริบทของโรงเรียนได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในการคิดและการแก้ปัญหาตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ได้ (Jerald, 2007; พินิจ ขำวงษ์ และคณะ, 2560) เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงประเด็นปัญหา ความสำคัญ และเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด STEAM Education ซึ่งถ้าเห็นความสำคัญและเข้าใจการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษา จะทำให้การปฏิบัติงาน ทำให้ครูในการพัฒนาตนเอง สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างครู และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และเสริมแรงทางบวก (Empowerment) เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้ที่ได้ฝึกไปใช้ในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้การนำสเต็มศึกษาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พรทิพย์ ศิริภทราชัย; 2556, Rachel, 2008; Rapporteur; Carr, Bennetti and Strobe, 2011) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำสเต็มศึกษาไปใช้ การประกอบด้วย 1) หลักสูตรหรือแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสเต็มศึกษา 2) การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสเต็มศึกษา 3) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา 4) การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสเต็มศึกษา

3. ศึกษาด้านความพึงพอใจของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสเต็มศึกษาของกลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมคน โดยผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ดังแสดงในตารางที่ 7 พบว่า ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของครูที่เข้าร่วมอบรม ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับดีและดีมาก โดยด้านที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด มีจำนวน 5 ด้าน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 83) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากจาก การมีทีมวิจัยเป็นครูที่เลี้ยงเพื่อกำกับ ติดตาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตร และเป็น

กันเองทำให้ครูกล้าที่จะถาม มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือในการวางแผนการทำงาน และจากแบบประเมินความพึงพอใจ ติดตามสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู และเพื่อนครูด้วยกันอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตได้

ผลการวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยของครูในภาพรวมทุกด้านและทุกข้อคำถามพบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.32) ในประเด็นที่ 2 ความสามารถของครูในการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากนั้นอภิปรายผลได้ดังนี้ การพัฒนารูปแบบการอบรมครูในการออกแบบกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แนวคิด สเต็มศึกษา ให้มีประสิทธิภาพนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู เพื่อนครู ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน โดยใช้ระบบกำกับติดตาม และนำหลักการของการวางแผนกลยุทธ์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนด้านการเรียนการสอน เข้ามาตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอน เพื่อให้ครูเกิดการพัฒนาด้านวิชาชีพ และมีความมั่นใจในการสอน การนำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แนวคิด สเต็มศึกษา ไปใช้ให้มีประสิทธิภาพนั้นครูจะต้องเข้าใจกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นอย่างดี ครูจะต้องปรับบทบาทจากครูผู้สอนหน้าชั้นเรียน เป็นผู้คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความอยากรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะ ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และเกิดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน สอดคล้อง ภัยบุญ วงษ์ทองและคณะการพัฒนารูปแบบการอบรมครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด STEMA เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กล่าวว่า การพัฒนาครูเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก เพราะครูเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เกิดทักษะ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการพัฒนาครูควรเริ่มต้นจาก 1) การทำให้ครูได้ร่วมกันสะท้อนประเด็นปัญหา และประเมินความต้องการของตนเอง 2) ครู เพื่อนครู และผู้บริหาร ร่วมกันจัดกิจกรรมหรือโครงการที่จะพัฒนาครูในสถานศึกษาโดยเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม 3) การติดตามและสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง จากวิทยากร เพื่อนครู และผู้บริหาร เพื่อให้ครูมีความมั่นใจในการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้

1. การนำรูปแบบการอบรมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ต้องร่วมมือกันแบบบูรณาการ เป็นองค์รวมในการร่วมกันวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน โดยเนื้อหาหลักสูตรการอบรมนั้นควรอยู่บนพื้นฐานความต้องการของการพัฒนาตนเองของครู ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการส่งเสริม ให้ความร่วมมือ และเสริมแรงทางบวก เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเอง และรูปแบบการอบรมจะต้องมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และให้ผลสะท้อนกลับอย่างต่อเนื่อง
2. การนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาไปใช้ในบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง ครูจะต้องมีการพัฒนาออกแบบแผนเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม มีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพของผู้เรียน
3. การนำผลการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ในองค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การตามให้แนวสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ไปใช้ได้ในการพัฒนาการจัดการเรียนของครูในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. จัดการอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคสมัยประเด็นแนวโน้มของการศึกษา คือทักษะการสื่อสาร เป็นต้น
2. ศึกษาเปรียบเทียบผลจากการกระบวนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แนวคิด สเต็มศึกษากับกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กิตติคุณ รุ่งเรือง, ศิริญา พูลสุวรรณ และคณะ. (2558). *รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูด้วยระบบหนุนนำต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจังหวัดนครนายก*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. (หลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิตนา ขมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. โรงพิมพ์สุริยาสาน.
- ภิญโญ วงษ์ทอง และคณะ. (2562). *การพัฒนารูปแบบการอบรมครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด STEMA เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). *กรอบการเรียนรู้และแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัยตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิริรัตน์ วงศ์ศิริ และคณะ. (2561). *วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. อักษรเจริญทัศน์.
- สุปราณี จินดา. (2549). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และทักษะการคิดเลขในใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปาโดยใช้แบบฝึกที่เน้นทักษะการคิดเลขในใจกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้คู่มือครู*. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด, เอกรินทร์ สังข์ทอง และ ขวลิต เกิดทิพย์. (2557). *รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบท โรงเรียนในประเทศไทย*. *วารสารหาตใหญ่วิชาการ*, 12(2), 123-134
- พินิจ ขำวงศ์ และคณะ. (2560). *ผลของการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูเรื่อง สะเต็มศึกษาต่อการรับรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนว สะเต็มศึกษาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดสระแก้ว*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(3), 108-120.

- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารนักบริหาร*, 33(2), 49-56.
- เอมิกา วชิระวินท์ และคณะ. (2560). การศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์เรื่องการประยุกต์ใช้เว็บ 2.0 ในชั้นเรียนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมกันบนออนไลน์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะไอซีทีของครู. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(1), 44-68.

ภาษาอังกฤษ

- Carr, R. L., Bennetti V, L. D., Strobe, J. O. (2012). Engineering in the K-12 STEM standards of the 50 U.S. States: An analysis of presence and extent. *Journal of Engineering Education*, 101(3), 539-564.
- Jerald, C. D. (2007). *Believing and Achieving (Issue Brief)*. Center for Comprehensive School Reform and Improvement.
- Seel,B,and Glasgow,Z. (1990). *Exercise in Instructional Design*. Merrill Publishing Company Bell & Howell Information Company, Columbus.
- Lipman, M. (1993). *Thinking children and education*. Dobuque, Iowa: Kendall/Hunt.
- Moore B.N. and Parker R. (2001). *Critical Thinking*, 6th ed.
- Oliva, P. F. (1982). *Developing the Curriculum*, Brown and Company.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*, Brace and World.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐาน
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT MODEL BY USING PROJECT – BASED
LEARNING FOR ENHANCING CREATIVE PROBLEM-SOLVING ABILITY IN HEALTH
EDUCATION OF JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS

ดิณณภพ มาลาพุฒ¹ และทัสนัย สูงใหญ่²
Tinnapop Malaput¹ and Tadsnai Soongyai²

^{1,2} สถาบันวิจัยพัฒนาและสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Educational Research Development and Demonstration Institute, Srinakharinwirot University
E-mail: tinnapop@gs.wu.ac.th

Received : December 21, 2022

Revised : May 6, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรักษ์ จำนวน 30 คน โดยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 2) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.85 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.78 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและสถิติทดสอบค่า t (Independent t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้น (S3C) คือ ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด (Spark Ideas) ขั้นที่ 2 เรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ขั้นที่ 3 สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (Creative Communication) ขั้นที่ 4 สรุปองค์ความรู้ (Conclusion) 2) ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ พบว่า 2.1) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
อาหารและโภชนาการ สุขศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research was to 1) develop a learning management model for health education using project-based learning for enhancing creative problem-solving abilities in health education of junior high-school students and 2) study the effectiveness of the project-based learning model. The simple random sampling technique was used to select the research sample; 30 junior high-school students from Srinakharinwirot Demonstration School, Ongkharak Campus. The research instruments applied in this study included the following: 1) a project-based learning guide model for enhancing the creative problem-solving abilities in health education with a consistency index between 0.67-1.00, 2) and assessment of creative problem-solving abilities. a consistency index between 0.67-1.00, and a confidence value of 0.85, and 3) a questionnaire regarding learning satisfaction. with is a consistency index between 0.67-1.00, and a confidence value of 0.78. The data were analyzed using basic and test statistics (independent t-test).

The research results were as follows: 1) The project-based learning model for enhancing the creative problem-solving abilities in health education of junior high-school students consisted of four learning stages (S3C) namely: Spark Ideas, Collaborative Learning, Creative Communication, and Conclusion. Additionally, the results of the effectiveness of the project-based learning model revealed that 2.1) after implementing the project-based learning, the average scores of the experimental group were higher at a significant level of .05. Moreover, 2.2) the satisfaction towards the project-based learning model for health education was at a high level.

Keywords

Project – Based Learning; Creative Problem-Solving Abilities; Food and Nutrition;
Health Education

ความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2542) ได้ให้แนวการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดกระบวนการเรียนรู้ควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการ

ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในด้านการคิดและเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะมาถึง โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมคนให้มีศักยภาพต้องมีการคิดวิเคราะห์ ความสามารถที่จำเป็นกับการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสภาพแวดล้อมและปัญหาที่หลากหลาย ดังแนวคิดที่กล่าวว่า การพัฒนาคนให้มีความสามารถอยู่ในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานสำหรับอนาคต ได้แก่ ทักษะการคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะทางสังคม ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Trefferinger, 2007-2008, น. 1) โดยการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ต้องอาศัยทักษะและวิธีการที่ซับซ้อน ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในช่วงวัยรุ่นที่มีความอยากรู้ อยากรลอง ชอบความท้าทาย ชอบในการแสวงหาคำตอบ เรียนรู้ในการลองผิดลองถูก และมีความสนใจในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน หรือการเรียนรู้นอกห้องเรียน รวมไปถึงการฝึกปฏิบัติ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างเต็มความสามารถและสามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในตัวบุคคลออกมาใช้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) เพราะฉะนั้นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความสามารถที่มีอยู่ภายในตัวผู้เรียน หากได้รับการพัฒนาหรือการส่งเสริมความสามารถจากการเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ จะยิ่งทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะดังกล่าวได้เป็นอย่างดีซึ่งสามารถนำทักษะนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

จากสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน พบว่ามีความเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพสังคม วัฒนธรรม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น ด้วยวิถีชีวิตที่เร่งรีบในปัจจุบันจากการรับประทานอาหารที่บ้านก็เปลี่ยนเป็นการเลือกรับประทานอาหารนอกบ้าน หรือการรับประทานอาหารจานด่วน (fast food) และเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปกันมากขึ้น เพราะความสะดวกและรวดเร็ว (สุลัดดา พงษ์อุทธา และ วาทีณี คุณเผือก, 2558) โดยอาหารจานด่วนเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มเด็กวัยเรียนโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นตอนต้น เนื่องจากเป็นอาหารที่รับประทานง่าย สะดวก รวดเร็ว แต่เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการน้อย อาหารเหล่านี้ประกอบไปด้วย แป้ง น้ำตาล และไขมัน เป็นจำนวนมาก ความนิยมในการบริโภคเกิดจากสื่อสิ่งพิมพ์ การโฆษณาเพื่อส่งเสริมการขายสินค้าที่เผยแพร่ผ่านช่องทางการรับรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลและความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยเรียน โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ธีรวิทย์ วราธรไพบูลย์, 2557) ซึ่งการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการนั้น ส่งผลต่อภาวะโภชนาการและสถานะสุขภาพ ซึ่งสภาพแวดล้อมด้านอาหารเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่สำคัญ ดังที่ สุลัดดา พงษ์อุทธา และ วาทีณี คุณเผือก (2558) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาสุขภาพที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ ได้แก่ โรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non - communicable diseases; NCDs) ซึ่งขณะนี้ได้ก่อให้เกิดโรคเป็นอันดับต้น ๆ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายมหาศาล และปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ แนวโน้มการบริโภคอาหารเครื่องดื่มที่มีพลังงาน ไขมัน น้ำตาลและโซเดียมสูงก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ในขณะที่ยังมีการบริโภคผักผลไม้ไม่เพียงพอ

จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ 2564 ที่ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2564 พบว่ากลุ่มวัยเด็กในช่วงอายุ 6-14 ปี รับประทานอาหารไขมันสูง 3-4 วันต่อสัปดาห์ มีสัดส่วนการบริโภคอาหารไขมันสูงถึงร้อยละ 29.40 ความถี่ของผู้ที่รับประทานอาหารไขมันสูงทุกวัน มีมากถึงร้อยละ 7.90 การบริโภคอาหารจานด่วนทางตะวันตก 3-4 วันต่อสัปดาห์ มีสัดส่วนการบริโภคร้อยละ 6.80 การบริโภคอาหารกลุ่มผักและผลไม้โดยรับประทานทุกวัน มีจำนวนเพียงร้อยละ 23.10 การบริโภคอาหารกลุ่มขนมสำหรับรับประทานเล่นหรือขนมกรุบกรอบความถี่ในการทานทุกวันมีจำนวนสูงถึงร้อยละ 16.70 เมื่อทำการเปรียบเทียบจากการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2564 พบว่า กลุ่มวัยเด็กในช่วงอายุ 6-14 ปี รับประทานอาหารไขมันสูง 3-4 วันต่อสัปดาห์มีสัดส่วนการบริโภคอาหารไขมันสูงถึงร้อยละ 31.90 ความถี่ของผู้ที่รับประทานอาหารไขมันสูงทุกวัน มีมากถึงร้อยละ 12.80 การบริโภคอาหารจานด่วนทางตะวันตก 3-4 วันต่อสัปดาห์ มีสัดส่วนการบริโภคร้อยละ 9.70 การบริโภคอาหารกลุ่มผักและผลไม้โดยรับประทานทุกวัน มีจำนวนเพียง

ร้อยละ 16.20 การบริโภคอาหารกลุ่มขนมสำหรับรับประทานเล่นหรือขนมกรุบกรอบความถี่ในการทำงานทุกวัน มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 23.30 จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2564 ยังมีปริมาณ ปริมาณของการรับประทานอาหารที่มีไขมัน น้ำตาล และโซเดียม ปริมาณสูงจำนวนมากขึ้น และการรับประทาน อาหารกลุ่มผักและผลไม้เป็นประจำทุกวัน มีจำนวนลดน้อยลง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561 และ สำนักงานสถิติ แห่งชาติ, 2564) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีไขมัน น้ำตาล และโซเดียมสูงของกลุ่มนักเรียน ในช่วงวัยรุ่นนั้นมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลต่อสุขภาพในระยะยาวหากไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนพื้นฐานความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่ถูกต้องในการเลือกบริโภคอาหาร

ในการพัฒนาสุขภาพและแก้ไขปัญหาสุขภาพดังกล่าว วิธีหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนเกิด กระบวนการพัฒนาสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เจตคติ ทักษะปฏิบัติเพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา สุขศึกษา เรื่อง อาหารและโภชนาการ เนื่องจากวิชาสุขศึกษาเป็นวิชาที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน โดยเนื้อหาสำคัญเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามสถานการณ์หรือ เหตุการณ์ที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้น และยังฝึกให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพ ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับสุขภาพในชีวิตประจำวันได้ดี รวมทั้งยังช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าหรือความสำคัญของเรื่อง สุขภาพดียิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา (สุชาติ สมประยูร และ เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2553) ซึ่งการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้น เป็นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพด้านความคิด สร้างสรรค์ของนักเรียนโดยผ่านกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาและวิเคราะห์การแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนคือ 1) การทำความเข้าใจกับปัญหา 2) การตัดสินใจปัญหา 3) การหาแนวทาง 4) การประเมินข้อมูล และ 5) วิธีการแก้ปัญหา (Treffinger et al., 2005 อ้างถึงใน ศิริภัสสร ศรีเสนา, 2557) เป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง ความคิดสร้างสรรค์กับความคิดวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการคิดที่สำคัญจะต้องอาศัยทั้ง องค์ประกอบของการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญาที่ต้องอาศัยการจัดการ เรียนการสอน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็น ความสามารถที่มีอยู่ในตัวนักเรียนทุกคนและทุกคนสามารถพัฒนาทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ได้ (Treffinger et al., 2005 อ้างถึงใน ศิริภัสสร ศรีเสนา, 2557) หากจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นการคิดที่ต้องอาศัยทั้งองค์ประกอบของการแก้ปัญหาและความคิด สร้างสรรค์ซึ่งนับเป็นความสามารถทางสติปัญญาที่ต้องอาศัยการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมี ประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ เป็นการสร้างบุคคลที่มีคุณภาพให้แก่ สังคม สามารถพัฒนาตนเองและสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างยั่งยืน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจสำหรับการเรียน เรื่อง อาหารและโภชนาการ และมุ่งเน้น กระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 แนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2542 และสอดคล้อง สมรรถนะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PROJECT-BASED LEARNING) โดยฐานปณีย์ ธรรมเมธา (2557) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน เป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้ริเริ่มและเลือกเรื่องที่จะทำการศึกษา นักเรียนเป็นผู้ออกแบบ วางแผนใน การศึกษาค้นคว้าเก็บข้อมูลด้วยตนเองตามความสนใจ ดำเนินการปฏิบัติทดลองหรือคิดค้น รวมทั้งการแปลผล สรุปผลและเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูหรืออาจารย์เป็นผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง มีการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามโครงการที่ผู้เรียนได้กำหนดด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนและ มีความรับผิดชอบในการเรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการทำงานอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ มีโอกาสฝึกฝนกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ ได้ลงมือปฏิบัติจนทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความสามารถ ความชำนาญ

มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ภายใต้การทำงานร่วมกัน เป็นทีมและการดูแลและให้คำแนะนำจากครูสอน

บทความวิจัยนี้นำเสนอกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว นักเรียนจะมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องอาหารและโภชนาการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นยังเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษา บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้
 - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน
 - 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษา มีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีแบบแผนที่ใช้ในการทดลองนี้ คือ หนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 406 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จำนวน 30 คน โดยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการ เป้าหมายของรูปแบบการเรียนรู้ องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เครื่องมือวัดและประเมินผล และแผนการ

จัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ โภชนาการกับวัยรุ่น โรคไม่ติดต่อเรื้อรังจากการบริโภคอาหาร อาหารเพื่อสุขภาพและการรักษาโรค และการสร้างสรรค์เมนูอาหารเพื่อสุขภาพ โดยรูปแบบการเรียนรู้ S3C ได้สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษา หากคุณภาพของเครื่องมือโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระโดยพิจารณาจากค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข พบว่า คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 2) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการความสามารถ (Performance Evaluation Checklist) 4 ระดับ ใช้สำหรับผู้เรียนประเมินตนเอง หากคุณภาพของเครื่องมือโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนของข้อความถาม โดยพิจารณาจากค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข พบว่า แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 นำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยการคำนวณจากสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนแบค (Cronbach) โดยกำหนดให้มีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.50 พบว่า ความเชื่อมั่นของแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เท่ากับ 0.85 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นข้อรายการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ใช้สำหรับผู้เรียนประเมินตนเอง หากคุณภาพของเครื่องมือโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนของข้อความถาม ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 นำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยการคำนวณจากสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนแบค (Cronbach) โดยกำหนดให้มีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.50 พบว่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 0.78 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการประสานงาน ชี้แจงรายละเอียด และประชุมเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขอความยินยอมกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย จัดเตรียมเอกสาร เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในเนื้อหาวิชาสุขศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติทดสอบค่า t (Independent t-test)

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โครงการวิจัย SWUEC-371/2564E เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด (Spark Ideas) ขั้นที่ 2 เรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ขั้นที่ 3 สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (Creative Communication) ขั้นที่ 4 สรุปองค์ความรู้ (Conclusion)

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.1 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 1 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

รายการประเมิน	n	คะแนนเต็ม	M	SD	t	P
ก่อนการทดลอง	30	56	39.43	7.46	8.45*	.00
หลังการทดลอง	30	56	47.40	6.75		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เท่ากับ 39.43 ส่วนหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เท่ากับ 47.40 กล่าวคือ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษา มีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อความถาม	โครงงานเป็นฐาน (n=30)		
	ความคิดเห็น		ระดับความพึงพอใจ
	M	SD	
1. ด้านการสอน	3.41	0.70	มาก
2. ด้านเนื้อหา	3.55	0.83	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	3.45	0.55	มาก
4. ด้านการวัดและประเมิน	3.42	0.66	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	3.45	0.68	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประเด็นนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้มีการนำองค์ประกอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้น มาใช้ในการกำหนดแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษา และทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดหลักการ เป้าหมาย และกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้น (S3C) ได้แก่ ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด (Spark Ideas) ขั้นที่ 2 เรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ขั้นที่ 3 สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (Creative Communication) ขั้นที่ 4 สรุปองค์ความรู้ (Conclusion) โดยมีองค์ประกอบ จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การเข้าใจในสถานการณ์ปัญหา (Understanding the Challenges) องค์ประกอบที่ 2 การสร้างสรรค์วิธีในการแก้ปัญหา (Generate Ideas) องค์ประกอบที่ 3 การเตรียมพร้อมสู่การแก้ปัญหา (Preparing for action) และองค์ประกอบที่ 4 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ ตักขาว (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ มีการนำองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มาใช้ในการกำหนดแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ประกอบด้วย แนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ (Creative Use of Cultural Capital) แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) แนวคิดทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Theory) มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดหลักการ เป้าหมาย และกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้น (4Cs) เริ่มจากขั้นที่ 1 เรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ขั้นที่ 2 สร้างสรรค์ร่วมคิด (Cooperative Thinking) ขั้นที่ 3 ประดิษฐ์นวัตกรรม (Creative Innovation) และขั้นที่ 4 นำประสบการณ์มาสื่อสาร (Communicating Experience) หรือ เรียกว่าแบบการจัดการเรียนรู้ 4Cs MODEL ในแต่ละขั้นของการเรียนรู้มีความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้มีลักษณะเป็นวงจรการเรียนรู้ (Learning Cycle) ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันทั้งหมด และวงจรกระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่จัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกิจกรรมและความรู้จากสัปดาห์แรกไปจนถึงสัปดาห์สุดท้าย จุดเด่นของแบบการจัดการเรียนรู้ 4Cs MODEL นี้มีลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นเกลียว (Spiral) ที่เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ลึกลงไป จนเกิดการซึมซับกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

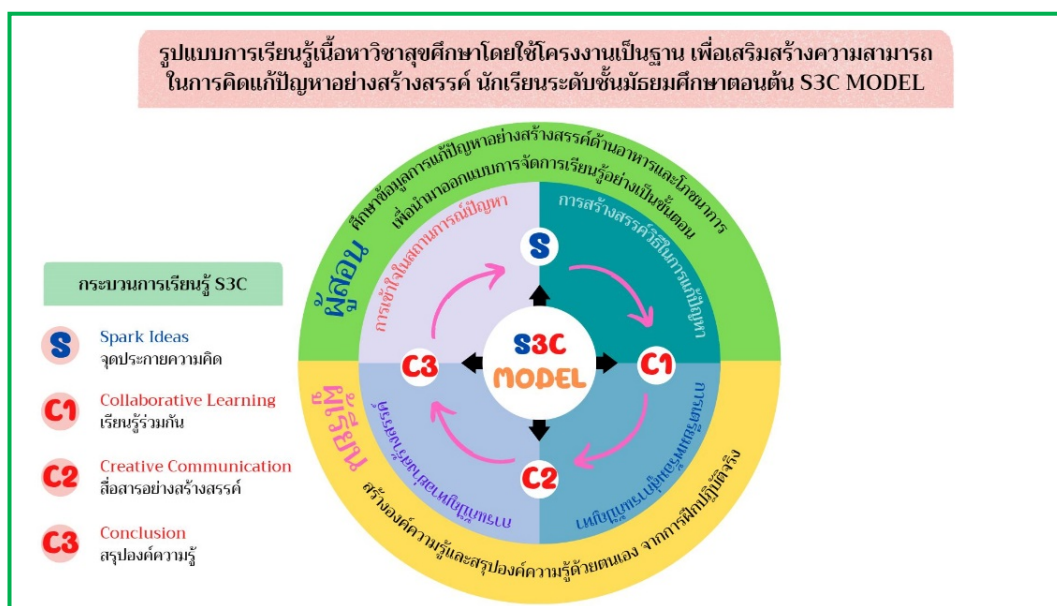
2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามโครงการที่ผู้เรียนได้กำหนดด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ เป็นการสร้าง

แรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนและมีความรับผิดชอบในการเรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการทำงานอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ มีโอกาสฝึกฝนกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ ได้ลงมือปฏิบัติจนทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสามารถ ความชำนาญ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อาหารและโภชนาการ ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการรับประทานอาหารในวัยรุ่น ภาวะโภชนาการเกิน โรคไม่ติดต่อเรื้อรังจากการบริโภคอาหาร เป็นต้น มาปรับเปลี่ยน แก้ไข สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริโภคที่จะทำให้มีสุขภาพที่ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม เกิดคุณค่าต่อตนเอง และผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุชาติ โสมประยูร และ เอมอัฒา วัฒนบุรานนท์ (2553) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วิชาสุขศึกษาเป็นวิชาที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน โดยเนื้อหาสำคัญเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้น และยังฝึกให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพ ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับสุขภาพในชีวิตประจำวันได้ดี รวมทั้งยังช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าหรือความสำคัญของเรื่องสุขภาพดียิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพาพันธ์ มินวงษ์ (2558) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3P) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า 1. รูปแบบการเรียนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์(3P) ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม (Preparation) มี 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ และ 2) ขั้นทบทวนประสบการณ์ ระยะที่ 2 สร้างสรรค์โครงงาน (Project Creation) มี 4 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ขั้นระบุปัญหา 2) ขั้นแสวงหาและคัดสรรแนวทางแก้ปัญหา 3) ขั้นวางแผนแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 4) ขั้นปฏิบัติการทำโครงงานและสรุปผล ระยะที่ 3 นำเสนอผลงาน (Presentation) 2. ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3P) พบว่า 2.1 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งในภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2 กลุ่มทดลองมีพัฒนาการในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ระหว่างเรียน เพิ่มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.3 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์อิสระ อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 65) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการใช้โครงงานเป็นฐานกับเนื้อหาวิชาสุขศึกษา เรื่อง อาหารและโภชนาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผน ทำให้ผลงานของผู้เรียนเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเนื้อหาสาระยังมีความหลากหลาย รวมถึงรูปแบบการประเมินที่มีความหลากหลายทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในเรื่องอาหารและโภชนาการได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพาพันธ์ มินวงษ์ (2558) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3P) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3P) อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นนี้ ให้ออกาสนักเรียนได้เรียนรู้จากการคิดเอง ทำเอง และแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยการปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่ระยะเตรียมความพร้อม ซึ่งผู้วิจัยจะนำประเด็นปัญหาสภาพแวดล้อมใกล้ตัวและใช้คำถามมาสร้างความสนใจ ทำให้นักเรียนรู้สึกท้าทาย เกิดความสงสัยอยากที่จะสืบเสาะค้นคว้าเพื่อหาคำตอบ ประกอบกับ ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา และทบทวนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ด้วยคำถามเป็นระยะ จึงทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจด้วยตนเอง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเรียกว่า S3C MODEL มีรายละเอียดดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 S3C MODEL

ที่มา: ตีพิมพ์ มาลาพุด (2565)

รูปแบบการเรียนรู้ S3C MODEL ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 จุดประกายความคิด ขั้นที่ 2 เรียนรู้ร่วมกัน ขั้นที่ 3 สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 4 สรุปองค์ความรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ ต้องดำเนินการครบทั้ง 4 ขั้นตอน เป็นระบบ มีเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าใจในสถานการณ์ปัญหา 2) การสร้างสรรค์วิธีในการแก้ปัญหา 3) การเตรียมพร้อมสู่การแก้ปัญหา และ 4) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วัดและประเมินผลผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้น และแบบประเมินความพึงพอใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ต้องมีการทำความเข้าใจกับรูปแบบ และขั้นตอนการสอนเป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเวลา
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนจะต้องมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทางการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการออกแบบภาระงานควรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรมีการสรุปประเด็นสำคัญของเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ ที่นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อตรวจสอบและแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดของนักเรียนในทันที

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ S3C สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเนื้อหาวิชาและการจัดการเรียนรู้ระดับชั้นอื่นๆ ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะขั้นเรียนรู้ร่วมกันและขั้นสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสิ่งที่ตนเองสนใจ สามารถวิเคราะห์ ออกแบบ วางแผน จนนำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในระดับที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่ากระบวนการเรียนรู้ S3C MODEL สะท้อนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน ในการออกแบบสร้างสรรค์เมนูอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อแก้ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง สำหรับประเด็นการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการทางด้านอาหารและโภชนาการ ซึ่งเป็นการขยายผลที่ผลักดันให้ผู้เรียนเกิดการสร้างผลงานสู่การหารายได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 7) แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.
- รฐาณีย์ ธรรมเมธา. (2557). *อีเลิร์นนิ่งจากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ*. บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ดิณณภพ มาลาพุด. (2565). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. สถาบันวิจัย พัฒนาและสาธิตการศึกษา.
- ธีรวิทย์ วรธารไพบูลย์. (2557). *พฤติกรรมกรรมการบริโภค : อาหารนิยมบริโภคกับอาหาร เพื่อสุขภาพ*. สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.
- ประสิทธิ์ ตึกขาว. (2564). *การพัฒนาแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*. [ปริญญาณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุพาพันธ์ มินวงษ์. (2558). *การพัฒนาแบบการเรียนรู้การสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3P) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. [ปริญญาณิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริภัสสร ศรีเสนา. (2557). *ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach)*. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชาติ โสมประยูร และ เอ็มอัชมา วัฒนบุรณนธ์. (2553). *เทคนิคการสอนสุขศึกษาแบบมีอาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทสำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการ จำกัด.

- สุดิดา พงษ์อุทธา และ วาทีนี คุณเผือก. (2558). *อาหารและโภชนาการในประเทศไทย:เรายู่ตรงจุดใดในปัจจุบัน (รายงานประจำปี)*. แผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *การสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2560*. กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชากร พ.ศ. 2564*. กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ภาษาอังกฤษ

- Chanyam, P. (2015). *Development of a Learning Activity Package using Gamification Strategies and Online Collaborative Graphic Organizers Based on Project-Based Learning to Enhance Creative Problem Solving Ability in Business and Ethics of Undergraduate Students in Business Administration Program*. (Unpublished Master Degree of Education Program). Chulalongkorn University.
- National Statistical Office. (2017). *The 2017 Food Consumption Behavior Survey*. Bangkok: Statistical Forecasting Division. National Statistical Office.
- National Statistical Office. (2021). *Health Behaviour of Population Survey 2021*. Bangkok: Statistical Forecasting Division. National Statistical Office.
- Phonguttham, S. and Khun Phuak, W. (2015). *Thailand food and nutrition: 2015 Where are we now? (Annual Report)*. Nonthaburi: Food and Nutrition Policy Research Plan for Health Promotion Foundation for the Development of International Health Policy Ministry of Public Health.
- Prasit tuekkaow. (2021). *Development of Community-Based Learning Model for Promoting Secondary School Students' Capability of Creative use of Cultural Capital*. (Unpublished Doctor of Philosophy). Srinakharinwirot University.
- Somprayoon, S. and Wattanaburanon, A. (2010). *Professional Health Instruction*. 1th edition. Bangkok: Danex Inter Corporation
- Sornsena, S. (2014). *Creative problem-solving abilities of Mathayomsuksa 3 students studying with an Open approach*. (Unpublished Master of Education Program in Educational). Khon Kaen University.
- Suthirat, C. (2016). *80 Innovative learning management that focuses on students*. 7th edition. Bangkok: Dokya Academic Publishing Co., Ltd.
- Thammetha, T. (2014). *E-Learning: from theory to practice*. Nonthaburi: Sahamit Printing and Publishing Co., Ltd.

- Treffinger D. J. and S. G. Isaksen. (2007-2208). "A New Renaissance? Preparing Productive Thinkers for Tomorrow's World." *Creative Learning Today*, pp. 1.
- Treffinger, Donald J.; & Isaksen, Scott G. (2005). *Creative Problem Solving: the History, Development, and Implications for gifted Education and Talent Development*. *Gifted Child quarterly*. 49(4): 342-353.
- Waratornpaibul, T. (2014). *Consumption Behavior : Consumerism Food and Health-Conscious Food*. Panyapiwat Institute of Management.
- Yupapun Minwong. (2015). *Development of a Science Project Instructional Model with the Emphasis on Creative Problem Solving (3P) of the Eighth Grade Students*. (Doctor of Education Degree). Srinakharinwirot University.

แนวทางในการยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการจ้างผู้พ้นโทษเข้าทำงานในสังคมไทย

GUIDELINE TO REVOKE THE LAW IMPEDING THE EMPLOYMENT OF EX-CONVICTS TO WORK IN THAI SOCIETY

ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา¹ ณัฐพล สิทธิพราหมณ์² ทัตตนันท์ คงลำธาร³ นิช วงศ์สงัจจา⁴ และทศพล ชูโชติ⁵

Tanawat Pisitchinda¹ Natthaphon Sitthiphram² Tattanan Konglamtham³

Nich Wongsongja⁴ and Thodsapol Chuchoti⁵

¹ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: tanawat.pi@ssru.ac.th

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

E-mail: natthaphon@vru.ac.th

³ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: tattanan.kh@ssru.ac.th

⁴ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Faculty of science and technology Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: nich.wo@ssru.ac.th

⁵ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Faculty of science and technology Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: thodsapol.Chuchoti@ssru.ac.th

Received : March 10, 2023

Revised : September 15, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อค้นหาแนวทางยกเลิกกฎหมายที่ห้ามผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วเข้าทำงาน และ 2) เพื่อลดอุปสรรคเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วในสังคมไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยวิจัยเอกสาร (Documentary research) และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเขียนในรูปแบบพรรณนา วิเคราะห์และเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แล้วเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายไทยกำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพหลายประเภทไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน เช่น แพทย์แผนไทย ผู้ประกอบการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ สังคมไทยส่วนใหญ่ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษกลับเข้ามาทำงาน โดยให้เหตุผลว่ายังขาดความเชื่อถือทางด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สิน และชื่อเสียงต่อผู้จ้างงาน

คำสำคัญ

กฎหมาย อุปสรรค สังคม

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) to find ways to repeal laws that prohibit prisoners who have been released from prison from working, and 2) to reduce barriers to employment of prisoners who have been released from prison in Thai society by qualitative research methods (Documentary Research) and applying the results from data analysis to write in descriptive form, analyze and link them to comply with the objectives and enter the data analysis process respectively.

The research results found that Thai law requires many types of occupations have never been imprisoned, such as traditional Thai doctors and operators of health establishments, service providers in health establishments, etc. In addition, most Thai society does not give the chance for people who have been released from prison to return to work because of lack of trust in them regarding the safety of their lives, property, and reputation for their employers.

Keywords

Law; Obstacle; Society

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีผู้กระทำความผิดถูกขังไว้ในเรือนจำเป็นจำนวนมากอยู่อันดับ 10 ของโลก หากเปรียบเทียบในโซนเอเชียจะอยู่ในอันดับ 3 ของเอเชีย ตามรายงานสถิติผู้ต้องขังจากกรมราชทัณฑ์ในช่วงปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 294,078 คน ปีพ.ศ.2562 มีจำนวน 363,702 คน ปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 365,561 คน ปีพ.ศ.2560 มีจำนวน 314,265 คน ปีพ.ศ.2559 มีจำนวน 299,679 คน จากสถิติการรับตัวผู้ต้องขังรายใหม่และปล่อยตัวผู้ต้องขังรายปีย้อนหลังจะพบว่าในปีพ.ศ. 2563 มีการรับตัวจำนวน 208,575 คน ปล่อยตัวจำนวน 212,600 คน ปี พ.ศ. 2562 มีการรับตัวจำนวน 220,793 คน ปล่อยตัวจำนวน 221,878 คน ปี พ.ศ. 2561 มีการรับตัวจำนวน 227,025 คน ปล่อยตัวจำนวน 176,090 คน ปี พ.ศ. 2560 การรับตัวจำนวน 220,021 คน ปล่อยตัวจำนวน 206,083 คน ปีพ.ศ.2559 มีการรับตัวจำนวน 209,354 คน ปล่อยตัวจำนวน 220,381 คน ข้อมูลสถิติดังกล่าวทำให้ทราบว่ามีผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำและได้รับการปล่อยตัวไปจำนวนไม่น้อยกว่าสองแสนรายต่อปี ส่วนประเภทคดีพบว่าในปีพ.ศ. 2563 มีผู้ต้องขังคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอันดับหนึ่ง คือ จำนวน 288,291 คดีประเภทนี้ จะมีระวางโทษจำคุกนานและโทษปรับอัตราสูง สำหรับผู้ต้องขังที่ภายหลังคดีถึงที่สุดมีฐานะเป็นนักโทษเด็ดขาด ผู้ต้องขังลักษณะดังกล่าวเข้าสู่การแบ่งชั้นนักโทษเด็ดขาด และเมื่อผู้ต้องขังดังกล่าวได้รับการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ การฝึกทักษะการทำงานจะนำไปสู่การมีคุณสมบัติให้ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดให้สูงขึ้นเพื่อรับสิทธิต่างๆ เช่น การลดวันต้องโทษจำคุก หรือการได้รับสิทธิลดโทษตามลำดับชั้นนักโทษเด็ดขาด

อย่างไรก็ดี แม้ผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดดังกล่าวจะได้รับการพัฒนาความรู้ทางการศึกษา การฝึกวิชาชีพจากภายในเรือนจำจนเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพต่าง ๆ เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า งานประกอบตัวถังรถบัส งานประกอบรถจักรยาน ล้างอัดฉีดรถยนต์ ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ แผ่นยางรมควีน นวดแผนไทย เกษตรอินทรีย์ปิกมุก ดอกไม้ประดิษฐ์ ถักแหอวน ผลิตภัณฑ์เส้น เป็นต้น ตามสถิติจัดหางานกรมจัดหางาน กระทรวงแรงงานพบว่าผู้ลงทะเบียนสมัครงานจำแนกตามอาชีพและอายุทั่วราชอาณาจักร พบว่าในปีพ.ศ. 2562 เฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ 5,233 คน ช่างเทคนิคและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง 18,314 คน พนักงานบริการ พนักงานในร้านค้าและตลาด 28,321 คน ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่าง ๆ 5,327 คน อาชีพงานพื้นฐาน 41,067 คน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องการให้รัฐช่วยจัดหางานจำนวนมาก แต่สำหรับ

ผู้ต้องขังเมื่อได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ เป็นผู้พ้นโทษแล้ว ปรากฏว่าไม่อาจนำความสามารถที่ตนได้รับการฝึกมาเข้าสู่กระบวนการสร้างรายได้และทำให้บ้านทอนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากกลุ่มผู้มีวิชาชีพ ซึ่งมีแหล่งที่มาจากรือนจำไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ประกอบการ หรือมีการกำหนดให้เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามขาดคุณสมบัติการเข้าเป็นสมาชิกในการประกอบวิชาชีพ เช่น การนวดไทย งานด้านความรักษาความปลอดภัย ผู้เคยได้รับโทษจำคุกมาขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ได้ เป็นต้น รวมถึงสังคมยังขาดความเชื่อมั่นต่อผู้พ้นโทษ แม้จะมีการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่คนในสังคมหรือผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยการปรับทัศนคติด้วยการให้คนในสังคมเข้ามาในเรือนจำ สร้างความสัมพันธ์ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกันกับผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษออกจากเรือนจำ แต่ก็ยังไม่เป็นผลที่จะเปลี่ยนความคิดดังกล่าวได้ เมื่อพิจารณาถึงผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว จะเห็นว่าการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของประชาชนที่เป็นผู้ต้องขังซึ่งพ้นโทษแล้วจำนวนมากจะมีความสิ้นเปลืองเปล่าประโยชน์ เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแรงงานฝีมือ อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพสังคมและความมั่นคงของประเทศไทย จึงมีปัญหาสำคัญอันนำมาสู่การวิจัยว่า 1.กฎหมายกำหนดการห้ามจ้างงานผู้พ้นโทษเป็นอย่างไร 2.กฎหมายที่มีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อค้นหาแนวทางยกเลิกกฎหมายที่ห้ามผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วเข้าทำงาน
2. เพื่อลดอุปสรรคเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วในสังคมไทย

ความหมายของผู้พ้นโทษ

ตามกฎหมายผู้ต้องขัง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วจะเรียกว่านักโทษเด็ดขาด บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง และบุคคลที่ถูกควบคุมตัวไว้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีอาญาตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ต้องปฏิบัติตามระเบียบของเรือนจำ ซึ่งถือว่าเป็นวินัยของผู้ต้องขัง (Justice Innovation Development Division, 2017) สำหรับผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดเมื่อรับโทษครบถ้วนแล้วหรือมีการอภัยโทษทำให้มีการปล่อยตัวถือว่านักโทษเด็ดขาดดังกล่าวเป็นผู้พ้นโทษ (ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา และคณะ, 2563)

ลักษณะของรายได้และการก่อให้เกิดรายได้ในทางกฎหมาย

รายได้อาจมีลักษณะเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่คิดคำนวณได้เป็นเงิน ลักษณะของรายได้จึงเป็นสิ่งที่ได้มาก่อนหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนในทางภาษี ในทางกฎหมายภาษีอากร รายได้จึงตรงกับเป็นเงินได้พึงประเมินโดยมีความหมายดังนี้ เงินสด ทรัพย์สินที่ได้รับซึ่งอาจคิดคำนวณเป็นเงินได้เป็นเงิน เช่น แหวนเพชร นาฬิกา ที่ดิน ฯลฯ และประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับเป็นเงิน ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน เช่น การได้รับสิทธิในการพักอาศัยโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า การได้สิทธิรับประทานอาหารโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น (ทัศนีย์ เหลืองเรืองรอง, 2563) สำหรับการก่อให้เกิดรายได้ในทางกฎหมายจะอยู่ในรูปแบบของนิติกรรม เช่น สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำของ สัญญาตัวแทน สัญญานายหน้า เป็นต้น สัญญาต่าง ๆ เหล่านี้เรียกรวมกันว่าเอกเทศสัญญาซึ่งมีผลก่อให้เกิดค่าตอบแทนแก่คู่สัญญาตามที่ได้มีการตกลงไว้ (นันทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์, 2559)

หลักความเสมอภาค (Equality)

หลักความเสมอภาค เป็นหลักการที่วางหลักว่าคนทุกคนย่อมมีความเสมอภาคกัน ซึ่งเป็นการเสมอภาคกันในทางกฎหมาย เช่น ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติรองรับไว้ (มานิตย์ จุมปา, 2562) เช่น สิทธิในการประกอบอาชีพ (วิวิธน์ ทองลงยา, 2561) อย่างไรก็ตาม สิทธิของบุคคลนั้นก็อาจถูกจำกัดโดยกฎหมายได้ด้วย (บุญศรี มีวงศ์โฆษ, 2559)

หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

สิทธิ คือ อำนาจในการกระทำการใดได้อย่างอิสระ โดยผลของกฎหมายที่ให้การรับรอง ส่วนสิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิของมนุษย์ที่จะกระทำการใดโดยอยู่ภายใต้การรับรองของกฎหมาย เช่น สิทธิในร่างกาย ใครจะกระทำต่อร่างกายผู้อื่นมิได้ หรือสิทธิในทรัพย์สิน เมื่อถูกลักทรัพย์ ผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมมีสิทธิในการติดตามเอาทรัพย์สินคืนได้หรือเสรีภาพที่จะกระทำการใดได้อย่างอิสระอันไม่สร้างความเดือดร้อนต่อผู้อื่นและไม่ขัดต่อกฎหมาย (ทิพาพร นະมาตร์, 2551) ส่วนปฏิญญาสากลว่าด้วยมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) การไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ไม่เหยียดสีผิว เพศ วัฒนธรรม สติปัญญา รวมถึงความสามารถ มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพ เสมอภาค รวมถึงการดำรงชีพและการได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ทั้งด้านสังคมและรัฐ

แนวคิดการฝึกอาชีพผู้ต้องขังภายในเรือนจำ

เนื่องจากนโยบายกฎหมายอาญาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือควบคุมสังคมทำให้เกิดผู้กระทำความผิดอาญา (คนพล จันทน์หอม, 2558) ซึ่งเมื่อมีผู้กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว จึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขังนำมาใช้ เพื่อฝึกอบรมผู้กระทำความผิดอาญา แนวคิดนี้ เห็นว่าการทำงานถือเป็นการลงโทษที่ก่อให้เกิดผลผลิตแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของเรือนจำ สร้างนิสัยผู้ต้องขังให้มีวินัยและเสริมทักษะให้แก่ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ (นพดล พลกุล, 2558) ช่วยให้ผู้กลุ่มบุคคลผิดพลาดอันทำให้ตนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (มินินทร์ พงศาปาน, 2562) และกลุ่มบุคคลผู้ขาดโอกาสกลับมาดำรงชีวิตเป็นคนดีของสังคมได้อย่างปกติสุข และบรรเทาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่ถูกห้ามกระทำโดยกฎหมาย (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2559)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายไทยมีการกำหนดเกี่ยวกับห้ามเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับเพศ อายุ เชื้อชาติ สีผิว แต่มีการให้เลือกปฏิบัติเพื่อคุ้มครองเฉพาะกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม เช่น กลุ่มคนพิการ (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2560) ผู้ต้องขังก่อนเข้าสู่เรือนจำส่วนใหญ่ไม่มีการประกอบอาชีพการงาน กิจกรรมที่เรือนจำรองรับผู้ต้องขังจะมีการเรียน การสอน การฝึกอาชีพ เช่น เสริมสวย ทำอาหาร นวด ฯลฯ (กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ, 2558) สภาพเศรษฐกิจทางครอบครัวที่มีรายได้ต่ำเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ (วิระชัย เหล่าลงอินทร์และคณะ, 2552) ในต่างจังหวัดเมื่อมีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง หน่วยงานของรัฐไม่มีการขอความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นเพื่อติดต่อดูแลผู้ต้องขัง (พรประภา แก้วกล้าและคณะ 2558) ส่งผลให้ผู้พ้นโทษที่ออกจากเรือนจำพร้อมที่จะเริ่มต้นเป็นคนใหม่ในสังคมสร้างอนาคตใหม่ และประกอบอาชีพที่สุจริตนั้นมีอุปสรรค เนื่องจากเคยกระทำความผิดเมื่อพ้นโทษ จึงมีประวัติกระทำความผิดติดตัว ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตัวบุคคล และไม่มีหน่วยงานที่ติดตามผู้พ้นโทษในระหว่างดำรงชีวิตหรือประกอบอาชีพในการกลับสู่สังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิจัยเอกสาร(Documentary research) ในการตอบวัตถุประสงค์ “เพื่อค้นหาแนวทางยกเลิกกฎหมายที่ห้ามผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วเข้าทำงาน” และ “เพื่อลดอุปสรรคเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วในสังคมไทย” โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ที่เป็นเอกสารด้วยตนเองโดยมีแหล่งจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่ ได้แก่ ศูนย์วิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และหอสมุดแห่งชาติ

แหล่งข้อมูลในรูปแบบเอกสารออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์คั่นหาราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นแหล่งเก็บเอกสารทางกฎหมายทุกประเภทของประเทศไทย เช่น ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital “วช.” ซึ่งเป็นแหล่งเก็บเอกสารทางการวิจัยกฎหมายทุกประเภทของประเทศไทย เช่น วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ หนังสือทั่วไป เว็บไซต์ห้องสมุดสถาบันศึกษาต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฐานข้อมูลออนไลน์ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยอ่านเอกสารและแบ่งประเภทเนื้อหาเอกสารออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เอกสารที่เป็นบทบัญญัติกฎหมาย ได้แก่ ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ

กลุ่มที่ 2 เอกสารที่เป็นงานทางวิชาการมีการเรียบเรียงขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการอธิบายบทบัญญัติกฎหมาย ได้แก่ ตำรา หนังสือ รวมถึงงานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นการอธิบายบทบัญญัติกฎหมาย โดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลในการวิเคราะห์ประเด็นนั้นได้ ได้แก่ บทความวิชาการ

กลุ่มที่ 3 เอกสารที่เป็นผลงานวิจัยที่เป็นงานศึกษาหรือค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยวิธีวิทยาการวิจัย ได้แก่ รายงานการวิจัย บทความวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลดิบ (raw data) จากขั้นตอนการเก็บข้อมูลมาดำเนินการจัดระเบียบของข้อมูล (organizing data) ให้เป็นหมวดหมู่โดยผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูล (reading through all data) เพื่อทำความเข้าใจและตรวจสอบข้อมูลที่ได้นำมาเพื่อให้รหัสข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยให้รหัสข้อมูล (coding the data) เพื่อลดทอนข้อมูลโดยเลือกหน่วยที่มีความหมายตรงกับประเด็นที่ต้องการมาวิเคราะห์ทำให้ชื่อ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยอ่านเอกสารข้อมูลเพื่อหาประเด็นหลัก (themes) ด้วยการจัดกลุ่มของรหัสข้อมูลที่มีลักษณะร่วมกันหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และบรรยายรายละเอียด (description) เกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการจ้างผู้พันโทเข้าทำงานในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยอ่านเอกสารข้อมูลตามที่แบ่งไว้เพื่อหาคุณลักษณะ (character) เกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการจ้างผู้พันโทเข้าทำงานในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยอ่านเอกสารข้อมูลตามที่แบ่งไว้เพื่อหาแนวคิด (concepts) จากกลุ่มคำที่สัมพันธ์กับกลุ่มความคิดเกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการจ้างผู้พันโทเข้าทำงานในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยอ่านเอกสารข้อมูลตามที่แบ่งไว้เพื่อหาความหมายทางภาษา (semantic) จากจำนวนคำ ชนิดของคำเกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการจ้างผู้พันโทเข้าทำงานในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 7 ผู้วิจัยอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากเอกสารที่รวบรวมไว้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการจ้างผู้พันโทเข้าทำงานในสังคมไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติและลักษณะของผู้ประกอบอาชีพซึ่งกำหนดให้ต้องเป็นผู้ไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน ได้แก่ พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 มาตรา 12 บัญญัติว่า “สมาชิกสภาการแพทย์แผนไทยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ” พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 13 บัญญัติว่า “ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (3) เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี” มาตรา 21 บัญญัติว่า “ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ข. ลักษณะต้องห้าม (2) เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี” และมาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ข. ลักษณะต้องห้าม (2) เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน” และพบว่าสังคมประเทศไทยส่วนใหญ่ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษกลับเข้ามาทำงาน โดยมีสาเหตุจากความไม่เชื่อถือต่อบุคคลเหล่านี้เกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สิน และชื่อเสียง เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายกำหนดการห้ามจ้างงานผู้พ้นโทษ

ประเทศไทยเคยมีกฎหมายคุ้มครองผู้พ้นโทษ คือ พระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษและเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ.2497 แต่ก็ได้ถูกยกเลิกการบังคับใช้ ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพที่ผู้ต้องขังได้รับการให้ความรู้ฝึกวิชาชีพในขณะที่รับโทษและต่อมาพ้นโทษแล้วจะประกอบอาชีพได้จะอยู่ในรูปแบบสถานบริการทางการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ซึ่งมีการกำหนดลักษณะต้องห้ามของการเป็นสมาชิกไว้ด้วยในลักษณะที่ว่าไม่เคยต้องโทษจำคุก หรือเป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งหากผู้พ้นโทษไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกหรือได้รับการขึ้นทะเบียนได้ตามกฎหมายดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าทำงานวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของนายจ้างได้

ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่มีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษ

เมื่อผู้พ้นโทษไม่อาจเป็นสมาชิกหรือได้รับการขึ้นทะเบียนได้ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 จะเห็นว่า ทางฝ่ายของนายจ้างก็ไม่สามารถจ้างผู้พ้นโทษเข้าทำงานได้ เช่น พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 28 บัญญัติว่า “ผู้รับอนุญาตมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (5) รับผู้ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการตามมาตรา 22 เท่านั้นเข้าทำงานในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ” ซึ่งมาตรา 22 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต่อผู้อนุญาต” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” หากผู้รับอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม จะเห็นว่า ผู้รับอนุญาตอาจถูกพักใบอนุญาตโดยต้องหยุดประกอบกิจการตามที่มาตรา 30 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่า ผู้รับอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้

บัญญัติไว้ในมาตรา 28 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) หรือ (8) กฎกระทรวง หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้รับอนุญาตดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด” และวรรคสองบัญญัติว่า “หากผู้รับอนุญาตไม่ดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานต่อผู้อนุญาตเพื่อพิจารณา ในการนี้ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้จนกว่าจะได้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง เมื่อผู้รับอนุญาตได้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว ให้ผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้น” และวรรคสามบัญญัติว่า “ผู้รับอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตต้องหยุดประกอบกิจการตามที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต” กฎหมายลักษณะนี้จึงมีลักษณะเป็นการสร้างอุปสรรคให้ทั้งฝ่ายผู้พันโทและนายจ้าง ต่อการจ้างงานผู้พันโทซึ่งมีความประสงค์จะใช้ความรู้และความสามารถที่ได้รับการฝึกฝนมาในระหว่างรับโทชโดยเฉพาอย่างยิ่งทางด้านวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการทำงานในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จึงเห็นได้ว่า ผู้ที่พันโทออกจากเรือนจำ แม้ได้รับการฝึกทักษะประกอบอาชีพจากในเรือนจำมาอย่างเรียบร้อยพร้อมที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ ประกอบอาชีพสุจริต หรือดำรงชีวิตกับครอบครัวของตนในสังคม แต่กฎหมายยังมีส่วนที่ก่อให้เกิดอุปสรรคใดในการเปิดโอกาสรับผู้พันโทเข้าทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดนโยบายในปีที่มีผู้พันโทเกี่ยวกับจัดหางานให้ผู้ต้องขังล่วงหน้าและให้ฝึกงานกับผู้ประกอบการภาคเอกชนหรือให้ผู้ต้องขังเข้าสู่สังคมชั่วคราวในการหางานด้วยตัวเอง
2. กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดนโยบายทุก 5 ปี เกี่ยวกับการจัดหางบประมาณสำรองให้กับผู้พันโทเกี่ยวกับธุรกิจของผู้พันโท รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้พันโทโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การรายงานตัวการติดตามตัว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการตรากฎหมายคุ้มครองสิทธิด้านแรงงานสำหรับผู้พันโทโดยเฉพาะ
3. ควรมีการกำหนดสิทธิประโยชน์ให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนเมื่อรับผู้พันโทเข้าทำงาน

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ. (2558). ผู้ต้องขังหญิง. สมาคมนักวิจัยประชากรและสังคม สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล. <http://www.tcijthai.com/uploads/docs/Report-513.pdf>
- คนพล จันทน์หอม. (2558). รากฐานกฎหมายอาญา. วิญญูชน.
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2560). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องกฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. <http://www.nhrc.or.th/getattachment/c42f360e-28b8-407a-8697-799269b84579/>
- ทัศนีย์ เหลืองเรืองรอง. (2563). ความรู้ทั่วไปกฎหมายอาญาตามประมวลกฎหมายรัษฎากร พ.ศ. 2563. บริษัทกรู๊ตสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ทิพาพร นมะมาตร. (2551). สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว: ศึกษากรณีสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลสาธารณะ. [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา และคณะ. (2563). คู่มือการให้ความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม. บริษัท ดับบลิว ลีกลี คอนซัลแทนท์ จำกัด.

- นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2559). *หลักกฎหมายเอกเทศสัญญา ลักษณะตัวแทน-นายหน้า*.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพดล พลกุล. (2558). *ทฤษฎีวิทยา*. สำนักพิมพ์สัจธรรม.
- บุญศรี มีวงศ์โฆษ. (2559). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2559). *นิติปรัชญา*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรประภา แก้วกล้าและคณะ. (2558). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนาคุณภาพการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วย
ระบบการดูแลต่อเนื่องและการส่งต่อข้อมูลจากสถานที่ควบคุมตัวสู่มาตรการคุมประพฤติและการส่ง
เคราะห์ภายหลังการปล่อย คุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม. [http://probation.go.th
/contentdl.php?id=272](http://probation.go.th/contentdl.php?id=272)
- มานิตย์ จุมปา. (2562). *คู่มือศึกษาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ*. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- มุนินทร์ พงศาปาน. (2562). *ระบบกฎหมายซีวิลลอว์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิวัฒน์ ทองลงยา. (2561). *สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมบทความทางวิชาการ
ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ*. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- วีระชัย เหล่าลงอินทร์ และคณะ. (2552). การกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำมหาสารคาม.
วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 3(1). น. 29-38.

การยอมรับให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษ

ACCEPTANCE OF AMENDMENTS TO LAWS IMPEDING THE EMPLOYMENT OF EX-CONVICTS

ทัตตนันท์ คงลำธาร¹ ณัฐพล สิทธิพรามณ² ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา³ นนทชัย โมรา⁴ และสมบัติ วงศ์กำแหง⁵
Tattanan Konglamthan¹ Natthaphon Sitthiphram² Tanawat Pisitchinda³
Nontachai Mora⁴ and Sombat Wongkamhaeng⁵

¹ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: tattanan.kh@ssru.ac.th

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

E-mail : natthaphon@vru.ac.th

³ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: tanawat.pi@ssru.ac.th

⁴ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Faculty of Law Suratthani Rajabhat University

E-mail: nontachai.mor@sru.ac.th

⁵ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

School of law University of the Thai Chamber of Commerce

E-mail: sombatlaw@gmail.com

Received : March 10, 2023

Revised : November 23, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยการยอมรับให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษและเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้พ้นโทษ (เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเอกสาร)

ผลการวิจัยพบว่า มีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดคุณสมบัติต้องห้ามในกรณีเป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เช่น พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และสาเหตุสำคัญในการเกิดปัญหาอาชญากรรมเกิดจากการที่สังคมเป็นตัวกำหนดอาชญากรรม หากสังคม รังเกียจ ดูถูกเหยียดหยาม ไม่ยอมรับ ไม่ให้อภัย ไม่ให้โอกาสแก่ตัว ทั้งที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ก่ออาชญากรรมก็ได้รับโทษมาแล้วจะเป็นการผลักดันผู้กระทำความผิดลงไปในสิ่งที่ชั่วมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย ควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ 2559 พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มเติมคำว่า “หรือได้ใบรับรองการทำงานหลังพ้นโทษที่ออกโดยกรมราชทัณฑ์” และกำหนดให้กรมราชทัณฑ์ ออกใบรับรองการทำงานหลังพ้นโทษเพื่อจัดอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษ

คำสำคัญ

ผู้พ้นโทษ ผู้ต้องขัง การจ้างงาน

ABSTRACT

The current research entitled, “Acceptance of amendments to laws impeding the employment of ex-convicts was aimed to, first of all, study and analyze the circumstances of problems related to the acceptance of amendments to laws that obstruct the employment of ex-convicts. Secondly, it was aimed to obtain recommendations for amending the law regarding their employment. The research was conducted using qualitative research design based on documentary research.

The research findings were found that there have been many laws defining the prohibited qualifications in the case of persons who have previously been sentenced by a final judgment to imprisonment, such as the Health Establishments Act 2016, the Security Business Act 2015, and the Land Transport Act 1979. The main cause of criminal problems has been affected from the society that determines crime. Even though those ex-convicts were completely punished, the society has disdained, insulted, refused including, neither been forgiven nor offered a chance to make amends. This has possibly forced those ex-convicts to repeat more illegal commitment.

The research recommendations were revealed that the provisions of the Health Establishments Act 2016, Security Business Act 2015, Land Transport Act 1979 should be revised by adding the following messages, “...or obtain a certificate of employment after release from prison issued by the Department of Corrections”. In addition, it should propose a requirement to the Department of Corrections to issue a work certificate after release from prison. These recommendations were expected to eliminate obstacles from ex-convicts’ employment.

Keywords

Ex-convicts; Prisoners; Employment

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ติดอันดับเรือนักโทษล้นคุกอยู่ในอันดับ 6 ของโลก อันดับ 3 ของเอเชีย รองจากจีน (ปาริชาติ โชคเกิด, 2564: ออนไลน์) ขณะเดียวกันจำนวนการปล่อยตัวนักโทษที่เรียกว่าผู้พ้นโทษนั้น ปรากฏตามรายงานสถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ และปล่อยตัว พ.ศ. 2561 – 2564 ในพ.ศ. 2561 ปล่อยตัว 176,443 คน พ.ศ. 2562 ปล่อยตัว 222,425 คน พ.ศ. 2563 ปล่อยตัว 215,725 คน พ.ศ. 2564 ปล่อยตัว 246,885 คน จะเห็นได้ว่าใน 4 ปีที่ผ่านมาผู้พ้นโทษจำนวน 861,478 คน ในขณะที่ผู้ต้องขังถูกขังกรมราชทัณฑ์

จัดให้มีระบบการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังโดยได้จัดอบรมทักษะวิชาชีพเพิ่มเติมสำหรับ ระบบโรงงาน คือ ช่างไม้ ช่างสี ช่างปูน ช่างจักสาน งานสิ่งประดิษฐ์ งานบริหาร คือ นวด เสริมสวย คาร์แคร์ กาแฟ เครื่องดื่ม เบเกอรี่ อาหาร ฝึกวิชาชีพอิสระในระยะสั้น คือ ช่างคอมพิวเตอร์ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างประปา บาริสต้า การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน คือ การนวดแผนไทย ช่างไม้ ช่างกระเบื้อง ช่างก่ออิฐ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมท่อระบายน้ำ ช่างสี ช่างซ่อมรถยนต์ ช่อมคอมพิวเตอร์ มุมหลังคา ทำให้ผู้ต้องขังมีความสามารถในการออกมาประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้เมื่อพ้นโทษ ทั้งยังให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยมีจำนวน ผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปี 2530-2562 ผู้ต้องขังที่สำเร็จการศึกษาสาขานิติศาสตร์ มีจำนวนรวม 929 คน รัฐศาสตร์ มีจำนวนรวม 260 คน (กรมราชทัณฑ์. 2566: ออนไลน์) แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องขังที่พ้นโทษสามารถประกอบอาชีพ ได้เมื่อพ้นโทษมาแล้ว เพราะมีความพร้อมทั้งฝีมือและความรู้ที่ได้จากการฝึกฝนและศึกษาระดับอุดมศึกษาใน ระหว่างต้องราชทัณฑ์

แต่เมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวกลายเป็นผู้พ้นโทษออกจากทัณฑสถาน พบว่าประสบปัญหาการ เข้าทำงาน เนื่องจากมีกฎหมายกำหนดคุณสมบัติการเข้าทำงานไว้ เช่น พระราชบัญญัติสถานประกอบการ เพื่อสุขภาพ 2559 อาชีพการนวดแผนไทยจะต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนวันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย ต้องไม่เป็นผู้เคยได้รับ โทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสำหรับความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หรือความผิดตาม กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือ พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 อาชีพรับจ้าง ขัรบรถประจำทาง TAXI ต้องไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดอันได้กระทำโดยประมาทที่มีใช้เกี่ยวกับการใช้รถในการกระทำความผิดหรือ ความผิดลหุโทษ หรือได้พ้นโทษมาแล้วเกิน 3 ปี พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 อาชีพข้าราชการ โดยกำหนดคุณสมบัติการเข้าทำงานว่าไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เพราะกระทำความผิดอาญา เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เป็นผลทำให้ ผู้ต้องขังที่มีความพร้อมเพราะได้รับการฝึกทักษะและมีความรู้จากการสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีไม่สามารถ ประกอบอาชีพได้เพราะมีกฎหมายกำหนดคุณสมบัติต้องห้ามในการทำงาน

ด้วยเหตุนี้ จึงมีปัญหาคำคัญว่าควรมีกระบวนการยอมรับให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรค ต่อ การจ้างงานผู้พ้นโทษหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อ การจ้างงานผู้พ้นโทษ
2. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้พ้นโทษ

ทฤษฎีและกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้พ้นโทษ

นิยามที่เกี่ยวข้อง

ผู้ต้องขัง คือ นักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก จากนิยามผู้ต้องขังนั้น อธิบายได้คือ บุคคลที่ถูกขัง ไว้ตามหมายจำคุกภายหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุดและให้หมายรวมถึงบุคคลที่ถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วย กฎหมายให้ลงโทษ จะเรียกบุคคลกลุ่มนี้ว่า นักโทษเด็ดขาด ส่วนบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง เรียกว่า ผู้ต้องขัง และบุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายที่ไม่มีโทษทางอาญา เรียกว่าคนฝาก (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560)

ผู้พ้นโทษ คือ บุคคลที่ได้รับการปลดปล่อยเมื่อจำคุกครบกำหนดตามคำพิพากษาของศาล ได้รับการพักโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก ได้รับพระราชทานอภัยโทษ จนได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน (สิทธิภาโลจาละ, 2554, น.15)

ผู้พักโทษ คือ นักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี ผ่านการอบรมพัฒนาพฤติกรรมเสียให้ได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษ และใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวในสังคมเพื่อให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติ (กระบวนการทัณฑปฏิบัติกรมราชทัณฑ์, 2565, หน้า 10) โดยจะต้องใส่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว EM จนกว่าจะพ้นโทษ กรณีเหลือโทษเกินกว่า 1 เดือน และจะต้องอยู่กับบุคคลที่รับอุปการะตามสถานที่ที่แจ้งไว้ ต้องกลับเข้าที่พักในระหว่างเวลา 22.00-06.00 น. โดยห้ามออกนอกพื้นที่ที่กำหนด ห้ามเยี่ยมเยียนติดต่อนักโทษอื่นที่ไม่ใช่ญาติซึ่งกำลังต้องโทษอยู่ และจะต้องรายงานตัว เดือนละ 1 ครั้ง โดยการทำงานนั้นจะต้องทำงานในสถานประกอบการที่มีข้อตกลงกับกรมราชทัณฑ์ (คู่มือสำหรับการจ้างงานผู้ต้องขังผู้พักโทษ และผู้พ้นโทษเพื่อการกลับคืนสู่สังคม, 2564, น.9)

ประโยชน์การจ้างงานผู้พ้นโทษ

การจ้างงานผู้พ้นโทษเป็นการช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะหากมีการจ้างแรงงานต่างด้าวจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าแรงงานที่เป็นคนไทยเพราะแรงงานต่างด้าวจะมีเรื่องค่าธรรมเนียมในการขอรับใบอนุญาตการทำงาน การต่ออายุการทำงาน ทั้งยังต้องใช้เวลาในการดำเนินการจ้างและเลิกจ้างคนต่างด้าว นอกจากนี้ยังมีประโยชน์เกี่ยวกับภาษี สำหรับการจ้างงานผู้พ้นโทษหรือผู้พักโทษด้วย กล่าวคือ ผู้ประกอบสามารถขอยกเว้นภาษีเป็นจำนวนร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายในการจ้างงานในส่วนที่ไม่เกิน 15,000 บาท ต่อคน ต่อปี ในรอบระยะเวลาวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2564 (คู่มือสำหรับการจ้างงานผู้ต้องขัง ผู้พักโทษ และผู้พ้นโทษเพื่อการกลับคืนสู่สังคม, 2564, น.2) และปีต่อไปตามกรมสรรพากร ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 389) เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ที่ได้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างงานผู้พ้นโทษ ข้อมูลตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 726) พ.ศ. 2564 และปัจจุบัน ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 437) เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ที่ได้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างงานผู้พ้นโทษ พ.ศ. 2566

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการป้องกันอาชญากรรม

การเกิดอาชญากรรมนั้นกล่าวได้ว่า สังคม เศรษฐกิจและความยากจน คือส่วนหนึ่งที่ทำให้ปัญหาดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้น หากสังคมที่มีการปรับเปลี่ยน มีการยอมรับในสิ่งต่างๆ อาจจะไปสู่การลดปัญหาอาชญากรรมได้ โดยปัญหาการเกิดอาชญากรรม มีแนวคิดหลากหลาย พอจะกล่าวได้คือ (ประเทือง ธนิยผล, 2548, น.88-123)

ทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน เดอร์ไคม์ กล่าวว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ปกติของสังคม เมื่อใดที่บรรทัดฐานของสังคมไม่สามารถควบคุมการกระทำของบุคคลในสังคม หรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคม จะเป็นเหตุให้บุคคลนั้นละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมนำไปสู่การกระทำความผิด จากทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน เดอร์ไคม์ โดยทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน เดอร์ไคม์นั้น เมอร์ตันได้ขยายแนวความคิดออกไปอีกว่า เรื่องดังกล่าวเกิดจากสภาพที่สลับซับซ้อนประกอบไปด้วยความยากจน การมีโอกาสด้อยจำกัด การขาดโอกาสจะทำให้บุคคลนั้นไม่ยอมรับ กฎ ระเบียบ กฎหมายของสังคม ส่งผลให้บุคคลนั้นกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม อาจจะอธิบายได้ว่า หากสังคมไม่มีการยอมรับหรือทำให้ผู้พ้นโทษเข้ากับสังคมไม่สามารถเข้ากับสังคมได้หรือไม่ตอบสนองความต้องการของบุคคลที่พ้นโทษอาจจะทำให้บุคคลที่พ้นโทษเลือกกระทำความผิดขึ้นอีก เช่น หากผู้พ้นโทษไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ เกิดความยากจน ก็จะหวนกลับไปกระทำความผิดอีกครั้ง

ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง ชัทเธอร์แลนด์ เกิดจากสภาพของสิ่งแวดล้อมส่งผลให้เกิดอาชญากรรม โดยทฤษฎีนี้มองว่าปัญหาอาชญากรรมเกิดจากการคับคั่งระหว่างบุคคลที่เป็นกลุ่มอาชญากร หากยิ่งใกล้ชิดกันมากเท่าใดอาชญากรรมก็จะเกิดขึ้น ดังนั้นพอจะอธิบายได้ว่าหากสังคมไม่ให้โอกาสผู้พ้นโทษในการเข้าทำงานมีโอกาสที่ผู้พ้นโทษจะกลับไปคบหากับกลุ่มสังคมเดิม ๆ และก่อปัญหาอาชญากรรม แต่หากสังคมให้โอกาสทำให้ผู้พ้นโทษมีงานทำ ปัญหาความยากจน การมีรายได้ การเปลี่ยนแปลงกลุ่มการคบค้าสมาคมของผู้พ้นโทษให้อยู่ในสังคมที่มีงานทำจะเป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แตกต่างไม่ทำให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำความผิดอีก

ทฤษฎีการเลียนแบบ โดยทาร์ต กล่าวว่าอาชญากรก่ออาชญากรรมเพราะได้เคยรู้เคยเห็นมาก่อน จึงเกิดการเลียนแบบ โดยทฤษฎีทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าหากการเลียนแบบเกิดขึ้นในลักษณะที่ว่าผู้พ้นโทษมีงานทำ บรรดาพรรคพวกผู้พ้นโทษที่กำลังจะพ้นโทษออกมาหากได้ทราบว่า ผู้พ้นโทษคนอื่น ๆ หรือคนก่อนหน้าออกมาแล้วมีงานทำส่งผลให้เกิดการเลียนแบบการเลือกกลับมาทำงานที่สุจริตและถูกต้องดีกว่าต้องหันกลับไปไปในสังคมที่ทำให้เกิดการก่ออาชญากรรมเดิม

ทฤษฎีการตราหน้า โดย แฟรงค์ แทนเนนบาม กล่าวว่า เป็นการระบายสีเส้นแก่ความชั่วร้าย แม้พฤติกรรมของอาชญากรจะเป็นสิ่งที่ชั่วร้าย แต่ที่ร้ายยิ่งกว่าคือการที่สังคมทำให้อาชญากรถล่มกลิ้งไปในทางที่ผิดเป็นภัยแก่สังคมมากขึ้น โดยการที่ไม่ยอมเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดเป็นคนดีให้ผู้กระทำความผิดได้กลับตัว โดยทฤษฎีนี้เกิดจากการที่สังคมได้กระทำต่อบุคคลที่เคยก่ออาชญากรรมในทางไม่ดี เช่น การรังเกียจ ถูกเหยียดหยาม ไม่ยอมรับ ไม่ให้อภัย ไม่ให้โอกาสแก้ตัว ทั้งที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ก่ออาชญากรรมก็ได้รับโทษมาแล้ว แต่สังคมยังตราหน้าพวกเขาอยู่ หากสังคมยังตราหน้าจะส่งผลให้ผลักดันผู้กระทำความผิดลงไปในสิ่งที่ชั่วมากขึ้น แม้ผู้ที่เคยก่ออาชญากรรมจะต้องการกลับตัวเป็นคนดีก็ตาม โดยทฤษฎีการตราหน้านี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าหากสังคมยังตราหน้าไม่ให้โอกาสผู้พ้นโทษ ทั้งที่ผู้พ้นโทษพร้อมที่จะกลับตัวเป็นคนดี จะส่งผลให้ผู้พ้นโทษต้องกลับไปกระทำความผิดซ้ำเพราะไม่ได้รับการตอบรับจากสังคมทั้งที่เขาลำบากก็พร้อมที่จะทำงานและกลับตัวเป็นคนดี

ทฤษฎีตีตรา โดย Howard S. Becker กล่าวว่า พฤติกรรมของอาชญากร ถูกกำหนดโดยสังคม หากสังคมมองบุคคลนั้นเป็นอย่างไร บุคคลดังกล่าวจะปฏิบัติตามที่สังคมตีตราไว้ ดังนั้นหากบุคคลในสังคมยังไม่ให้โอกาสผู้พ้นโทษยังมองว่าผู้พ้นโทษเป็นอาชญากรผู้พ้นโทษก็อาจจะกลับไปเป็นอาชญากรได้เพราะสังคมเป็นตัวกำหนดหรือเป็นผู้ตีตราให้เป็นเช่นนั้น (นิศา ศีลารัตน์ และ วาสิตา บุญสาธิต, 2562, น.96-98)

การป้องกันอาชญากรรม

ปัญหาอาชญากรรมจะเกิดขึ้นในสังคมเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเป็นการทำลายความสงบสุขให้กับสังคมโดยรวม เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขจะต้องมีการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอาชญากรรม โดยการป้องกันอาชญากรรมทางสังคมนั้นอาจจะเปิดจาก หน่วยงานต่างๆ เช่น ตำรวจ ศาล อัยการ และ ราชทัณฑ์ เมื่อต้องการให้สังคมเกิดความสงบสุขมากกว่าที่ควรจำเป็นจะต้องมีการร่วมมือกันของฝ่ายอื่นนอกเหนือจากหน่วยงานต่างๆ อาจจะเป็นการเริ่มต้นจากกลุ่ม ชุมชน โดยการป้องกันในเบื้องต้นอาจจะเริ่มจากการให้การศึกษาอบรม ให้สมาชิกในสังคม ยึดมั่นในศีลธรรมและจริยธรรม ให้อ่านและเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษทางกฎหมายจะได้ไม่กล้ากระทำความผิด ทั้งยังต้องป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดที่เคยกระทำความผิดมาแล้วกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โดยอาจจะเป็นการฟื้นฟูจิตใจให้กลับเป็นคนดีของสังคม ฝึกวิชาชีพให้ผู้กระทำความผิดได้มีฝีมือในการทำงาน จะได้ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และการป้องกันทางสังคมที่ได้ผลดีอีกรูปแบบคือ การป้องกันอาชญากรรมโดยชุมชนเป็นความร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ในการสอดส่องดูแล ให้กำลังใจ ทำให้กลุ่มผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกว่าตนถูกรังเกียจ และปรับตัวกับสภาพความเป็นอยู่ได้ดีและไม่กระทำความผิดซ้ำอีก (ประเทือง ธนิยผล, 2548, หน้า 115-124)

มาตรการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ โดยได้จัดอบรมทักษะวิชาชีพเพิ่มเติมสำหรับงานในโรงงาน งานบริการ ฝึกวิชาชีพอิสระในระยะสั้น การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน โดยอธิบายกลุ่มงานได้ดังนี้ ระบบโรงงาน คือ ช่างไม้ ช่างสี ช่างปูน ช่างจักสาน

งานสิ่งประดิษฐ์ งานบริหาร คือ นวด เสริมสวย คาร์แคร์ กาแฟ เครื่องดื่ม เบเกอรี่ อาหาร ฝึกวิชาชีพอิสระในระยะสั้น คือ ช่างคอมพิวเตอร์ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างประปา บาริสต้า การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน คือ การนวดแผนไทย ช่างไม้ ช่างกระเบื้อง ช่างก่ออิฐ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมท่อระบายน้ำ ช่างสี ช่างซ่อมรถยนต์ ช่อมคอมพิวเตอร์ มุมหลังคา และจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าฝึกอบรมประจำปี

จำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกอบรมประจำปี (คน)

	ระบบโรงงาน		งานบริการ		ฝึกอาชีพอิสระ/ระยะสั้น		การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE) (ข้อมูลจากปี 2563) ⁹	33,201	6,221	2,944	523	302	1,723	9,559	257	48,164
กรมราชทัณฑ์ (ข้อมูลจากปี 2563) ¹⁰	91,940	31,994	9,559	17,156	9,347	4,723	1,547	219	166,485

ที่มา: กรมราชทัณฑ์. 2566: ออนไลน์)

จำนวนผู้ต้องขังที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี (มส.)

ที่	สาขาวิชา	2530 - 2559	2560	2561	2562	รวม
1	คหกรรมศาสตร์	16	-	-	-	16
2	นิติศาสตร์	818	41	36	34	929
3	นิเทศศาสตร์	214	14	7	8	243
4	มนุษยนิเวศศาสตร์	12	1	-	1	14
5	รัฐศาสตร์	225	6	15	14	260
6	วิทยาการจัดการ	475	44	28	31	578
7	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	64	-	3	3	70
8	ศิลปศาสตร์	95	5	10	10	120
9	ศึกษาศาสตร์	25	4	1	3	33
10	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์	465	31	25	33	554
11	เศรษฐศาสตร์	51	-	2	-	53
รวมทั้งสิ้น		2,460	146	127	137	2,870

ที่มา: กรมราชทัณฑ์. 2566: ออนไลน์)

กฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้พันโท

พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ 2559

มาตรา 13 มาตรา 21 และมาตรา 23 กำหนดห้ามผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการ หรือผู้ขอขึ้นทะเบียน ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (2) เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า เป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี โดยในส่วนผู้ขอขึ้นทะเบียนยังสามารถเป็นผู้ให้บริการได้จะต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนวันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน (พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ 2559)

พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558

หมวด 3 พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตตามมาตรา 33 และมาตรา 34 ผู้ที่จะเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยได้ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน โดยจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม คือ เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสำหรับความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หรือความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตและมีชื่อความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา (พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558)

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547

มาตรา 48 ผู้ที่จะได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (6) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนด (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547) ใน กฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2547. ข้อ 2 (4) ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่สำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (กฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2547)

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

มาตรา 30 ผู้ที่จะเข้ารับราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ต้องไม่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (10) ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547)

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

มาตรา 36 ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนได้ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม คือ เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดอาญา เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551)

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

มาตรา 35 ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องไม่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (5) ไม่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก (6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่า จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ (พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528)

พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

มาตรา 93 และมาตรา 96 กำหนดว่าผู้ประจำรถ ได้แก่ ผู้ขับรถ ผู้ประจำรถจะต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน หากมิได้รับใบอนุญาตจะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถไม่ได้ ผู้ที่จะประกอบอาชีพขับรถหรือประจำรถจะต้องขอใบอนุญาตกฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดอันได้กระทำโดยประมาทที่ไม่ใช่เกี่ยวกับการใช้รถในการกระทำความผิดหรือความผิดลหุโทษ หรือได้พ้นโทษมาแล้วเกิน 3 ปี (พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522)

พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525

หมวด 2 สมาชิกแพทยสภา มาตรา 11 ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม คือไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าน่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ (พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525)

สัญญาที่เกี่ยวกับการจ้างงานผู้พ้นโทษ อาจจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

การจ้างแรงงาน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 “อันว่าจ้างแรงงานเป็นสัญญาที่บุคคลสองฝ่ายตกลงกัน โดยตกลงว่าจะทำงานให้แก่บุคคลอีกฝ่ายและเมื่อทำงานให้ฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากการทำงานก็ตกลงจะให้สินจ้าง จากตามบทบัญญัติดังกล่าว การเกิดสัญญาจ้างแรงงานเกิดขึ้นเมื่อมีคำเสนอจากฝ่ายผู้เสนอในทางกลับกันก็มีคำสนองจากฝ่ายผู้สนอง และเมื่อคำเสนอกับคำสนองถูกต้องและตรงกันแล้ว จึงก่อให้เกิดสัญญา (ศักดิ์ สนองชาติ, 2557, น.346) ภายใต้หลักทั่วไปของการทำนิติกรรม และในเรื่องการจ้างแรงงานยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 5 ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานในทางกฎหมายไว้ดังนี้ “ลูกจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร “ผู้ว่าจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงว่าจ้างบุคคลอีกบุคคลหนึ่งให้ดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของงานใดเพื่อประโยชน์แก่ตน โดยจะจ่ายสินจ้างตอบแทนผลสำเร็จแห่งการทำงานที่ทำนั้น “สัญญาจ้าง” หมายความว่า สัญญาไม่ว่าเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาระบุชัดเจน หรือเป็นที่เข้าใจโดยปริยายซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่านายจ้างและนายจ้างตกลงจะให้ค่าจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้

ดังนั้นการตีความปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานจึงต้องพิจารณาทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, 2563, หน้า 15-16) เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7433/2560 วินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 5 ให้ความหมายของสัญญาจ้างไว้ในทำนองเดียวกันว่า สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 583 บัญญัติว่า “ถ้าลูกจ้างจงใจขัดคำสั่งของนายจ้างอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หรือละเลยไม่นำพาต่อคำสั่งเช่นนั้นเป็นอาชญากรรมก็ดี ท่านว่านายจ้างจะไล่ออกโดยมิพักต้องบอกกล่าวล่วงหน้าหรือให้สินไหมทดแทนก็ได้” เมื่อพิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้ว ลูกจ้างคือผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างเพื่อรับค่าจ้างโดยอยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของนายจ้าง อันหมายความว่า ลูกจ้างต้องทำงานตามที่นายจ้างสั่งและต้องปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานของนายจ้าง หากลูกจ้างฝ่าฝืนนายจ้างสามารถลงโทษได้”

ส่วนเมื่อสัญญาจ้างแรงงานเกิดขึ้นแล้วความผูกพันทางกฎหมายระหว่างนายจ้างและลูกจ้างต่อบุคคลภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ กฎหมายลักษณะละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” และมาตรา 425 “นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในการที่จ้างนั้น” ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ลูกจ้างและนายจ้างรับผิดชอบร่วมกันร่วมตามมาตรา 291 “บุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สินเชิงไขว้ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้สินเชิงได้แต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกัน) ก็ได้ เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสินเชิงหรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้สินนั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง” ดังนั้น ในกรณีที่ลูกจ้างทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในทางการที่จ้าง บุคคลภายนอกอาจเรียกให้ลูกจ้างหรือนายจ้างรับผิดชอบอย่างสินเชิงก็ได้ (วาริ นาสกุล, 2559, น.227-228) อีกทั้ง นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างนับแต่วันที่ลูกจ้างทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6282/2559 วินิจฉัยว่า “ตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206 บัญญัติว่า ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ชำระหนี้ ดังนั้น จำเลยที่ 1 ผู้กระทำละเมิดต่อโจทก์จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์นับแต่วันชำระหนี้ ส่วนจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นนายจ้างของจำเลยที่ 1 ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ด้วย “ดังนั้นหากสัญญาจ้างแรงงานเกิดขึ้นนายจ้างและลูกจ้างต่างมีความสัมพันธ์กันตามที่กล่าวมาข้างต้น แต่การจ้างแรงงานนั้นก็ต้องพิจารณาจากกฎหมายต่างๆ ว่ามีการห้ามจ้างแรงงานผู้พ้นโทษที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาแล้วหรือไม่ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้ตัวผู้พ้นโทษไม่สามารถเข้ามาผูกพันในสัญญาจ้างแรงงานได้

การจ้างทำของ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 587 “อันว่าจ้างทำของนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลสองฝ่ายตกลงกันว่าจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ตนนั้นให้แก่ผู้รับจ้างคือผู้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้” สำหรับการเกิดสัญญาจ้างทำของนี้เป็นการจ้างทำของ โดยฝ่ายผู้ว่าจ้างจะมีความประสงค์ต้องการทำงานของฝ่ายผู้รับจ้างที่มีทักษะความชำนาญ ความเชี่ยวชาญเป็นสำคัญให้ทำของให้ และการเข้าทำสัญญาจ้างทำของนั้นกฎหมายมิได้กำหนดให้สัญญาจ้างทำของต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือต้องทำตามแบบ (ไฟทิต เอกจริยกร, 2560, น.169) จะตกลงกันด้วยวาจาก็มีผลใช้ได้ โดยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 16379/2557 ได้อธิบายว่าสัญญาจ้างรักษาความปลอดภัยเป็นสัญญาจ้างทำของ

ส่วนในแง่ความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 428 “ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันผู้รับจ้างได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างทำการงานที่ว่าจ้าง เว้นแต่ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้ผิดในส่วนการงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง” จากบทบัญญัติดังกล่าวกรณีการจ้างทำของ ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าปรากฏว่าผู้ว่าจ้างทำของเป็นผู้ผิดในส่วนการงานนั้น ดังนี้ ผู้ว่าจ้างทำของต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้เสียหายด้วย (ศันต์กรณ โสทธิพันธุ์, 2558, น.257-261) เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 390/2550 วินิจฉัยว่า “จำเลยซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างเป็นผู้กำหนดวิธีการให้ผู้รับจ้างตัดต้นไม้และให้คนควบคุมดูแลการตัดต้นไม้ตลอดเวลา แต่ในวันที่มีการตัดต้นไม้และทำให้ไม้ล้มพาดสายไฟฟ้าแรงสูงในที่ดินของโจทก์ขาดก่อให้เกิดความเสียหายกลับไม่มีผู้ใดควบคุม การที่ผู้รับจ้างไม่มีความรู้ความชำนาญในการตัดต้นไม้ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งก่อสร้างข้างเคียงหรือไม่ยอมทำตามวิธีการที่ถูกต้อง ถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้ผิดในส่วนการงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง จำเลยจึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 428” และในบางกรณีการจ้างทำของคู่สัญญา ผู้รับจ้างกับผู้ว่าจ้าง อาจมีการทำสัญญาจ้างทำของเป็นหนังสือ ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก การตีความข้อตกลงตามสัญญาดังกล่าวอาจพิจารณาเกี่ยวกับข้อตกลงทางฝ่ายผู้ว่าจ้างประกอบด้วย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2335/2551 วินิจฉัยว่า “บันทึกข้อตกลงข้อ 1. มีข้อความระบุว่า ความเสียหายจากการก่อสร้างอาคารที่มีผลทำให้อาคารทวณเฮาส์เสียหายจะดำเนินการสำรวจโดยสถาบันซึ่งทั้งสองฝ่ายยอมรับภายในเวลาที่กำหนด ไม่มีการตกลงว่าจะต้องชดใช้เงินจำนวนเท่าใด คู่กรณีตกลงจะชำระเมื่อใด และที่ไหน อย่างไร ทั้งตามข้อตกลงดังกล่าวจำเลยที่ 1 ก็ยังคงต้องรับผิดชอบในมูลหนี้ละเมิดตามเดิม จึงไม่เป็นการตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างโจทก์และจำเลยที่ 1 อันจะทำให้บันทึกข้อตกลงดังกล่าวเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ ความรับผิดชอบของจำเลยที่ 1 ในมูลหนี้ละเมิดยังคงมีอยู่ จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างจึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 428 ได้” และในส่วนสัญญาจ้างทำของนี้ก็อธิบายได้เช่นเดียวกับเรื่องสัญญาจ้างแรงงาน หากว่ายังมีกฎหมายกำหนดคุณสมบัติห้ามประกอบอาชีพในการทำบางประการเช่น การขับ Taxi ในบางกรณีเป็นสัญญาจ้างทำของแต่ผู้รับจ้างจะรับจ้างได้จะต้องขอใบอนุญาตเสียก่อน จึงทำให้ผู้พ้นโทษที่ยังไม่เกิน 3 ปี ไม่สามารถประกอบอาชีพตามสัญญาจ้างทำของนี้ได้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ในการจ้างงานผู้พ้นโทษมีกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษ อยู่หลายฉบับด้วยกัน เช่น พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กรณีอาชีพนวดแผนไทย พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 อาชีพพนักงานตำรวจ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 อาชีพครูอาจารย์ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 อาชีพข้าราชการ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 อาชีพทนายความ พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 อาชีพเกี่ยวกับการขับรถโดยสาร Taxi พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม อาชีพหมอ พ.ศ. 2525 ได้กำหนดคุณสมบัติต้องห้ามในการเข้าทำงานว่าไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และจากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมพบว่าปัญหาอาชญาส่วนใหญ่เกิดจากสังคมเป็นตัวกำหนดอาชญากรรม หากสังคมไม่มีการยอมรับผู้พ้นโทษจะเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้พ้นโทษกลับมากระทำความผิดซ้ำ และพบว่าผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวออกจากทัณฑสถาน จะได้รับการฝึกวิชาชีพอิสระในระยะสั้น เช่น ช่างไม้ ช่างสี ช่างปูน ช่างจักสาน งานสิ่งประดิษฐ์ งานบริหาร คือ นวด เสริมสวย คาร์แคร์ กาแฟ เครื่องดื่ม เบเกอรี่ อาหาร ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างประปา บาริสต้า การนวดแผนไทย ช่างไม้ ช่างกระเบื้อง ช่างก่ออิฐ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมท่อระบายน้ำ ช่างสี ช่างซ่อมรถยนต์ ช่อมคอมพิวเตอร์ มุมหลังคา และยังมีกลุ่มที่ได้รับการศึกษาและสำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี (มสธ.) ซึ่งผู้พ้นโทษมีความพร้อมในการทำงานหลังจากการพ้นโทษแต่มีอาชีพที่ผู้พ้นโทษสามารถเข้าทำงานได้หลังจากการพ้นโทษและได้รับการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น เช่น อาชีพนวดแผนไทย ผู้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ทั้งที่ได้รับการฝึกอบรมมีความพร้อมมาแล้ว หรืออาชีพพนักงานประจำรถ ผู้พ้นโทษมาแล้วเกิน 3 ปี และอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยผู้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี อาชีพเหล่านี้ยังต่อการหางานทำ และสัญญาที่เกี่ยวกับการจ้างงานจะว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงานและสัญญาจ้างทำของ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบนำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษ โดยในส่วนการจ้างงานผู้พ้นโทษนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากผู้พ้นโทษได้รับการฝึกทักษะวิชาชีพจนสำเร็จ ให้ได้รับใบประกาศเพื่อแสดงความสามารถหรือทักษะเพื่อใช้เป็นใบรับรองการเข้าทำงานหลังพ้นโทษด้วยการออกใบรับรองดังกล่าวจากกรมราชทัณฑ์ที่เป็นหน่วยงานในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพราะว่ามีกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้พ้นโทษจำนวนหนึ่งตามที่ค้นพบ คือ การประกอบอาชีพบางอาชีพจะเป็นอาชีพที่ผู้พ้นโทษได้รับการฝึกอบรมมาแล้วในระหว่างอยู่ในทัณฑสถาน แต่เมื่อผู้พ้นโทษได้รับการปล่อยตัวจะประกอบอาชีพดังกล่าวไม่ได้ เพราะถูกข้อห้ามของกฎหมายว่า อาชีพนวดแผนไทยผู้ที่จะขอใบอนุญาตจะต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า อาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะในการทำงานใช้การฝึกฝนหากว่าผู้พ้นโทษได้รับการปล่อยตัวและไม่สามารถประกอบอาชีพเพราะมีกฎหมายห้ามไม่ให้ประกอบอาชีพทำให้เกิดทักษะที่ฝึกฝนลดน้อยลงหากต้องรอไปถึง 1 ปี หรืออาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยและอาชีพพนักงานประจำรถ ต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และเกิน 3 ปี ย่อมก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการว่าจ้างงานผู้พ้นโทษด้วยและอาชีพดังกล่าวก็เป็นอาชีพที่สามารถพบเจอได้ไม่ยากต่อการหางานในปัจจุบัน และเป็นอาชีพที่ไม่ต้องอาศัยทักษะที่สูง หรืออาชีพที่ต้องใช้ความสามารถ หากมีการออกใบรับรองจากกรมราชทัณฑ์เพื่อเป็นการยืนยันในตัวผู้พ้นโทษจะสามารถแก้ไขปัญหการจ้างงานได้ นอกจากนี้ผู้ต้องโทษบางรายได้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี (มสธ.) และหากต่อมาพ้นโทษแล้วผู้พ้นโทษส่วนนี้ก็จัดได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้กระทำความผิด หากผู้พ้นโทษต้องการทำงานในส่วนที่ใช้ความรู้จากการศึกษาและเข้าทำงานในส่วนงานราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 อาชีพข้าราชการได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้ทำให้เขาไม่สามารถจะประกอบอาชีพข้าราชการได้ และการประกอบอาชีพดังที่กล่าวมาจะมีสัญญาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอยู่ 2 กรณีคือ การจ้างแรงงานกับการจ้างทำของ ในส่วนของสัญญาจ้างแรงงาน

เช่น นวดแผนไทย หรือสัญญาจ้างทำของ เช่น พนักงานรักษาความปลอดภัย การส่งผู้โดยสารกรณีของการขับรถ Taxi ในบางกรณี หากสังคมให้โอกาสรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน ความสัมพันธ์ก็จะไปด้วยเรื่องสัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำงาน หากมีการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกก็ว่าด้วยเรื่องละเมิดต่อไป แต่หากว่าสังคม หรือหน่วยงานไม่ให้โอกาสโดยพิจารณาจากกฎหมายที่มีการห้ามการทำงานของผู้พ้นโทษสิ่งที่ตามมาคือเมื่อผู้ต้องโทษพบว่าตนต้องการกลับมาอยู่ในสังคมพร้อมกลับตัวเป็นคนดีพร้อมที่จะประกอบอาชีพสุจริต แต่ตนไม่ได้รับโอกาสในการกลับเข้าสู่สังคม เมื่อตนประกอบอาชีพไม่ได้ไม่มีรายได้ส่งผลให้เกิดความยากจน ทั้งๆที่ตนเองมีความพร้อมในการทำงานจึงได้หันกลับไปกระทำความผิดซ้ำเพื่อต้องการให้ตนเองอยู่รอด ดังนั้นแล้วสิ่งที่ทำให้ผู้พ้นโทษกลับมากระทำความผิดซ้ำเกิดจากการที่สังคมไม่ให้โอกาสไม่ว่าจะเป็นการตีตราหรือการตราหน้าว่าผู้พ้นโทษ และแม้ว่าพฤติกรรมของอาชญากรจะเป็นสิ่งที่ชั่วร้าย แต่ที่ร้ายยิ่งกว่าคือการที่สังคมทำให้อาชญากรถลาลึกกลงไปในทางที่ผิดเป็นภัยแก่สังคมมากขึ้น โดยการที่ไม่ยอมเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดเป็นคนดี ให้ผู้กระทำความผิดได้กลับตัว หากไปการรังเกียจ ดูถูกเหยียดหยาม ไม่ยอมรับ ไม่ให้อภัย ไม่ให้โอกาสแก่ตัว ทั้งที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ก่ออาชญากรรมก็ได้รับโทษมาแล้ว แต่สังคมยังตราหน้าหรือตีตราพวกเขาอยู่จะส่งผลให้ผลึกตัวผู้กระทำความผิดลงไปในสิ่งที่ชั่วมากขึ้น แม้ผู้ที่เคยก่ออาชญากรรมจะต้องการกลับตัวเป็นคนดีก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ดังนี้

เดิม

1. พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ 2559 มาตรา 23 ผู้ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ข. (2) เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า เป็นผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนวันยื่น คำขอขึ้นทะเบียน

2. พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 34 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ข.(3) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสำหรับความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หรือความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาตและมีใช้ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา

3. พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 96 ผู้ขอรับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถตามมาตรา 93 ในประเภทการขนส่งประจำทาง การขนส่งไม่ประจำทาง หรือการขนส่งโดยสารขนาดเล็กต้องมีคุณสมบัติและลักษณะดังต่อไปนี้ (9) ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดอันได้กระทำโดยประมาทที่มีใช้เกี่ยวกับการใช้รถในการกระทำความผิดหรือความผิดลหุโทษ หรือได้พ้นโทษมาแล้วเกิน 3 ปี

ใหม่

1. พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ 2559 มาตรา 23 ผู้ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ข. (2) เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า เป็นผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี “หรือได้ใบรับรองการเข้าทำงานหลังพ้นโทษที่ออกโดยกรมราชทัณฑ์” ก่อนวันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน

2. พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 มาตรา 34 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ข.(3) เป็นผู้เคยได้รับโทษ

จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสำหรับความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หรือความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี “หรือได้ใบรับรองการเข้าทำงานหลังพ้นโทษที่ออกโดยกรมราชทัณฑ์” ก่อนวันขอรับใบอนุญาตและมีใช้ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา

3. พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 96 ผู้ขอรับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถตามมาตรา 93 ในประเภทการขนส่งประจำทาง การขนส่งไม่ประจำทาง หรือการขนส่งโดยรถขนาดเล็กต้องมีคุณสมบัติและลักษณะดังต่อไปนี้ (9) ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือคำสั่งที่ขอยกด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดอันได้กระทำโดยประมาทที่มีใช้เกี่ยวกับการใช้รถในการกระทำความผิดหรือความผิดลหุโทษ หรือได้พ้นโทษมาแล้วเกิน 3 ปี หรือ “หรือได้ใบรับรองการเข้าทำงานหลังพ้นโทษที่ออกโดยกรมราชทัณฑ์”

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ให้กรมราชทัณฑ์ออกใบรับรองการทำงานหลังพ้นโทษที่ออกเพื่อยืนยันว่าผ่านการอบรมตามที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้แก่ผู้พ้นโทษเมื่อกลับเข้าสู่สังคมในฐานะลูกจ้างหรือผู้รับจ้าง เมื่อมีการจ้างแรงงานหรือจ้างทำของ เพื่อให้เกิดการยอมรับในแรงงานหรือทักษะการสร้างงานฝีมือต่าง ๆ ของผู้พ้นโทษ

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2563). *กลุ่มงานสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง (กสส.) – กองพัฒนาพฤตินิสัย*.
http://br.correct.go.th/br_wp/?p=57
- กองการทัณฑ์ปฏิบัติกรมราชทัณฑ์. (2565). *กระบวนการทัณฑ์ปฏิบัติกรมราชทัณฑ์*. กรมราชทัณฑ์
- นิศา ศิลารัตน์ และวาสนา บุญสาธิต. (2562 กรกฎาคม-ธันวาคม). ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในองค์กร. *วารสารพัฒนาการมนุษย์และองค์การ*, 11(2). น.96-98
- ประเทือง ธนนิผล. (2548). LAW 440 อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปาริชาติ โชคเกิด. (2564, 3 พฤศจิกายน). *กฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการ*
ตำรวจ พ.ศ 2547. <https://brandinside.asia/most-prisoners-world-top-10-ranking-in-2021/>
- ไพฑูริย์ เอกจริยกร. (2560). *คำอธิบายจ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน พิมพ์ครั้งที่ 13*. วิญญูชน.
- พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น. (2563). *คำอธิบายกฎหมายแรงงานเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พิมพ์ครั้งที่ 12*. สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522. (2522, 21 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 96 ตอนที่ 38. หน้า 1-59.
- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547. (2547, 14 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 121 ตอนที่ 18 ก. หน้า 1-46.
- พระราชบัญญัติหนายความ พ.ศ. 2528. (2528, 19 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 102 ตอนที่ 129. หน้า 1-36.
- พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558. (2558, 5 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอนที่ 104 ก. หน้า 24-39.

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547. (2547, 23 ธันวาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 79 ก. หน้า 22-74.
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. (2551, 25 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่มที่ 125 ตอนที่ 22 ก หน้า 1-51.
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560. (2560, 18 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 21 ก.
หน้า 1-22.
- พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525. (2525, 11 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 99 ตอนที่ 111
หน้า 1-24.
- พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559. (2559, 13 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133
ตอนที่ 30 ก. หน้า 10-26.
- วารี นาสกุล. (2559). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้
พิมพ์ครั้งที่ 4. บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิง จำกัด.
- ศันันท์กรณ์ ไสตติพันธุ์. (2558). คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรได้ พิมพ์ครั้งที่ 6.
วิญญูชน.
- ศักดิ์ สอนองชาติ. (2557). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรมสัญญา พิมพ์ครั้งที่ 11.
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2564). คู่มือสำหรับการจ้างงาน ผู้ต้องขัง ผู้พักโทษ และ ผู้พ้นโทษ
เพื่อการกลับคืนสู่สังคม. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน).
- สิทธิภา โลจายะ. (2554). การยอมรับเข้าทำงานของผู้บริหารต่อผู้พ้นโทษหญิงที่ได้รับการฟื้นฟู:
ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบึงกาสาม
อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

AREA-BASED PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF BEUNGKASAM SUBDISTRICT,
NONGSUEA DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

กัมลาศ เยาวะนิจ¹ บุญอนันต์ บุญสนธิ² ปิยะ กล้าประเสริฐ³ และดวงพร อุไรวรรณ⁴
Kamalas Yaowanit¹ Boonanan Boonson² Piya Klprasert³ and Duangpon Uraiwan³

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University
E-mail: kamalas@vru.ac.th

² นักวิชาการอิสระ
Independent academic
E-mail: boonanan@vru.ac.th

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University
E-mail: piya.kla@vru.ac.th

⁴ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University
E-mail: duangpon.au@vru.ac.th

Received : March 15, 2023

Revised : November 8, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นผลจากการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างตำบลบึงกาสาม กับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของประชาชนชาวตำบลบึงกาสาม และสภาพแวดล้อมของตำบลบึงกาสาม 2) กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาตำบลบึงกาสามอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของตำบลบึงกาสาม คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม สํารวจข้อมูลสภาพแวดล้อมของตำบล เพื่อวิเคราะห์ตามแนวทางตาราง TOWS (TOWS matrix) ผลการวิจัยทำให้พบว่าตำบลควรจะใช้โอกาส (การได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากหน่วยงานภายนอก) และจุดแข็งของตำบล (การมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้โดยชุมชนเอง) ที่เหมาะแก่การต่อยอดให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น และได้นำไปกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตำบลบึงกาสาม ในกรอบระยะเวลา 4 ปี พร้อมทั้งตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ การทำความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน และการถอดบทเรียนจากการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ

การพัฒนาเชิงพื้นที่ ตำบลบึงกาสาม การวิเคราะห์ SWOT

ABSTRACT

This article presents results from area-based research for development under the cooperation between Buengkasam subdistrict and Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage. This research objectives were 1) to examine Buengkasam subdistrict people's needs and subdistrict environment and 2) to define objectives and guidelines Buengkasam subdistrict sustainable development which also serve the needs and environment of Buengkasam subdistrict. The research teams used a participatory action research to survey this subdistrict environment data and data were analyzed by TOWS matrix analysis. The results pointed out that Buengkasam subdistrict should utilize its opportunity (being strongly supported by external agency) and its strength (having its own self-produced products) in order to gain more benefits. The research team then proposed these results for Buengkasam's community enterprise development operation plan for 4-year period together with key indicator. The plan consisted of three main activities: the promotion of people's understanding in establishing community enterprise, the promotion and distribution of new community's goods, and the extraction of knowledges on the establishment of community enterprise.

Keywords

Area-based Development; Beungkasam Subdistrict; SWOT Analysis

ความสำคัญของปัญหา

การวิจัยที่เป็นที่ต้องการของสังคมไทยมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันคือการวิจัยที่เป็นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเรียกว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และประเด็นการวิจัยที่จะเห็นผลได้ชัดคือการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของการวิจัยที่มุ่งเป้าหมายไปที่การพัฒนา อีกทั้งยังเป็นการวิจัยในพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจงไม่กว้างจนเกินไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่นจึงให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นอย่างมาก ได้แต่งตั้งคณะทำงานจำนวนกว่า 50 ชุด เพื่อดำเนินการศึกษาริวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับตำบลเริ่มตั้งแต่การเก็บข้อมูลพื้นฐานของตำบล สร้างความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและประชาชน ตลอดจนภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ตำบลอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาประมาณ 3 ปีเพื่อแสวงหาแนวทางพัฒนาตำบลต่าง ๆ ที่รับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม

คณะทำงานของตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีเป็นหนึ่งในคณะทำงานดังกล่าวที่ได้ศึกษาริวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่เช่นกัน จนกระทั่งได้ร่วมกับประชาชนในตำบลกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม นำมาซึ่งบทความวิจัยเชิงพื้นที่นี้เพื่อนำเสนอผลการวิจัยตลอดจนข้อสังเกตที่คณะทำงานประสบพบเจอระหว่างการดำเนินโครงการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแวดวงวิชาการและขยายผลไปสู่การวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต เพราะลักษณะสำคัญของพื้นที่ตำบลบึงกาสามที่เป็นชุมชนเกษตรที่ถูกล้อมรอบไปด้วยการพัฒนาให้เกิดความเจริญทางกายภาพ ผ่านการขยายตัวของเมืองออกมาสู่ชนเมือง

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

การพัฒนาตำบลบึงกาสามอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนชาวบึงกาสาม และสภาพแวดล้อมของตำบลบึงกาสามควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนชาวตำบลบึงกาสาม และสภาพแวดล้อมของตำบลบึงกาสาม
2. เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของตำบลบึงกาสาม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการวิจัยเชิงพื้นที่

การวิจัยเชิงพื้นที่ (area-based collaborative research for development: ABC research) เป็นการวิจัยรูปแบบที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน เป็นรูปแบบการวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พัฒนาต่อเนื่องมาจากรูปแบบการวิจัยที่ให้ชาวบ้านเป็นนักวิจัยด้วยตนเอง กล่าวคือ ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการเสริมพลัง (empower) มาจนเป็นการวิจัยท้องถิ่น (community-based research: CBR) และกลายมาเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งได้ริเริ่มมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา (กิตติ สัจจาวัฒนา, 2560)

หลักคิดของการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่มีดังนี้ (สีลาภรณ์ บัวสาย อ้างถึงใน กิตติ สัจจาวัฒนา, 2560)

1) พื้นที่ที่สำคัญของการพัฒนาประเทศคือพื้นที่ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการพัฒนารองรับการเจริญเติบโตอย่างแท้จริง

2) การเจริญเติบโตของประเทศที่ทำให้ความเจริญกระจุกตัว เป็นการพัฒนาที่ไม่ใช้พื้นฐานของความรู้และข้อมูลในการพัฒนา ดังนั้น โจทย์วิจัยของงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่คือ โจทย์วิจัยสำคัญระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก

3) การลงทุนเพื่อพัฒนาจะลงทุนผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามหน้าที่ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในพื้นที่ส่วนงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรลงไปจังหวัดและกลุ่มจังหวัดโดยตรงมีเพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่าขาดการบูรณาการ งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่จึงเป็นงานวิจัยที่เน้นกระบวนการเพื่อสร้างกลไกความร่วมมือ

เมื่อมีแนวทางที่ชัดเจนของการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แล้ว จึงได้มีการเสนอรูปแบบการประเมินเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อให้ สกว. ใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกข้อเสนอโครงการวิจัยในรูปแบบนี้ต่อไปในอนาคต โดยรูปแบบหนึ่งที่ (มนตรี สังข์ทอง, 2560) เสนอคือรูปแบบการประเมินภายในเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ใช้แนวคิดการประเมินเชิงระบบ (system evaluation) เป็นแนวคิดการประเมินเพื่อการบริหารจัดการโครงการ พิจารณาตัวชี้วัดในมิติปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) โดยอาศัยกลไกการสะท้อนกลับ (feedback)

2) ใช้แนวคิดการประเมินแบบผสมผสานวิธี (mixed-approach evaluation) อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกันในการประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย

3) ใช้แนวคิดการประเมินแบบกัลยาณมิตร (amicable assessment) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานใน 4 ขั้นตอน คือ ส่งเสริมและพัฒนา สร้างศรัทธาต่อนักประเมิน เพียรประเมินแบบกัลยาณมิตร และชี้ทิศและเสริมแรงการพัฒนา

จากลักษณะการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการวิจัยที่ได้รับการพัฒนามาจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการบริหารงบประมาณที่มีความซับซ้อน เกิดเป็นรูปแบบการวิจัยที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม มองการวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ และเป็นรูปแบบการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นให้ความสำคัญทั้งกับข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

อีกปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จคือความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของ (Hamdan & Hameed, 2021) ที่ศึกษาการฟื้นฟูพื้นที่รกร้างที่เคยเป็นเป้าหมายของการพัฒนาแต่ต้องหยุดชะงักลงเพราะเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม (brownfield) พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน (ซึ่งประกอบไปด้วยภาคสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรของท้องถิ่น) มีส่วนอย่างมากต่อการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ โดยการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนานั้นเป็นผลมาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้สึกของคนในชุมชนว่าการพัฒนาเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ความรู้สึกว่าการพัฒนาจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดี (Serbeh, Adjei, & Forkuor, 2022)

เดิมทีนักวิชาการเคยเสนอข้อบั่นปลายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในดำเนินงานของรัฐไว้ ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของ Arnstein (อ้างถึงใน (Rosen & Painter, 2019) ที่กล่าวว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งได้จากน้อยสุด (คือการไม่มีส่วนร่วมเลยแต่ถูกครอบงำบังคับ) ไปหามากสุดคือระดับที่ประชาชนเป็นผู้ควบคุม (citizen control) แต่ทว่าแนวคิดใหม่มองว่าประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้มากไปกว่านั้น เพราะเราสามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมในการผลิตหรือให้บริการได้ (co-production) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ (Rosen & Painter, 2019) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่โคเชลลา มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS matrix

การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน พื้นฐานความคิดของการวิเคราะห์นี้คือความเชื่อว่าการวิเคราะห์ที่ดีจะต้องเข้ากันได้กับสถานการณ์ขององค์กร โดยสถานการณ์ในที่นี้หมายถึงทั้งสภาพภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร หลังการวิเคราะห์ SWOT มักจะมีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อมด้วยกระบวนการ มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์ที่ไขว้ปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายในโดยจะขัดแย้งหรือส่งเสริมกันได้บ้าง (คันสนีย์ กระจำโนม, กรวรรณ สังขร, และ นิเวศ พูนสุขเจริญ, 2564) อาจเรียกได้ว่าการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน เราสามารถมองได้ว่าขั้นตอนแรกคือการวิเคราะห์ SWOT ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกตามกรอบแนวคิด TOWS matrix เป็นขั้นตอนที่สอง (Boonpienpon & Wongwiwattana, 2019)

การวิเคราะห์ TOWS matrix จะกำหนดกลยุทธ์ 4 รูปแบบ คือ กลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) (ตัญญา เพชรสง, ชมพูนุช จิตติถาวร, และ ผกามาตย์ชัยรัตน์, 2565) TOWS matrix จะวิเคราะห์แยกเป็น 4 ด้าน คือ SO วิเคราะห์ว่าเราจะสามารถใช้จุดแข็งมาใช้ประโยชน์จากโอกาสได้อย่างไร ST วิเคราะห์ว่าเราจะสามารถใช้จุดแข็งมาลดผลกระทบจากภัยคุกคามได้อย่างไร WO วิเคราะห์ว่าจะนำโอกาสที่มีมาลดผลกระทบจากจุดอ่อนได้อย่างไร และ WT วิเคราะห์ว่าเราจะแก้ไขจุดอ่อนอย่างไรเพื่อไม่ให้จุดอ่อนทำให้ภัยคุกคามที่หวาดกลัวกลายเป็นความจริง (Aboud & Sahinli, 2019) ที่ผ่านมามีการนำการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS matrix ไปใช้ในหลาย ๆ การวิจัย เช่น การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ตัญญา เพชรสง, ชมพูนุช จิตติถาวร, และ ผกามาตย์ชัยรัตน์, 2565) (คันสนีย์ กระจำโนม, กรวรรณ สังขร, และ นิเวศ พูนสุขเจริญ, 2564) การวิเคราะห์แนวทางประกอบธุรกิจกลุ่ม MICE การวิเคราะห์การประกอบกิจการภาคธุรกิจ ใน Ghana (Aboud & Sahinli, 2019) และการวิเคราะห์กิจการขนส่ง (Dalic, et al., 2021) โดยการวิเคราะห์ของ Dalic, et al. นั้นได้ต่อยอดการวิเคราะห์ TOWS ให้สามารถทำได้อย่างสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ผ่านวิธีการทางคณิตศาสตร์หลายวิธี เช่น การวิเคราะห์ full consistency method การวิเคราะห์ measurement alternatives and ranking according to compromise solution เป็นต้น (Dalic, et al., 2021)

สภาพพื้นที่ตำบลบึงกาสาม

บึงกาสาม เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่บริเวณเขตแดนระหว่างจังหวัดปทุมธานีกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดสระบุรี สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานสำคัญไหลผ่าน ได้แก่ คลองเก่า คลองสิบ คลองสิบเอ็ด คลองระพีพัฒน์แยกตก และคลองทิวาสายล่าง (สกดห้า) รวมทั้งคลองแอนหรือคลองกลางต่าง ๆ ที่คั่นระหว่างคลองชลประทานสายหลัก

พื้นที่ตำบลบึงกาสามมีลักษณะเป็นชุมชนชนบทมากกว่าชุมชนเมือง ในอดีตเป็นหนึ่งในพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของอำเภอหนองเสือ แต่เมื่อประมาณ พ.ศ. 2539–2543 สวนส้มเริ่มเสียหายจากการระบาดของโรคและแมลงรวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ชาวบ้านจึงเริ่มหันมาปลูกพืชล้มลุกอย่างข้าวโพดหวาน พริก ถั่วฝักยาว และกระเจียบเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่มที่คิดปรับปรุงพื้นที่ที่เคยเป็นสวนส้มให้กลับมาเป็นพื้นที่นาอีกครั้ง ตำบลบึงกาสามทั้งตำบลอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกาสามซึ่งได้รับการยกฐานะจากเดิมที่เป็นสภาตำบลบึงกาสามเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538

ตำบลบึงกาสามอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านบึงส้มพันธ์ หมู่ที่ 2 บ้านบึงสมบุญ หมู่ที่ 3 บ้านคชสาร หมู่ที่ 4 บ้านเจริญบุญ หมู่ที่ 5 บ้านแสนสุขสกดห้า หมู่ที่ 6 บ้านระพีพัฒน์ หมู่ที่ 7 บ้านบึงกาสาม หมู่ที่ 8 บ้านเจริญสุขพัฒนา หมู่ที่ 9 บ้านปฏิรูปบ้านหนองบัวทอง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าว กล้วยหอม ถั่วฝักยาว เป็นต้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสนทนาแบบกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วยผู้นำในระดับตำบล 1 คน ผู้นำระดับหมู่บ้าน 7 คน และประชาชนจำนวน 12 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามดุลพินิจของผู้วิจัย (Judgmental Sampling) โดยผู้เข้าร่วมจะต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้นำหมู่บ้านมาไม่น้อยกว่า 3 ปี และสามารถที่จะร่วมในการวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง จึงได้ผู้นำระดับหมู่บ้านจำนวน 7 คน จากทั้งหมด 9 คน สาเหตุที่คณะผู้ดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับผู้นำนั้นเป็นเพราะการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน กับนักวิจัย เป็นรูปแบบการดำเนินงานหนึ่งที่จะสามารถสร้างความสนใจและสร้างความตระหนักในประเด็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นได้ (วุฒิชัย สายบุญจวง และ สมทรง บรรจงธิดาทันต์, 2564) การดำเนินการวิจัยแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแรก ผู้ดำเนินการวิจัยได้ติดต่อเพื่อเข้าพบผู้นำในระดับตำบลคือ กำนันตำบลบึงกาสาม และผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่เพื่อมาทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการเริ่มทำโครงการพัฒนาตำบลบึงกาสามในการจะเข้ามาพัฒนาและต่อยอดรายได้ให้แก่คนในชุมชนตำบลบึงกาสาม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพทางเศรษฐกิจให้แก่คนในชุมชนและได้เกิดการทำงานร่วมกับชาวบ้าน การนำเอาของที่มีในชุมชนมาทำให้เกิดเป็นรายได้จากเดิม ทั้งการแปรรูปอาหารจากทรัพยากรในชุมชน การทำโครงการที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนเพื่อที่จะได้พัฒนาจากเดิมและต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น และการเฝ้าระวังสถานการณ์โควิด-19 ภายในชุมชน การเข้าไปสำรวจในพื้นที่ต่าง ๆ ของตำบล โดยแบ่งหน้าที่และลงสำรวจตามพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยแบ่งกันเป็นหมู่ ซึ่งก็จะมีประชาชนในพื้นที่ร่วมทำงานด้วย เพื่อสอบถามสถานการณ์โควิด-19 และการปรับตัวของคนให้ชุมชนวิธีการรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 และในการได้เข้าไปพบกับกำนันตำบลบึงกาสามก็ทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมทำโครงการพัฒนาตำบลบึงกาสามได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ก่อนที่จะได้มีโครงการเริ่มขึ้น และเพื่อให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะเริ่มทำโครงการที่จะมาพัฒนาและช่วยแก้ปัญหาให้แก่คนในชุมชน ซึ่งก็ได้ร่วมกันคิด และวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆร่วมกัน การประเมินหัวข้อต่างๆก่อนจะจัดทำเป็นโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชน และก่อนที่จะมีการเริ่มโครงการ สมาชิกทุกคนก็ได้มีการเข้าไปพัฒนาศูนย์เด็กเล็กของตำบลบึงกาสาม ร่วมกันพัฒนาและบูรณะโรงเรียน และปูสนามหญ้าใหม่ ซึ่งนี่ก็เป็นจุดเริ่มต้นก่อนจะเข้าไปพัฒนาในชุมชนต่อไป

ขั้นที่สอง หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยได้ลงพื้นที่จนคุ้นเคยกับผู้นำและประชาชนในพื้นที่พอสมควรแล้วจึงได้จัดประชุมระดมสมองเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของตำบลและร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาตำบลตามกรอบการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS matrix โดยพยายามให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นมากที่สุด และคำนึงถึงการแสวงหาความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้มากที่สุดตามแนวทางที่ดีของการพัฒนาเชิงพื้นที่

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ชุมชนครั้งนี้คณะผู้ดำเนินโครงการได้ใช้เทคนิค SWOT เป็นแนวคิดหลักในการพิจารณาสภาพแวดล้อมของตำบล ก่อนที่จะวิเคราะห์โครงการพัฒนาตำบลอย่างเหมาะสม ในการนี้ ก่อนที่คณะผู้ดำเนินโครงการจะเริ่มทำการวิเคราะห์ได้หารือกับตัวแทนในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลเกี่ยวกับความคาดหวังในการพัฒนาว่าต้องการที่จะพัฒนาตำบลไปในทิศทางใด ระหว่างการเป็นตำบลพอเพียง ตำบลอยู่รอด หรือตำบลยั่งยืน ซึ่งผลการหารือเห็นตรงกันว่าต้องการพัฒนาให้ตำบลบึงกาสามนั้นเป็นตำบลพอเพียง

จากนั้น คณะผู้ดำเนินโครงการได้จัดสนทนากลุ่มกับตัวแทนในระดับหมู่บ้านและในระดับตำบลเพื่อสำรวจว่าสภาพแวดล้อมของตำบลบึงกาสามที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร โดยใช้กรอบแนวคิด SWOT ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ SWOT ที่ได้จากการระดมสมอง

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1 มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เป็นที่ยอมรับ เช่น กล้วยหอม และข้าวพันธุ์ กข31 (ปทุมธานี 80) เป็นต้น	W1 ขาดการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
S2 มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการเกษตร	W2 ขาดแหล่งทุนในการพัฒนาวิสาหกิจ
S3 เส้นทางคมนาคมสะดวกเชื่อมต่อเส้นทางสำคัญหลายทาง	W3 ขาดการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว
S4 มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และทุ่มเทเพื่อชุมชน	
โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม (Threats)
O1 หน่วยงานภายนอกพร้อมให้การสนับสนุนหลายหน่วยงานโดยเฉพาะด้านเงินทุน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย กองทุนพัฒนาไฟฟ้า	T1 ราคาผลผลิตทางการเกษตรได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ ทั้งกล้วยหอมและข้าว ทำให้รายได้หลักลดลง
O2 โรงพยาบาลที่พร้อมให้การสนับสนุนทางด้านสุขภาพ	T2 พื้นที่ของตำบลยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป โดยเฉพาะในฐานะของแหล่งท่องเที่ยว
O3 บริษัทเอกชนพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการพัฒนาตำบล	

หลังจากได้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมแล้ว คณะผู้ดำเนินโครงการได้วางแผนการดำเนินงานและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตำบลบึงกาสามให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งความคิดเห็นต่อขั้นตอนระยะเวลา และเป้าหมายการดำเนินงานแต่ละช่วง นำไปสู่การกำหนดเป็นแผนดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แผนการดำเนินงานและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตำบลบึงกาสาม

ปีที่	ความก้าวหน้าที่สำคัญ	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1	ทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยจัดประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนแต่ละหมู่บ้านทราบข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่จะจัดตั้ง	จำนวนหมู่บ้านที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่จะจัดตั้ง	ไม่น้อยกว่า 5 หมู่บ้าน
2	ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับที่มีอยู่ในปัจจุบัน	จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ริเริ่มการจำหน่ายผ่านวิสาหกิจชุมชน	ไม่น้อยกว่า 2 ผลิตภัณฑ์
	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าต่อไปในอนาคต	จำนวนผลิตภัณฑ์แปรรูปที่รวบรวมข้อมูลเรื่องการกระบวนการแปรรูปและจัดจำหน่าย	ไม่น้อยกว่า 2 ผลิตภัณฑ์
3	จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปคู่ขนานไปกับผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของตำบล	จำนวนผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ได้รับการพัฒนาและจัดจำหน่าย	ไม่น้อยกว่า 1 ผลิตภัณฑ์
4	ถอดบทเรียนสำคัญของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตำบลบึงกาสาม และถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน	โครงการการระดมสมองถอดบทเรียนฯ	ไม่น้อยกว่า 1 โครงการ

แผนการดำเนินงานและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตำบลบึงกาสาม พิจารณาแยกเป็นรายปีตั้งแต่ปีที่ 1 ไปจนถึงปีที่ 4 ปีที่ 1 จะเริ่มจากการทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ประชาชนในตำบลบึงกาสามรับทราบถึงหลักการ ความสำคัญ และแนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยตั้งเป้าว่าจะต้องได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในไม่น้อยกว่า 5 หมู่บ้านได้รับทราบ ปีที่ 2 จะเริ่มค้นหาผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันของตำบลบึงกาสาม โดยพิจารณายอดขายและการกระจายพื้นที่ของตลาดสินค้าดังกล่าว ในอีกทางหนึ่ง จะเริ่มรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเตรียมความพร้อมในการเพิ่มมูลค่าต่อไป ปีที่ 3 จะเริ่มจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าคู่ขนานไปกับผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของตำบล และปีที่ 4 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนในระยะนี้จะมีการถอดบทเรียนสำคัญของการบริหารจัดการและถ่ายทอดบทเรียนดังกล่าวต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินโครงการครั้งนี้ได้ทำให้ทราบถึงข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมของตำบลบึงกาสาม ทั้งในแง่ที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม และทำให้ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นฐานสำคัญในการกำหนดโครงการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ และตรงความต้องการของชาวตำบลบึงกาสามมากที่สุด ข้อเสนอแนะที่คณะผู้ดำเนินโครงการมีต่อการดำเนินงานวิเคราะห์ และผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมคือการที่ผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจที่ดีต่อการวิเคราะห์ซึ่งทำให้การวิเคราะห์เป็นอย่างราบรื่น ได้ประเด็นที่สะท้อนความเป็นจริงของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ส่วนผลการวิเคราะห์นั้น คณะผู้ดำเนินโครงการมีข้อสังเกตว่าประเด็นที่ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์มีความคิดเห็นที่ไม่ได้จำกัดอยู่กับเฉพาะเรื่องอาชีพใกล้เคียงตัวอย่างอาชีพการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ว่าได้ร่วมเสนอความ

คิดเห็นต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่ทำได้ และคำนึงถึงโอกาสในการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่อไปอีกด้วย ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการที่พื้นที่ตำบลบึงกาสามเริ่มจะได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของเมือง การที่ผู้นำของชุมชนเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ และการที่ประชาชนในพื้นที่มีความสนใจและแสวงหาข้อมูลอย่างต่อเนื่องด้วย

2. แผนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนตำบลบึงกาสามที่ชาวบึงกาสามร่วมกับคณะผู้ดำเนินโครงการเป็นสิ่งที่ควรได้รับการนำไปต่อยอดโดยการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างแท้จริง เพราะจะเป็นทั้งการนำจุดแข็งและโอกาสที่ตำบลบึงกาสามมาใช้ให้เกิดประโยชน์ กล่าวคือ เป็นการต่อยอดให้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับ (จุดแข็ง) ของตำบลได้เป็นที่รู้จัก โดยอาศัยการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอกกรอบ ๆ ตำบล (โอกาส) ที่มีอย่างพร้อมพร้อม ซึ่งผลการดำเนินงานของโครงการนี้ นอกจากจะเป็นผลดีกับตำบลบึงกาสามแล้ว ยังอาจจะถอดบทเรียนเพื่อนำไปขยายผลกับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของภาครัฐ คณะผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าประชาชนในพื้นที่มีความพร้อมอย่างมากในการพัฒนาชุมชนของตนเอง มีจุดแข็ง และโอกาสที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ การที่สถาบันการศึกษามีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการทบทวนและสำรวจจุดแข็งอย่างเป็นระบบ ภาครัฐในพื้นที่ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบพื้นที่ตำบลบึงกาสามอย่างองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกาสาม และหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาชุมชนอย่างสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองเสือ) จึงควรให้การสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรจะดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่เช่นนี้จะเกิดประโยชน์มากขึ้นหากเป็นโครงการที่ทำอย่างต่อเนื่อง อาจศึกษาในเชิงลึกด้วยวิธีการศึกษาชุมชน เช่น การทำแผนที่เดินดิน การทำผังโครงสร้างชุมชน นาฬิกาชีวิต เป็นต้น (เจตต์ คชฤทธิ์ และ หทัยรัตน์ อ่วมน้อย, 2565) เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนมากที่สุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิตติ สัจจาวัฒนา. (2560). งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่*, 9(1), 3-7.
- เจตต์ คชฤทธิ์ และ หทัยรัตน์ อ่วมน้อย. (2565). เครื่องมือศึกษาชุมชน: ตัวอย่างและข้อสังเกตจากประสบการณ์ทำงานภาคสนาม. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 17(2), 11-22.
- ตัญญา เพชรสง, ชมพูนุช จิตติถาวร, และ ผกามาศ ชัยรัตน์. (2565). ศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*, 14(1), 101-114.
- มนตรี สังข์ทอง. (2560). รูปแบบการประเมินภายในเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่. *วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 9(4), 234-241.
- วุฒิชัย สายบุญจวง และ สมทรง บรรจงธิดาทน. (2564). การพัฒนากลุ่มอาชีพแบบมีส่วนร่วมสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 16(2), 91-104.

คันสนีย์ กระจำงโหม, กรวรรณ สังขกร, และ นิเวศน์ พูนสุขเจริญ. (2564). กลยุทธ์การปรับตัวของภาคการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนภายใต้วิกฤติการณ์การระบาดโควิด-19. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 41(1), 1-20.

ภาษาอังกฤษ

Aboud, A., & Sahinli, M. A. (2019). SWOT and TOWS analysis: an applicatoin to cocoa in Ghana. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 19(1), 13.

Boonpienpon, N., & Wongwiwattana, B. (2019). MICE Business: Strategy Formation Using SWOT Analysis and TOWS Matrix Case Study: Strategy Formation for MICE Business in terms of Conventions and Exhibitions in Thailand. *Humanities, Social Sciences and arts*, 12(6), 2654-2670.

Dalic, I., Stevic, Z., Atejevic, J., Turskis, Z., Zavadskas, E. K., & Mardani, A. (2021). A Novel Integrated MCDM-SWOT-TOWS Models for the Strategies Decision Analysis in Transportation Company. *Mechanical Engineering*, 19(3), 401-422.

Hamdan, M. K., & Hameed, S. (2021). Sustainable Empowerment as a Tool to Activate Brownfield. *Iraqi Journal of Science*, 66, 259-266.

Rosen, J., & Painter, G. (2019). From Citizen Control to Co-Production. *Journal of the American Planning Association*, 85(3), 335-347.

Serbeh, R., Adjei, O.-W., & Forkuor, D. (2022). Motivating for participating in Community Development in Rural and Urban Ghana. *African Geographical Review*, 22, 1-17.

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

THE ADMINISTRATION OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM OF THE ADMINISTRATORS OF TRIAMUDOMSUKSA PATTANAKARN SCHOOL GROUP

ณัชภัค บุญเต็มนิติกุล*

Nutchapuk Boontermnitikul

* หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Master of Education, Education and Administration, Ramkhamhaeng University
E-mail : 6414470022@ru.ac.th

Received : March 23, 2023

Revised : November 6, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ ครูในกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 301 คน จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่นำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 42 ข้อ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.977 สถิติที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ t การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของครูในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา สรุปผลได้ดังนี้
 - 2.1 ครูที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
 - 2.2 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน และในด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 2.3 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ABSTRACT

This survey research aimed to study and compare the administration of a student care and support system by the administrators of the Triamudomsuksa Pattanakarn school group. The sample group used in the research consisted of 301 teachers classified by education level, work experience and school size. The instrument used was a questionnaire with 42 items rated on a 5-point scale, querying about the administration of a student care and support system by the administrators of the Triamudomsuksa Pattanakarn school group, with a reliability value of 0.977. The statistics used in the research included frequency, percentage, mean, and standard deviation, while t-test, One-way Analysis of Variance, and comparison of the mean score differences were employed. The results showed that:

1. Teachers' opinions, overall and for each dimension, were at a high level when considering opinions for each dimension including 1) Screening students separately, 2) Promoting student development, 3) Preventing and solving problems, and 5) forwarding.

2. Comparison of teachers' opinions concerning showed that, when classified by level of education, work experience, and school size, the results could be summarized as follows.

- 2.1 Teachers with different educational levels had similar opinions, overall and for each aspect.

- 2.2 Teachers with different levels of work experience had varying opinions, overall and when screening students separately, promoting student development, preventing and solving problems showed a statistically significant difference at .05.

- 2.3 Teachers at schools of different sizes had similar opinions, overall and for each aspect.

Keywords

Support system for students

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กรมสุขภาพจิต (2546) ได้กล่าวว่า การที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่มีความสุขตามที่สังคมไทยได้มุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาแล้วนั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ก็เป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยี นอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบนั้นก็เช่นกัน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ หรือปัญหาสารเสพติด และปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงปัญหาครอบครัว ซึ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความทุกข์ของนักเรียน มีความวิตกกังวล มีความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม อาจเป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นแล้ว ในความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียน ให้เป็นตามที่ตั้งหวังจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรทุกคนในโรงเรียน มีผู้บริหารที่กำหนดนโยบาย และครูซึ่งเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ ในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักเมตตา และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

ทองอินทร์ อุบลชัย (2556) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาว่า เป็นบุคคลสำคัญในขับเคลื่อนสถานศึกษา เพราะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน มอบหมายงานและอำนวยความสะดวก ซึ่งในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกมิติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารที่ใช้ภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ดี ย่อมจะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการและบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาได้อย่างเด่นชัด เพราะจะมีความสามารถในการใช้อิทธิพลในการโน้มน้าวและจูงใจบุคลากรในการปฏิบัติงานและตระหนักถึงความสำเร็จของงาน เกิดความร่วมมือกันในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สถานศึกษาเจริญก้าวหน้า และเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ

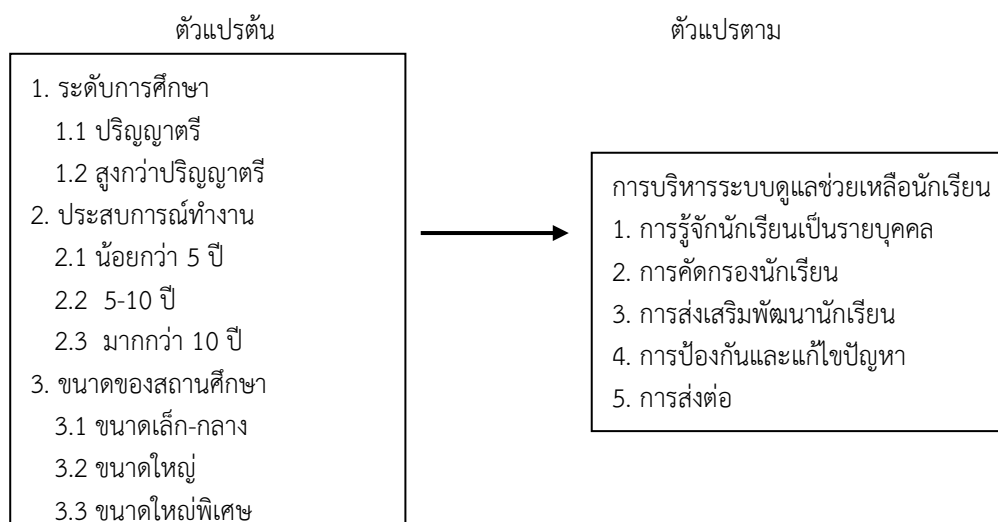
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ก็ได้กำหนดขอบข่ายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า คือระบบที่เน้นกระบวนการวิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยการมีเครื่องมือในการทำงานที่ชัดเจน โดยมีฝ่ายกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานส่งเสริมสุขภาพ งานระเบียบวินัย งานป้องกันสารเสพติด งานระดับชั้นและคณะครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการด้านการส่งเสริม ดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและองค์กรภายนอก

จากความสำคัญและปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้นการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในทุกด้าน รวมไปถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนที่เกิดจะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วปัญหานั้นต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ดังนั้นแล้วผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ทั้งนี้เพื่อศึกษาระดับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูในกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 19 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2565 ประชากรจำนวน 1,404 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 301 คน จากการเปิดตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่าง ของ Cohen ที่ค่าความเชื่อมั่น 95% (Cohen, Manion and Morrison, 2011) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก-กลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ จากนั้นใช้การสุ่มแบบเป็นสัดส่วน (Proportionate Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ครูในกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

ขนาดของสถานศึกษา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
	ครู	ครู
ขนาดเล็ก-กลาง	391	84
ขนาดใหญ่	321	69
ขนาดใหญ่พิเศษ	692	148
รวม	1,404	301

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) คือ

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามี การดำเนินการระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับน้อยที่สุด

จากนั้นกำหนดเกณฑ์ในการแปลค่าคะแนนเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอลงหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และนำส่งไปให้กับกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เพื่อขอความอนุเคราะห์และขออนุญาตจัดเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากครูกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ตอบแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามไปพร้อมกับหนังสือแนะนำตัวและให้กลุ่มตัวอย่างตอบข้อความคำถามโดยส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน QR Code (ซอฟต์แวร์ Google forms)
3. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืน คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นจึงได้นำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง
3. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน ที่ต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าที (t-test)
4. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยใช้ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparison)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน และการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยด้านที่น้อยที่สุดคือด้านการส่งต่อ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.38	.66	มาก
2. การคัดกรองนักเรียน	4.32	.69	มาก
3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	4.26	.68	มาก
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.24	.65	มาก
5. การส่งต่อ	4.08	.67	มาก
รวม	4.25	.62	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในภาพรวมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในส่วนของการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านผู้บริหารกำกับติดตามให้ครูแนะนำให้คำปรึกษาและเข้าพบนักเรียนในคาบโฮมรูมอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือโรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่จำเป็น ครอบคลุมเกี่ยวกับนักเรียนทุกด้าน ด้านผู้บริหาร กำกับ ติดตาม ให้ครูเอาใจใส่และทำความรู้จักนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมตามลำดับ และด้านผู้บริหารนำปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มาปรับปรุงแก้ไขให้เป็น นโยบาย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ด้านการคัดกรองนักเรียน ในด้านการคัดกรองนักเรียนในภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อนั้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือด้านผู้บริหารมอบหมายให้ครูคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา จากการใช้แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียน (SDQ) และด้านที่รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมอบหมายให้ครูคัดกรองนักเรียน จากการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน (EQ) ด้านโรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการคัดกรองนักเรียนอย่างชัดเจน ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านผู้บริหารมีการประชุมวางแผนการทำงานร่วมกับคณะกรรมการคัดกรองนักเรียน

ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก มีดังต่อไปนี้ ด้านผู้บริหารสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมส่งเสริม และพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายวิชาการ การแข่งขันกีฬา ทักษะศึกษา การทดสอบความรู้ ฯลฯ ด้านผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมยกย่อง ชมเชย ให้รางวัลนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้กับสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และด้านผู้บริหารมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ในส่วนของการวิจัยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านผู้บริหารส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักจุดเด่น จุดด้อยของตนเองและสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองได้

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านผู้บริหารจัดให้มีทุนการศึกษา สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ด้านผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และด้านผู้บริหารมีการมอบหมายครูให้ติดตามผล หลังจากให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนไปแล้วตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผู้บริหารจัดให้มีกิจกรรมสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักเรียนในด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ

ด้านการส่งต่อ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นของนักเรียน หากไม่สามารถแก้ไขได้จึงดำเนินการส่งต่อ ด้านผู้บริหารร่วมกับครูในการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง เมื่อมีการส่งต่อนักเรียน และด้านผู้บริหารสนับสนุนให้ครูมีการรายงานผลการส่งต่อให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านผู้บริหารมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการส่งต่อนักเรียนอย่างชัดเจน

ผลการเปรียบเทียบเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านนั้นไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบเมื่อจำแนกจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยในภาพรวมและด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

การบริหารระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	น้อยกว่า 5 ปี		5 – 10 ปี		มากกว่า 10 ปี		F	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล	4.21	.73	4.44	.72	4.39	.57	2.080	.127
2. การคัดกรองนักเรียน	4.01	.80	4.42	.62	4.33	.69	5.884*	.003
3. การส่งเสริมพัฒนา นักเรียน	4.20	.77	4.39	.49	4.17	.76	3.560*	.030
4. การป้องกันและแก้ไข ปัญหา	4.00	.90	4.39	.47	4.19	.67	6.419*	.002
5. การส่งต่อ	3.99	.74	4.17	.51	4.02	.76	1.911	.150
รวม	4.08	.78	4.36	.51	4.22	.64	3.738*	.025

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ใน 5 ด้าน ในภาพรวมและรายด้านนั้นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นั้นบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยให้ครูตระหนัก และยังให้ความสำคัญในการสนับสนุน ตรวจสอบ กระตุ้น และนิเทศกำกับติดตามครูในสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญ ซึ่งผลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ใน 5 ด้าน ในภาพรวมและรายด้านนั้นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุจิตา พงษ์สวัสดิ์ (2561) ที่ศึกษาเรื่อง การดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัตสร สุริยะ (2562) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของครูจำแนกตามระดับการศึกษาครูที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ในภาพรวมและรายด้านนั้นไม่แตกต่างกัน แสดงว่าครูที่ระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารในระดับที่มากเหมือนกัน

3. ผลการเปรียบเทียบ ครูที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันนั้น มีความคิดเห็นในภาพรวมนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในรายด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ ในภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี นั้นมีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี ในด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี มีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี และในด้านนี้ครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี ก็มีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่ทำงานน้อยกว่า 5 ปี เช่นเดียวกัน ในด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนนั้น ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี มีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่ทำงานมากกว่า 10 ปี และในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี นั้นมีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี

4. ผลการเปรียบเทียบ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่ต่างกันนั้น ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ แม้ผู้บริหารจะอยู่ในขนาดสถานศึกษาที่ต่างกันนั้น แต่มีแนวนโยบายและการขับเคลื่อนต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เหมือนกัน อาจมาจากที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มโรงเรียนในทุกด้าน จึงส่งผลให้ความคิดเห็นของครูในขนาดสถานศึกษาที่ไม่เหมือนกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูให้ความสำคัญกับนักเรียน ให้ครูตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้รู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น เกิดการพัฒนาในทุกด้าน รวมทั้งเป็นการป้องกันคุณลักษณะอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการต่อไป

2. รายงานผลการวิจัยนั้นพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนั้นในด้านนี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป โดยการจัดให้มีทุนการศึกษามากขึ้นและอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการในการป้องกันแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น กำกับติดตามความร่วมมือของครูและผู้บริหารในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน รวมไปถึงการสนับสนุนให้นักเรียนมีเวทีสำหรับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)*. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ทองอินทร์ อุดลชัย. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. สุวีริยาสาส์น.
- สุจิตา พงษ์สวัสดิ์. (2561). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี*. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภัทสร สุริยะ. (2562). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสยาม
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *นโยบาย*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Cohen, Louis. Lawrence, Manion. & Keith Morrison. (2011). *Research Methods in Education*.

ความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษา
ระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในภาคเหนือ

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE FAMILY ECONOMIC STATUS
AND THE RESULTS OF ORDINARY NATIONAL EDUCATIONAL TEST OF
PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS A CASE STUDY OF A MUNICIPLE SCHOOL
IN THE NORTHERN REGION

กล้าเกื้อ เวียงแก้ว¹ และกรองกาญจน์ เวียงแก้ว²
Klakue Wiangkaeo¹ and Krongkarn Wiangkaeo²

^{1,2} หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Master of Education Program in Research and Educational Evaluation, Naresuan University
E-mail: klakuew65@nu.ac.th

Received : April 25, 2023

Revised : December 8, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) ศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 263 คน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบบันทึกข้อมูลที่มีความตรงเชิงเนื้อหา 1.00 ทุกข้อ สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ผลการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายได้ค่าเฉลี่ยต่อเดือน 15,248.32 บาท อยู่ในระดับสูง 2) ผลการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า รายวิชารายวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชาภาษาไทย 57.28 คะแนน รองลงมาวิชาภาษาอังกฤษ 40.71 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ 38.09 คะแนน และวิชาวิทยาศาสตร์ 34.93 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งทุกรายวิชา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน คือ โดยรวมทุกวิชามีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับต่ำ อย่างไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การทดสอบทางการศึกษา การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

This research objectives were 1) to study the family economic status. 2) to study the results of Ordinary National Educational Test results. 3) to study the relationship between the family economic status and Ordinary National Educational Test results. This study is a survey research and the samples consisted of 263 students at a Municipal School in the Northern region, in the 2021 academic year. The research instruments was a data recording form with content validity of 1.00 for all items. The statistics used are mean, standard deviation and Pearson's Correlation Coefficient. The results were 1) The study of the family economic status had an average monthly income of 15,248.32 baht at high level. 2) The results of the ordinary national educational test found that the subjects with average score ranked from highest to lowest include; Thai subjects had an average score of 57.28, English subjects had an average score of 40.71, Mathematics subjects had an average score of 38.09, and Science subjects had an average score of 34.93. All subjects have higher than national average scores. 3) The relationship between the family economic status and the results of ordinary national educational test found that overall subjects had a low positive correlation with no statistical significance.

Keywords

Family Economic Status; Educational Test, Ordinary National Educational Test

ความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ปรับปรุง 2553) มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มาตรา 22 ระบุว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักนักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพในมาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ในการปฏิบัติการศึกษาจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาต่อเนื่องตลอดชีวิต บูรณาการเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนสัมพันธ์กับสังคมการเรียนรู้ เน้นกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นแนวคิดที่สามารถตอบสนองและสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดเป็นอย่างมาก

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการและเนื้อหาในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคมและเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม การศึกษาจึงเป็นรากฐาน และเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศ การที่จะใช้การศึกษาให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชากร และประเทศชาติให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนั้น จำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และประสิทธิภาพดีพอที่จะพัฒนา ประชากรและประเทศชาติให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติสนับสนุนให้ ประชาชนมีโอกาเข้าถึงการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขัน และความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคม เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นให้มีมาตรฐานสูง เทียบเท่าระดับสากล สอดคล้องกับทิศ

ทางการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และโลกโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้การศึกษาที่ดี มีคุณภาพตามมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศจึงมีการกำหนดให้นักเรียนได้รับการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ทดสอบประมวลผลความรู้ในแต่ละช่วงชั้น

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test) เป็นการวัดผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสอบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ทำการทดสอบความรู้ใน 4 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย, คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เป็นการสอบได้เพียงครั้งเดียว เท่านั้น ดังนั้น จึงถือได้ว่าการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยพัฒนา การศึกษาประเทศ ช่วยเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และยกระดับมาตรฐานชีวิต ของประชาชนในสังคมให้สูงขึ้น (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2556) ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานที่ผ่านมาคุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่พอใจของสังคม เด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลัก ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ ซึ่งจากผลการสอบของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ในปีการศึกษา 2562 พบว่าคะแนนเฉลี่ยในวิชา ภาษาไทย ได้ 49.07 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ ได้ 32.90 คะแนน วิทยาศาสตร์ ได้ 35.55 คะแนน และภาษาอังกฤษ ได้ 34.42 คะแนน ปีการศึกษา 2563 คะแนนเฉลี่ยในวิชา ภาษาไทย ได้ 44.54 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ ได้ 29.99 คะแนน วิทยาศาสตร์ ได้ 38.78 คะแนน และภาษาอังกฤษ ได้ 43.55 คะแนน และในปีการศึกษา 2564 คะแนนเฉลี่ยในวิชา ภาษาไทย ได้ 38.75 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ ได้ 36.83 คะแนน วิทยาศาสตร์ ได้ 34.31 คะแนน และภาษาอังกฤษ ได้ 39.22 คะแนน

ความยากจน (poverty) เป็นปัญหาของสังคมไทย ที่มีมาช้านานมากกว่า 40 ปี คนจนในที่นี้หมายถึงคนที่มีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพขั้นพื้นฐานในสังคม ซึ่งมีประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรในประเทศทั้งหมดหรือประมาณ 18 ล้านคนของประชากรทั้งหมด หลังจากช่วงที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ.2531 ได้ช่วยให้จำนวนคนยากจนในประเทศลดจำนวนน้อยลง แต่มาในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2549 ประเทศไทยยังคงมีจำนวนคนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,386 บาท / เดือน อยู่ถึง ร้อยละ 10 หรือประมาณ 6 ล้านกว่าคน และถ้าหากรวมคนจนที่เกือบยากจนที่มีรายได้ไม่เกิน 1,600 บาท/เดือน ประมาณ 8 ล้านกว่าคน หากนำทั้งสองส่วนมารวมกันแล้วประเทศไทยจะมีคนยากจนทั้งหมดเกือบ 15 ล้านคนทั่วทั้งประเทศ หากวิเคราะห์หลังลึกเห็นได้ว่า ร้อยละ 80 ของคน จำนวนดังกล่าวส่วนใหญ่แล้วอาศัยอยู่ในแถบภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ซึ่งคนเหล่านี้มีสัดส่วนรายได้เพียงแค່ร้อยละ 19 ของรายได้รวมของคน ทั้งประเทศ (มูลนิธิชัยพัฒนาและสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 23) โดยในปัจจุบันความยากจนเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐต้องให้ความสนใจในการแก้ไขให้กับประชาชนอย่างจริงจัง ซึ่งความยากจนมีมาตั้งแต่อดีตกาล แต่ความ ยากจนในอดีตยังไม่เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเหมือนดังเช่นปัจจุบัน สืบเนื่องมาจากการขยายตัวทางการค้า มีการกำหนดค่านิยมของสินค้าต่าง ๆ ที่มีการปลูกฝังแนวคิดทุนนิยมแก่สังคมในเรื่องของการบริโภคนิยม ส่งผลให้ประชาชนมีรายจ่ายที่สูงขึ้น ประกอบกับมีการวางมาตรฐานค่าครองชีพโดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณี เป็นเครื่องกำหนด ทำให้คนที่มีความฐานะยากจนและคนที่มีความร่ำรวยมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เพราะรายได้ของประชาชนไม่ได้เกิดการกระจายตัวอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านการครองชีพอย่างเห็นได้ชัด คนส่วนใหญ่เริ่มสนใจตัวเองและเปรียบเทียบกับตนเอง กับผู้อื่น ตลอดจนเริ่มใส่ใจในความไม่เสมอภาคของตน เพราะคนยากจนขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร สินค้า และบริการ ไม่สามารถบำบัดความต้องการของตนเอง ทำให้ความเป็นอยู่ของคนยากจนกับคนรวยมีความห่างไกลออกไปทุกที จนในที่สุดคนบางกลุ่มจำต้องยอมรับสภาพที่ตนเป็นอยู่ ในขณะที่คนบางกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตในการแสวงหาทรัพยากร สินค้าและบริการก็ต้องดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก จนนำมาสู่สถานการณ์ความยากจนที่มากยิ่งขึ้นความยากจนมักถูกวัดจากระดับรายได้หรือ ระดับการบริโภคของบุคคล โดยจะถือว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นคนจนเมื่อระดับรายได้หรือระดับการบริโภค ของบุคคลนั้น ๆ ต่ำกว่าระดับรายได้หรือระดับการบริโภคขั้นต่ำที่จะสามารถบริโภคสินค้า

และบริการ จำเป็นพื้นฐานได้ โดยเรียกระดับรายได้หรือระดับการ บริโภคขั้นต่ำดังกล่าวว่า “เส้นความยากจน” (World Bank, 2008) ทั้งนี้เส้นความยากจน (poverty line) จะ แสดงระดับรายได้หรือรายจ่ายขั้นต่ำซึ่งเพียงพอต่อการ ซื้อหาสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน ดังนั้น คนจนจึงหมายถึงคนที่มี ระดับ รายได้หรือระดับรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนนั่นเอง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546) ในกรณีของประเทศไทย สำนักพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติคือหน่วยงานที่ทำหน้าที่คำนวณ เส้นความยากจน โดยได้คำนวณเส้นความยากจนทุก ๆ 2 ปี

จากผลการทดสอบดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าปัจจัยใดมีผลต่อคะแนนการทดสอบทางการศึกษา แห่งชาติขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับสถาบันพื้นฐานของสังคมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว เป็นอันดับแรก ครอบครัวถือเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กสุด ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทศนคติ ค่านิยม และการศึกษาของนักเรียน ซึ่งจะศึกษาในส่วนของการรายได้ของผู้ปกครองก่อนว่ามีผลต่อผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้น พื้นฐานหรือไม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของผู้ปกครองกับผลการ ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อหาแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาผลการทดสอบของนักเรียนในระดับต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองแห่งหนึ่งในภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในภาคเหนือ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 263 คน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแห่ง หนึ่งในการศึกษา 2564

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้น พื้นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ที่มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ที่มี 4 รายวิชา คือ ภาษาไทย

คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัวและการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. กำหนดนิยามศัพท์และกรอบแนวคิดเพื่อสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมขอบข่ายในการศึกษา

3. สร้างแบบบันทึกข้อมูลแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบบันทึกข้อมูลที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย 1. อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน 2. ผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 1 ท่าน 3. คุณครูที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน จำนวน 1 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objectives Congruence : IOC)

5. นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ถือได้ว่าแบบบันทึกข้อมูลมีคุณภาพดีและสามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบบันทึกข้อมูลไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และข้อมูลได้กลับคืนมา 263 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวและผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวและผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายได้ต่ำสุดต่อเดือน 600 บาท มีรายได้สูงสุดต่อเดือน 120,000 บาท มีค่าเฉลี่ยรายได้ต่อเดือน 15,248.32 บาท และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12,933.08 ซึ่งถือว่ามีความเฉลี่ยรายได้ต่อเดือนอยู่ในระดับสูง แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวนนักเรียน (คน)	รายได้ต่ำสุด ต่อเดือน(บาท)	รายได้สูงสุด ต่อเดือน(บาท)	รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน(บาท)	S.D.	ระดับ
263	600	120,000	15,248.32	12,933.08	สูง

2. ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า รายวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชาภาษาไทย 57.28 คะแนน รองลงมา คือ วิชาภาษาอังกฤษ 40.71 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ 38.09 คะแนน และวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิชาวิทยาศาสตร์ 34.93 คะแนน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนกับระดับจังหวัด พบว่ารายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับจังหวัด ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับจังหวัด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนกับระดับประเทศ พบว่าทุกรายวิชา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ทุกวิชา มีคะแนนเต็ม 100 คะแนน)

รายวิชา	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ยระดับจังหวัด	สรุปผล	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ	สรุปผล
ภาษาไทย	11.50	96.25	57.28	16.14	41.42	สูงกว่าระดับจังหวัด	38.75	สูงกว่าระดับประเทศ
คณิตศาสตร์	13.63	86.38	38.09	12.98	37.89	สูงกว่าระดับจังหวัด	36.83	สูงกว่าระดับประเทศ
วิทยาศาสตร์	7.50	70.00	34.93	11.63	35.33	ต่ำกว่าระดับจังหวัด	34.31	สูงกว่าระดับประเทศ
ภาษาอังกฤษ	9.38	100.00	40.71	16.33	39.65	สูงกว่าระดับจังหวัด	39.22	สูงกว่าระดับประเทศ
รวม	10.50	88.16	33.23	14.27	38.57	-	37.28	-

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางลบระดับต่ำ ($r = .076$) และในทุกรายวิชามีความสัมพันธ์กันทางลบระดับต่ำ โดยเรียงค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ดังนี้ วิชาภาษาอังกฤษ ($r = .095$) วิชาวิทยาศาสตร์ ($r = .062$) วิชาคณิตศาสตร์ ($r = .050$) วิชาภาษาไทย ($r = .026$) ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน		ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
วิชาภาษาไทย	ค่าสหสัมพันธ์	.026
	P	.679
	แปลความหมาย	ทิศทางบวกระดับต่ำ
วิชาคณิตศาสตร์	ค่าสหสัมพันธ์	.050
	P	.422
	แปลความหมาย	ทิศทางบวกระดับต่ำ
วิชาวิทยาศาสตร์	ค่าสหสัมพันธ์	.062
	P	.315
	แปลความหมาย	ทิศทางบวกระดับต่ำ
วิชาภาษาอังกฤษ	ค่าสหสัมพันธ์	.095
	P	.123
	แปลความหมาย	ทิศทางบวกระดับต่ำ
โดยรวมทุกวิชา	ค่าสหสัมพันธ์	.076
	P	.222
	แปลความหมาย	ทิศทางบวกระดับต่ำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระดับสูง อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษาที่ดี การประกอบอาชีพที่มั่นคงหรือการประกอบอาชีพที่หลากหลายหรือมีรายได้เสริมจากอาชีพหลัก จึงทำให้ผู้ปกครองมีรายได้สูง อีกทั้งโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองที่มีความเจริญ มีความพร้อมในเรื่องของทรัพยากรในการจัดการศึกษา การเดินทางคมนาคม การสาธารณูปโภค มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ว่าจังหวัดอุดรธานีเป็นจังหวัดที่มีอัตราความยากจนอยู่ในระดับต่ำตั้งแต่ปี 2562 – 2565 มีคนจนลดลงเหลือเพียง 5,736 คนจากประชากรทั้งหมด 288,281 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และเมื่อพิจารณาเฉพาะอำเภอเมืองอุดรธานีจะมีคนจนเพียง 535 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.65 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561 – 2565) และยังสอดคล้องกับ รุ่งฤดี กล้าหาญ (2554) ได้กล่าวว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และการเอาใจใส่ในการเรียนของผู้ปกครอง มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตรหลาน

2. ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ในรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับจังหวัด และทุกรายวิชาทั้งภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนได้ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการตระหนักถึงความสำคัญของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน คณะครูได้เตรียมความพร้อมในการสอนเนื้อหาความรู้ให้ครอบคลุมสาระสำคัญในทุกรายวิชาที่มีการทดสอบ นักเรียนได้รับการสนับสนุนทางด้านการศึกษาให้ได้รับความรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมให้เรียนเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน นักเรียนให้ความสำคัญกับผลคะแนนของการทดสอบ จึงใฝ่ศึกษาหาความรู้และมีความตั้งใจกับการทดสอบเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้สูงกว่าระดับจังหวัดและสูงกว่าระดับประเทศ สอดคล้องกับ ถวิล อรัญเวศ (2559) ที่ได้กล่าวว่าในโรงเรียนส่วนใหญ่ผู้บริหารมุ่งเน้นที่จะให้มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียนและบุคลากร โดยมุ่งเน้นให้ได้รับความรู้อย่างทั่วถึงและเกิดความเสมอภาค อีกทั้งนักเรียนของโรงเรียนควรมีความตั้งใจ กระตือรือร้นและให้ความสำคัญกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานเพื่อที่จะทำให้ผลการทดสอบสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับจำเริญ จิตรหลัง (2562) ได้ศึกษากลยุทธ์การยกระดับผลสัมฤทธิ์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่ากลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ผู้บริหารและครูควรร่วมกันสร้างความตระหนักให้นักเรียนในการยกระดับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ให้สูงขึ้น และชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุผลความสำคัญของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน ทุกรายวิชามีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกระดับต่ำ นั่นหมายถึง ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานในรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็จะเพิ่มสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มีรายได้สูงจะมีความพร้อมในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้กับนักเรียนได้มาก เช่น ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าคอมพิวเตอร์ ค่าหนังสือ ค่าตำราอ่านเสริม ค่าคู่มือเตรียมสอบ ยังพร้อมให้การสนับสนุนค่าเรียนกวดวิชาที่มีราคาสูงรวมทั้งค่าเดินทางและค่าที่พักอีกด้วย ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มีรายได้ต่ำก็จะขาดความพร้อมในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้กับนักเรียน แต่ทั้งนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การยอมรับ ให้ความไว้วางใจในคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน และโรงเรียนก็ให้ความสำคัญกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานจึงได้จัดการศึกษาทุกรายวิชาทั้งภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนได้รับความรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกคน ทำให้แม้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีรายได้สูง-ต่ำที่แตกต่างกัน

แต่ผลทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีความสัมพันธ์กันต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งฤดี กล้าหาญ (2554) ได้กล่าวว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และการเอาใจใส่ในการเรียนของผู้ปกครอง มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตรหลาน และยังสอดคล้องกับ พิช สุตา กลัณณวุฒิ (2558) ได้กล่าวว่าจากการศึกษาประเด็นที่ส่งผลต่อการสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ในประเด็นปัจจัยทางครอบครัวในเรื่องของการสนับสนุน ด้านการเงินที่ผู้ปกครองและครอบครัว สนับสนุนด้านการเงินนั้นมีอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะเรียน และตั้งใจเรียนและผู้ปกครองก็สามารถสนับสนุนในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์การเรียนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน ทุกรายวิชามีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก เพื่อเป็นการยกระดับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานให้สูงขึ้น ดังนั้นโรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการเรียนและด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวควบคู่กัน อันได้แก่ การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนจัดหาอุปกรณ์การเรียน หนังสือ เครื่องคอมพิวเตอร์ จัดสอนเสริมให้กับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เป็นต้น และมอบทุนการศึกษา ส่งเสริมการหารายได้ระหว่างเรียน สอนอาชีพเสริม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาว่ามีปัจจัยอื่นใด เช่น รูปแบบการสอนของครู ความรับผิดชอบของนักเรียน ฯลฯ ที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน ทั้งการสอบ ONET NT และ RT

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. (2565). *ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ).* กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จำเริญ จิตรหลัง. (2562). *กลยุทธ์การยกระดับผลสัมฤทธิ์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.*
- จำลอง สิงห์คำ. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมครอบครัวกับผลการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยการอาชีพฝาง. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.*
- จิตตินันท์ วัฒนิน (2562). *การเตรียมความพร้อมเพื่อการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- ถวิล อรัญเวศ. (2559). *สาเหตุที่นักเรียนมีคะแนนผลสอบ O-NET ต่ำ และแนวทางการยกระดับคุณภาพผลสัมฤทธิ์ O-NET.* <https://www.gotoknow.org/posts/599289?fbclid=IwAR3fDS1Wpd302vPWfVVFhN0Z75SEgx03NwrrJVzHJIW5KAjKc9QZdgYOy4>
- ธนพล สราญจิตร. (2558). *ปัญหาความยากจนในสังคมไทย.* <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/view/48375>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. สุวีริยาสาส์น.*

- พัชสุดา กัลยานวุฒิ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา ระดับ ปวช. และระดับปวส. ของวิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพ และบริหารธุรกิจ. บุรณาการทางการศึกษา วัฒนธรรมทางปัญญา การศึกษาเพื่อชีวิต.
- รุ่งฤดี กล้าหาญ. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาภาคปฏิบัติของนิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรางคณา กิริติวิบูลย์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 1 ของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2546). รายได้ขั้นต่ำและเส้นความยากจนของประเทศไทย. https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2013/07/YE2003_3_04.pdf.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2548). อำนาจหน้าที่ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. <https://www.niets.or.th/th/>
- สุวิมล ติรกานันท์, (2544) ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน. <https://www.nso.go.th/sites/2014/Pages>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. พรึกหวานกรรฟิภ.

ความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย
และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL SUPPORT, DEATH ATTITUDE,
AND DEATH PREPARATION BEHAVIOR AMONG KASETSART UNIVERSITY
STUDENTS

น้ำปรุง บุญนพ¹ ภัทรมน สุวรรณคันติ² พนมพร พุ่มจันทร์³
เอื้ออนุช ถนอมวงษ์⁴ สุชาดา สกolkijrungraj⁵ และมณฑิรา บุญทิพย์⁶
Namprung Boonnop¹ Puttamon Suwankanti² Panomporn Phoomchan³,
Uae-anut Tanomwong⁴ Suchada Sakolkijrungraj⁵ and Monthira Boonthip⁶

^{1,2,3,4,5,6} หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Bachelor of Sciences (Psychology), Kasetsart University
E-mail: puttamon.su@gmail.com

Received : May 14, 2023

Revised : November 17, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงผสมผสานในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย 2) ความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตายและพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย และ 3) มุมมองเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 140 คน เป็นนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2565 การวิจัยเชิงปริมาณเลือกตัวอย่างจำนวน 120 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพเลือกตัวอย่างจำนวน 20 คนด้วยการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่านิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง ($M=3.68$, $SD=0.55$) ขณะที่เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.17$, $SD=0.73$ และ $M=2.83$, $SD=0.52$ ตามลำดับ) เจตคติต่อความตายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเตรียมตัวตายในระดับปานกลาง ($r = .53$, $p<.05$) ส่วนการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย และการสนับสนุนทางสังคมกับเจตคติต่อความตาย ไม่มีความสัมพันธ์กัน ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าการสนับสนุนทางสังคมสามารถช่วยให้รับมือกับความตายได้ดีขึ้น นิสิตมีความเห็นว่าความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ มีแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายแตกต่างกันออกไป มีมุมมองต่อพฤติกรรมการเตรียมตัวตายในแง่ดีแต่ส่วนใหญ่ยังไม่มีพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย

คำสำคัญ

การสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย พฤติกรรมการเตรียมตัวตาย

ABSTRACT

The objectives of this mixed methods study were to investigate: (1) the level of social support, attitudes towards death, and death preparation behavior; (2) the relationship between social support, death attitude, and death preparation behavior; and (3) viewpoints of social support, death attitude and death preparation behavior among Kasetsart University students. The study sample comprised 140 undergraduate students at Kasetsart University Bangkhen Campus, Academic Year 2022. Of these, 120 participants were recruited by quota sampling for quantitative study, and data were collected using questionnaires. The quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. Next, 20 volunteer participants were selected by purposive sampling for in-depth interviews. The qualitative data collected were analyzed using content analysis. The results indicate a high level of students' social support ($M= 3.68$, $SD=0.55$), and moderate levels of attitude toward death and death preparation behavior ($M= 3.17$, $SD=0.73$ and $M=2.83$, $SD=0.52$, respectively). Moreover, death attitude had a moderate positive correlation with death preparation behavior ($r=.53$, $p<.05$), while there was no relationship between social support and death preparation behavior, nor between social support and death attitude. Furthermore, the in-depth interview on social support revealed that social support helps students to improve their death preparation behavior, and the most important sources of social support are family and friends. Students hold different ideas about life after death and contemplation of death, but most students perceive death as a natural thing that happens in life. Most participants have a positive perception toward death preparation behavior and believe that if they were prepared for death, they would live a happier life. However, most of them have not yet engaged in death preparation.

Keywords

Social support; Death attitude; Death preparation behavior

ความสำคัญของปัญหา

ความตายเป็นสิ่งที่ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงได้ ทุกชีวิตมีวันสิ้นอายุขัย และความตายอาจจะใกล้ตัวกว่าที่คิด อย่างไรก็ตามผู้คนไม่น้อยก็ยังคงหวาดกลัวความตาย เพราะความตายมักจะมาพร้อมกับความสูญเสีย ความเสียใจที่ต้องแยกจากคนที่รัก ความเสียใจที่ยังไม่ได้ทำตามความปรารถนา หรือคำถามบางอย่างที่ไม่มีวันได้รับคำตอบตลอดกาล แต่จากผลสำรวจเรื่องการรับรู้และเจตคติ ของประชาชนต่อการดูแลแบบประคับประคองในประเทศไทยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) พบว่าคนส่วนใหญ่ไม่เคยนึกถึงและหลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงความตาย สาเหตุที่คนส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงการพูดถึงความตาย เพราะเจตคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนในสังคมไทยมองว่าการพูดถึงการตายเป็นเรื่องไม่เป็นมงคลต่อชีวิตและครอบครัว (วรรณภา คุณากรวงศ์, 2562)

เมื่อความตายเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ ในช่วงสุดท้ายของชีวิตที่เป็นวาระของการตายหรือในกรณีที่บุคคลอยู่ในภาวะใกล้ตาย ผู้เสียชีวิต (หรือผู้ที่กำลังจะจากไป) และคนใกล้ชิดอาจต้องประสบกับความยากลำบากทั้งในเรื่องของค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาลซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากเมื่อเทียบกับช่วงอื่น ๆ ในชีวิต ค่าใช้จ่าย

เกี่ยวกับงานศพ การจัดการพินัยกรรมหรือแม้กระทั่งสภาพจิตใจของตนเองและครอบครัว การเตรียมตัวตายเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้บุคคลได้เตรียมพร้อมตนเอง เพื่อไม่ให้มีความรู้สึกติดค้าง กังวล หรือกลัวเมื่อเข้าสู่ช่วงเวลาใกล้ความตาย และยังเป็นประโยชน์สำหรับคนใกล้ตัวที่จะช่วยให้ไม่รู้สึกทุกข์ทรมานมากเกินไปกับการจากไปของผู้เสียชีวิต อย่างไรก็ตาม สำหรับบุคคลที่รับรู้ว่าจะตนเองอยู่ในช่วงใกล้ความตาย (เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคร้ายแรง) จะมีเวลาสำหรับการเตรียมตัวตาย แต่สำหรับบุคคลทั่วไป รวมถึงนิสิตที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นมักไม่ได้ตระหนักถึงความตาย การตายอย่างกะทันหันมักนำมาซึ่งความรู้สึกสูญเสียมากกว่า เนื่องจากไม่ได้ผ่านการเตรียมใจมาก่อน และความตายไม่ได้มีสัญญาณเตือนเสมอไป การวางแผนการเตรียมตัวตายจึงเป็นเรื่องที่ทุกช่วงวัยควรทำความเข้าใจ และเตรียมตัวล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม การรับรู้เกี่ยวกับความตายของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันตามความเชื่อและประสบการณ์ (วรรณวิสาข์ ไชโย, 2563) เจตคติบางอย่างอาจส่งผลให้ผู้ที่กำลังจะเสียชีวิตรู้สึกเครียด วิตกกังวล หรือหวาดกลัวต่อความตาย (Robert et al, 2016) การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลได้รับรู้ถึงความช่วยเหลือ การเอาใจใส่ และการเห็นคุณค่าจากบุคคลอื่น การสนับสนุนทางสังคมที่ดีจะสามารถช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เลวร้ายได้ รวมไปถึงทำให้บุคคลรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Thoiths, 2011)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเตรียมตัวตายเป็นสิ่งสำคัญ ขณะเดียวกันตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ เจตคติต่อความตายและการสนับสนุนทางสังคมก็มีความเกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวตายด้วย การศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมตัวตายที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุและผู้ป่วยระยะสุดท้าย ในขณะที่การศึกษาในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ยังมีอยู่อย่างจำกัด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และการเตรียมตัวตายในกลุ่มนิสิต ทั้งในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการศึกษาเชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจมุมมองของนิสิตที่มีต่อการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และการเตรียมตัวตายด้วย ผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้จะช่วยสร้างความตระหนักถึงการเตรียมตัวตายในกลุ่มนิสิตและบุคคลทั่วไป และทำให้ได้แนวทางที่จะช่วยลดความกังวลและความรู้สึกหวาดกลัวเมื่อบุคคลอยู่ในช่วงใกล้ตายได้

ปัญหาวิจัย

1. การสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีระดับเป็นอย่างไร
2. การสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย มีความสัมพันธ์กันหรือไม่
3. นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตายและพฤติกรรมการเตรียมตัวตายอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

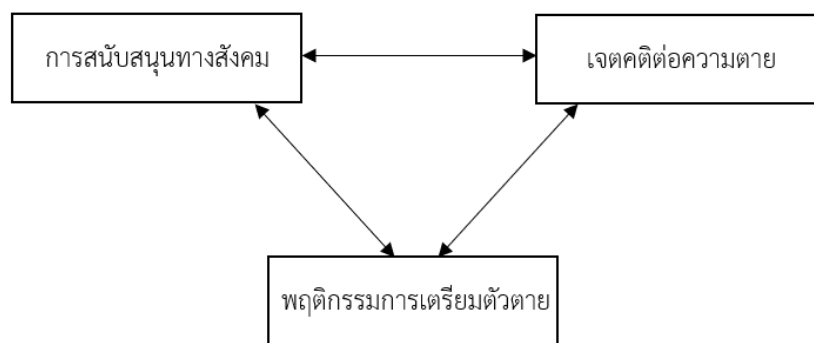
1. เพื่อศึกษาระดับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. เพื่อศึกษามุมมองเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานงานวิจัย

1. การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เจตคติต่อความตายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อความตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย (สารภี รังสีโกศัย, 2556 และ พระชาย อภินันโท, 2561) เจตคติต่อความตายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย (มารยาท สุจิตวรกุล และ สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์, 2561) และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อความตาย (Hsiang-Fan Han และคณะ, 2021) ผู้วิจัยจึงได้เขียนกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่กำลังศึกษาในภาคปลาย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 32,495 คน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2566)

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่กำลังศึกษาในภาคปลาย ปีการศึกษา 2565 โดยคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power ซึ่งสถิติที่เลือกใช้ คือ Correlation: Bivariate normal model กำหนดอำนาจในการทดสอบที่ระดับ .90 ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\alpha = .05$) และกำหนดขนาดอิทธิพลขนาดกลาง คือ .30 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 112 คน ในส่วนของการเลือกตัวอย่าง ใช้การเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) โดยกำหนดโควตาตามคณะ ซึ่งจำแนกเป็น 15 คณะ และกำหนดเก็บข้อมูลจากแต่ละคณะในจำนวนเท่ากัน คณะละ 10 คน รวมทั้งหมด 150 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่กำลังศึกษาในภาคปลาย ปีการศึกษา 2565 กำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ Barnett et al. (2018) ที่ระบุว่ากลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทางจิตวิทยาส่วนใหญ่มีจำนวน 20 คน จากนั้น

เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เคยทำแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ และยินดีให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-administered questionnaire) แบ่งออกเป็น 5 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 4 ข้อ ประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ชั้นปี คณะ โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choices)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยประยุกต์จากแนวคิดของ Dalton et al. (2012) และ Danielsen (2009) จำนวน 18 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ด้านละ 6 ข้อ โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ได้แก่ เป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริงน้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและมีความเที่ยงของแบบสอบถาม เท่ากับ .77

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติต่อความตาย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยประยุกต์จากแนวคิดของ Wong et al. (1994) และ มิตซูโอะ คเวสโก (2552) ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม จำนวน 17 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริงน้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและมีความเที่ยงของแบบสอบถาม เท่ากับ .79

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเตรียมตัวตายซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยประยุกต์จากแนวคิดของสารภี รังสีโกศัย (2556) และพระชาย อภินันโท (2562) จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ ด้านละ 5 ข้อ โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริงน้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและมีความเที่ยงของแบบสอบถาม เท่ากับ .71

ตอนที่ 5 แบบสอบถามความสมัครใจในการเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบให้เลือกระหว่าง “สมัครใจ” กับ “ไม่สมัครใจ” และแบบสอบถามปลายเปิด สำหรับใส่ช่องทางการติดต่อเพื่อสัมภาษณ์

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และ พฤติกรรมการเตรียมตัวตาย โดยแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามคำแนะนำเพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ ด้วย Google form
2. ประชาสัมพันธ์กลุ่มตัวอย่างผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทั้งใน Facebook, Instagram และ Line รวมทั้งจัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์สำหรับการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างในบริเวณพื้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 1 เดือน

3. เมื่อได้จำนวนผู้ตอบกลับครบจำนวนขั้นต่ำที่ต้องการแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งในรูปแบบออนไลน์และออนไลน์โดยใช้โปรแกรม zoom จากกลุ่มตัวอย่างที่ยินดีให้สัมภาษณ์ จนครบตามจำนวนที่กำหนดแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปจัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามทุกฉบับ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลพื้นฐานของการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมเตรียมตัวตาย โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมเตรียมตัวตาย
1.00 – 2.33	ระดับต่ำ
2.34 – 3.66	ระดับปานกลาง
3.67 – 5.00	ระดับสูง

2. สถิติอ้างอิง ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมเตรียมตัวตาย มีเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้เกณฑ์การวัดระดับความสัมพันธ์ 5 ระดับ ดังนี้ (Hinkle et al., 2003)

ค่า r	ระดับของความสัมพันธ์
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .91 – 1.00	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .71 – .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .51 – .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .31 – .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า .00 – .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

3. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมเตรียมตัวตาย โดยเมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจนข้อมูลมีความอิ่มตัวแล้ว ทำการถอดเทปและนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงตามข้อคำถาม เมื่อทบทวนข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดแล้ว จึงทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีประเด็นคำตอบไปในทิศทางเดียวกันมาวิเคราะห์ร่วมกัน สรุปผลจากการเชื่อมโยงประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกันและอธิบายข้อมูลเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 120 คน ซึ่งเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 82 คน (ร้อยละ 68.33) อายุ 22 ปี จำนวน 32 คน (ร้อยละ 26.67) กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 จำนวน 42 คน (ร้อยละ 35.00) ศึกษาอยู่ในคณะต่าง ๆ ในจำนวนเท่ากัน คือ 8 คน (ร้อยละ 6.67)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การสนับสนุนทางสังคม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการสนับสนุนทางสังคม (n=120)

ตัวแปร	M	SD	ระดับ
การสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์	3.42	0.65	ปานกลาง
การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว	3.82	0.70	สูง
การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน	3.80	0.72	สูง
การสนับสนุนทางสังคมโดยรวม	3.68	0.55	สูง

จากตารางที่ 1 พบว่านิสิตมีการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นิสิตมีการสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนอยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อความตาย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของเจตคติต่อความตาย (n=120)

ตัวแปร	M	SD	ระดับ
เจตคติต่อความตายด้านอารมณ์	3.00	1.02	ปานกลาง
เจตคติต่อความตายด้านความคิด	3.46	0.59	ปานกลาง
เจตคติต่อความตายด้านพฤติกรรม	3.04	0.94	ปานกลาง
เจตคติต่อความตายโดยรวม	3.17	0.73	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่านิสิตมีเจตคติต่อความตายทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน (เจตคติต่อความตายด้านอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม) อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเตรียมตัวตาย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย (n=120)

ตัวแปร	M	SD	ระดับ
การเตรียมตัวตายด้านร่างกาย	2.52	0.76	ปานกลาง
การเตรียมตัวตายด้านจิตใจ	3.14	0.63	ปานกลาง
การเตรียมตัวตายด้านสังคม	2.51	0.72	ปานกลาง
การเตรียมตัวตายด้านจิตวิญญาณ	3.17	0.60	ปานกลาง
พฤติกรรมการเตรียมตัวตายโดยรวม	2.83	0.52	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่านิสิตมีระดับพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน (การเตรียมตัวตายด้านร่างกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ) อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตายและพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตาย และพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย (n=120)

ตัวแปร	1	2	3
1. การสนับสนุนทางสังคม	-		
2. เจตคติต่อความตาย	-.05	-	
3. พฤติกรรมการเตรียมตัวตาย	.09	.53*	-

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่าการสนับสนุนทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อความตายและพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย ในขณะที่เจตคติต่อความตายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในระดับปานกลาง ($r = .53$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์มุมมองของนิสิตเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อความตายและพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 20 คน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การสนับสนุนทางสังคม

1.1 ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับจากครอบครัว อาจารย์ และ เพื่อนของนิสิต ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับจากครอบครัว อาจารย์ และเพื่อนมีความแตกต่างกันในเรื่องความใกล้ชิดของความสัมพันธ์ บริบท และสถานการณ์ ความจริงจังที่ได้รับในการปรึกษาความจริงใจและความคาดหวังที่มีต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ในด้านความเหมือน ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนกล่าวว่าได้รับความสบายใจกลับมาเหมือนกัน

“ถ้าเป็นอาจารย์กับครอบครัว เขาจะอิงจากประสบการณ์ของตัวเอง ส่วนเพื่อนจะเป็นฟิลเน้นความเข้าใจ คอยอยู่ข้าง ๆ เรามากกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“ต่างกันแล้วแต่เรื่องที่ยากคุยด้วย เพื่อนก็จะเป็นปัญหาทั่วไป ครอบครัวเป็นเชิงระบายน ค่าใช้จ่าย สิ่งที่เหมาะสมคือปรึกษาได้ทั้งหมด ผลลัพธ์ที่ได้มาคือรู้สึกดี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6)

1.2 แหล่งการสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญกับนิสิตมากที่สุด ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับจากครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากครอบครัวช่วยรับฟังและสามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้มากกว่า ให้การสนับสนุนอย่างถูกต้อง ทำให้รู้สึกดีขึ้น เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจมากที่สุด ไม่ตัดสิน และอยู่ใกล้ตัวมากที่สุด ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนกล่าวว่าเพื่อนเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเพื่อนเป็นบุคคลที่ได้ใช้เวลาอยู่ด้วยมากที่สุดในตอนนี้ เมื่ออยู่ด้วยแล้วรู้สึกสบายใจ สามารถคุยได้ทุกเรื่อง มีความเข้าใจเพราะอยู่ในสถานะคล้ายคลึงกัน

“เพื่อนและครอบครัวพอ ๆ กัน แต่ถ้ามากที่สุดอาจจะเป็นครอบครัวเพราะเราได้รับเงินจากเขา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7)

“ครอบครัว เพราะช่วยได้ทุกด้าน รับฟังปัญหาของเราได้ ช่วยเราได้ ถึงบางเรื่องจะมาแก้ปัญหาให้เราไม่ได้แต่ก็จะพยายามทำทุกวิถีทางที่จะช่วยให้เราพ้นจากสถานการณ์นั้นได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12)

1.3 การสนับสนุนจากคนรอบข้างที่ส่งผลต่อการรับมือกับความตาย ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนกล่าวว่าการสนับสนุนจากคนรอบข้างส่งผลให้สามารถรับมือกับความตายได้ดีขึ้น เนื่องจากทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว รู้สึกแย่น้อยลง ได้รับกำลังใจ รับรู้ว่ามีคนสนับสนุนความคิด ทำให้รู้สึกว่าความตายไม่น่ากลัว หรือมีคนคอยเตือนหาก

เราทำผิดพลาด ผู้ให้สัมภาษณ์อีกส่วนกล่าวว่าไม่เกี่ยวข้องกัน เพราะเป็นคนละประเด็น ความตายเป็นทางเลือกของตนเอง หรือยังรู้สึกว่ามันพร้อมกับความตาย ตนเองยังมีสิ่งที่ต้องการทำอยู่อีกมาก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อยกล่าวว่า การสนับสนุนจากคนรอบข้างส่งผลให้สามารถรับมือกับความตายยากมากขึ้น เพราะเมื่อยังได้รับความรู้สึกดี ๆ ได้รับความผูกพันจากคนรอบข้างแล้ว ก็ทำให้ไม่อยากตาย เพราะความตายเป็นสิ่งที่พรากพวกเขาไปจากกัน

“มันไม่ได้ช่วยให้ยอมรับความตายได้แต่จะรู้สึกดีขึ้นถ้าเขาให้กำลังใจ จากที่เศร้าๆ ก็อาจจะกลับมาใช้ชีวิตได้ไวขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9)

“ดีขึ้น แต่ไม่ขนาดนั้น พอเขาสันับสนุนเราก็อธิบายความรู้สึกมากขึ้น ด้วยความเป็นมนุษย์ก็อยากอยู่กับมัน อยู่กับสิ่งที่เรารู้สึกมีความสุข ซึ่งเรายังไม่รู้ว่าจะความตายคืออะไร แล้วมันก็น่ากลัว คือเราจะกลัวความตายมากขึ้นเพราะอยากอยู่กับพวกเขาต่อ แต่ก็รู้ว่าความตายจะแยกจากพวกเขาไปสักทางใดทางหนึ่ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17)

2) เจตคติต่อความตาย

2.1 ความรู้สึกต่อความตายของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 20 คน มองว่าความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ หลีกเลียงไม่ได้ แต่บางส่วนก็กล่าวว่าความตายทำให้สูญเสียโอกาสในสิ่งที่ยังไม่ได้ทำ เป็นเรื่องยากที่จะทำใจยอมรับ และน่ากลัว ในขณะที่บางคนมองว่าความตายไม่น่ากลัวสำหรับตนเอง แต่น่ากลัวต่อคนรอบข้างมากกว่า

“เป็นเรื่องธรรมชาติ ทั้งกำหนดไม่ได้ ไม่รู้ว่าจะมาเมื่อไหร่แม้จะเตรียมตัวดีแค่ไหน เพราะมันมีหลายเหตุการณ์ที่คิดว่าไม่น่าเกิดขึ้นได้แต่ก็เกิดขึ้น แต่ก็ไม่ได้กลัวขนาดนั้นเพราะไม่เคยเห็นภาพมันมาก่อน เหมือนไม่เห็นโลงศพไม่หลั่งน้ำตา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“เป็นสิ่งที่น่ากลัว เคยคิดอยากเป็นอมตะ ไม่อยากให้คนรอบข้างตาย แต่ก็รู้ว่ามันเป็นไปไม่ได้ ถ้าวันนั้นมาถึงก็ไม่ว่าจะทำยังไง ก็รู้ว่าหนีไม่พ้น พอถึงวันนั้นก็อาจจะทำใจได้ แต่ก็ไม่อยากให้มีการตายเกิดขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19)

2.2 แนวคิดต่อชีวิตหลังความตายของนิสิต ส่วนใหญ่คิดว่าการตายคือจุดสิ้นสุด ไม่มีอะไรต่อไปแล้ว เป็นที่ว่างเปล่าและไม่มีโลกหลังความตาย วิญญาณไม่มีอยู่จริง ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนคิดว่าเมื่อตายไปแล้วจะมีโลกหลังความตาย มีนรกสวรรค์ มีการชดใช้กรรม มีการเวียนว่ายตายเกิดหรือการเกิดใหม่ แต่อาจจะเกิดในโลกอื่น และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อยคิดว่าการตายไม่ได้ทำให้พลังงานหายไปแต่จะเปลี่ยนสภาพไปอยู่ในรูปแบบอื่น

“ก่อนเคยเชื่อว่าถ้าตายไปนรกไปสวรรค์ แต่พออย่งโตก็คิดว่าคนเราน่าจะเกิดครั้งเดียว พอตายก็หายไปเลย ไม่ได้ไปไหน ไปลอยเป็นอะไรที่อยู่ในอากาศ ไม่ได้มีวิญญาณอยู่จริง ๆ อย่างนั้นก็คิดว่าที่กลัวตายก็เพราะว่าไม่รู้ตายแล้วจะไปไหน ตอนนี้ก็คิดว่าน่าจะไม่มีโลกหน้าที่จะได้กลับมาเกิดใหม่ น่าจะดับสูญไปเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19)

“เค้าเชื่อในวิทยาศาสตร์ที่บอกว่าสสารไม่ได้หายไปไหนแต่เปลี่ยนสภาพ จริง ๆ แล้วเราไม่ได้หายไปไหน พลังงานอาจจะแปรเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่งแทน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7)

2.3 ผลจากการนึกถึงความตายอยู่เสมอสำหรับนิสิต พบว่าผู้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งกล่าวว่าการนึกถึงความตายอยู่เสมอส่งผลให้ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง ใช้ชีวิตทุกวันอย่างคุ้มค่า กล้าทำในสิ่งที่ต้องการทำมากขึ้น ยอมรับกับการจากไปได้มากขึ้น อีกส่วนหนึ่งกล่าวว่า หากนึกถึงความตายเสมอจะทำให้รู้สึกไม่ดี กลัว เครียด ระแวงเพราะคิดว่าสามารถตายได้ตลอด ไม่มีความสุขกับปัจจุบัน และทำให้กังวลกับเรื่องที่ผ่านมา ส่วนน้อยกล่าวว่า การนึกถึงความตายอยู่เสมอทำให้มีการวางแผนชีวิต ว่าตอนมีชีวิตอยู่ควรทำอะไรบ้างและวางแผนการเงินให้กับครอบครัว

“น่าจะทำให้เราใช้ชีวิตคุ้มค่า วันนี้จะทำอะไร ใช้ชีวิตเต็มที่ กล้าลองทำอะไรใหม่ๆ ไม่ปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยไร้ประโยชน์เพราะเรารู้ว่าจะตายเมื่อไร ถ้าพรุ่งนี้เราจะตายวันนี้เราก็เต็มที่ ได้ทำในสิ่งที่เราอยากทำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9)

“แ่ ตอนเด็ก ๆ ก็เคยคิดบ้าง ที่กลัวตายจนนอนไม่หลับ เข้าใจว่าความตายจะเกิดก็ต้องเกิดต้องยอมรับมันให้ได้ แม้ว่าจะรู้แต่ก็ทำใจยอมรับไม่ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10)

3) พฤติกรรมการเตรียมตัวตาย

3.1 ความหมายของการเตรียมตัวตายสำหรับนิสิต ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากอธิบายว่าเป็นสิ่งที่ดี การเตรียมตัวตายเป็นการเตรียมพร้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดงานศพ การวางแผนเกี่ยวกับทรัพย์สินหลังเสียชีวิต การบอกลาคนใกล้ชิด การยอมรับความตาย การจัดการกับปัญหาที่ค้างคาใจ การลงมือทำในสิ่งที่ต้องการ ทั้งเพื่อคนรอบข้างให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างดีหลังจากที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตายไป ไม่ต้องแบกรับภาระต่อ และเพื่อตนเองในเรื่องของความรู้สึกที่ไม่ต้องเสียใจเมื่อเวลาใกล้ตายมาถึง รู้สึกว่าชีวิตของตนเองสมบูรณ์แล้ว

“ถึงเราจะตายก็ไม่เสียใจภายหลัง เป็นการทำให้คำถามที่ว่าคนที่เหลืออยู่จะท้ออย่างไรต่อไป ทำให้การตั้งคำถามในชีวิตตัวเองน้อยลงว่าทำไมตอนอยู่เราไม่ทำแบบนี้ ๆ ตอนตายจะได้รู้สึก complete กับชีวิตที่คาดหวัง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“เตรียมพร้อมที่จะไปโดยไม่เป็นภาระคนอื่น เช่น เรามีสัตว์เลี้ยง ก็ต้องเตรียมปล่อยสัตว์เลี้ยง พอเราตายก็จะไม่ได้เป็นภาระคนอื่น หรือการเตรียมจดหมายไว้ให้คนรอบข้าง คนในครอบครัวว่า ข้าวของของเราจัดการอย่างนี้ได้เลยนะ ขายมัย เขาจะได้ไม่ต้องกังวลว่าต้องเก็บไว้มัยหรือยังไง หรืออย่างน้องก็บอกที่บ้านไว้ว่าไม่ต้องจัดพิธีนะ เพราะก็ไม่ได้นับถือหรือเชื่ออะไร ถ้าอยากไว้อาลัยหรือนึกถึงก็แค่ตั้งรูปไว้ แล้วก็ชวนเพื่อนมาก็ก่อ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13)

3.2 การกระทำของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เป็นการเตรียมตัวตาย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากยังไม่ได้มีการกระทำเพื่อเตรียมตัวตาย แต่มิคิดไว้ วางแผนไว้ หรือการพูดคุยกับคนรอบข้างแบบไม่จริงจัง และมีบางส่วนที่ได้เตรียมตัวตายไว้แล้ว โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเป็นรายการ ดังนี้

- 1) วางแผนเรื่องค่าใช้จ่าย เก็บเงินไว้ให้ครอบครัว
- 2) บอกรหัสต่าง ๆ ให้กับคนอื่น
- 3) บริจาคร่างกายและอวัยวะ
- 4) เขียนจดหมายไว้ให้ครอบครัว
- 5) การสะสมเรื่องต่าง ๆ ในความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง
- 6) บอกครอบครัวเรื่องการจัดงานศพ
- 7) การที่สามารถยอมรับกับความตายได้
- 8) การใช้ชีวิตในปัจจุบันให้ดีที่สุด

3.3 อิทธิพลของความพร้อมหรือไม่พร้อมในการเตรียมตัวตายสำหรับนิสิต พบว่าสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มมีอิทธิพล ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ถ้ามีความพร้อมในการเตรียมตัวตาย จะทำให้ได้เตรียมตัวเตรียมใจลดความวิตกกังวล สบายใจ ได้จัดการกับเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตให้เรียบร้อย เช่น ของสะสมเพื่อไม่ทิ้งภาระให้คนที่อยู่เบื้องหลัง ทำให้เราทำทุกวันให้ดีที่สุด ในขณะที่ถ้าไม่พร้อม จะทำให้ตั้งคำถามกับตัวเอง รู้สึกเสียใจในสิ่งที่ยังไม่ได้ทำ ไม่ค่อยมีความสุข รับผิดชอบไม่ได้ จัดการกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตไม่ได้ ทำให้คนรอบตัวเดือดร้อนกับการที่เราไม่ได้เตรียมตัวอะไรเลย และ 2) กลุ่มไม่มีอิทธิพลหรือแทบไม่มีอิทธิพล ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ในวัยนี้ยังรู้สึกว่าเร็วเกินไปที่จะเตรียมตัวตาย แต่ถ้าอายุมากกว่านี้คิดว่าน่าจะส่งผล อาจจะส่งผลต่อตัวเองแต่ส่งผลกับคนรอบข้าง ไม่ส่งผลเพราะชีวิตเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นเหตุให้สิ่งที่คิดว่าพร้อมแล้วในวันนี้อาจจะไม่พร้อมในวันหน้าก็ได้

“คิดว่าความพร้อมก็ดีในระดับหนึ่ง แบบเราก็มีของสะสมเรื่อย ๆ บางทีก็ไม่ได้จะจัดการยังงั้น แล้วเรื่องเรียนก็อาจจะต้องให้ที่บ้านจัดการให้ เช่น การทำเรื่องเงินสภาพหนี้ ส่วนผลเสียไม่คิดว่ามี ก็อาจจะที่บ้านตกใจนิดหน่อยกับความคิดในการเตรียมตัวตายของเรา เพราะเขาก็ไม่ได้คิดว่าเราจะเตรียมตัวตายไปทำไม เราก็ไม่ได้จะตายเร็ว ๆ นี้อย่างเพื่อนก็มีละดั่งบังว่าจะรีบเตรียมตัวทำไม ทำไมไม่ใช้ชีวิตวัยรุ่นไปก่อนอย่างงี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13)

“ไม่ส่งผลเพราะชีวิตเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราอาจจะไม่ได้เตรียมพร้อมตลอด พอตายไปแล้วก็คงไม่ได้คิดอะไร ทำให้ปล่อยวางทำอะไรที่ค้างคาไว้ให้เสร็จ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้พบว่านิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีระดับการสนับสนุนทางสังคมของโดยรวม การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนอยู่ในระดับสูง ส่วนการสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล แยมวงษ์ (2555) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมระดับสูง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของงานศึกษาทั้งคู่นี้เป็นนิสิต นักศึกษา ซึ่งได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ จึงเป็นไปได้ว่าจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับสูง ครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญกับนิสิตมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มสังคมแรกที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับบุคคลมากที่สุด หากครอบครัวมีแรงสนับสนุนทางสังคมที่เหมาะสมก็จะสามารถให้แรงสนับสนุนทางสังคมได้ทั้งด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านแรงสนับสนุนทางอารมณ์ ด้านการส่งเสริม ด้านข้อมูล และด้านแรงสนับสนุนที่จับต้องได้ ตามแนวคิดของ Pender (1996) ในขณะเดียวกันนิสิตส่วนหนึ่งต้องอาศัยอยู่ห่างจากครอบครัว เพื่อนซึ่งอยู่ในช่วงวัยเดียวกันจึงเป็นแหล่งสนับสนุนที่ใกล้ชิดและผูกพันมากที่สุด เนื่องจากมีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน จึงมีความเข้าใจ และสามารถให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ดี Raschke (1977 cited in Mai et al., 2021) ส่วนการสนับสนุนที่ได้จากอาจารย์มักเป็นการสนับสนุนทางด้านการเรียน อาจารย์เป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่มีบทบาทหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง มีการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการมากกว่าครอบครัวและเพื่อน จึงมีความใกล้ชิดผูกพันและแรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับน้อยกว่าจากครอบครัวและเพื่อน การสนับสนุนทางสังคมที่นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับจากครอบครัว อาจารย์และเพื่อนมีความแตกต่างกันในเรื่องความใกล้ชิดของความสัมพันธ์ บริบท และสถานการณ์ความจริงจังที่ได้รับในการศึกษา ความจริงใจและความคาดหวังที่มีต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์ สอดคล้องกับ จิวิณา พิชะพัฒนา และคณะ (2554) ที่กล่าวว่าแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมกลุ่มปฐมภูมิ ได้แก่ ครอบครัว และเพื่อน จะมีความใกล้ชิดผูกพัน ผ่อนคลายมากกว่า แหล่งสนับสนุนทางสังคมกลุ่มทุติยภูมิ ได้แก่ อาจารย์ ที่จะเป็นทางการมากกว่า ซึ่งแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรู้ว่ามีความสำคัญมากที่สุดคือครอบครัว และบางส่วนกล่าวว่าเพื่อนเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีของ Raschke (1977 cited in Mai et al., 2021) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนจากครอบครัวสามารถช่วยให้รับมือกับสถานการณ์ที่ยากลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากอยู่ห่างจากครอบครัว เพื่อนจะเป็นคนที่น่าเชื่อถือได้มากที่สุดและสำคัญเป็นพิเศษ

เจตคติต่อความตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์โดยภาพรวม และรายด้าน (อารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม) อยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือนิสิตมีเจตคติต่อความตายทั้งในด้านบวกและลบใกล้เคียงกัน รวมถึงรู้สึกเฉยๆ ไม่รู้สึกชอบ ไม่รู้สึกเกลียดหรือกลัว และมองว่าความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เสียโอกาสในการใช้ชีวิตและยากที่จะยอมรับได้หากเกิดขึ้นทั้งกับตนเองและคนรอบตัว จึงส่งผลให้นิสิตมีเจตคติต่อความตายในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพล สมการ และมานิตย์ อรรถชาติ (2562) พบว่าทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่าได้ผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือทัศนคติต่อความตายด้านความรู้คิดอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้สึกละเอียดอยู่ในระดับมาก และด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติในงานวิจัยนี้เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นใหม่โดยผู้วิจัย จึงอาจมีรายละเอียดของข้อคำถามแตกต่างกัน และเป็นผลให้ระดับเจตคติด้านที่ได้แตกต่างกัน นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีแนวคิดต่อชีวิตหลังความตายหลากหลายรูปแบบ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดว่าการตายคือจุดสิ้นสุด ตรงข้ามกับบางส่วนที่คิดว่าเมื่อตายไปแล้วจะมีโลกหลังความตาย มีนรกสวรรค์ มีการชดใช้กรรม มีการเวียนว่ายตายเกิด ในขณะที่ส่วนน้อยคิดว่าการตายไม่ได้ทำให้พลังงานหายไปแต่จะเปลี่ยนสภาพไปอยู่ในรูปแบบอื่น แม้จะนิสิตจะมีแนวคิดเรื่องชีวิตหลังความตายที่แตกต่างกัน แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนกลับมีแนวคิดต่อความตายที่คล้ายคลึงกัน คือ ความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wong et al. (1994) ที่ว่าหนึ่งในองค์ประกอบของเจตคติเชิงบวกต่อความตาย คือ การยอมรับว่าความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ ความรู้สึกกลัวต่อความตายของผู้ให้สัมภาษณ์มีทั้งไม่กลัวเลย เพราะรับได้ว่าเป็นสิ่งธรรมดา เป็นทางที่ช่วยให้หลุด

พ้นจากความทุกข์ จนถึงกลัวมาก แต่ความกลัวนั้นไม่ใช่การกลัวชีวิตหลังความตาย เป็นความกลัวที่ต้องแยกจากคนที่รัก กลัวที่จะสูญเสียโอกาสในการใช้ชีวิต หรือกลัวที่จะต้องตายแบบมีสิ่งค้างคาใจ

ในส่วนของพฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าทั้งในภาพรวมและราย ด้าน (ร่างกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ พระชาย อภินันโท (2561) ที่มีระดับพฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวตายของผู้สูงอายุโดยรวม ด้านจิตใจ และด้านวิญญาณ อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านร่างกายและสังคมมีระดับพฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวตายอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับงานวิจัยในครั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างนิสิตที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นมักมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใกล้ชิดกับความตายและสูญเสียคนรอบตัวน้อยกว่าผู้สูงอายุ จึงมองความตายเป็นเรื่องไกลตัวกว่า อีกทั้งเมื่ออายุเพิ่มขึ้นเวลาในการเตรียมใจและยอมรับความตายก็มากขึ้นเช่นกัน ส่งผลให้พฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตอยู่ในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุมีพฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวตายโดยรวม ด้านจิตใจ และด้านวิญญาณอยู่ในระดับสูง การเตรียมตัวตายสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นการเตรียมพร้อม การวางแผนเกี่ยวกับทรัพย์สินหลังเสียชีวิต การบอกลาคนใกล้ชิด จัดการกับปัญหาที่ค้างคาใจ เพื่อให้รู้สึกว่าการใช้ชีวิตของตนเองสมบูรณ์แล้ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Steinhauser et al. (2001) และแนวคิดของ กรรณจริยา สุขรุ่ง (2551) ที่กล่าวว่า การเตรียมตัวตายเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับวาระสุดท้าย ได้แก้ไขปัญหา ได้อยู่กับตนเอง ระลึกถึงความสำเร็จของตนเอง รวมถึงเป็นมีโอกาสในการลงมือทำในสิ่งที่ต้องการก่อนตาย ได้มีโอกาสในการปรับความสัมพันธ์และบอกกล่าวครั้งสุดท้าย ทำให้คนรอบข้างสามารถใช้ชีวิตได้อย่างดีหลังจากที่ตายไป ทำให้บุคคลลดความกลัวตายและไม่เสียใจเมื่อเวลาใกล้ตายมาถึง จากการสัมภาษณ์พบว่าภาระการกระทำของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เป็นการเตรียมตัวตายได้แก่ วางแผนเรื่องค่าใช้จ่าย เก็บเงินไว้ให้ครอบครัว บอกรหัสต่าง ๆ ให้กับคนอื่น บริหารร่างกายและอวัยวะ เขียนจดหมายไว้ให้ครอบครัว การสะสมเรื่องต่าง ๆ ในความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง บอกครอบครัวเรื่องการจัดงานศพ การที่สามารถยอมรับกับความตายได้ การใช้ชีวิตในปัจจุบันให้ดีที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ สารภี รังสีโกศัย (2556) ที่กล่าวว่า การเตรียมตัวตายมีหลายวิธี เช่น การบริหารร่างกาย การตระหนักได้ว่าความตายเกิดขึ้นได้เสมอ จึงทำให้ตนเองมีความสุขในทุกวัน มีอิสระ การจัดการเรื่องทรัพย์สิน ข้อขัดแย้งกับคนใกล้ชิด การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า การสนับสนุนทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวตายของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผลที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของมารยาท สุจริตวรกุล และสิริลักษณ์ โสมานุสรณ์ (2561) ซึ่งพบว่าการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมตัวเพื่อการตายของผู้สูงอายุไทยพุทธ แต่แตกต่างกับงานวิจัยของพระชาย อภินันโท (2562) และสารภี รังสีโกศัย (2556) ที่พบว่าการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวก่อนตายของผู้สูงอายุโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตและผู้สูงอายุมีความต้องการแรงสนับสนุนทางสังคมในด้านที่แตกต่างกัน ตามทฤษฎีการพัฒนาจิตสังคมของ Erik Erikson นั้น ผู้สูงอายุจะอยู่ในระยะ Ego integrity vs Despair หากชีวิตที่ผ่านมาประสบความสำเร็จ มีความสมบูรณ์อย่างเต็มที่ทั้งในด้านการงาน ด้านความสัมพันธ์ บุคคลก็จะมีอารมณ์ที่มั่นคงและจิตใจที่สมบูรณ์ (Ego integrity) แต่หากไม่เป็นเช่นนั้นก็จะเกิดความรู้สึกสิ้นหวังท้อแท้ หวาดกลัว ไม่สามารถยอมรับกับสิ่งที่เผชิญอยู่ได้ (Despair) ไม่พร้อมสำหรับความตาย สอดคล้องกับการเตรียมตัวตายโดยเฉพาะในด้านจิตใจและด้านจิตวิญญาณ การสนับสนุนทางสังคมจะมีผลอย่างมากทั้งด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านแรงสนับสนุนทางอารมณ์ ด้านการส่งเสริมด้านข้อมูล และด้านแรงสนับสนุนที่จับต้องได้ จะช่วยให้มีความพร้อมมากขึ้นกับการเตรียมตัวตาย ในขณะเดียวกันช่วงวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่จะอยู่ในระยะ Identity vs Role confusion ถึงระยะ Intimacy vs Isolation ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายทั้งด้านการเรียน การทำงาน สังคม ความรับผิดชอบต่อตนเอง เกิดความคาดหวังมากในการสร้างอนาคตและค้นหาตนเอง การสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับในช่วงวัยนี้จะช่วยส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตเป็นไปได้อย่างดีราบรื่นมากยิ่งขึ้น แต่ไม่อาจสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการเตรียมตัวตายได้ จากการสัมภาษณ์ถึงผลของการสนับสนุนจากคนรอบข้างที่มีต่อการรับมือกับความตายของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ให้สัมภาษณ์กว่าครึ่งหนึ่งมีความคิดว่าการเตรียมตัวตายช่วยให้สามารถรับมือได้ดีขึ้น คล้ายคลึงกับทฤษฎีของ Cobb (1976)

ที่เสนอว่าการสนับสนุนทางสังคมสามารถปกป้องผู้คนในภาวะวิกฤตได้ เพราะการที่รับรู้ว่ามีคนคอยช่วยเหลือ อยู่เคียงข้าง เป็นคนที่เข้าใจและปฏิบัติสิ่งดี ๆ ต่อกัน ทำให้ตัวผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับกำลังใจ ไม่รู้สึกวุ่นวายโดดเดี่ยว และไม่มีเรื่องติดค้างในใจ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกส่วนกล่าวว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกัน เพราะถึงแม้จะได้รับความรักความ ใส่ใจ กำลังใจจากคนรอบข้าง แต่ตนเองก็ยังรู้สึกไม่พร้อมสำหรับความตาย ยังไม่อยากแยกจากคนที่รัก หรืออยากมีชีวิตอยู่นานกว่านั้น ระดับการสนับสนุนทางสังคมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไม่อาจบอกได้ว่าพฤติกรรม การเตรียมตัวตายจะมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษา อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัย ผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นช่วงวัยที่ก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มักจะมีความกังวลในเรื่องการอนาคต การปรับตัวเข้าสู่มหาวิทยาลัย หรือการเริ่มทำงาน ยังคงมองเห็นและตั้งความหวังกับอนาคตอันไกลของตนเอง และไม่ได้อมองว่าความตายเป็นเรื่อง ใกล้ตัวมากนัก จึงไม่ได้มีความกังวลถึงความตายและพฤติกรรมเตรียมตัวตาย

ในส่วนของการสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อความตายกับพฤติกรรมเตรียมตัวตาย พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทศนคติเป็นความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ของบุคคลที่ส่งผลให้เกิดแนวโน้มของพฤติกรรมในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ดังนั้นเจตคติต่อความตายจึงก่อให้เกิด พฤติกรรมการเตรียมตัวตายเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมารยาท สุจริตวรกุล และสิริ ลักษณ์ โสมานุสรณ์ (2561) ที่พบว่าทัศนคติต่อความตายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเตรียมตัวเพื่อการตายของ ผู้สูงอายุไทยพุทธในระดับปานกลาง จากการสัมภาษณ์ถึงผลจากการนึกถึงความตายอยู่เสมอสำหรับนิสิต พบว่าผู้ สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งนึกถึงความตายอยู่เสมอส่งผลให้ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวังและคุ้มค่า กล่าวทำในสิ่งที่ต้องการทำ ยอมรับกับการจากไปได้มากขึ้น อีกส่วนหนึ่งกล่าวว่าการนึกถึงความตายอาจทำให้รู้สึกไม่ดี กลัว เครียด ระแวง ไม่ มีความสุขกับปัจจุบัน และทำให้กังวลกับเรื่องที่ผ่านมา ส่วนน้อยกล่าวว่าการนึกถึงความตายอยู่เสมอทำให้มีการ วางแผนสิ่งที่ต้องทำในชีวิต แต่หากมีความพร้อมในการเตรียมตัวตาย จะทำให้ความวิตกกังวลลดลง สบายใจ ได้จัดการกับเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตให้เรียบร้อย ได้ทำทุกวันให้ดีที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ พระชาย อภินันโท (2562) ที่กล่าวว่าเมื่อสิ่งต่าง ๆ เป็นไปตามที่ผู้ตายปรารถนา นอกจากจะรู้สึกสบายใจขึ้น ยังช่วยลดภาระ ของญาติ และสอดคล้องกับแนวคิดของ กรรณจรียา สุขรุ่ง (2551) ที่กล่าวว่า ประโยชน์ของการเข้าใจและเตรียม ตัวตายทำให้บุคคลลดความกลัวตาย และมีโอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนตาย ได้อยู่กับตนเอง ทำสิ่งที่ชอบ และสิ่งดี ๆ ที่อยากทำ ได้มีโอกาสในการปรับความสัมพันธ์และบอกกล่าวครั้งสุดท้าย

การสนับสนุนทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อความตายของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยของ Han et al. (2022) ที่พบว่าการ สนับสนุนทางสังคมที่ดีสามารถลดทัศนคติเชิงลบต่อความตายได้ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เป็น ผู้สูงอายุที่ได้รับการฟอกเลือด (Hemodialysis) ซึ่งอาจเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความอ่อนไหวและกังวลเกี่ยวกับความ ตาย การได้รับการความรักความเอาใจใส่ การช่วยเหลือดูแล จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อ ความตาย ในขณะที่นิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่มที่กำลังจะต้องรับผิดชอบดูแลตนเองมากขึ้น รวมทั้งรับรู้ถึงภาวะสุขภาพ ตนเองยังแข็งแรง ไม่ได้มีภาวะใกล้ความตาย จึงไม่มีความกังวลเกี่ยวกับความตายมาก การสนับสนุนทางสังคมจึงยัง ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในส่วนของเจตคติเกี่ยวกับความตายมากกว่าการรับผิดชอบตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มช่วงวัย เพื่อสามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบผลการศึกษา และได้ข้อมูลอื่นที่เป็นประโยชน์มากขึ้น
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อเจตคติและพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย เช่น ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ความเชื่อทางศาสนาต่าง ๆ หรือการไม่มีความเชื่อทางศาสนา ประสบการณ์เกี่ยวกับ ความตาย การเตรียมตัวตายของบุคคลรอบตัว การรับรู้ถึงสภาวะใกล้ตายของตนเอง เป็นต้น

3. จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเจตคติต่อความตายว่าเป็นเรื่องธรรมชาติที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ แต่ก็สามารถยอมรับความตายได้ยาก ดังนั้นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงวิธีการที่ทำให้บุคคลสามารถยอมรับความตายได้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาการสนับสนุนทางสังคมและเจตคติต่อความตาย พบว่าระดับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูงและมีส่วนช่วยให้สามารถรับมือกับการตายได้มากขึ้น และระดับเจตคติต่อความตายอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานด้านสุขภาพ ควรนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมให้สังคมเห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม หรือจัดกิจกรรมให้ความรู้ ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้บุคคลมีความพร้อมในการเผชิญหน้าและรับมือความตาย

2. จากผลการศึกษาการเตรียมตัวตาย พบว่าระดับการเตรียมตัวตายอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนมีการเตรียมตัวตายแล้วบ้าง บางส่วนมีการวางแผนไว้แต่ยังไม่ได้เตรียมตัวตาย และอีกส่วนที่ยังไม่ได้มีการเตรียมตัวตายเลย ดังนั้นหากมีการจัดกิจกรรม หรือนิทรรศการสำหรับปฏิบัติการเตรียมตัวตายสำหรับผู้สนใจ ช่วยให้ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในสภาวะใกล้ตายได้มีการเตรียมตัวตายเพิ่มมากขึ้น หรือมีแนวทางสำหรับการเตรียมตัวตายในอนาคต ส่งผลให้การเตรียมตัวตายเป็นเรื่องปกติในสังคมไทยมากขึ้น

3. หน่วยงานหรือบุคคลที่ทำงานทางสุขภาพจิตสามารถนำข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อความตายและพฤติกรรมการเตรียมตัวตายไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาเพื่อให้บุคคลมีความพร้อมในพฤติกรรมการเตรียมตัวตาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรรณจรียา สุขรุ่ง. (2551). *สุขสุดท้ายที่ปลายทาง เผชิญความตายอย่างสงบ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามลดา.
- จิวิณา พิษพัฒน์, ณาตกรณณ์ ชยุตสาหกิจ และนิชา ศิลปวัฒนันท์. (2554). *ผลของการรับรู้ ความสามารถของตนเองและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมต่อสภาวะในวัยรุ่นตอนต้น* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/47862>
- พระชาย อภินันโท. (2561). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเตรียมตัวก่อนตายของผู้สูงอายุในชมรมปฏิบัติธรรม ๒๔ น. จังหวัดปราจีนบุรี* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <http://lp.mcu.ac.th/userfiles/file/วิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/พุทธจิตวิทยา2562/62MCU620 22002.pdf>
- ไพศาล แยมวงษ์. (2555). *การศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/3622>
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2566, 20 มกราคม). *จำนวนนิสิตปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. https://regis.ku.ac.th/cpcmns/rpt_std_ku3.php
- มารยาท สุจิตรวรกุล และสิริลักษณ์ โสมานุสรณ์. (2561). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมตัวเพื่อการตายของผู้สูงอายุไทยพุทธ*. *วารสารเกื้อการุณย์*, 25(1), 154-169.

- มิตชูโอะ คเวสโก. (2552). *ใจดีสู้เสือ*. มูลนิธิมาโยโคตมิ.
- รัตนารณ มั่นศรีจันทร์. (2559). *ทัศนคติของประชาชนจังหวัดเพชรบุรีที่มีต่อการบริหารงาน ขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดเพชรบุรี : ศึกษาในห้วงเวลา ปี 2559* [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกริก. https://mis.krirk.ac.th/librarytext/PCC/2559/F_Rattanaporn_Munsrijan.pdf
- วรรณภา คุณากรวงศ์. (2562, 11 เมษายน). *เตรียมตัวก่อนวาระสุดท้าย เลือกรับหรือไปให้ได้อย่างหวัง*. <https://tdri.or.th/2019/04/attitude-toward-palliative-care-in-thailand/>
- สารภี รัชชโกศัย. (2556). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความตาย และภาวะใกล้ตาย ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดปัตตานี* [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา. http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/51910148.pdf
- เอกพล สมการ และมานิตย์ อรรถชาต. (2562). ทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 11(2), 33-46.

ภาษาอังกฤษ

- Barnett, J., Thorpe, S., & Young, T. (2018). Characterising and justifying sample size sufficiency in interview-based studies: Systematic analysis of qualitative health research over a 15-year period. *BMC Medical Research Methodology*, 18(148), 1-18. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0594-7>.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300-314.
- Dalton, J. H., Elias, M.J., Hill, J., Kloos, B., Thomas, E. & Wandersman, A. (2012). *Community psychology: Linking individuals and communities* (3rd ed.). Wadsworth Cengage Learning.
- Danielsen, A. G., Samdal, O., Hetland, J., & Wold, B. (2009). School-related social support and students' perceived life satisfaction. *The Journal of Educational Research*, 102(4), 303-318. <https://doi.org/10.3200/JOER.102.4.303-320>
- Han, H.-F., Hsieh, C.-J., Lin, P.-F., Chao, C.-H., & Li, C.-Y. (2022). Relationships of social support and attitudes towards death: A mediator role of depression in older patients on haemodialysis. *Nursing Open*, 9, 986-995. <https://doi.org/10.1002/nop2.1135>
- Hinkle, D. E., Wiersma W., & Jurs, S. G. (2003). *Applied statistics for the behavioral sciences* (5 ed.). <https://www.worldcat.org/title/Applied-statistics-for-the-behavioral-sciences/oclc/643936092>.
- Mai, Y., Wu, Y.J. and Huang, Y. (2021). What type of social support is important for student resilience during COVID-19? A latent profile analysis. *Front Psychol*, 12, 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.646145>
- Peggy, A. T. (2011). Mechanisms linking social ties and support to physical and mental health. *Journal of Health and Social Behavior*, 52(2). <https://doi.org/10.1177/0022146510395592>
- Pender, N. (1996). *Health promotion in nursing practice*. Appleton and Lange.

- Robert, A. N., Richard, P. M. and Joachim, W. (2016). Assessing attitudes toward dying and death: Psychometric considerations. *OMEGA - Journal of Death and Dying*, 47(1).
<https://doi.org/10.2190/EP4R-TULM-W52G-L3EX>
- Steinhauser, K. E., Christakis, N. A., Clipp, E. C., McNeilly, M., Grambow, S., Parker, J., & Tulsky, J. A. (2001). Preparing for the end of life: preferences of patients, families, physicians, and other care providers. *Journal of pain and symptom management*, 22(3), 727–737.
[https://doi.org/10.1016/s0885-3924\(01\)00334-7](https://doi.org/10.1016/s0885-3924(01)00334-7)
- Wong, P. T. P., Reker, G. T., & Gesser, G. (1994). Death attitude profile—revised: A multidimensional measure of attitudes toward death. In R. A. Neimeyer (Ed.), *Death anxiety handbook: Research, instrumentation, and application* (pp. 121–148). Taylor & Francis.

การสร้างและการรักษาสันติภาพเสียงสนับสนุนทางการเมือง
ของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง

THE BUILDING AND MAINTAINING THE POLITICAL SUPPORT BASE FOUNDATION
IN ANG THONG PROVINCE

ธีรพันธ์ พระไพฑูริย์¹ วัลลภ ปิริยวาทธนะ² และจิราพร บุญยิ่ง³
Teerapan prahaiporn¹ Wallop piriyawatthana² and Jiraporn Boonying³

- ¹ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Master of Political Science, College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University
E-mail aon.torres9@gmail.com
- ² หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Master of Political Science, College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University
E-mail Wallop.pi@ssru.ac.th
- ³ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Master of Political Science, College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University

Received : May 21, 2023

Revised : November 19, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การสร้างและการรักษาสันติภาพเสียงสนับสนุนทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนา ในจังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาสันติภาพเสียงสนับสนุนทางการเมือง 2) เพื่อศึกษาพรรคชาติไทยพัฒนามียุทธศาสตร์ในการสร้างและรักษาสันติภาพเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง 3) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาสิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-deph interweave) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และตีความทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กระแสความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน นำมาสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และต้องสังกัดพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 พรรคชาติไทยจึงได้ก่อตั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 โดยกลุ่มนายชวลิต และนักธุรกิจที่ใกล้ชิดกับตระกูลชุมเห็ด และตระกูลดิเรกสาร 2) พรรคชาติไทยสร้างฐานอำนาจทางการเมืองผ่านนักธุรกิจสัมปทานป่าไม้อย่างนายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ และเมื่อนายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ เสียชีวิต พรรคชาติไทยได้ปรับยุทธศาสตร์ทางการเมืองใหม่ เพื่อรักษาสันติภาพอำนาจ โดยสนับสนุนนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล หรือกลุ่มการเมือง “สำนึกรักบ้านเกิด” และ 3) สาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาสิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง หลังจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 เกิดขึ้นจากการย้ายพรรคการเมืองของนักการเมืองกลุ่มตระกูลปริศนานันทกุล เป็นอันสิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง ประกอบกับพรรคชาติไทยพัฒนาไม่ได้ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำสำคัญ

ฐานคะแนนเสียง ยุทธศาสตร์ พรรคการเมือง

ABSTRACT

The objectives of this mixed methods study were to investigate: (1) the level of social support, attitudes towards death, and death preparation behavior; (2) the relationship between social support, death attitude, and death preparation behavior; and (3) viewpoints of social support, death attitude and death preparation behavior among Kasetsart University students. The study sample comprised 140 undergraduate students at Kasetsart University Bangkhen Campus, Academic Year 2022. Of these, 120 participants were recruited by quota sampling for quantitative study, and data were collected using questionnaires. The quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. Next, 20 volunteer participants were selected by purposive sampling for in-depth interviews. The qualitative data collected were analyzed using content analysis. The results indicate a high level of students' social support ($M= 3.68$, $SD=0.55$), and moderate levels of attitude toward death and death preparation behavior ($M= 3.17$, $SD=0.73$ and $M=2.83$, $SD=0.52$, respectively). Moreover, death attitude had a moderate positive correlation with death preparation behavior ($r=.53$, $p<.05$), while there was no relationship between social support and death preparation behavior, nor between social support and death attitude. Furthermore, the in-depth interview on social support revealed that social support helps students to improve their death preparation behavior, and the most important sources of social support are family and friends. Students hold different ideas about life after death and contemplation of death, but most students perceive death as a natural thing that happens in life. Most participants have a positive perception toward death preparation behavior and believe that if they were prepared for death, they would live a happier life. However, most of them have not yet engaged in death preparation.

Keywords

Vote base; Strategy; Political Party

ความสำคัญของปัญหา

ประวัติการเมืองการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 – 2495 ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้สังกัดพรรคการเมือง และในช่วงปี พ.ศ. 2500 – 2519 เป็นช่วงที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทองสังกัดพรรคการเมือง แต่ไม่ได้ผูกขาดอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง จนกระทั่งพรรคชาติไทยเข้ามามีบทบาททางการเมืองและสามารถผูกขาดอำนาจทางการเมืองตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 โดยพรรคชาติไทยได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทองครั้งแรก จนถึง ปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายที่พรรคชาติไทยได้รับชัยชนะในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งภายหลังการยึดอำนาจการปกครอง

จากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2557 ทำให้พรรคชาติไทยสิ้นสุดบทบาททางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง หลังการเลือกตั้งวันที่ 24 มีนาคม 2562

พรรคชาติไทย เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมือง ในจังหวัดอ่างทองในปี พ.ศ. 2522 หลังจากที่นายเสนห์ ไชยรัตน์ ได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง หลังจากนั้น พรรคชาติไทย สามารถผูกขาดที่นั่งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง มาโดยตลอดทั้งสองเขต และมีเพียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่กี่ครั้ง ที่มีพรรคการเมืองอื่นชิงพื้นที่ทางการเมืองไป อาทิ เช่น ในปี พ.ศ. 2526 นายกลม เสมอเหมือน ตัวแทนพรรคกิจสังคม ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน ให้เป็นสมาชิกผู้แทนราษฎร ในจังหวัดอ่างทอง ปี พ.ศ. 2538 พลตำรวจโทวิโรจน์ เปาอินทร์ ตัวแทนจากพรรคประชากรไทย และปี พ.ศ. 2548 ที่กระแสดความนิยมของพรรคไทยรักไทยแรงมากในหมู่ประชาชน ทำให้ตัวแทนพรรคไทยรักไทย คือ นางสาวเพ็ญชีสา หงษ์อุบลมณีไชย ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง และต่อมาถึงแม้ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินคดียุบพรรคชาติไทย เนื่องจากกรณีทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2550 ทำให้หัวหน้าพรรคกรรมการบริหารพรรคถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นระยะเวลา 5 ปี อย่างไรก็ตาม พรรคชาติไทยพัฒนาที่ถูกก่อตั้งขึ้นมาแทนที่พรรคชาติไทยก็ยังรักษาพื้นที่ทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองมาโดยตลอด จนถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดอ่างทอง จึงถือว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่พรรคชาติไทยพัฒนาเข้ามามีบทบาททางการเมืองมาอย่างยาวนาน สมศักดิ์ ปรีศนายนันท์กุล

อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคชาติไทยพัฒนาไม่ได้รับการเลือกตั้งเลยแม้แต่คนเดียว ทั้งที่ก่อนหน้านี้พรรคชาติไทยพัฒนาในชื่อเดิมคือพรรคชาติไทยสามารถยึดครองพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจในการศึกษาการสร้าง การรักษา และการสิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองของพรรคชาติไทยสืบเนื่องมาเป็นพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ครองอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองมาอย่างยาวนานราว 35 ปี

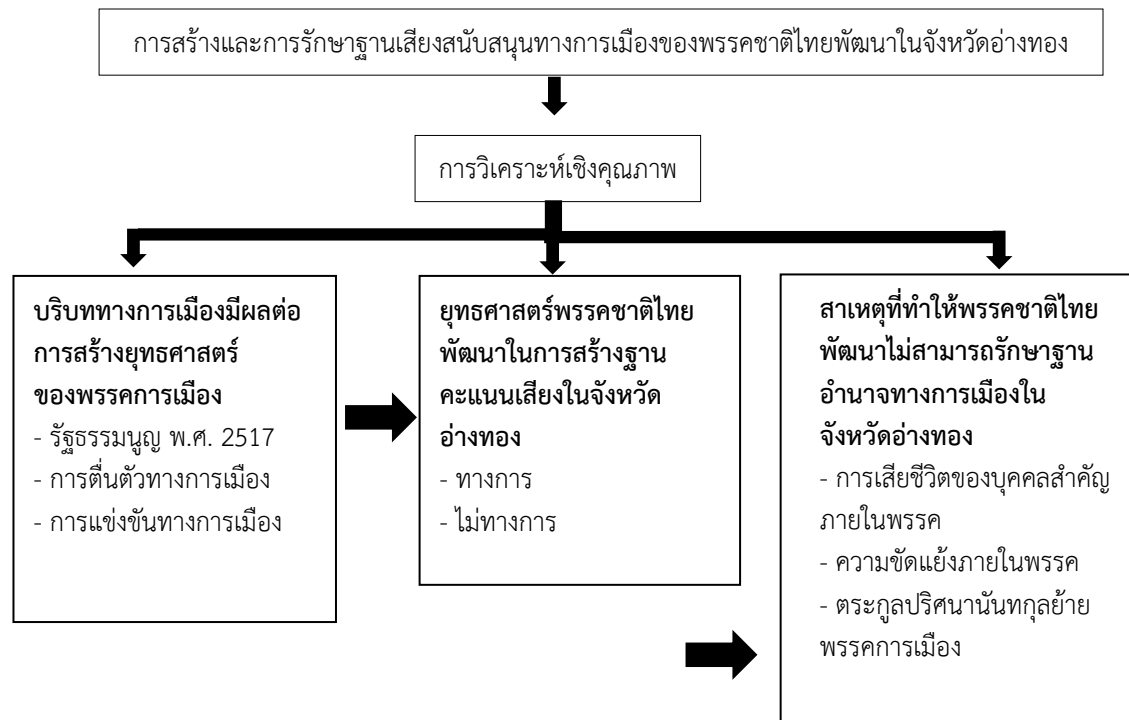
ปัญหาวิจัย

1. บริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองอย่างไร
2. พรรคชาติไทยพัฒนามียุทธศาสตร์ ในการสร้างและการรักษาฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองอย่างไร
3. สาเหตุใด ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาสิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง หลังปีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปปี พ.ศ. 2562

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาฐานเสียงสนับสนุนทางการเมือง
2. เพื่อศึกษาพรรคชาติไทยพัฒนามียุทธศาสตร์ในการสร้างและการรักษาฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาสิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมือง ในจังหวัดอ่างทอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างและการรักษาสถานเสี่ยงสนับสนุนทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และจากการทำงานภาคสนาม (Field Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 17 คน ในจังหวัดอ่างทอง ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประสบการณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน (คน)
1. เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเครือข่ายพรรคชาติไทยพัฒนา	3
2. เป็นสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง	10
3. บุคคลทั่วไปเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงกับพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง	4
รวมทั้งหมด	17

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรมแนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของแบบสัมภาษณ์จะเป็นคำถามแบบปลายเปิดหัวข้อเรื่องครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ประกอบกับเครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์ในการจัดบันทึกข้อมูล เช่น สมุดจดบันทึก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การศึกษาเอกสาร (documentary research) จะใช้เอกสารขั้นต้นและชั้นรองซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) เอกสารขั้นต้น (primary data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์จังหวัดอ่างทอง หนังสือประวัติการเมือง นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล เป็นต้น

(2) เอกสารชั้นรอง (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่ง และเพื่อช่วยวิเคราะห์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น หอจดหมายเหตุ หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยอาศัยแนวทางการสัมภาษณ์ (interview guide) และจัดบันทึกคำสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างบุคคลที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคชาติไทยพัฒนา บุคคลที่เคยเป็นอดีตสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง และบุคคลทั่วไปเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงกับพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง

3. การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ในการวิจัยนี้ จะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสารจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์มาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4.2 การตรวจสอบข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจะลงไปสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ในช่วงเวลาที่ห่างกัน 2 สัปดาห์หรือหนึ่งเดือน แล้วนำมาเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า คงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกัน

4.3 การตรวจสอบข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในสถานที่ต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวกันในสถานที่สัมภาษณ์แตกต่างกัน เช่น สัมภาษณ์ที่ร้านอาหาร สัมภาษณ์ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลหลัก และนำมาพิจารณาว่า ข้อมูลมีความคงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกันของข้อมูล

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาฐานเสียงสนับสนุนทางการเมือง พบว่า

1. หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 โดยพรรคชาติไทย เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวกันของกลุ่มนายทหารและนักธุรกิจที่อาศัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์เครือญาติ ความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สะท้อนให้เห็นถึงการก่อตั้งพรรคในช่วงแรกที่น่าโดยกลุ่มเครือญาติทหารขอพระราชทาน ที่รอคอยมา 18 ปี ที่จะกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง โดยรวมกลุ่มกันก่อตั้งพรรคชาติไทย เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 โดยมีพลตรีประมาณ อดิเรกสาร เป็นหัวหน้าพรรค พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นเลขาธิการพรรค มีคำขวัญว่า “สามัคคี ก้าวหน้า ยั่งยืน” โดยนโยบายของพรรคชาติไทย คือ จะมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ โดยให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมาย โดยผู้ที่เข้าร่วมจัดตั้งพรรคในระยะแรก มาจากอดีตสมาชิกพรรคสหประชาไทย พรรคเสรีนิยมคนศึกษา พรรคเสรีประชาธิปไตย และพรรคประชาธิปไตย รวมทั้งนายทหารและกลุ่มนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับตระกูลอดิเรกสาร และตระกูลชุณหะวัณ

พรรคชาติไทยในช่วงแรกกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่จะแก้ไขปัญหาปากท้องและความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมให้น้อยลง โดยริบจัดตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตกับองค์การสินเชื่อสำหรับเกษตรกร พรรคชาติไทยยึดหลักการพัฒนาโดยมองว่าเรื่องสวัสดิภาพ ปัญหาปากท้อง และการเกษตร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ดังนั้น ในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลต้องมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยต้องพยายามใช้วัตถุดิบทางการเกษตร และการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ ต้องดำเนินการพัฒนาทั้งเกษตร อุตสาหกรรม และการพาณิชย์ไปพร้อมกัน หรืออาจจะกล่าวได้ว่าพรรคชาติไทยใช้นโยบายด้านเศรษฐกิจเป็นแกนกลาง ในการเป็นจุดขายหรือเรียกว่ายุทธศาสตร์ทางการเมือง โดยไม่เน้นยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงมากนัก นอกจากนี้ พรรคชาติไทยยังมีความใกล้ชิดกับกองทัพมากกว่าพรรคการเมืองอื่น อีกทั้งมีการสนับสนุนจากกลุ่มนักธุรกิจที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำพรรค จึงเป็นข้อได้เปรียบในการเลือกตั้ง และได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาลอีกหลายครั้ง และประการสำคัญพรรคชาติไทยใช้ยุทธศาสตร์ในการผูกมิตรทางการเมืองมากกว่าการสร้างศัตรูทางการเมืองพรรคกับการเมืองอื่น ๆ เพื่อให้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นรัฐบาล

2. บริบทการเมืองหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 พรรคชาติไทยถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เนื่องจากการปรับยุทธศาสตร์การเมืองครั้งนี้ภายใต้ข้อกำหนดการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ และได้เปลี่ยนบทบาทของพรรคจากพรรคกลุ่มทหารขอพระราชทานไปสู่พรรคการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น กล่าวคือ มีการชักชวนนักการเมืองท้องถิ่นตามภูมิภาคต่าง ๆ เข้ามาร่วมเป็นเป็นจำนวนมาก เช่น นายบรรหาร ศิลปอาชา จังหวัดสุพรรณบุรี นายสมชาย คุณปลื้ม จังหวัดชลบุรี นายเสนาะ เทียนทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา นายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ จังหวัดอ่างทอง

ในช่วงปี พ.ศ. 2529 - 2534 พรรคชาติไทยมีปัญหาความขัดแย้งกันภายใน หลังจากการเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งหัวหน้าพรรค ซึ่งในยุคของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่พรรคชาติไทยประสบความสำเร็จ โดยผลการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 นับว่าเป็นการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ของพรรคชาติไทย เพราะพรรคชาติไทยได้รับเลือกตั้งมากที่สุดในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 87 คน แต่อย่างไรก็ตาม พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ยังไม่ได้ประกาศแน่ชัดว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะเกรงว่านักการเมืองพรรคอื่นจะไปสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ซึ่งภายหลังพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศไม่ขอดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย โดยมีพรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคราษฎร พรรคสหประชาชาติไทย และพรรคมวลชน เข้าร่วมเป็นรัฐบาล โดยพลเอกชาติชาย นายกรัฐมนตรีได้ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” สานสัมพันธ์กับประเทศจีนในช่วงสงครามเย็น ทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น มีการพัฒนาและปฏิรูปในหลายด้าน เช่น การเมือง การศึกษา การพัฒนาชนบท แก้ไขปัญหาพิษผลทางการเกษตร พัฒนาระบบชลประทาน การคมนาคม แต่อย่างไรก็ตามบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยในฐานะหัวหน้ารัฐบาลก็ต้องยุติลงไป เนื่องจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ทำการรัฐประหารอีกครั้งเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ซึ่งมีผลให้พรรคชาติไทยเปลี่ยนหัวหน้าพรรค และปรับเปลี่ยนโครงสร้างของการบริหารพรรคใหม่ เปิดรับสมาชิกพรรครุ่นใหม่ เพื่อเข้ามาทดแทนสมาชิกพรรครุ่นเก่าเพื่อลดความขัดแย้งภายในพรรค

3. บริบทการเมืองหลังช่วงปี พ.ศ. 2540 จนถึงการจัดตั้งพรรคชาติไทยพัฒนา หลังจากผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 พรรคชาติไทยมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด จำนวน 92 คน และเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม ภายหลังการบริหารการปกครองของนายกรัฐมนตรีบรรหาร ศิลปอาชา บริหารประเทศมาได้สักระยะหนึ่งก็เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในพรรคร่วมรัฐบาล รวมถึงพรรคชาติไทยด้วยตนเอง โดยเฉพาะปัญหาการแบ่งโควตารัฐมนตรีภายในพรรคชาติไทยให้แก่กลุ่มการเมืองต่าง ๆ ภายในพรรค และมีการประกาศยุบสภาฯ และมีการกำหนดให้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 พรรคชาติไทย ภายใต้

การนำของนายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรค จำเป็นต้องปรับการบริหารงานพรรคใหม่ เพราะพรรคชาติไทย ไม่ได้เป็นพรรคการเมืองใหญ่เหมือนเช่นในอดีต

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพรรคชาติไทยพัฒนามียุทธศาสตร์ในการสร้างและการรักษาฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2522 พรรคชาติไทยใช้ยุทธศาสตร์ในการสร้างฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองผ่านนักธุรกิจสัมปทานป่าไม้ คือ นายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ เนื่องจาก นายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ บุคลิกที่เป็นเจ้าพ่อในจังหวัดอ่างทอง โดยผ่านการสะสมทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมาอย่างยาวนานในจังหวัดอ่างทอง จึงต้องการอำนาจทางการเมือง เพื่อนำมาป้องกันธุรกิจตนเองภายใต้การเมืองที่ตนเองสนับสนุน เพื่อปกป้องและขยายธุรกิจสัมปทานป่าไม้ ซึ่งนอกจากนายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ จะเป็นบุคคลที่ชาวอ่างทองเคารพนับถือแล้ว ยังมีบุคลิกของผู้ที่มีแต่ให้จึงเป็นเหตุให้พรรคชาติไทยชักชวนเข้ามาร่วมในพรรคและมอบตำแหน่งสำคัญภายในพรรคให้เป็นการตอบแทน แต่หลังจากนายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ เสียชีวิต พรรคชาติไทยได้ปรับยุทธศาสตร์ทางการเมืองใหม่ เพื่อรักษาฐานคะแนนเสียง โดยแบ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นทางการผ่านทางผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง คือ นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล ซึ่งเป็นนักการเมืองภายใต้การอุปถัมภ์ของนายสมชัย จึงได้ยึดแนวทางการทำการเมืองในรูปแบบกลุ่มการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งภายใต้ชื่อทีมงาน “สำนักกรักบ้านเกิด” โดยบทบาททางการเมืองของนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล แบ่งได้ 3 ช่วง ดังนี้ 1. ช่วงก่อนเข้าสู่การเมือง โดยมีกิจกรรมและมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. ช่วงเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง โดยบทบาทหน้าที่ทางการเมืองนั้น มุ่งสร้างผลงานให้ประชาชนเห็นอย่างเป็นรูปธรรม และ 3. ช่วงดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยบทบาทสมาชิกผู้แทนราษฎร บทบาทรัฐมนตรี และบทบาทรองประธานสภาผู้แทนราษฎร โดยปัจจัยสนับสนุนฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองของนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคล คือ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ทางการเมือง และ 2. ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบภายนอก คือ การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากพรรคการเมือง การสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น การสนับสนุนจากข้าราชการในพื้นที่ และการสนับสนุนจากประชาชน และยุทธศาสตร์ที่ไม่เป็นทางการ คือ การใช้ระบบอุปถัมภ์ โดยในช่วงวันหยุด นายสมศักดิ์และทีมงาน จะเชิญหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัดอ่างทอง และหัวหน้าส่วนราชการในส่วนกลางที่อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของนายสมศักดิ์มาประชุม ณ ที่ทำการพรรค ที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยจะมีประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาขอความช่วยเหลือ และขอคำปรึกษา ทำให้ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือนายสมศักดิ์ และทีมงานเป็นอย่างมาก

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาลิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง พบว่า มีหลายสาเหตุ ดังนี้ 1) การเสียชีวิตของนายบรรหาร ศิลปอาชา เนื่องจากพรรคชาติไทยพัฒนาไม่สามารถหาผู้นำที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำพรรค ทำให้เกิดการแตกกันระหว่างสองตระกูลภายในพรรค คือ ตระกูลโพธิ์สุธน และตระกูลเที่ยงธรรม และ 2) สาเหตุสำคัญที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาลิ้นสุดฐานคะแนนเสียงในจังหวัดอ่างทอง เกิดขึ้น หลังจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 จากการย้ายพรรคการเมืองของนักการเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอ่างทอง คือ กลุ่มตระกูลปริศนานันทกุล เป็นอันสิ้นสุดบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ประกอบกับพรรคชาติไทยพัฒนาไม่ได้ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง เนื่องจากผู้นำพรรคชาติไทยพัฒนาตระกูลศิลปอาชา มีความสัมพันธ์ที่ดีกับ ตระกูลปริศนานันทกุล จึงไม่ได้ส่งผู้สมัครผู้แทนราษฎรลงในจังหวัดอ่างทอง เป็นเหตุให้พรรคชาติไทยพัฒนาลิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งยาวนานมากกว่า 35 ปี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ 1 พบว่า บริบททางการเมือง หลังจาก 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงการเมืองของประเทศไทย วิถีทางประชาธิปไตยเปิดกว้างมากขึ้น ประกอบกับหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช 2517 ที่กำหนดกรอบของการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการปรับตัวของกลุ่มทหารไปสู่พรรคการเมือง โดยพรรคชาติไทยก่อตั้งขึ้นมาจากการกลุ่มนายทหาร ขอยราชครู ซึ่งรอคอยที่จะกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง จึงเห็นเป็นโอกาสในการตั้งพรรคการเมือง นอกจากนี้ยังมีนายทหารและกลุ่มนักธุรกิจ ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับตระกูลอดิเรกสาร ตระกูลขุนพะวุ้น และได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจรายใหญ่อีกรายหลาย จึงถูกวิจารณ์ว่าเป็นพรรคการเมืองที่มีฐานะทางการเงินที่ดีและใกล้ชิดกับกลุ่มทหารของพลเอกถนอม กิตติขจร เป็นพรรคชาวจิต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า บริบทการเมืองในช่วงนี้ เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองของพรรคชาติไทย กลุ่มทหารขอยราชครู ถือว่าเป็นกลุ่มการเมืองนอกรัฐสภา จากบริบทการเมืองนี้ ทำให้สามารถพัฒนาบทบาทของกลุ่มมาสู่การเป็นพรรคการเมืองในระบบรัฐสภา ปรับเปลี่ยนจากกลุ่มที่ใช้อำนาจรัฐทหารมาสู่พรรคการเมืองที่หาเสียงเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญและมีอำนาจมาจากเสียงของประชาชน บริบทการเมืองหลังการก่อตั้งพรรคชาติไทยพัฒนา ภายหลังการยุบพรรคชาติไทย โดยมีภารกิจก่อตั้งพรรคชาติไทยพัฒนาขึ้นมารองรับสมาชิกของพรรค และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคชาติไทยนั้น จะเห็นได้ว่าการตั้งพรรคชาติไทยพัฒนาขึ้นมานั้น เพื่อจะสื่อให้เห็นถึงวามจากพรรคชาติไทย การปรับตัวในช่วงก่อตั้งพรรคชาติไทยพัฒนาในระยะแรกนั้น เป็นการปรับตัวเพื่อทำหน้าที่ของพรรคการเมืองต่อไปให้ได้ กล่าวคือ พรรคชาติไทยพัฒนาไม่ได้เป็นพรรคการเมืองใหญ่เหมือนดังเช่น พรรคชาติไทยในอดีต ซึ่งภายหลัง ปี พ.ศ. 2540 จะเห็นได้ถึงการปฏิรูปของพรรคชาติไทยมาสู่ระยะหนึ่งแล้ว จนสืบเนื่องมาจนถึงการก่อตั้งพรรคชาติไทยพัฒนา เช่น การเปิดโอกาสให้นักการเมืองรุ่นใหม่เข้ามาทำงานการเมืองมากขึ้น ยอมรับความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่ทิศทางการเมืองสู้กันด้วยนโยบาย รวมถึงการพัฒนาพรรคให้เป็นองค์กรทางการเมืองที่จะต้องทำงานกับประชาชน ลงทุนในระบบเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร สร้างเว็บไซต์ สร้างระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศของพรรค เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามาตรวจสอบดูรายละเอียดของพรรคได้ การให้ความสำคัญกับพรรคมากกว่าบุคคล เพื่อจะนำให้พรรคเป็นพรรคร่วมรัฐบาลแล้วเป็นรัฐมนตรี บุคคลที่เป็นรัฐมนตรีต้องบริหารโดยนโยบายของพรรคไปใช้ในการบริหารประเทศ สอดคล้องกับการศึกษาของ (เยาวลักษณ์ ขาวบ้านโพธิ์, 2563, น. 417 - 430) ศึกษาเรื่อง พรรคชาติไทยกับการสร้างอำนาจทางการเมือง บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิวัฒนาการการจัดตั้งพรรคชาติไทย 2) การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย และ 3) การสร้างอำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย

จากผลวิจัยที่ 2 พบว่า พรรคชาติไทยพัฒนาสร้างฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง ผ่าน นายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ ที่สะสมทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมาอย่างยาวนาน โดยนายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ ต้องการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของธุรกิจตนเองภายใต้ทางการเมืองที่ตนเองสนับสนุน เพื่อปกป้องและขยายธุรกิจสัมปทานป่าไม้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สินธุ์ชัย ศุภรเสพย์, 2539) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของ “เจ้าพ่อ” ในการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2517-2535 โดยใช้กรณีศึกษา “เจ้าพ่อ” ในจังหวัดชลบุรี เป็นหลักในการอธิบาย และนำกรณีศึกษา “เจ้าพ่อ” ในจังหวัดอ่างทอง และ “เจ้าพ่อ” ในจังหวัดขอนแก่น มาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกัน เพื่อชี้ให้เห็นถึงลักษณะการก่อกำเนิด และการดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ” สมัยใหม่ ผลการศึกษาพบว่า “เจ้าพ่อ” มีบุคลิกภาพและวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง หรือสามารถแบบนักเลงอยู่มาก ซึ่งในบางครั้งมีลักษณะรุนแรงในการสร้างอิทธิพลขึ้นมาเพื่อดำรงอยู่ในท้องถิ่น โดย “เจ้าพ่อ” มีการก่อกำเนิดขึ้นมา และพัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยอำนาจแบบนักเลง สร้างสะสมทุนทางเศรษฐกิจขึ้นมา จนสามารถใช้ อำนาจทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างอิทธิพลในท้องถิ่นต่อไป ในลักษณะที่ “เจ้าพ่อ” มีอิทธิพลอยู่เหนือ หรือครอบงำผู้ใช้อำนาจทางราชการ และผู้ใช้อำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และในระดับชาติ

ตลอดจนเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติโดยอ้อม ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดที่ตนมีอิทธิพลอยู่ เพื่อสร้างโอกาสในการแสวงหา และปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์โดย (ลิตติ ชีระเวคิน, 2542, น. 6) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์ คือระบบความสัมพันธ์ในสังคมจารีต คำนึงโดยการจัดกลุ่มระหว่างผู้อุปถัมภ์หนึ่งคน และผู้ใต้อุปถัมภ์จำนวนหนึ่ง โดยผู้อุปถัมภ์จะเป็นคน ซึ่งมีฐานะในสังคม หรืออำนาจทางการเมืองมีเงินมีทองและเป็นที่นับหน้าถือตา สามารถให้คุณให้โทษกับผู้ใต้การอุปถัมภ์ในระดับหนึ่ง

หลังจากนายสมชัย ฤกษ์วราวัณ เสียชีวิต พรรคชาติไทยได้ปรับยุทธศาสตร์ทางการเมืองใหม่ เพื่อรักษาฐานอำนาจทางการเมืองของพรรค ประกอบการการเติบโตทางการเมืองของนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล ที่ใช้รูปแบบการทำงานเป็นกลุ่มการเมือง “สำนึกรักบ้านเกิด” สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พัฒนชัย สีนอเพีย, 2552) ได้วิจัยเรื่อง “ฐานอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองของนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล” โดยใช้วิธีการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล มีฐานอำนาจอยู่ในจังหวัดอ่างทอง ในส่วนฐานอำนาจทางสังคม วัฒนธรรม นั้นมาจาก การนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ทำให้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง แต่ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจมีค่อนข้างน้อย เพราะไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจการของครอบครัว และฐานอำนาจทางการเมืองสูง ตามความสามารถในการช่วยเหลือสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นให้ได้รับเลือกตั้ง การช่วยเหลือสนับสนุนข้าราชการในพื้นที่ให้เจริญก้าวหน้า การช่วยเหลือสนับสนุนอุปถัมภ์ประชาชนในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้รับการยอมรับจากนักการเมืองและสาธารณชน และการมีบทบาทขึ้นแนวคิดและแนวทางแก้ไขปัญหาทางการเมือง

จากผลวิจัยที่ 3 พบว่า สาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาสิ้นสุดฐานเสียงสนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง หลังจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 นั้น เกิดขึ้นหลังจากการเสียชีวิตของนายบรรหาร ศิลปอาชา ทำให้ความสัมพันธ์ภายในพรรคเกิดสั่นคลอน พรรคต้องปรับโครงสร้างกรรมการบริหารพรรคอยู่หลายครั้ง ซึ่งเป็นผลให้ต่อมาตระกูลปริศนานันทกุล ตระกูลนักการเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอ่างทอง นั้นย้ายไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น เป็นอันสิ้นสุดบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในพื้นที่จังหวัดอ่างทองในปัจจุบัน ประกอบกับพรรคชาติไทยพัฒนาไม่ได้ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง สอดคล้องกับการวิจัยของ (เจนจิรา แพนพันธุ์อ้วน, 2564) ได้ศึกษาการปรับตัวของพรรคชาติไทยพัฒนาหลังการสูญเสีย นายบรรหาร ศิลปอาชา กรณีศึกษา: จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษายืนยันพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของพรรคชาติไทยพัฒนา หลังจากการสูญเสีย นายบรรหาร ศิลปอาชา แบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ 1) การสูญเสียผู้นำอย่าง นายบรรหาร ศิลปอาชา เนื่องจากนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นเสาหลักของพรรคชาติไทยพัฒนา และมีอำนาจบารมีเพียงพอที่จะต่อรองเจรจากับพรรคการเมืองอื่น ๆ ได้ด้วยผลประโยชน์ที่ลงตัว 2) ความสัมพันธ์ที่สั่นคลอนภายในพรรค ในประเด็นของการแย่งชิงเขตพื้นที่ควบคุมของสองผู้อาวุโสในพรรคและการลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคของตระกูลการเมืองในเขตพื้นที่ใกล้เคียงที่เคยให้การสนับสนุนพรรคชาติไทยพัฒนา และ 3) การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองใหม่ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีในส่วนของกระบวนการปรับตัวของพรรคชาติไทยพัฒนา หลังจากการสูญเสีย นายบรรหาร ศิลปอาชา แบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างและตำแหน่งของสมาชิกภายในพรรคชาติไทยพัฒนา 2) บุคคลซึ่งเป็นตัวแปรในการเป็นกาวใจสาน ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในพรรค 3) การเข้าร่วมกับพรรคฝ่ายรัฐบาลเพื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณและที่นั่งในสภา และ 4) การผูกขาดอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นและการดำรงอยู่ของพรรค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การสร้างฐานคะแนนเสียงสนับสนุนของพรรคชาติไทยพัฒนาอาศัยปัจจัยส่วนบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งไปมีบทบาท ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือคอยรับการอุปถัมภ์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งยังสร้างความไว้วางใจตยการเป็นตัวแทนในการนำปัญหาของประชาชนไปแก้ไขให้ จนเกิดความรักและความผูกพันภายในกลุ่มจนเป็นฐานคะแนนหลักที่จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเข้ามาของการเมืองใหม่ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองแทนพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทองในปัจจุบัน

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคการเมืองใหม่ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองแทนพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทองในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- เจนจิรา แพนพันธุ์อ้วน. (2564). การปรับตัวของพรรคชาติไทยพัฒนาหลังการสูญเสีย นายบรรหาร ศิลปอาชา กรณีศึกษา: จังหวัดสุพรรณบุรี [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยบูรพา. ThaiLis.
- ปรีชา คุวินทรพันธุ์. (2543). ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เพื่อนและผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ในสังคมที่ซับซ้อน ในระบบอุปถัมภ์ พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนชัย สีนอเพีย. (2552). ฐานอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองของนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ThaiLis. <https://shorturl.asia/MamQ0>
- เยาวลักษณ์ ขวบ้านโพธิ์. (2563). พรรคชาติไทยกับการสร้างอำนาจทางการเมือง. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 417-430.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2542). ระบบอุปถัมภ์และการเมืองไทย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณิ บุญประเสริฐ. (2556) จุดก่อกำเนิด การดำรงคงอยู่ และการพัฒนาเป็นสถาบันของพรรคชาติไทย. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกริก.
- สินธุ์ชัย ศุภรเสพย์. (2539). บทบาทของเจ้าพ่อในการเมืองไทย พ.ศ. 2517-2535. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ThaiLis. <https://shorturl.asia/aVFAx>.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

FACTORS AFFECTING THE DEMAND FOR THE USE OF DIGITAL EDUCATIONAL MEDIA FOR STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES

ปิยนันท์ ปานนิม วิภาหสน¹ กิติภูมิ วิภาหสน² และนวพรช จันทร์คำ³
Piyanan Pannim Vipahasna¹ Kitipoom Vipahasna² and Nawaphas Chankham³

^{1,2,3} หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Bachelor of Science in Learning Innovation and Information Technology Rajamangala University
of Technology Thanyaburi
E-mail: kitipoom_v@rmutt.ac.th

Received : June 6, 2023

Revised : December 12, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 38 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 127 คน เลือกจากโรงเรียนรัฐบาลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ด้วยวิธี Stepwise

ผลการวิจัยพบว่า 1) จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี งานวิจัย บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ เป็น 5 ด้าน 1.1) รูปแบบการนำเสนอ 1.2) การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ 1.3) ผลป้อนกลับ 1.4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และ 1.5) ความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน 2) จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในแต่ละปัจจัย กลุ่มผู้สอน พบว่าปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน และด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามสมการ $\hat{Y} = 0.310 + 1.038 (\text{Disability}) - 0.117(\text{Environment})$ และกลุ่มนักเรียน พบว่า ปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน และด้านผลป้อนกลับ มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามสมการ $\hat{Y} = 1.828 + 0.238(\text{Disability}) + 0.164 (\text{Feedback})$

คำสำคัญ

สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการ ความบกพร่องทางการเรียนรู้

ABSTRACT

The goals of this study are to 1) analyze the factors that influence demand for digital media for learning among students with learning disabilities, and 2) investigate the link between factors that may have a significant impact on demand for digital educational media for learning disabilities students. The samples were divided into two groups: 38 teachers and 127 primary school children with learning difficulties within the second semester year 2022. This study selected the public schools in Primary Educational Service Area Pathumthani Office 2 that provide inclusive education. The study instrument consists of statistical questionnaires used for analysis, which include percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis using the Stepwise approach.

The findings of the study revealed that 1) variables influencing the demand for digital educational media can be described into five characteristics based on the study and investigation of theories, research papers, and related documents: 1.1) Presentation manner 1.2) User interface design, 1.3) Feedback, 1.4) Learning environment, and 1.5) suitable for learning disabilities. 2) Based on the examination of each element's interaction, the group of teachers discovered the suitability factor for learning disability conditions learn and learning environment. There is a link that influences the demand for digital educational media. According to the equation $\hat{Y} = 0.310 + 1.038 (\text{Disability}) - 0.117 (\text{Environment})$, and the group of students discovered that the elements of suitability for learning disability conditions and the feedback side there is a relationship that influences the demand for digital media for learning, which is represented by the equation $\hat{Y} = 1.828 + 0.238 (\text{Disability}) + 0.164 (\text{Feedback})$.

Keywords

Digital Educational; Factors Affecting the Demand; Learning Disabilities

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น โดยเป็นแหล่งการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ช่วยเสริมการเรียนรู้ ซึ่งแนวโน้มในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ นับเป็นนวัตกรรมรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง โดยใน Megatrend Trend Radar 2020 (Z-punkt GmbH, 2020) ได้มีการกล่าวถึงแนวโน้มในอนาคตยุค 2020 ที่มีทั้งหมด 20 เทรน โดย Digital Lifestyle เป็นหนึ่งในแนวโน้มที่สำคัญ การใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล สื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในส่วนของสื่อดิจิทัลที่ช่วยเกี่ยวกับการเรียนรู้ เช่น E-book, E-Learning, Application, games-based learning, Virtual Reality เป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของมนุษย์ในการเรียนรู้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างมาก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กำหนดสาระสำคัญประการหนึ่งไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการ ศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้

หรือมีความพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

American Psychiatric Association (2001) ให้คำจำกัดความ “ความบกพร่องทางการเรียนรู้” หมายถึง ความบกพร่องในการใช้ทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน การให้เหตุผลและทักษะทางการคิดคำนวณ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความผิดปกติของระบบประสาทส่วนกลาง โดยบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ อาจมีปัญหาทางด้านพฤติกรรม และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งในปัจจุบันจำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีมากขึ้นเรื่อย ๆ และพบได้ทั่ววัย ซึ่งจากการสำรวจจำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในประเทศไทยพบว่า ในปี 2565 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 พ.ย.2565) มีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 345,927 คน คิดเป็นร้อยละ 87.70 ของจำนวนนักเรียนพิการทั้งสิ้น 394,465 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565) ดังนั้น จึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเร่งดำเนินงานให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งการวิเคราะห์คัดแยกเพื่อรู้จักนักเรียนและการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียนกลุ่มนี้ ทั้งนี้โดยมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมอย่างหลากหลาย ซึ่งนอกจากจะสามารถป้องกันกลุ่มเสี่ยง ซึ่งพบว่ามีลักษณะบางประการที่อาจเป็นความบกพร่องเหล่านี้ ตั้งแต่เมื่อเริ่มเรียนระดับชั้นต้นๆ แล้ว ยังนำสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาในเรื่องที่เป็นความบกพร่องดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยจะทำให้เวลาและแรงงานที่ต้องใช้ดำเนินงานลดน้อยลง แนวโน้มการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการศึกษานับวันจะมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้นำไปใช้ในการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียน และนอกห้องเรียนได้ทุกสถานที่ที่เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อที่สามารถนำผลจากการวิเคราะห์ที่ได้ดังกล่าวไปพัฒนาต่อยอดเป็นสื่อดิจิทัลที่ตรงกับผู้เรียนกลุ่มนี้ได้ต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาของรัฐ จำนวนรวมทั้งสิ้น 345,927 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

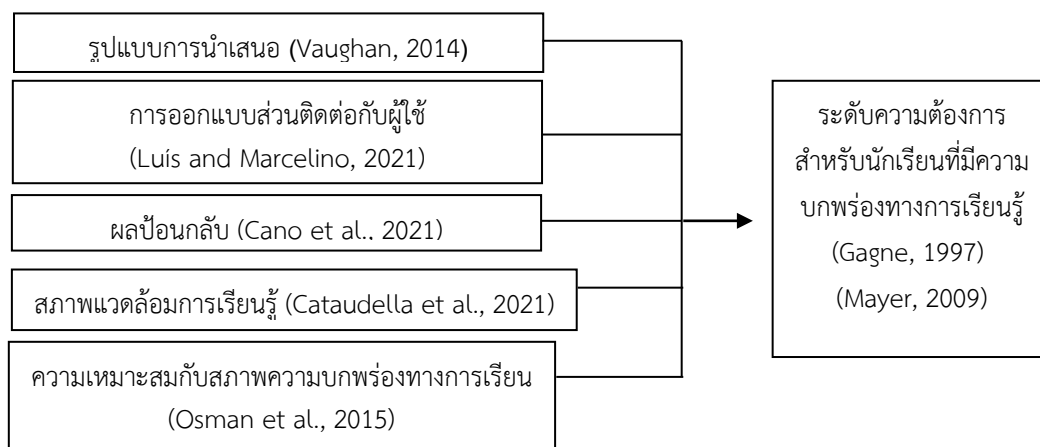
1. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ที่เปิดสอนการจัดการศึกษา

แบบเรียนร่วม มีทั้งหมด 36 โรงเรียน โดยนักเรียนต้องได้รับการตรวจประเมินโดยแบบคัดกรอง KUS-SI Rating Scale: ADHD/LD/Autism (PDDs) (ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ, 2559) มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ 10% ใช้การสุ่มอย่างง่ายเลือกมาจำนวน 4 โรงเรียน ได้นักเรียนมาจำนวนทั้งสิ้น 127 คน

2. ครูผู้สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต2 เลือกจากโรงเรียนเดียวกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 38คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการค้นคว้าศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สามารถสรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้สำหรับเป็นกรอบในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งจากกรอบแนวคิดได้มีการแบ่งกลุ่มของปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) รูปแบบการนำเสนอ(Present) 2) การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้(Interface) 3) ผลป้อนกลับ(Feedback) 4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Environment) และ 5) ความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability)

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ สำหรับผู้สอน และนักเรียน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. จากการค้นคว้าศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งจากกรอบแนวคิดได้มีการแบ่งกลุ่มของปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) รูปแบบการนำเสนอ(Present) 2) การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (Interface) 3) ผลป้อนกลับ (Feedback) 4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Environment) และ 5) ความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability) โดยได้นำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน และนักเรียน

2. กำหนดรูปแบบแบบสอบถามความคิดเห็น โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับผู้สอนกำหนดระดับคุณภาพการประเมินเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยระดับความคิดเห็นเป็นบวก มีคะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ ส่วนสำหรับนักเรียน กำหนดระดับคุณภาพการประเมินเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย โดยระดับความคิดเห็นเป็นบวก มีคะแนนเป็น 3 2 และ 1 ตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมินผลตรวจสอบเพื่อหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ซึ่งเกณฑ์ข้อที่ได้จะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่าแบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับผู้สอน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามความคิดเห็น สำหรับนักเรียน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.91 และมีคำแนะนำให้ปรับปรุงในเรื่องของภาษาสำหรับข้อคำถามบางข้อ โดยที่ทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้

4. ได้แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับผู้สอน และนักเรียน และนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีดำเนินการ การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูผู้สอน และกลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อเข้าทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้สอนและนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบ หลังจากนั้นให้ครูผู้สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทำแบบสอบถามความคิดเห็น และให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทำแบบสอบถาม โดยมีครูอ่านให้ฟัง หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์แต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน การหาค่าร้อยละ $\bar{X}$ และ S.D สมการการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2559)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน และนักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน (คะแนนเต็ม 5)

คุณลักษณะของสื่อดิจิทัลสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
รูปแบบการนำเสนอ			
1. บทเรียนมีลักษณะเป็นภาพกราฟิก / ภาพเคลื่อนไหวและมีความสวยงามชัดเจน	4.82	0.46	มากที่สุด
2. บทเรียนมีเสียงโต้ตอบที่ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน	4.68	0.53	มากที่สุด
3. บทเรียนมีลักษณะของขนาดตัวหนังสือ สี สวยงาม อ่านง่าย	4.39	0.55	มาก
4. บทเรียนมีการจัดฉากและสภาพแวดล้อมที่สนุกสนานเหมาะกับวัยของผู้เรียน	3.82	0.69	มาก

คุณลักษณะของสื่อดิจิทัลสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้			
5. บทเรียนมีแบบฝึกหัดให้ทดสอบความรู้	4.61	0.64	มากที่สุด
6. บทเรียนมีการโต้ตอบกับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ	4.55	0.55	มากที่สุด
7. ผู้เรียนสามารถควบคุมบทเรียนได้ด้วยตนเอง	4.34	0.53	มาก
8. เมื่อผู้เรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จะปรากฏตัวช่วยในบทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด	4.32	0.53	มาก
9. บทเรียนใช้งานง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	3.58	0.50	มาก
10. บทเรียนมีรูปแบบอยู่บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น แท็บเล็ต/โทรศัพท์มือถือ ทำให้พกพาได้ง่าย สะดวกสบาย	4.32	0.62	มาก
ผลป้อนกลับ			
11. บทเรียนมีการให้กำลังใจ การชมเชย กับผู้เรียนอยู่เสมอ	4.26	0.60	มาก
12. บทเรียนมีการเพิ่มกำลังใจให้กับผู้เรียนด้วยคะแนนและของรางวัลในบทเรียน	4.58	0.55	มากที่สุด
13. บทเรียนมีการประเมินผู้เรียนหลังจากเรียนจบ	4.37	0.54	มาก
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้			
14. สถานที่เรียนมีความสวยงาม มีสีสันสดใส	3.32	1.30	ปานกลาง
15. สถานที่เรียนที่เงียบๆ ไม่มีใครรบกวน	3.50	1.29	ปานกลาง
16. สถานที่เรียนที่มีครู หรือคุณพ่อ หรือคุณแม่ คอยให้คำปรึกษา อยู่ใกล้ ๆ	4.21	0.58	มาก
ความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน			
17. บทเรียนควรมีเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียนของผู้เรียน	4.55	0.55	มากที่สุด
18. บทเรียนควรมีความเฉพาะเจาะจงสำหรับสภาพความบกพร่องทางการเรียนของผู้เรียน	3.71	0.57	มาก
19. ระดับความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้	4.53	0.56	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.23	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีจำนวนทั้งสิ้น 38 คน มีระดับความต้องการในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.53 โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.23

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน (คะแนนเต็ม 3)

คุณลักษณะของสื่อดิจิทัลสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
รูปแบบการนำเสนอ			
1. บทเรียนมีลักษณะเป็นการ์ตูน / ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว สวยงาม	2.92	0.32	มาก
2. บทเรียนมีเสียงโต้ตอบ	2.81	0.47	มาก
3. บทเรียนมีขนาดตัวหนังสือ สี สวยงาม อ่านง่าย	2.85	0.36	มาก
4. บทเรียนมีการจัดฉากและสภาพแวดล้อมที่สนุกสนานเหมาะสมกับวัยของนักเรียน	2.86	0.35	มาก
การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้			
5. บทเรียนมีแบบฝึกหัดให้ทดสอบความรู้	2.32	0.68	ปานกลาง
6. บทเรียนมีการโต้ตอบกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	2.69	0.50	มาก
7. นักเรียนสามารถควบคุมบทเรียนได้ด้วยตนเอง	2.72	0.52	มาก
8. เมื่อนักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จะปรากฏผู้ช่วยในบทเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียน	2.65	0.60	มาก
9. บทเรียนใช้งานง่ายเหมาะสมกับนักเรียน	2.87	0.36	มาก
10. บทเรียนมีรูปแบบอยู่บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น แท็บเล็ต/โทรศัพท์มือถือ ทำให้พกพาได้ง่าย สะดวกสบาย	2.83	0.37	มาก
ผลป้อนกลับ			
11. บทเรียนมีการให้กำลังใจ การชมเชย กับนักเรียนอยู่เสมอ	2.80	0.44	มาก
12. บทเรียนมีการเพิ่มกำลังใจให้กับนักเรียนด้วยคะแนนและของรางวัลในบทเรียน	2.91	0.28	มาก
13. บทเรียนมีการสรุปผลหลังจากเรียนจบ	2.62	0.56	มาก
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้			
14. สถานที่เรียนมีความสวยงาม มีสีสันสดใส	2.79	0.41	มาก
15. สถานที่เรียนที่เงียบๆ ไม่มีใครรบกวน	2.43	0.57	ปานกลาง
16. สถานที่เรียนที่มีครู หรือคุณพ่อ หรือคุณแม่ คอยให้คำปรึกษา อยู่ใกล้ ๆ	2.45	0.57	ปานกลาง
ความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน			
17. บทเรียนควรมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียน	2.83	0.37	มาก
18. บทเรียนควรมีความเฉพาะเจาะจงสำหรับลักษณะของนักเรียน	2.60	0.52	มาก
19. นักเรียนมีความต้องการอยากใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้	2.93	0.26	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	2.73	0.45	มาก

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีจำนวนทั้งสิ้น 127 คน มีระดับความต้องการในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้อยู่ใน

ระดับมากค่าเฉลี่ย 2.93 โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.73

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน และนักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ด้วยวิธี Stepwise

Model	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate
1 Disability	.967	.935	.933	.143
2 Disability , Environment	.972	.944	.941	.135

Model	Sum of Squared	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	10.833	2	5.417	296.016	.000*
Residual	.640	35	.018		
Total	11.474	37			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
2 (Constant)	.310	.235		1.318	.196		
Disability	1.038	.044	1.002	23.554	.000*	.882	1.134
Environment	-.117	.049	-.101	-2.372	.023*	.882	1.134

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Stepwise ตามสมการ $\hat{Y} = a + b_1(\text{Present}) + b_2(\text{Interface}) + b_3(\text{Feedback}) + b_4(\text{Environment}) + b_5(\text{Disability})$ ได้ผลการวิเคราะห์หามาทั้งหมด 2 โมเดล โดยจากการพิจารณาได้เลือกใช้โมเดลที่ 2 เนื่องด้วยค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน Adjusted R² เท่ากับ .941 มากกว่าโมเดลแรกทีเท่ากับ .933

จากโมเดลที่ 2 จะมีค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน Adjusted R² เท่ากับ .941 ค่า F เท่ากับ 296.016 และค่า Sig เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 ดังนั้นปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability) และด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Environment) มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน หลังจากนั้นจึงพิจารณาค่า t เท่ากับ 23.554 และ -2.372 และค่า Sig เท่ากับ .000 และ .023 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 ดังนั้นปัจจัยแต่ละปัจจัยในด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability) และด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Environment) มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้

สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน ดังนั้นจะได้สมการดังนี้ $\hat{Y} = 0.310 + 1.038(\text{Disability}) - 0.117(\text{Environment})$

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Stepwise

Model	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate	
1 Disability	.349	.122	.115	.242	
2 Disability, Feedback	.398	.158	.145	.238	
Model	Sum of Squared	df	Mean Square	F	Sig.
2 Regression	1.324	2	.662	11.659	.000*
Residual	7.039	124	.057		
Total	8.362	126			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
2 (Constant)	1.828	.240		7.616	.000		
Disability	.238	.062	.322	3.865	.000*	.980	1.021
Feedback	.164	.071	.193	2.315	.022*	.980	1.021

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Stepwise ตามสมการ $\hat{Y} = a + b_1(\text{Present}) + b_2(\text{Interface}) + b_3(\text{Feedback}) + b_4(\text{Environment}) + b_5(\text{Disability})$ ได้ผลการวิเคราะห์มาทั้งหมด 2 โมเดล โดยจากการพิจารณาได้เลือกใช้โมเดลที่ 2 เนื่องจากค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน Adjusted R² เท่ากับ .145 มากกว่าโมเดลแรกเท่ากับ .115

จากโมเดลที่ 2 จะมีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน Adjusted R² เท่ากับ .145 ค่า F เท่ากับ 11.659 และค่า Sig เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 ดังนั้นปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability) และด้านผลป้อนกลับ(Feedback) มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน หลังจากนั้นจึงพิจารณาค่า t เท่ากับ 3.865 และ 2.315 และค่า Sig เท่ากับ .000 และ .022 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 ดังนั้นปัจจัยแต่ละปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability) และด้านผลป้อนกลับ(Feedback) มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน ดังนั้นจะได้สมการดังนี้ $\hat{Y} = 1.828 + 0.238(\text{Disability}) + 0.164(\text{Feedback})$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน ดังนี้ 1) รูปแบบการนำเสนอ 2) การออกแบบส่วนติดต่อกับ

ผู้ใช้ 3) ผลป้อนกลับ 4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 5) ความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน โดยมีรายละเอียดปัจจัยแต่ละด้านกล่าวคือ 1) รูปแบบการนำเสนอ ในการออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ควรมีการออกแบบรูปแบบของการนำเสนอให้เหมาะสมกับวัย และลักษณะของผู้เรียน เช่น บทเรียนมีลักษณะเป็นภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว การ์ตูน มีเสียงโต้ตอบเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีองค์ประกอบของสื่อดิจิทัลเบื้องต้นที่มีลักษณะอย่างเดียวกันกับองค์ประกอบเบื้องต้นของ มัลติมีเดีย ซึ่งประกอบไปด้วยพื้นฐาน 5 ชนิด ได้แก่ ข้อความ , ภาพนิ่ง, เสียง , ภาพเคลื่อนไหว และวิดีโอ (Vaughan, 2014) 2) การออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ เป็นส่วนที่จะต้องเข้าใจความต้องการของผู้เรียนเป็นอย่างดี เพื่อที่จะสามารถนำมาออกแบบการโต้ตอบระหว่างสื่อดิจิทัลกับผู้เรียนได้ โดยเน้นการใช้งานที่ง่ายและผู้ใช้สามารถควบคุมบทเรียนได้ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Luis and Marcelino (2021) ได้ทำการศึกษาเพื่อออกแบบกรอบการทำงานด้านเทคโนโลยีในการเข้าถึงการมีปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องด้านต่างๆ กรอบการทำงานเทคโนโลยีที่พัฒนาออกมาจะเพิ่มปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องเพื่อให้มีส่วนร่วม 3) ผลป้อนกลับเป็นส่วนที่สำคัญที่จะเป็นการให้กำลังใจ การชมเชย กับผู้เรียน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากใช้สื่อดิจิทัลต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cano et al, (2021) ได้ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ด้านภาษาพบว่าเด็กมีการรับรู้และเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นโดยมีการให้ผลป้อนกลับกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ 4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อผู้เรียนกลุ่มที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ที่ต้องการสถานที่ที่มีครู หรือคุณพ่อ คุณแม่คอยให้คำปรึกษาอยู่ใกล้ ๆ (Cataudella et al., 2021) และ 5) ความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน โดยการออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ต้องออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Osman et al, (2015) จะเห็นได้ว่าสื่อดิจิทัลโดยเฉพาะในรูปแบบของแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์จึงมีความน่าสนใจ สามารถช่วยในกระบวนการจัดการเรียนรู้สมบูรณ์ขึ้น และยังเป็นสื่อช่วยเสริมแรงทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของผู้สอน และกลุ่มของนักเรียน มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน Adjusted R2 เท่ากับ .941 ค่า F เท่ากับ 296.016 และค่า Sig เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 พบว่าปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability) และด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Environment) มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน ตามสมการ $\hat{Y} = 0.310 + 1.038$ (Disability) – 0.117(Environment) เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย บทเรียนควรมีเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียนของผู้เรียน และบทเรียนควรมีความเฉพาะเจาะจงสำหรับสภาพความบกพร่องทางการเรียนของผู้เรียน หมายความว่า การออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ควรมีการออกแบบโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเฉพาะเจาะจงของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้น แต่ในส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ในทางลบต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย สถานที่เรียนมีความสวยงาม มีสีสันสดใส สถานที่เรียนที่เงียบๆ ไม่มีใครรบกวน และสถานที่เรียนที่มีครู หรือคุณพ่อ หรือคุณแม่คอยให้คำปรึกษาอยู่ใกล้ๆ หมายความว่า การออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะสภาพแวดล้อมดังกล่าวเพราะไม่ส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Benmarrakchi et al, (2017) ได้ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยพบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดีช่วยพัฒนาทักษะพื้นฐานในด้านการอ่าน และความ

เข้าใจ รวมถึงกระตุ้นโต้ตอบทำให้กระตุ้นและเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pannim et al, (2022) ได้พัฒนาแอปพลิเคชันการพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ผลการพัฒนายพบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน Adjusted R2 เท่ากับ .145 ค่า F เท่ากับ 11.659 และค่า Sig เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 พบว่าปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียน (Disability) และด้านผลป้อนกลับ(Feedback) มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน ตามสมการ $\hat{Y} = 1.828 + 0.238(\text{Disability}) + 0.164(\text{Feedback})$ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยบทเรียนควรมีเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องทางการเรียนของผู้เรียน หมายความว่า การออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ควรมีการออกแบบโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเฉพาะเจาะจงของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้น และในส่วนปัจจัยด้านผลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยบทเรียนมีการให้กำลังใจ การชมเชย กับนักเรียนอยู่เสมอ, บทเรียนมีการเพิ่มกำลังใจให้กับผู้เรียนด้วยคะแนนและของรางวัลในบทเรียน และบทเรียนมีการประเมินผู้เรียนหลังจากเรียนจบ หมายความว่า การออกแบบโดยมีผลป้อนกลับลักษณะดังกล่าวจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้น (Cano et al., 2021)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่ส่งผลต่อความต้องการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ไปใช้วางแผนในการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนกลุ่มดังกล่าวต่อไปได้
2. นำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปต่อยอดในการพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอน และนักเรียนซึ่งในการทำวิจัยครั้งต่อไปสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เพิ่มเติมได้
2. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปสามารถทำวิจัยกับเด็กพิเศษกลุ่มอื่น ๆ เช่น เด็กออทิสติก เด็กพิการด้านต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). สถิติสำหรับงานวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 10. หจก.สามลดา.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ. (2559). แบบคัดกรองนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ และออทิซึม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษ "คุณพุ่ม".

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* พิมพ์ครั้งที่ 14. สุวีริยาสาส์นบุญธรรมกิจ.
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2565). ระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวม.
[http://specialbasic.specialset.bopp.go.th/specialbasic/report_guest.php?
p=12df&&report=2t](http://specialbasic.specialset.bopp.go.th/specialbasic/report_guest.php?p=12df&&report=2t)

ภาษาอังกฤษ

- American Psychiatric Association. (2001). *DSM-IV*. Washington DC: American Psychiatric Press.
- Benmarrakchi, F., El Kafi, J., Elhore, A., & Haie, S.(2017). Exploring the use of the ICT in supporting dyslexic students' preferred learning styles: A preliminary evaluation. *Education and Information Technologies*, 22, 2939-2957.
- Cano, S. R., Alonso, P. S., Benito, V. D., & Villaverde, V. A. (2021). Evaluation of motivational learning strategies for children with dyslexia: A FORDYSVAR Proposal for Education and Sustainable Innovation. *Sustainability*, 13(5), 2666.
- Cataudella, S., Carta, S., Mascia, M. L., Masala, C., Petretto, D. R., & Penna, M. P. (2021). Psychological aspects of students with learning disabilities in e-environments: A mini review and future research directions. *Frontiers in Psychology*, 11, 611818.
- Gagne, R. M. (1997). Mastery learning and instructional design originally published in 1988, PIQ 1.1. *Performance Improvement Quarterly*, 10(1), 8-19.
- Luís, C., & Marcelino, M. J. (2021). Accessibility and Usability in Learning Objects. *Perspectives and Trends in Education and Technology: Selected Papers from ICITED 2021*, 83-92.
- Mayer, R. E. (2009). *Multimedia Learning*. Second Edition ed. Cambridge University Press, 2009.
- Osman, A., Wan Yahaya, W., & Che Ahmad, A. (2015). *Educational multimedia app for dyslexia literacy intervention: a preliminary evaluation*. Social and Behavioral Sciences 176 (2015) 405 – 411.
- Pannim, P., Suwannattachote, P., Manowan, P., & Numprasertchai, S. (2022). Improving Reading Comprehension Skills Using Multimedia Storytelling with Mind Maps for Students with Learning Disabilities in Thailand. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 17(8).
- Vaughan, Tay. (2014). *Multimedia: Making it Work*. 8th ed. McGraw Hill Technology Education.
- Z-punkt GmbH. (2020). *Z-punkt Megatrends Update*. The Foresight Company, Germany.date. The Foresight Company ,Germany.

การศึกษานโยบายการต่อต้านอิสลามของรัฐบาลโซเวียตในคาซัคสถานในปี ค.ศ. 1917-1941 ผ่านแนวคิดการสื่อสารทางการเมือง

SOVIET GOVERNMENT ANTI-ISLAMIC POLICY FROM 1917 TO 1941 BY POLITICAL COMMUNICATION STRATEGY IN KAZAKHSTAN

ปริตต์ อรุณโอษฐ์*
Parit Aroonost*

* สาขาวิชารัสเซียและยูเรเชียศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Russian and Eurasian Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University
E-mail: parit.a@arts.tu.ac.th

Received : July 1, 2023

Revised : November 20, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาลักษณะทางการเมืองของสหภาพโซเวียตที่มีต่ออิสลามและผู้ศรัทธาชาวคาซัคในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองและวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของสหภาพโซเวียตในการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานระหว่างปี ค.ศ. 1917-1941 เน้นการวิจัยคุณภาพเชิงเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิดการสื่อสารของเอเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ ผลการศึกษพบว่า ลักษณะทางการเมืองของสหภาพโซเวียตที่มีต่ออิสลามและผู้ศรัทธาชาวคาซัคในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1917-1928 เน้นความประนีประนอม และการรักษาวัฒนธรรมความเชื่ออิสลามในสังคมคาซัคสถานในช่วงแรก หลีกเลี่ยงการปะทะเพื่อได้รับการสนับสนุนจากชาวคาซัค กระบวนการของการสื่อสารทางการเมืองของภาครัฐที่มีต่ออิสลามในคาซัคสถานช่วง ค.ศ. 1929-1941 ประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสาร: ภาครัฐของโซเวียต สหภาพนักต่อสู้เทวนิยมแห่งคาซัคสถาน สหภาพโคซซี องค์การต่อต้านศาสนา 2) สาร: การมีเนื้อหาด้านการเป็นปรปักษ์ต่อความเป็นโซเวียต การลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การส่งเสริมระบบทุน และการเน้นหลักคำสอนที่เป็นอันตรายต่อโซเวียต 3) สื่อและช่องทาง: เอกสารทางการเมือง หนังสือพิมพ์ “Bezbozhnik” วารสาร “Bezbozhnik” วารสาร “Antireligioznik” ช่องทางด้านวิชาการ และการใช้สโลแกน 4) ผู้รับสาร: ชาวคาซัคที่นับถือศาสนาอิสลามในคาซัคสถาน 5) ผลกระทบ: ผู้คนคาซัคส่วนใหญ่ยังคงมีความศรัทธาต่ออิสลามและดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักของศาสนาต่อไป 6) ผลย้อนกลับ: ภาครัฐตระหนักว่านโยบายการต่อต้านศาสนาเพื่อเปลี่ยนความเชื่อของผู้คนไม่เกิดประสิทธิผลจากการไม่ได้รับความร่วมมือจากคนท้องถิ่นในคาซัค งานวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสำคัญ of ศาสนาอิสลามในคาซัคสถาน องค์การต่าง ๆ ของไทยจึงควรมีการพัฒนาแบบความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกรอบความร่วมมือทางศาสนาอิสลามในบริบทวิภาคกับคาซัคสถานมากขึ้น

คำสำคัญ

สหภาพโซเวียต อิสลาม คาซัคสถาน รัสเซีย การสื่อสารทางการเมือง

ABSTRACT

This research studied political characteristics of the Soviet Union (USSR) towards Islam and Kazakh believers during the revolutionary era and analyzed Soviet anti-Islamic political communication in Kazakhstan from 1917 to 1941. Communication strategies outlined by Everett M. Rogers were used as analytical framework for this qualitative research. Results were that the USSR political character towards Islam and Kazakh believers between 1917 and 1928 comprised policy compromise, preservation of Islamic belief culture in Kazakh society in the early days and conflict avoidance to retain Kazakh popular support. Government political communications about Islam in Kazakhstan from 1929 to 1941 consisted of: 1) as senders, the Soviet government, League of Militant Atheists, Koshchi Union, and anti-religious organizations; 2) messages with information expressing anti-USSR hostility, degradation of human dignity, promoting the capitalist system and emphasis on counterrevolutionary doctrines; 3) as media, official documents, Bezbozhnik newspaper and periodical, as well as Antireligioznik periodical, academic channels and slogan use; 4) an audience of Muslim Kazakhs in Kazakhstan; 5) as a result, most of the Kazakh population retained Islamic beliefs and led daily lives adhering to religious principles; 6) a reverse effect in which the government perceived that anti-religious efforts to change beliefs were ineffective due to lack of cooperation from inhabitants of Kazakhstan. This research reveals the significance of Islam in Kazakhstan. Therefore, Thai organizations should develop a model for cultural relations, particularly within the framework of Islamic cooperation, in a bilateral context with Kazakhstan.

Keywords

The Soviet Union; Islam; Kazakhstan; Russia; Political communication

ความสำคัญของปัญหา

อิสลามเป็นหนึ่งในศาสนาที่ยังทรงอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของผู้คนมากมายในหลากหลายภูมิภาคของโลก ดังจะพบได้จากสถิติในปี ค.ศ. 2020 มีผู้นับถือศาสนาดังกล่าวมากเป็นอันดับสองของโลกด้วยสัดส่วนประมาณ 1.91 พันล้านคน อีกทั้งศาสนาดังกล่าวยังมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องจนมีการคาดการณ์จากนักวิจัยว่าจะสามารถไล่ตามคริสต์ศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือเป็นอันดับหนึ่งของโลกได้ในปี ค.ศ. 2050 (World Population Review, 2023) ลักษณะสำคัญของอิสลามไม่เพียงเป็นศาสนาที่เน้นหลักความเชื่อความศรัทธา แต่ยังเปรียบดังวิถีชีวิตที่มนุษย์พึงระลึกถึงและควรปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยไม่มีเส้นแบ่งระหว่างเรื่องราวทางโลกและทางธรรมอย่างเด่นชัด ส่งผลให้ผู้คนในหลากหลายสังคมยึดโยงความศรัทธาและหลักปฏิบัติทางศาสนาเข้ากับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของผู้คนอย่างแนบแน่นโดยมีปัจจัยจากภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก อาทิ การนำกฎหมายชารีอะห์มาใช้ในหลายรัฐของกลุ่มตะวันออกกลางเพื่อกำหนดบทลงโทษผู้ประพฤติตนผิดไปจากหลักการทางศาสนา แต่ในหลาย ๆ สังคมที่มีลักษณะเป็นรัฐโลกวิสัย ภาครัฐแสดงความเป็นกลางต่อศาสนาทำให้ความเข้มข้นของความศรัทธาขึ้นอยู่กับความคิดและการตัดสินใจของผู้คนในฐานะปัจเจกบุคคล ในหลายประเทศอิสลามได้ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมหรือความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนในท้องถิ่นที่มีอิทธิพลก่อนหน้าการเข้ามาของอิสลาม ส่งผลให้มุมมองความคิดความเชื่อในบางบริบทมีความผสมผสานระหว่างความศรัทธาของอิสลามกับความเชื่อดั้งเดิมที่ฝังรากลึกในสังคมนั้น หนึ่งในกรณีตัวอย่างดังกล่าว คือ คาซัคสถาน

คาซัคสถานเป็นประเทศขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียกลาง มีพรมแดนติดกับรัสเซียทางทิศเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ ติดกับจีนทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ติดกับคีร์กีซสถาน เติร์กเมนิสถาน และอุซเบกิสถาน ทางทิศใต้ ประชากรของประเทศนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ด้วยฐานข้อมูลในปี ค.ศ. 2021 ที่มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 69.3 ของประเทศ (Викторова, 2022) โดยปัจจุบันเขตที่ประชากรนับถืออิสลามมากที่สุดอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ ในขณะที่เขตที่ผู้คนนับถือศาสนาต่างกล่าวน้อยที่สุดอยู่ทางตอนเหนือ การเข้ามาของอิสลามในดินแดนคาซัคสถานปรากฏหลักฐานผ่านการเข้ามาของผู้เผยแผ่ศาสนาระหว่างยุทธการทาลัส (Battle of Talas) ในปี ค.ศ. 751 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการปะทะกันสองฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายรัฐเคาะลีฟะฮ์อับบาซียะฮ์ที่มีชาวเติร์กเข้าร่วมต่อสู้ด้วย กับฝ่ายราชวงศ์ถังของจีน โดยภายหลังยุทธการดังกล่าวชาวเติร์กซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวคาซัคได้ทยอยเข้ารับอิสลาม (Qazcontent, 2021) ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 10 อิสลามได้รับการประกาศเป็นศาสนาอย่างเป็นทางการในอาณาจักรคาราคานิด (Kara-Khanid Khanate) ซึ่งเป็นอาณาจักรของชาวเติร์กในดินแดนคาซัคสถานปัจจุบัน สอดรับกับการเพิ่มจำนวนของผู้ศรัทธาโดยเฉพาะในหมู่ผู้คนที่อพยพจากเมืองเซมีเรเชียและบริเวณซียดาเรียในภูมิภาคดังกล่าว (Балапанова и Асан, 2012, c.18)

แม้ว่าอิสลามจะเข้ามามีบทบาทในดินแดนคาซัคสถานแต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าความเชื่อดั้งเดิมยังมีอิทธิพลต่อผู้คนท้องถิ่นอย่างมาก ชาวคาซัคท้องถิ่นในยุคก่อนหน้านับถือลัทธินอกศาสนา (Paganism) นับถือภูตผีวิญญาณ (shamanism) และลัทธิเทงกรี (tengrism) (Международный Фонд Исследования Тенгри, 2014) โดยคำว่า “เทงกรี” ในบริบทดังกล่าวเป็นชื่อเทพเจ้าที่เคารพบูชาของชาวเติร์ก-มองโกลโบราณและยังรวมถึงชาวเติร์กในเอเชียกลางด้วย การผสมผสานแนวคิดอิสลามและความเชื่อท้องถิ่นปรากฏอย่างเด่นชัดได้ในบรรดากลุ่มชนเร่ร่อนในช่วงเวลาก่อนการล่าอาณานิคมของจักรวรรดิรัสเซีย ดังจะพบได้จากในยุคดังกล่าวยังไม่พบมัสยิดในหลายพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนเร่ร่อน การประกอบศาสนพิธีของอิสลามที่มีความคล้ายคลึงกับการเคารพเทพเจ้าเทงกรี หรือบางพื้นที่มีการเคารพและนับถือทั้งสองศาสนาในเวลาเดียวกัน บริบทดังกล่าวจะต่างจากกลุ่มชนชั้นสูงของชาวคาซัคที่มักจะได้รับการศึกษาอิสลามตามแบบคำสอนของศาสนา (Cornell, Starr & Tucker, 2018, p. 25-26) ในเวลาต่อมาอิสลามยังคงเป็นศาสนาหลักและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทางวัฒนธรรมของสังคมชาวคาซัคทั้งในยุคของอาณาจักรคาซัค (Kazakh Khanate) และในยุคที่คาซัคสถานเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิรัสเซีย แต่ความท้าทายครั้งสำคัญต่อการดำรงอยู่ของความศรัทธาของผู้คนคาซัคคือช่วงสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบซาร์ของจักรวรรดิรัสเซียเข้าสู่ยุคสมัยของสหภาพโซเวียตในช่วงต้นศตวรรษที่ 20

การเปลี่ยนผ่านสังคมสู่ยุคสมัยสหภาพโซเวียตภายใต้อุดมการณ์ทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ไม่เพียงเชื่อมโยงกับการปฏิวัติทางการเมืองเพื่อชนชั้นกรรมาชีพเป็นสำคัญเท่านั้น แต่ยังมีหมายความถึงการปฏิวัติทางวัฒนธรรมและความเชื่อของผู้คนในอาณาเขตของตน หนึ่งในศัตรูสำคัญของระบอบคอมมิวนิสต์คือการต่อต้านศาสนา สอดคล้องกับมุมมองของคาร์ล มาร์กซ์ผู้คิดค้นระบอบดังกล่าวว่า “เมื่อลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เริ่มต้นขึ้น ลัทธิเทวนิยมก็ได้เริ่มต้นเช่นกัน” หรือคำกล่าวที่ว่า “ศาสนา คือ ฝิ่นของประชาชน” (Marx Engels Archive, n.d) สะท้อนให้เห็นถึงภาวะคู่ขนานกันระหว่างศาสนากับอุดมการณ์ทางการเมืองโดยมีผลสืบเนื่องมาจากศาสนาในยุโรปถูกมองว่ารับใช้ระบอบชนชั้นนายทุน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือของการขูดรีดประชาชนในสังคมนั้น แนวคิดดังกล่าวย่อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายของภาครัฐโซเวียตโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การนำของเลนินและสตาลินช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านการเมืองการปกครองครั้งใหญ่จากระบอบซาร์สู่ระบอบคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้ศาสนาต่าง ๆ ในภูมิภาคที่รัฐโซเวียตเข้าไปมีอิทธิพลกลายเป็นเป้าโจมตี ไม่เว้นอิสลามในดินแดนเอเชียกลาง และคาซัคสถาน รัฐบาลโซเวียตมีความพยายามอย่างมากในการกำจัดและลดบทบาททางศาสนา เนื่องจากเล็งเห็นถึงศาสนาว่าสามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือของระบอบซาร์จากการอาศัยความรักความศรัทธาของผู้คน และเพื่อจะสามารถสร้างความเชื่อใหม่ในแบบอเทวนิยมและสังคมตามแบบอย่างคอมมิวนิสต์ทางการเมืองจึงใช้นโยบายในการต่อต้านศาสนาในภูมิภาคต่าง ๆ โดยในกรณีของดินแดนคาซัคสถานถือเป็นความท้าทายครั้งสำคัญเนื่องจากผู้คนที่ท้องถิ่นมีความศรัทธาต่ออิสลามในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของตนเป็นอย่างมาก

นอกเหนือจากความเข้าใจเรื่องลักษณะทางการเมืองของสหภาพโซเวียตที่มีความขัดแย้งด้านอุดมการณ์และแนวคิดของศาสนาอิสลามในคาซัคสถานแล้ว บทความวิจัยนี้ยังเน้นศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของภาครัฐโซเวียตว่ามีการกำหนดนโยบายต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานไปในทิศทางใดในช่วงเปลี่ยนระบบการเมืองการปกครองเข้าสู่ยุคคอมมิวนิสต์และได้รับผลตอบรับจากการสื่อสารทางการเมืองไปในลักษณะใด โดยศึกษาผ่านกรอบแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองของเอเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ (Everett M. Rogers) ที่ได้จัดองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารเป็น 6 ประการ ประกอบไปด้วย 1. ผู้ส่งสาร 2. สาร 3. สื่อหรือช่องทาง 4. ผู้รับสาร 5. ผลกระทบ และ 6. ผลย้อนกลับ (Rogers, 1973, อ้างถึงใน ยุทธพร อิศรชัย, 2559, น. 46) องค์ประกอบต่าง ๆ ข้างต้นครอบคลุมประเด็นสำคัญของรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลโซเวียตที่สามารถช่วยให้เข้าใจถึงการวางยุทธศาสตร์ของภาครัฐเพื่อบริหารจัดการผู้คนภายใต้อำนาจของรัฐบาลกลางโซเวียตที่มีการนำเอาคอมมิวนิสต์ในฐานะอุดมการณ์หลักเข้ามาเพื่อการผลักดันสังคมไปในทิศทางของตน เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวข้องกับบริบททางประวัติศาสตร์และการเมืองของคาซัคสถานในแวดวงวิชาการไทย ณ ปัจจุบันยังมีขอบเขตที่จำกัด การศึกษาและวิเคราะห์ในมุมมองดังกล่าวจึงสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ทางการเมืองและความเชื่อของคาซัคสถาน อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาในการทำความเข้าใจการสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลโซเวียตในภูมิภาคหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเมืองโลกในอดีตได้

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ภายหลังจากการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1917 การเมืองของภาครัฐของสหภาพโซเวียตในฐานะผู้มีอำนาจในการปกครองสูงสุดที่มีต่ออิสลามและผู้ศรัทธาชาวคาซัคมีลักษณะเป็นอย่างไร
2. รัฐบาลของสหภาพโซเวียตมีกระบวนการสื่อสารทางการเมืองอย่างไรในการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานประเทศที่ผู้คนชาวคาซัคส่วนใหญ่มีความเชื่อความศรัทธาอย่างแรงกล้าและยึดโยงศาสนาดังกล่าวในฐานะรากเหง้าและองค์ประกอบที่สำคัญทางวัฒนธรรมที่สำคัญและทรงคุณค่าของตน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางการเมืองของสหภาพโซเวียตที่มีต่ออิสลามและผู้ศรัทธาชาวคาซัคในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ระหว่างปี ค.ศ. 1917-1928
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของสหภาพโซเวียตในการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานระหว่างปี ค.ศ. 1929-1941

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษานโยบายการต่อต้านอิสลามของรัฐบาลโซเวียตในคาซัคสถานช่วงปี ค.ศ. 1917-1941 ผ่านแนวคิดการสื่อสารทางการเมือง” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงเอกสารประกอบไปด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาบทความดังกล่าวผู้วิจัยเน้นศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิสลามในคาซัคสถาน และนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐโซเวียตที่มีต่ออิสลามในดอนแดนคาซัคสถานในช่วงปี ค.ศ. 1917-1941 โดยเป็นงานวิจัยและบทความจากผู้เขียนที่เป็นชาวรัสเซีย ชาวคาซัคที่เขียนด้วยภาษารัสเซีย ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ จากโลกตะวันตก

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาบทความวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยผ่านวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับลักษณะทางการเมืองของสหภาพโซเวียตที่มีต่ออิสลามและผู้ศรัทธาชาวคาซัคในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ ตลอดจนการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของสหภาพ

โซเวียตในการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานในช่วงเวลาดังกล่าวตามแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองของเอเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ (Everett M. Rogers) ที่ได้จัดองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารเป็น 6 ประการ ประกอบไปด้วย 1. ผู้ส่งสาร 2. สาร 3. สื่อหรือช่องทาง 4. ผู้รับสาร 5. ผลกระทบ และ 6. ผลย้อนกลับ (Rogers, 1973, อ้างถึงใน ยุทธพร อิศรชัย, 2559, น. 46) โดยสาเหตุที่ใช้แนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวเนื่องมาจากเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดในด้านองค์ประกอบการพิจารณาที่มากกว่านักรัฐศาสตร์ท่านอื่น ๆ อาทิ ฮาโรลด์ ดี ลาสส์เวลล์ (Harold D. Lasswell) ที่มีองค์ประกอบเพียง 5 ประเด็น นอกจากนี้เอเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ผู้กำหนดทฤษฎีดังกล่าวยังได้รับอิทธิพลทางความคิดจากทฤษฎีระบบของเดวิด อีสตัน (David Easton) เพื่อการศึกษาทางรัฐศาสตร์ที่ได้มองระบบในฐานะสิ่งมีชีวิตและได้แบ่งระบบการศึกษาเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือ ปัจจัยนำเข้า ระบบการเมือง ปัจจัยส่งออก และสภาพแวดล้อม (Easton, 1965)

ผลการวิจัย

ในการศึกษานโยบายการต่อต้านอิสลามของสหภาพโซเวียตในดินแดนคาซัคสถานช่วงต้นศตวรรษที่ 20 พบผลการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางเมืองของสหภาพโซเวียตที่มีต่ออิสลามและผู้ศรัทธาชาวคาซัคในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบคอมมิวนิสต์เน้นความประนีประนอมและการรักษาวัฒนธรรมความเชื่ออิสลามในสังคมคาซัคสถานช่วงแรก โดยเฉพาะในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1917-1928 ทั้งนี้เนื่องด้วยทางการเล็งเห็นถึงความสำคัญของอิสลามในฐานะที่เป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมชาวคาซัค ตลอดจนเป็นศูนย์รวมความศรัทธาและความเคารพของผู้คนเป็นอย่างสูง การคงนโยบายในการไม่แยกศาสนาออกจากความเป็นรัฐและการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับศาสนาในช่วงแรกมีผลกระทบในทางจิตวิทยาอย่างไม่ปฏิเสธไม่ได้ กล่าวคือ เพื่อภาครัฐโซเวียตจะสามารถได้รับเสียงสนับสนุนจากผู้คนคาซัคในช่วงของการก่อตั้งระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในดินแดนต่าง ๆ ได้ ทิศทางการคงนโยบายในการไม่ต่อต้านอิสลามในช่วงแรกในคาซัคสถานสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐโซเวียตที่มีต่อผู้นับถืออิสลามในพื้นที่อื่น ๆ อาทิ ชาวตาตาร์ในภูมิภาคโวลก้าและไครเมีย ชาวเชเชนในบริเวณภูมิภาคคอเคซัส ชาวมุสลิมในคีร์กีซ และเติร์กิสถาน ทั้งนี้ทางการออกข้อความถึงชาวมุสลิมในดินแดนของโซเวียตทุกคนถึงการได้รับอิสรภาพในการนับถือศาสนาเช่นเดียวกับชาวรัสเซียทั่วไป และการได้รับการปกป้องคุ้มครองในศาสนาของตนจากการถูกกดขี่และการทำลายความเชื่อของซาร์แห่งรัสเซียในระบอบจักรวรรดินิยม (Жанбосинова, 2012, c. 241-242) สะท้อนถึงบทบาทของอิสลามที่มีต่อความคิดความเชื่อของผู้คนต่าง ๆ ในดินแดนของสหภาพโซเวียตได้

นอกจากทฤษฎีการของรัฐบาลโซเวียตที่ออกในปี ค.ศ. 1917 เพื่อให้สิทธิในการนับถืออิสลามควบคู่ไปกับการโจมตีระบอบจักรวรรดินิยมของซาร์รัสเซียซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองแล้ว ความต้องการในการได้รับการสนับสนุนจากผู้คนชาวมุสลิมซึ่งรวมถึงชาวคาซัคสามารถสังเกตได้ในพฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์ อาทิ การจัดประชุมสภามุสลิมในระดับภูมิภาคที่เมือง เปโตรกราดของรัสเซียและได้มอบของล้ำค่าทางวัตถุคืนให้กับชาวมุสลิม กล่าวคือ คัมภีร์กุรอ่านฉบับที่เขียนมือราวศตวรรษที่ 8-9 ด้วยอักษรคูฟิกในอิรักซึ่งตามความเชื่อของชาวอุซเบกเป็นของท่านอุซมานเคาะลีฟะฮ์คนที่ 3 ของรัฐเคาะลีฟะฮ์รอชิดีนหลังจากที่ก่อนหน้านี้ถูกยึดไปโดยพระเจ้าซาร์ของรัสเซียจากเมืองซามาร์กันต์ในอุซเบกิสถาน (Мухтарова, 2007, c. 95-96) นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาได้จากความพยายามในการให้พื้นที่ทางศาสนาที่ควบคู่ไปกับระบอบของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ อาทิ การจัดตั้งหน่วยทหารมุสลิมในกองทัพแดงซึ่งเป็นกองกำลังของพรรคบอลเชวิคในช่วงของการก่อร่างสร้างประเทศ ในปี ค.ศ. 1918-1919 มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางด้านกิจการมุสลิมและสำนักงานมุสลิมในท้องถิ่นเพื่อการทำงานด้านการเมือง ชาวมุสลิมซึ่งเป็นตัวแทนจากพรรคบอลเชวิคได้รับอนุญาตให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การเฉลิมฉลองในเทศกาลอิดิลอฎฮา (Eidal-Adha) นอกจากนี้ชาวมุสลิมซึ่งเป็นสมาชิกของกองทัพแดงสามารถหยุดในช่วงเทศกาลของชาวมุสลิมได้ (Алпыспаева & Жуманб, 2022, c. 11)

ในขณะที่ช่วงปี ค.ศ. 1920 มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารด้านจิตวิญญาณของชาวมุสลิมในรัสเซียในภูมิภาคยุโรป เขต โซบีเรีย และคาซัคสถานขึ้น ซึ่งเป็นองค์กรที่ครอบคลุมชาวมุสลิมในหลายพื้นที่นอกเหนือจากในดินแดนคาซัคสถาน วิถีชีวิตในรูปแบบอิสลามยังคงดำเนินไปในสังคมของคาซัคสถานในช่วง

ทศวรรษดังกล่าวได้อย่างปกติ ดังจะพบได้จากตัวอย่าง ครูสอนศาสนาได้รับอนุญาตในการสอนหนังสือในโรงเรียนของโซเวียต สถาบันสอนศาสนาได้รับการขยายไปในหลายพื้นที่ของประเทศ มีการสร้างมัสยิดโดยผ่านการสนับสนุนจากเงินบริจาคของผู้คนในท้องถิ่น ตลอดจนการเปิดบริการของศาลาชาลีอะห์ในประเทศ (Сактаганова, 2017, c. 62) กิจกรรมการดำเนินการทางศาสนาและวัฒนธรรมทางสังคมของชาวคาซัคยังคงได้รับการเฝ้าสังเกตจากภาครัฐของโซเวียตอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อป้องกันต่อการเป็นอุปสรรคในการเผยแพร่และผลักดันอุดมการณ์ของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในประเทศ ช่วงเวลาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ถึงการอยู่ร่วมกันของมุมมองทางอิสลามกับระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ โดยผู้คนชาวคาซัคในหลายภาคส่วนยังคงมีความเชื่อในเรื่องพระเจ้า มีความศรัทธาต่ออิสลามในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งทางวัฒนธรรมของชาวคาซัค มีความเชื่อมโยงกับครอบครัว การดำรงชีวิต การศึกษา กฎหมาย ความเป็นไปดังกล่าวจึงสามารถเรียกได้ว่าเป็นชาตินิยมแบบมุสลิม แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเคารพในพรรคคอมมิวนิสต์ภายใต้ระบอบการปกครองแบบใหม่ในช่วงหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1917 การคงไว้ซึ่งอุดมการณ์ของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์แต่หลีกเลี่ยงจากความเป็นศาสนาหรือการไม่เชื่อในพระเจ้าเป็นมุมมองเชิงลบสำหรับผู้คนคาซัคที่มีศาสนา โดยมองว่าคนที่ไม่เชื่อในพระเจ้าเป็นคนไม่ดี (Айталы, 2020, c. 271-273) อย่างไรก็ตามในช่วงปี ค.ศ. 1929 เป็นต้นมาภาครัฐของโซเวียตทั้งจากส่วนกลางและจากภาคส่วนของสาธารณรัฐสังคมนิยมปกครองตนเองโซเวียตคาซัคเริ่มมีนโยบายในการต่อต้านอิสลามอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นซึ่งเป็นช่วงเวลาพื้นฐานอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มมีความแข็งแกร่งตามลำดับ ชาวคาซัคผู้ศรัทธาในอิสลามจึงต้องเผชิญกับความท้าทายทางการเมืองครั้งสำคัญ

2. กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของสหภาพโซเวียตในการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1929 – 1941 สามารถวิเคราะห์ผ่านแนวความคิดการสื่อสารของเอเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ที่ได้แบ่งองค์ประกอบเป็น 6 ส่วนดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผู้ส่งสาร: ปฏิเสธไม่ได้ว่านโยบายในการต่อต้านศาสนาจัดเป็นวาระระดับชาติของทั้งรัฐบาลกลางแห่งสหภาพโซเวียตและรัฐบาลในระดับภูมิภาคหรือสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตคาซัค (ชื่อดังกล่าวถูกเรียกอย่างเป็นทางการหลัง ค.ศ. 1936) อย่างไรก็ตามหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการต่อต้านอิสลามผ่านโฆษณาชวนเชื่อและรูปแบบต่าง ๆ คือ สหภาพนักต่อสู้เพื่อเทวนิยมแห่งคาซัคสถาน (League of Militant Atheists) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพรรคบอลเชวิคของรัฐบาล สหภาพโคชชี (Union of "Koshchi") ซึ่งเป็นองค์กรระดับมวลชนของกรรมกรและชาวนา โดยก่อนหน้านี้เป็นองค์กรในสาธารณรัฐสังคมนิยมปกครองตนเองโซเวียตเติร์กิสถานก่อนที่จะแตกแขนงมาทำงานในคาซัคสถานโดยตรง องค์กรการต่อต้านศาสนา (Anti-religious) ซึ่งจัดเป็นหน่วยงานของสภากลางแห่งสหภาพนักต่อสู้เพื่อเทวนิยมแห่งคาซัคสถาน นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายย่อยภายใต้การสังกัดของสหภาพนักต่อสู้เพื่อเทวนิยมแห่งคาซัคสถานอีกหลายองค์กร (Алпыспаева & Жуманб, 2022, c. 17-18) องค์กรต่าง ๆ ข้างต้นได้รับการจัดตั้งในช่วงทศวรรษที่ 1920 เป็นสำคัญซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเริ่มการต่อต้านบทบาททางศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผู้มีบทบาทในฐานะของการส่งสารและการออกคำประกาศเพื่อการต่อต้านศาสนายังครอบคลุมถึงสหภาพสันนิบาตยูวชนคอมมิวนิสต์เลนินหรือคอมโซมอลในคาซัคสถาน (Рысбекова, 2014)

2.2 สาร: ประเด็นสำคัญของการสร้างสารเพื่อการต่อต้านอิสลาม มีความพยายามในการลดความน่าเชื่อถือ โดยพุ่งเป้าไปที่ข้อจำกัดของอิสลามที่เป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมทางสังคม รวมถึงการเชื่อมโยงอิสลามกับศัตรูทางการเมืองของโซเวียตโดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การเป็นปรปักษ์ต่อความเป็นโซเวียต กล่าวคือหน่วยงานของโซเวียตเน้นการโจมตีอิสลามว่าเป็นสิ่งที่ขัดขวางพัฒนาการตลอดจนเป็นศัตรูที่สำคัญในระบอบสังคมนิยม โดยอิสลามมีความพยายามในการต่อต้านอำนาจรัฐของโซเวียต การส่งเสริมการทำลายวัฒนธรรมของชาวโซเวียต เป็นภัยต่อระบบสังคมในภาพรวม อาทิ การส่งเสริมและสนับสนุนการเปิดโรงเรียนอย่างไม่ถูกกฎหมาย การถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนแนวคิดอาณานิคมในระบอบชาตินิยมยุคสมัยจักรวรรดิและความพยายามในการต่อต้านการปฏิวัติ (Алпыспаева & Жуманб, 2022)

ประเด็นที่สอง การลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทางการณ์เน้นการโจมตีไปที่สิทธิที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคมของชาวมุสลิมโดยเฉพาะประเด็นเรื่องความไม่เสมอภาคทางเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีการพุ่งเป้าโจมตีไปที่การถูกจำกัดสิทธิการถูกกดขี่และการคุกคามผู้หญิงมุสลิม ตลอดจนการลดคุณค่าของผู้หญิงลงจนสามารถเปรียบเหมือนสถานะของทาส (Quelquejay, 1959; Алпыспаева & Жуманб, 2022) ส่งผลให้มีการจัดการประชุมผู้แทนหรือการประชุมสภาของสตรีมุสลิมในคาซัคสถานซึ่งจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านอิสลามในสังคมขณะนั้น

ประเด็นที่สาม การส่งเสริมระบบนายทุน หนึ่งในหัวข้อที่มักได้รับการกล่าวถึงในช่วงของการปฏิวัติล้มล้างระบบการเมืองการปกครองจากระบอบซาร์สู่ความเป็นสังคมแบบคอมมิวนิสต์คือการยึดถืออุดมการณ์ในการต่อต้านระบบนายทุน การกดขี่และการเอารัดเอาเปรียบของชนชั้นนายทุนที่มีต่อชนชั้นแรงงานหรือกรรมกรเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเน้นการปกครองโดยชนชั้นกรรมชีพ ประเด็นดังกล่าวถูกนำมาเชื่อมโยงกับการต่อต้านอิสลามซึ่งถูกจัดเป็นศัตรูทางการเมืองของภาครัฐ ทำให้มีการกล่าวโทษหรือพุ่งโจมตีอิสลามว่าเป็นศาสนาที่ส่งเสริมบทบาททางชนชั้นต่าง ๆ ศาสดาถูกกล่าวเป็นอุดมการณ์ที่เน้นแสวงหาผลประโยชน์เป็นสำคัญ ปกป้องระบบชนชั้นและนายทุน หรือสนับสนุนกลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคม (Рысбекова, 2014; Quelquejay, 1959, p. 323)

ประเด็นที่สี่ การเน้นหลักคำสอนที่เป็นอันตรายต่อโซเวียต กล่าวคือ ทางการณ์มุ่งโจมตีในลักษณะของโฆษณาชวนเชื่อโดยเปรียบอิสลามในฐานะที่เป็นศาสนาที่เน้นความคิดแบบสุดโต่ง การมองโลกในแง่ร้าย ส่งเสริมความเป็นอนุรักษนิยม สนับสนุนแนวคิดแบบขวาจัด โดยมีการหยิบยกกรณีความร่วมมือระหว่างชาวมุสลิมกับกลุ่มโจรเพื่อก่อความไม่สงบ นอกจากนี้อิสลามยังมีหลักการที่ไม่ส่งเสริมและต่อต้านหลักการทางวิทยาศาสตร์ หลักคำสอนนำมาซึ่งการเข้ามารุกรานของชาวอาหรับเพื่อทำลายความเชื่อดั้งเดิมหรืออารยธรรมในเขตพื้นที่เอเชียกลางซึ่งครอบคลุมถึงดินแดนของคาซัคสถาน (Quelquejay, 1959, p. 323)

2.3 สื่อและช่องทาง: ในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานภาครัฐในท้องถิ่นของคาซัค สหภาพนักต่อสู้เทวนิยม รวมถึงหน่วยงานอื่นย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้องมีการใช้ช่องทางของสื่อที่หลากหลาย ได้แก่ คำประกาศและเอกสารทางการเมืองจากหน่วยงานกลางของภาครัฐเพื่อการต่อต้านอิสลามในฐานะภัยคุกคามของสังคมนิยม การใช้สื่อโฆษณาชวนเชื่อประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ “Bezbozhnik” (Безбожник) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ที่มีภาพประกอบ วารสาร “Bezbozhnik” (Безбожник) วารสาร “Antireligioznik” (Антирелигиозник) ของหมวดเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์(Алпыспаева & Жуманб, 2022, c. 18; Жанбосинова, 2012) การผลักดันผ่านช่องทางด้านวิชาการ อาทิ การจัดประชุมวิชาการ การนำเสนอการต่อต้านผ่านตำราหรือหนังสือของนักวิชาการ การใช้วรรณกรรมเพื่อการต่อต้านศาสนา (Березин, 2022, c. 106) มีการใช้สโลแกนเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนและการต่อต้านศาสนา เช่น การรณรงค์ในการยุติวันหยุดทางศาสนาอิสลาม และแทนที่ด้วยวันหยุดของสหภาพโซเวียตแทน (Алпыспаева, Бекмаганбетов & Байгошкаррова, 2022, c. 48) เป็นต้น นอกจากนี้ทางการณ์ยังมีการใช้ช่องทางอื่น ๆ อาทิ การจำกัดโควตาสำหรับการลงทะเบียนในการเป็นครูสอนศาสนาที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยกำหนดให้หนึ่งคนต่อหนึ่งมัสยิดในแต่ละหมู่บ้าน (Мустафаева, 2012, c. 32) ซึ่งเป็นอุปสรรคทางอ้อมต่อการเผยแพร่อิสลามในท้องถิ่น

2.4 ผู้รับสาร: การนำเสนอโนบายในการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานมีผู้รับสารที่สำคัญคือชาวคาซัคที่นับถือศาสนาอิสลามมาตั้งแต่อดีตในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทั้งสาธารณรัฐทั้งในเมืองใหญ่ ตลอดจนชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น เมืองเซมิปาลาตินสค์ (Semipalatinsk) เมืองเปโตรปาฟล์ (Petrovavl) เมืองอูราลสค์ (Uralsk) เมืองคารากันดา (Karaganda) โดยมุ่งเน้นไปกลุ่มเด็กและเยาวชนเนื่องจากการเห็นโอกาสของการเปลี่ยนความเชื่อเป็นแบบอเทวนิยมหรือการละทิ้งพระเจ้าได้มากกว่าผู้ใหญ่

2.5 ผลกระทบ: การผลักดันนโยบายการต่อต้านอิสลามผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่กล่าวไปข้างต้นมีความเป็นรูปธรรมในช่วงหลัง ค.ศ. 1929 จากการเข้ามามีบทบาทของสหภาพนักต่อสู้เทวนิยมแห่งคาซัคสถานและองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสามารถวิเคราะห์ผลกระทบได้เป็นสองประเด็นหลัก

ประเด็นที่หนึ่ง ผลกระทบต่อภาพรวมของผู้คนที่นับถืออิสลาม อาจกล่าวได้ว่า นโยบายในการต่อต้านศาสนานำมาซึ่งการสร้างข้อจำกัดด้านพื้นที่ประกอบการทำกิจกรรมทางศาสนา กล่าวคือ มีการยึดมัสยิดหรืออาคารศาสนาอื่น ๆ เช่น ตลอดช่วงปี ค.ศ. 1918-1931 โดยเฉพาะช่วงครึ่งหลังมีการสั่งปิดมัสยิด 782 แห่ง จากอาคารประกอบกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ กว่า 1630 แห่ง และในช่วง ค.ศ. 1931-1933 มีการปิดมัสยิดไป 499 แห่ง (Жанбосинова, 2012, с. 246) สะท้อนให้เห็นว่าในช่วงครึ่งหลัง 1931 มีการปราบปรามอิสลามอย่างเข้มงวดและเป็นรูปธรรมจากตัวเลขที่ปรากฏสามปีหลังมีสัดส่วนต่อร้อยละที่สูงกว่าทศวรรษก่อนหน้านี้เห็นได้ชัด นอกจากนี้มีการจำกัดสิทธิในการประชุมทางศาสนา การสั่งห้ามเดินทางของครูสอนศาสนาไปในเมืองต่าง ๆ โรงเรียนสอนศาสนา ห้องสมุดของชาวมุสลิม ตลอดจนสมาคมหรือองค์กรทางศาสนาอื่น ๆ ถูกสั่งปิด ในปี ค.ศ. 1932 มีแรงกดดันและมาตรการปราบปรามครูสอนศาสนาและผู้นำศาสนาอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นความพยายามกำจัดต้นตอของการเผยแพร่ศาสนา (Рысбекова, 2014; Сактаганова, 2017, с. 63) ในบางกรณีผู้นำศาสนาถูกเนรเทศไปที่ ๆ ห่างไกลและไม่ได้กลับบ้านของตน หนึ่งในผลกระทบจากการออกนโยบายต่อต้านศาสนาคือความพยายามในการทำลายรากฐานทางการเงินและทางเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรศาสนา อาทิ การยึดที่ดินโดยให้เหตุผลว่าอาคารมีความทรุดโทรมหรือจำนวนผู้ศรัทธาลดจำนวนลง การเสียภาษีที่มากขึ้น (Алпыспаева & Жуманб, 2022) นอกจากนี้นโยบายยังส่งผลกระทบต่อการใช้อักษรเขียนของชาวคาซัคในประเทศซึ่งเป็นผลพวงมาจากนโยบายในการลดความแตกต่างระหว่างชาติลงประกอบกับเป็นการทำลายอิทธิพลของอิสลาม โดยการเปลี่ยนการใช้อักษรเขียนจากตัวอักษรอาหรับเป็นอักษรซีริลลิกในแบบของรัสเซีย ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นตามมาทำให้อัตราการรู้หนังสือในประเทศเพิ่มขึ้นโดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79.3 ในปี ค.ศ. 1940 (Мустафаева, 2012, с. 31)

ประเด็นที่สอง ผลกระทบจากการรับสารที่เกี่ยวกับการต่อต้านอิสลามจากองค์กรของภาครัฐ ในช่วงหลังการผลักดันนโยบายการต่อต้านศาสนาจากหน่วยงานต่าง ๆ ช่วงต้นถึงกลางศตวรรษที่ 20 พบว่าการผลักดันไปสู่การทำลายอิสลามในคาซัคและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปสู่เอเทนิสมตามแนวทางของอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์ในภาพรวมยังไม่ได้รับผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร แม้ว่าบางส่วนจะกลายเป็นผู้ที่เชื่อในเอเทนิสม แต่เป็นไปในลักษณะผิวเผิน นโยบายการต่อต้านศาสนาสามารถผลักดันไปสู่ทำลายโครงสร้างทางกายภาพของอิสลามเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นสถานประกอบการทำพิธีกรรมทางศาสนา การลดหรือระงับโรงเรียนสอนศาสนา ตลอดจนจำกัดสิทธิในการเข้าถึงครูสอนศาสนาหรือผู้นำทางศาสนา แต่ในทางจิตวิญญาณผู้คนชาวคาซัคส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นและศรัทธาในแนวทางของอิสลาม แม้ว่าทางการจะมีการเน้นโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีให้กับศาสนาก็ตาม อิสลามยังคงได้รับการถ่ายทอดผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว การปฏิบัติตามบัญญัติของอิสลามยังคงดำเนินต่อไปในชีวิตประจำวัน แม้ว่าจะกระทำในที่ลับเพื่อป้องกันจากการถูกกีดกันจากทางการ ความเข้มแข็งของความศรัทธาปรากฏในพื้นที่ชนบทเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ผู้คนรุ่นเก่าและคนในวัยกลางคน ในขณะที่ในเมืองใหญ่ ๆ ศาสนาก็ยังคงถูกรักษาไว้ (Мустафаева, 2012, с. 31; Сактаганова, 2017, с. 62) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความสำคัญของอิสลามที่มีบทบาทในฐานะเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตลอดจนความเป็นชาติของชาวคาซัคได้

2.6 ผลย้อนกลับ: ในประเด็นด้านผลย้อนกลับผู้ส่งสารไม่ว่าจะเป็นทางการของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตคาซัค สหภาพนักต่อสู้เอเทนิสมแห่งคาซัคสถาน สหภาพโคซซี ตลอดจนองค์กรการต่อต้านศาสนา กลายเป็นผู้รับสารซึ่งได้ตระหนักว่าการผลักดันนโยบายการต่อต้านศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีต่อชาวคาซัคที่นับถืออิสลามไม่ประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติเนื่องจากเป็นเรื่องที่ยากในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและจิตวิญญาณของผู้ศรัทธาที่ได้ถูกหล่อหลอมและส่งต่อความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น โดยสามารถสังเกตได้จากการไม่ได้รับความนิยมสำหรับการผลักดันการต่อต้านศาสนา การขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเชิงนโยบาย อาทิ ผู้เขียนชาวคาซัคมีบทบาทน้อยในการทำโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านอิสลาม โดยพบหนังสือกลุ่มประเภทดังกล่าวในภาษาคาซัค 5 เล่ม จากบรรดา 27 เล่ม นอกจากนี้จากสถิติปริมาณประชากรชาวมุสลิมในเอเชียกลางในปี ค.ศ. 1939 ต่อเอกสารสิ่งพิมพ์ในการต่อต้านศาสนา พบว่าคาซัคสถานเป็นสาธารณรัฐที่มีสัดส่วนสิ่งพิมพ์ดังกล่าวน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับรัฐ

ต่าง ๆ เช่น อุซเบกิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน เป็นต้น (Quelquejay, 1959, pp. 321-322) ทำให้ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองรัฐบาลการเริ่มผลักดันนโยบายในการต่อต้านศาสนาที่มากขึ้นในเวลาถัดมา

อาจกล่าวได้ว่านโยบายในการต่อต้านอิสลามของทางการโซเวียตที่มีต่อชาวคาซัคที่ได้ศึกษาผ่านแนวความคิดด้านการสื่อสารทางการเมืองในบริบททางประวัติศาสตร์เป็นช่องทางไปสู่การศึกษาอิทธิพลทางความคิดทางการเมืองของรัสเซียที่มีต่อภาครัฐและภาคประชาสังคมในดินแดนคาซัคสถาน ตลอดจนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและคาซัคสถานในยุคปัจจุบันได้ เนื่องด้วยปัจจัยด้านจุดร่วมทางประวัติศาสตร์และการมีพรมแดนติดกันของทั้งสองประเทศส่งผลให้อิทธิพลของรัสเซียที่มีต่อดินแดนคาซัคสถานยังคงปรากฏให้เห็นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การศึกษาประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาทิ แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ ทฤษฎีพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้เห็นถึงมิติที่หลากหลายมากขึ้นในบริบทของคาซัคสถานไม่ว่าจะเป็นความคิดความเชื่อทางการเมืองและศาสนาของผู้คนในประเทศ และในบริบทของรัสเซียในฐานะปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของคาซัคสถานไม่มากนัก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการนำเสนอผลการศึกษานโยบายในการต่อต้านอิสลามของทางการโซเวียตที่มีต่อผู้คนคาซัคผ่านแนวความคิดการสื่อสารทางการเมืองสามารถอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดทิศทางการเมืองในด้านศาสนาของสหภาพโซเวียตที่มีต่อคาซัคสถานในช่วงหลังการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นไปในลักษณะของการประนีประนอมและเน้นการสร้างความร่วมมือเป็นสำคัญสืบเนื่องมาจากช่วงรอยต่อทางการเมืองและการสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์ของพรรคบอลเชวิคอยู่ในสถานะที่ยังไม่มั่นคงสมบูรณ์จากปัจจัยด้านการสู้รบกับกองทัพที่สนับสนุนซาร์และความต้องการได้รับเสียงสนับสนุนจากผู้คนมากมายเพื่อความชอบธรรมในการบริหารประเทศ การดำเนินนโยบายทางการเมืองเน้นการให้สิ่งที่ผู้คนขาดหรือเรียกร้องในช่วงที่ได้รับผลกระทบในยุคการปกครองของซาร์แห่งจักรวรรดิรัสเซีย แรงผลักดันข้างต้นเป็นปัจจัยของการสนับสนุนการให้สิทธิในการนับถือศาสนาอิสลามที่ไม่เพียงแค่นิคาซัคสถาน แต่ยังรวมถึงรัฐอื่น ๆ ที่มีผู้นับถืออิสลามจำนวนมาก มีการหลีกเลี่ยงการปะทะในประเด็นด้านศาสนาเนื่องจากคำนึงถึงฐานเสียงสนับสนุนเป็นสำคัญ แม้ว่าจะมีการเฝ้าจับตามองเพื่อใช้ในการดำเนินยุทธศาสตร์ในการต่อต้านในระยะหลัง การกำหนดทิศทางการปราบปรามอิสลามภายหลังสงครามกลางเมืองในช่วงต้นทศวรรษที่ 1920 จนถึงช่วง ค.ศ. 1928 ในคาซัคสถานโดยเฉพาะในช่วงครึ่งหลังอาจพบปรากฏการณ์การปิดมัสยิดอยู่บ้างในบางท้องที่โดยภาครัฐเน้นการให้เหตุผลถึงความไม่จำเป็น ข้อจำกัดของจำนวนผู้คนที่ใช้สถานที่ซึ่งยังไม่นำไปสู่การปราบปรามที่รุนแรงเมื่อเทียบกับช่วงปี ค.ศ. 1929-1941 ซึ่งเป็นภาวะของการผลักดันการต่อต้านอิสลามอย่างเป็นรูปธรรมดังจะพบได้จากสถิติการปิดสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่เพียงแค่นิคาซัคสถานก็มัสยิดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับช่วง ค.ศ. 1917-1928 มีการนำเสนอโฆษณาชวนเชื่อ และการต่อต้านในรูปแบบอื่น ๆ

ลักษณะของการปรับตัวทางศาสนากับทางการเมืองแม้ว่าในบางครั้งจะอยู่ในมุมมองความคิดที่ตรงข้ามในช่วงแรกสามารถพบได้ในบริบทของประวัติศาสตร์การเมืองที่อื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิชาการเรื่อง “พระพุทธศาสนาภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม 2518-2533” ของหอมหวล บัวระภา (2555) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาและอุดมการณ์สังคมนิยมในประเทศลาวในลักษณะของการอยู่ร่วมกัน แม้ว่าโดยธรรมชาติของหลักการอาจจะต่างกัน โดยภาครัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนทิศทางการหลักคำสอนของพุทธศาสนาให้เข้ากับปรัชญาของมาร์กซ์ และมีการเน้นหลักคำสอนที่ไม่ล้าหลัง แต่ในขณะเดียวกันก็ให้การสนับสนุนด้านการเงินและงบประมาณกับทางศาสนาด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสนามีบทบาทสำคัญทางจิตวิญญาณและต่อความคิดความเชื่อของผู้คนต่าง ๆ ซึ่งยากต่อการรื้อถอนหรือล้มล้างไปได้ บทบาททางศาสนาสามารถหล่อหลอมผู้คนในแนวทางการประพฤติปฏิบัติจึงสามารถส่งผลต่อสังคมในภาพรวมได้โดยเฉพาะหากศาสนานั้นมีผู้นับถือในจำนวนมากศาสนาในหลายกรณีสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับการเมืองที่ผลักดันสังคมแบบอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของภาครัฐได้

โดยมักจะเกิดขึ้นในกรณีที่ศาสนาสามารถเอื้อประโยชน์หรือไม่ถูกจัดว่าเป็นอุปสรรคอย่างมีนัยยะสำคัญต่อภาครัฐที่มีความพยายามเป็นอย่างยิ่งในการผลักดันผู้คนในสังคมของตนไปสู่ระบอบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์

ทั้งนี้หากพิจารณาอุดมการณ์ระหว่างสังคมนิยมที่พรรคบอลเชวิคของสหภาพโซเวียตพยายามผลักดันและอิสลามในฐานะของอัตลักษณ์แห่งชาติของชาวคาซัคจะพบถึงความสอดคล้องหรือจุดร่วมที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาสังคมร่วมกันได้ กล่าวคือ ทั้งสองสิ่งเน้นหลักการของการให้ความสำคัญกับสังคมนิยมแบบการรวมกลุ่มมากกว่าความเป็นปัจเจกนิยม การให้ความสำคัญและผลประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การปกป้องดูแลคนยากจน การคำนึงถึงความเท่าเทียม การเอาใจใส่ครอบครัวและเด็ก การเน้นความยุติธรรมทางสังคม โดยสอดคล้องกับบทความปริทัศน์เรื่อง “แนวคิดสันติภาพและการจัดการความขัดแย้งในอิสลาม” ของอิหมรอน ซาเหะ และ ยาสมิน ซัตตาร์ (2559) ซึ่งระบุถึงองค์กรมุสลิมที่มีเป้าหมายตามอุดมการณ์ของศาสนาในการสร้างความเป็นธรรม การขับเคลื่อนด้วยการช่วยเหลือภาคส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมุมมองของไอตาลีย นักวิชาการเชิงปรัชญาชาวคาซัค (Айталы, 2020) ในบทความ “อิสลามแบบคาซัคดั้งเดิมและอเทวนิยมแบบโซเวียต” ที่นำเสนอจุดร่วมกันของแนวคิดทางอิสลามและสังคมนิยมเพื่อประโยชน์ของผู้คนส่วนร่วมเป็นสำคัญ จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความสำคัญของอิสลามที่แนวคิดทางศาสนามีส่วนในการสนับสนุนและส่งเสริมแก่นความคิดในระบอบสังคมนิยมซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับผลประโยชน์สาธารณะและความเท่าเทียมทางสังคมเป็นที่ตั้ง การปรับตัวของศาสนาอิสลามกับอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์จึงไม่ได้เป็นอุปสรรคที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของอิสลามในคาซัคสถานที่หลายภาคส่วนพยายามหาจุดร่วมของแนวคิดทางศาสนากับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เพื่อความอยู่รอดของอิสลามในฐานะอัตลักษณ์หนึ่งของที่สำคัญของชาวคาซัค

2. กระบวนการของการสื่อสารทางการเมืองของภาครัฐโซเวียตที่มีต่ออิสลามในคาซัคสถานสามารถพิจารณาตามองค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 6 องค์ประกอบตามแนวคิดของเอเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ (1973) ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร: ภาครัฐของโซเวียต สหภาพนักต่อสู้เทวนิยมแห่งคาซัคสถาน สหภาพโคซซี องค์กรการต่อต้านศาสนา 2) สาร: การโฆษณาชวนเชื่อโดยมีเนื้อหาด้านการเป็นปรปักษ์ต่อความเป็นโซเวียต การลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การส่งเสริมระบบนายทุน และการเน้นหลักคำสอนที่เป็นอันตรายต่อโซเวียต 3) สื่อและช่องทาง: คำประกาศและเอกสารทางการเมือง หนังสือพิมพ์ “Bezbozhnik” วารสาร “Bezbozhnik” วารสาร “Antireligioznik” ช่องทางด้านวิชาการ และการใช้สื่อแผ่น 4) ผู้รับสาร: ชาวคาซัคที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมุ่งเน้นไปกลุ่มเด็กและเยาวชน 5) ผลกระทบ: สามารถทำลายโครงสร้างทางกายภาพของอิสลามและฝ่ายสนับสนุนการเผยแพร่ทางศาสนาได้ แต่ผู้คนคาซัคส่วนใหญ่ยังคงมีความศรัทธาต่ออิสลามและดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักของศาสนาต่อไป 6) ผลย้อนกลับ: ภาครัฐตระหนักว่านโยบายการต่อต้านศาสนาเพื่อเปลี่ยนความเชื่อของผู้คนไม่เกิดประสิทธิผลจากการไม่ได้รับความร่วมมือจากคนท้องถิ่นในคาซัคเท่าที่ควร

แนวคิดการสื่อสารของเอเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองในการต่อต้านอิสลามในคาซัคสถานสอดคล้องกับทฤษฎีระบบ (system theory) ของเดวิด ฮิสตันซึ่งได้วางกรอบการวิเคราะห์ระบบการเมืองไว้ 4 ประการ คือ ระบบของพฤติกรรมในชีวิตการเมือง สภาพแวดล้อมในระบบ การตอบสนองและปฏิกิริยาตอบกลับหรือสิ่งป้อนกลับ โดยนำไปสู่ตัวแบบทฤษฎีระบบที่ประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า ระบบการเมือง ปัจจัยส่งออก ตลอดจนสภาพแวดล้อม (Easton, 1965 อ้างถึงใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2565, น. 53-54) นอกจากนี้จากกล่าวได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลกลางของสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตคาซัคมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากการสื่อสารของโลกตะวันตกในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับทฤษฎีสื่อสารการเมืองของซีเบิร์ต ปีเตอร์สัน และแชรหม (Siebert, Peterson & Schramm, 1963) ที่ระบุถึงความเชื่อมโยงระหว่างรูปแบบการปกครองแบบหนึ่งจะมีกับลักษณะการสื่อสารทางการเมืองเฉพาะ กล่าวคือ การสื่อสารของสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตคาซัคสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีเบ็ดเสร็จนิยม ทั้งนี้สื่อจะเป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความสำเร็จ มีการเสนอว่า มุมมองความคิดเห็นที่สอดคล้องกับอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ต่างจากทฤษฎีสื่อมวลชนประชาธิปไตยที่นำมาใช้กับโลกเสรีประชาธิปไตย โดยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสื่อมวลชน อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบรัฐบาลผ่านสื่อได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพัฒนาการความเชื่อและประวัติศาสตร์ความขัดแย้งกับทางการเมืองของศาสนิกชนในบริบทดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสำคัญของศาสนาอิสลามในศาสนิกชน องค์กรต่าง ๆ ของไทย จึงควรมีการพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะในกรอบความร่วมมือทางศาสนาอิสลามในบริบท ทวิภาคีกับศาสนิกชนมากขึ้น เพื่อเป็นช่องทางไปสู่การเปิดรูปแบบความสัมพันธ์ในมิติวัฒนธรรมอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

จากผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงท่าทีของรัฐบาลกลางสหภาพโซเวียตที่มีต่อศาสนิกชนดังกล่าวควรมี การศึกษาต่อยอดถึงปัจจัยเชิงสาเหตุสำหรับการวางนโยบายภาครัฐเชิงประนีประนอมที่มีต่ออิสลามในศาสนิกชน ซึ่งเปรียบได้กับอุปสรรคในการผลักดันอุดมการณ์ของสหภาพโซเวียต นอกจากนี้จากกระแสทางสังคมในหลายยุค หลายสมัยล้วนส่งผลต่อการท้าทายและการปรับตัวของอิสลามในศาสนิกชนอย่างปฏิเสธไม่ได้ ปรากฏการณ์ ทางศาสนาที่มีผลทางการเมืองในดินแดนดังกล่าวจึงควรมีการศึกษาในช่วงเวลาอื่น ๆ นอกเหนือจากช่วงยุคสมัย ของสหภาพโซเวียต อาทิ การศึกษาอิสลามในฐานะของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติในยุคของการก่อตั้งความ เป็นรัฐในศาสนิกชน ตลอดจนในยุคสมัยศาสนิกชนหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ควรมีการศึกษา ถึงปรากฏการณ์อิสลามโมฟเฟียตลอดจนการก่อกำเนิดกลุ่มอิสลามที่มีแนวความคิดสุดโต่งในประเทศในช่วงต้น ศตวรรษที่ 21

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- นันทพร วงษ์เชษฐา. (2565). *การสื่อสารทางการเมือง: มิติตะวันตก*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- ยุทธพร อิศราย. (2559). *แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง*. เอกสารประกอบการสอน หน่วยที่ 8. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- หอมหวล บัวระภา. (2555). พระพุทธศาสนาภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม 2518-2533. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 29(1), 186-216.
- อิมรอน ซาเหะ และ ยาสมิน ซัตตาร์. (2559). แนวคิดสันติภาพและการจัดการความขัดแย้งในอิสลาม. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 37, 333-344.

ภาษาอังกฤษ

- Cornell, S. E., Starr, S. F. & Tucker J. (2018). *Religion and the Secular State in Kazakhstan*. Washington DC: Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program
- Easton, D. (1965). *A system analysis of political life*. New York: John Wiley.
- Marx Engels Archive. (n.d.). *Karl Marx: Economic and Philosophic Manuscripts of 1844*. <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1844/manuscripts/comm.htm>
- Quelquejay, C. (1959). Anti-Islamic Propaganda in Kazakhstan since 1953. *Middle East Journal*. 13(3), 319-327.
- Rogers, E. M. (1973). *Communication Strategies for Family Planning*. New York: Free Press.
- Siebert, F. S., Peterson, T & Schramm W. (1963). *Four Theories of the Press: The Authoritarian, Libertarian, Social Responsibility, and Soviet Communist Concepts of What the Press Should Be and Do*. Illinois: University of Illinois Press.

World Population Review. (2023). *Religion by Country 2023*. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/religion-by-country>

Qazcontent. (2021). *Ислам в Казахстане*. <https://e-history.kz/ru/news/show/32645>

ภาษาอีสาน

Айталы, А.А. (2020). Традиционный казахский ислам и советский атеизм. *Социально-гуманитарные знания*, 267-277.

Алпыспаева, Г. А., Бекмаганбетов, О. & Байгошкарлова М. (2022). Деятельность Союза воинствующих безбожников в Казахстане в 1920-1930 годы. *Turkic Studies Journal*. 3, 44-57.

Алпыспаева, Г. А. & Жуманб, Г. (2022). Исламский дискурс в государственной конфессиональной политике советской власти в Казахстане в 1920-1930-е гг. *Вестник Евразийского национального университета имени Л. Н. Гумилева. Серия: Исторические науки. Философия. Религиоведение*. 1(138), 7-24.

Балапанова, А. С. и Асан, А. Т. (2012). Ислам в Казахстане. Современные тренды. *Вестник, Серия "Философия, Культурология, Политология"*. 1(38), 18-24.

Березин, М. А. (2022). "Штурм небес": деятельность союза воинствующих безбожников в северном Казахстане в предвоенные годы. *Церковь. богословие. история*. 3, 104-114.

Викторова, П. (2022). *Как изменилось количество верующих в Казахстане*. <https://cabar.asia/ru/kak-izmenilos-kolichestvo-veruyushhih-v-kazahstane>

Жанбосинова, А.С. (2012). Религиозная политика: ислам и советская власть. *Народы и религии Евразии*, 240-251.

Международный Фонд Исследования Тенгри. (2014). Вера казахского народа: языческие традиции и тенгрианство. <https://tengrifund.ru/yazycheskie-tradicii-i-tengrianstvo.html>

Мустафаева, А. А. (2012). Исторический обзор эволюции ислама в советском Казахстане. *Вестник КазНУ. Серия востоковедения*. 3(60), 31-35.

Мухтарова, Г. Д. (2007). *Ислам в советском Казахстане (1917-1991 гг.)*. дис. ... д-ра ист. наук. Уральск.

Рысбекова, С.Т. (2014). Изменение религиозной политики государства в Казахстане (20-е годы XX века). *Вестник Академии знаний*. <https://cyberleninka.ru/article/n/izmenenie-religioznoy-politiki-gosudarstva-v-kazahstane-20-e-gody-xx-veka>

Сактаганова, З. Г. (2017). Советская модель государственной религиозной политики в Казахстане и религиозная повседневность казахстанцев во второй половине XX в. *История повседневности*, 60-76.

ข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน

LOCAL REGULATIONS MODEL FOR MANGROVE MANAGEMENT

ศิริชัย กุมารจันทร์¹ ศิวพร เสาวคนธ์² และกรกฎ ทองชะโชค³

Sirichai Kumanchan¹ Siwaporn Saowakon² and Korakod Tongkachok³

^{1,2} หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Doctor of Laws, Sripatum University

E-mail Sirichai@tsu.ac.th, E-mail siwaporn.so.424@gmail.com

³ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Faculty of Law, Thaksin University

E-mail Tokorakod@tsu.ac.th

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่องข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน
หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ปีการศึกษา 2566

Received : July 6, 2023

Revised : November 27, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

ทรัพยากรป่าชายเลน เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ แต่ปัจจุบันพบว่าพื้นที่ป่าชายเลน ถูกบุกรุกและใช้ทำประโยชน์อื่น ทำให้ทรัพยากรป่าชายเลนลดน้อยลง การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทาง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืนโดยการจัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการ จัดการป่าชายเลน วิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเจาะจง สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการ จัดการป่าชายเลน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนภาคประชาชนในพื้นที่ป่าชายเลน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่ ทรัพยากร บุคคล เงินงบประมาณ การสนับสนุนจากส่วนกลาง การแบ่งเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความร่วมมือของคนในชุมชน และจากการวิเคราะห์เอกสารถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายต่าง ๆ พบว่าการจัดการป่าชายเลนในประเทศไทยไม่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เฉพาะเจาะจงในการจัดการ เพียงแต่ใช้ แนวทางตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น จึงได้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และนำแนวทางจากการวิเคราะห์มาออกแบบ เป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเฉพาะการจัดการด้านป่าชายเลนให้มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

การวิจัยในครั้งนี้เสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเอาร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบดังกล่าว ไปประยุกต์จัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นตามบริบทของชุมชนเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ

ข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการป่าชายเลน

ABSTRACT

Mangrove forest resource is a crucial resource to human existence and serves as a habitat for several animals. However, it is now discovered that the mangrove forest area is encroached upon and utilized, resulting in a reduction of mangrove forest resources. The research aims to explore the ways to preserve resources and make mangrove forests more fertile and sustainable by creating local regulations model for mangrove forest management. The research methodology applied in this study included reviewing research papers, in-depth interviews and focus group discussions. The sample group of the study included the representatives from successful forest management areas, representatives from local government organizations, and representatives from the community sector in the forest area.

According to the study, the result revealed that important factors affected forest resource management in Thailand including human resources, budget, central government support, delineation of jurisdictional boundaries, emphasis on forest conservation by local government organizations, and community participation. In addition, the analysis of numerous documents on forest management concepts and regulations in Thailand revealed that there is no formal legislation governing forest management in the country. Instead, other laws' principles are adopted, resulting in an inconsistent understanding of responsibilities, and overlapping functions. As a result, a study of the roles of local governments and community participation in forest resource management was carried out.

This research study suggests that local government organizations use the model local forest management regulations to create a local ordinance that is appropriate for their community context in order to achieve effective and sustainable forest management.

Keywords

Local Regulations Model; People's Participation; Mangrove Management

ความสำคัญของปัญหา

ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญและมีประโยชน์มหาศาล เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำ เป็นที่อยู่อาศัยและอนุบาลสัตว์น้ำในวัยอ่อนและช่วยลดการกัดกร่อนของชายฝั่ง นอกจากนี้ผลิตผลที่ได้จากป่าชายเลนยังช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ (สนิท อักษรแก้ว, 2542 และ มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2539) จากการสำรวจพบว่าป่าชายเลนในภูมิภาคอาเซียน มีทั้งหมดประมาณ 31,021,504.31 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.1 ของโลก โดยประเทศอินโดนีเซียมีพื้นที่ป่าชายเลนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22 ของโลก ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนจัดอยู่ในลำดับที่ 6 ของภูมิภาคอาเซียน โดยมีพื้นที่ 1,525,060.56 ไร่ (พูลศรี วันธงไชย และคณะ, 2556) ปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนถูกบุกรุกและใช้พื้นที่ทำประโยชน์อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่ของป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว จากการสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทยเริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ.2500 พบว่ามีพื้นที่ป่าชายเลนโดยประมาณ 2,299,375 ไร่ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2522-2530 การเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเนื่องจากให้ผลตอบแทนสูง ประชาชนจึงบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อตัดไม้และยึดถือครอบครองเปลี่ยนสภาพพื้นที่ป่าชายเลนไปเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งเป็นจำนวนมาก และจากการสำรวจพบว่าพื้นที่ ป่าชายเลนถูกเปลี่ยนสภาพไปถึง 567,001 ไร่ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2563) ในแผนเป้าหมาย

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ได้มีการกำหนดเป้าหมายให้มีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่า 27.24 ล้านไร่ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562) ซึ่งหนึ่งในการเพิ่มพื้นที่ป่าก็คือการเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนด้วย จากการศึกษาข้อมูลของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่าทรัพยากรป่าชายเลนในประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายที่รองรับการจัดการอย่างชัดเจน เพียงแต่ใช้บทบัญญัติของกฎหมายอื่นนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการเท่านั้น เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 เป็นต้น ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และการที่องค์กรภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทดำเนินงานในเรื่องที่กล่าวมาได้นั้นต้องมีฐานกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่และมีการแบ่งขอบเขตให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายมีความเข้าใจในแนวทางการร่วมกัน จึงทำให้การดำเนินการในเรื่องนี้ควรที่จะต้องมีการจัดทำเป็นกฎหมายในระดับท้องถิ่นที่เรียกว่า “ข้อบัญญัติท้องถิ่น” ซึ่งข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นกฎหมายในเชิงของการบริหารจัดการพื้นที่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ มีความใกล้ชิดและทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบด้านการจัดการป่าชายเลน โดยอาศัยหลักการกระจายอำนาจ หลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายต่างประเทศในการออกแบบข้อบัญญัติท้องถิ่นในครั้งนี้ร่วมด้วย

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในการจัดการป่าชายเลนโดยเฉพาะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบในการบริหารจัดการป่าชายเลนโดยอาศัยหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนร่วมกับหลักกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาและวิจัยมุ่งเน้นในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิทยาการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยข้อมูลที่รวบรวมนี้ได้จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับกฎหมายและหลักวิชาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ที่ได้กำหนดประเด็นที่ต้องการใช้ในการวิเคราะห์คือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชายเลนของประเทศไทย รวมถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ ข้อมูลเอกสารที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์สำหรับจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน โดยมุ่งหาคำตอบของการวิจัยที่สำคัญใน 5 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 หลักการ ทฤษฎี และแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบของป่าชายเลน ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์การจัดการพื้นที่ป่าชายเลนตามกฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ ประเด็นที่ 4 การวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นที่ 5 การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน สำหรับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) พื้นที่ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เรื่องการจัดการป่าชายเลน ได้แก่ ผู้แทนศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี ผู้แทนศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 และผู้แทนพื้นที่สงวนชีวมณฑลป่าชายเลนระนอง การสัมภาษณ์เชิงลึกมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่ง

ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน นอกจากนี้ยังมีการระดมความคิดเห็นด้วยการสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus group) กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งสงขลา ผู้แทนศูนย์การเรียนรู้เพาะพันธุ์ลูกปูบ้านหัวเขา ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 5 ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ผู้แทนเทศบาลเมืองเขารูปช้าง นักวิชาการในพื้นที่ทะเลสาบสงขลา/นิติกร และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลน ทั้ง 9 อำเภอของจังหวัดสงขลา เพื่อวางแผนงานในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน และเมื่อได้คำตอบจากผลของการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้จะนำคำตอบทั้งหมดไปดำเนินการวิพากษ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลน

ผลการวิจัย

จากการสนทนากลุ่มเจาะจงระหว่างผู้วิจัย กลุ่มประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้บริหาร และนักวิชาการในพื้นที่ป่าชายเลน ได้มีการวิเคราะห์ร่วมกันว่าการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนได้นั้นจะต้องเกิดจากการร่วมมือกันในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งรูปแบบในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในปัจจุบันมีหลากหลายมิติ เริ่มตั้งแต่การออกแบบรูปแบบการจัดทำแผนการรักษาฟื้นฟู และหนึ่งในแนวทางที่สำคัญคือการออกเป็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเพื่อให้การดำเนินงานในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจากการสนทนากลุ่มเจาะจงได้มีการวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนซึ่งพบว่าปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่

- 1) ทรัพยากรบุคคล
- 2) เงินงบประมาณ
- 3) การสนับสนุนจากส่วนกลาง
- 4) การแบ่งเขตอำนาจหน้าที่
- 5) ความสำนึกและให้ความสำคัญต่อเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6) ความร่วมมือของคนในชุมชน

จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบให้การบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ยังมีการบุกรุกและทำลายทรัพยากรป่าชายเลนเกิดขึ้น นอกจากการวิเคราะห์ปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนข้างต้นแล้ว จากการสนทนากลุ่มเจาะจงพบว่ามีประเด็นแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะว่าอยากให้ชุมชนในพื้นที่ป่าชายเลนที่ได้ทำการเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเป็นพื้นที่ต้นแบบด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยอยากให้มีการร่างเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบที่มีการวางแผนวางแนวทางตั้งแต่ผู้รับผิดชอบ แนวเขตพื้นที่ การสนับสนุนเงินงบประมาณจากภาครัฐโดยทำเป็นโครงการ วางแนวทางการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน สร้างการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน พัฒนาเป็นเขตอนุรักษ์แบบมีรายได้ มีการดูแลรวมถึงฟื้นฟูป่าชายเลนอย่างเป็นระบบ มีการระดมความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านและประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกำหนดสภาพบังคับทางกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดต่อทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ การออกร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าว ทำเพื่อสร้างกฎกติกาการใช้ประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย และจำเป็นต้องมีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการออกข้อบัญญัติด้วย นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้จัดพื้นที่ป่าชายเลนที่อยู่ในชุมชนและมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีการจัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อสร้างป่าชายเลนและร่อนน้ำให้สัตว์มาอาศัย ทำโครงการทางเดินในป่าชายเลนเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ให้มีธนาคารกล้าไม้ป่าชายเลน จึงได้มีการวางแผนงานในการจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการและหลักกฎหมายในการจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น ได้แก่ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักธรรมาภิบาล หลักระงับไว้ก่อน หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักนิติธรรม หลักบริการสาธารณะ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งในการจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบ สามารถจำแนกประเด็นในการจัดทำได้ทั้งสิ้น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 องค์กรในการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินงานในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ถึงองค์การในการดำเนินการเพื่อให้มีกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่นโดยให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดการสามารถแบ่งประเด็นย่อยได้เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่และผู้รับผิดชอบรวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการกล่าวถึงองค์การในการการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมไว้ในภาพรวม โดยได้ให้อำนาจหน้าที่แก่องค์กรสาธารณะซึ่งอาจเป็นรัฐบาลระดับชาติ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรชุมชน จะเป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์สิ่งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคม ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในการให้อำนาจแก่องค์กรชุมชนท้องถิ่นนั้นจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากองค์กรชุมชนเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับทรัพยากรป่าชายเลนมากที่สุด โดยในการจัดการขององค์กรชุมชนดังกล่าวนี้ ต้องย่อมได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรของรัฐที่ทำงานอยู่ในท้องถิ่น โดยต้องมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกิดจากปัญหาของชุมชน ซึ่งการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้มีเป้าหมายสำคัญ คือ การควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของประชาชนในชุมชนและเพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 มาตรา 11 ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจนในการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่อยู่ภายในบริเวณของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ นอกจากนี้หากวิเคราะห์บทบัญญัติดังกล่าวแล้วพบว่าในมาตรา 11 (1) ยังได้ให้สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่มีการสำรวจถึงปัญหาภายในชุมชนและมีการทำประชาพิจารณ์โดยการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 ในมาตรา 12 และมาตรา 13 ได้มีการให้อำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในแต่ละจังหวัดที่มีขอบเขตของพื้นที่ป่าชายเลนนั้น จะต้องมีการจัดทำแผนและนโยบายรวมถึงสนับสนุนส่งเสริมภาคประชาชนและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยในขั้นเริ่มต้นของการจัดทำแผนและนโยบายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ สามารถแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรมีการออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นในเบื้องต้นก่อน เนื่องจากข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นกฎหมายลำดับรองที่ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการในเบื้องต้น และในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้นจะต้องมีการสำรวจถึงปัญหาโดยการจัดประชุมหรือสนทนากลุ่มเจาะจงเพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง จากนั้นเมื่อออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นเรียบร้อยแล้วนั้น อาจมีการปรับเปลี่ยนข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวให้สอดคล้องตามบริบทของแต่ละพื้นที่ได้ เพื่อจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการออกข้อบัญญัตินี้จำเป็นต้องอาศัยความในมาตรา 13 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องไปตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว

ประเด็นที่ 2 การจัดการปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าชายเลน สามารถแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้แก่ การแบ่งเขตการเป็นพื้นที่ป่าชายเลนควบคุม การควบคุมกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อป่าชายเลน การออกกฎหมาย/กฎระเบียบ/บทกำหนดโทษ รวมถึงการขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งสภาพบังคับตามกฎหมายที่กำหนดอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่การกำหนดโทษปรับ โทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับนั้นเป็นมาตรการที่มีเป็นบทลงโทษที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัวในการที่จะไม่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว แต่การนำกฎหมายที่มีอยู่มาใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งควรมีการเพิ่มสภาพบังคับอื่น ๆ ได้แก่ การใช้มาตรการทางสังคม เพื่อทำให้เกิดความตระหนักการมีคณะกรรมการเข้าร่วมในการจัดการลุ่มน้ำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ร่วมให้ข้อคิดเห็นร่วมเสนอแนะแนวทาง ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ และเสริมอำนาจให้ประชาชนให้เป็นผู้ตัดสินใจ เพื่อให้เกิดความตระหนักและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย

ประเด็นที่ 3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนชายฝั่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟู ป่าชายเลน ประกอบด้วย การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน เช่น ส่งเสริมการแปรรูป ผลิตภัณฑ์อาหารและสมุนไพร การพัฒนาไม้ป่าชายเลนเป็นเฟอร์นิเจอร์ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การปลูก ป่าชายเลนทดแทน การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งสำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 และพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 ดังนั้น ในการบริหารจัดการป่าชายเลนโดย การออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นของชุมชนนั้นจัดเป็นกฎหมายในระดับท้องถิ่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการ ตราขึ้นและใช้บังคับภายในขอบเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ซึ่งข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวนี้ย่อมมี ลำดับศักดิ์ของกฎหมายรองลงมาจากพระราชบัญญัติและมีผลบังคับภายในเขตของตนเป็นการทั่วไปเท่านั้น และใน การออกแบบข้อบัญญัติดังกล่าวได้มีการใช้หลักกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง สำหรับการออกข้อบัญญัติ ท้องถิ่นในครั้งนี้การเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยการร่วมกันปรึกษาหารือจากทุกภาค ส่วนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชน จากนั้นจึงมีการหาแนวทางในการบริหารจัดการที่ เป็นกลางและเป็นธรรม เพื่อที่จะหาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้สมดุล ยั่งยืน คงความหลากหลาย ทางชีวภาพให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน

นอกจากกฎหมายของประเทศไทยแล้วนั้น ยังมีกฎหมายสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ เช่น ประเทศ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Purba & Erliyana, 2019) สหพันธรัฐมาเลเซีย (อรพรรณ แซ่เอี้ยว, 2561) สาธารณรัฐ ฟิลิปปินส์ (พรชัย สุนทรพันธุ์ และคณะ, 2563) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (สถานีวิทยุกระจายเสียงเวียดนาม, 2559) ซึ่งกฎหมายต่าง ๆ ของต่างประเทศที่ได้ทำการวิเคราะห์พบว่ามีการใช้หลักการสากลในการจัดการด้าน สิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุม อันประกอบด้วย หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักระงับไว้ก่อน หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักความยุติธรรมระหว่างรุ่นคน หลักบริการสาธารณะ และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยวัตถุประสงค์ ของกฎหมายแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อคุ้มครองการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความสะอาดของน้ำ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การป้องกันน้ำท่วม การป้องกันดินถูกกัดเซาะ ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับก็จะมีการกำหนดขอบเขตของอาณาบริเวณในการเข้าทำ ประโยชน์ และมีการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลางลงสู่รัฐบาลท้องถิ่น เช่นเดียวกันกับประเทศไทย

การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าชายเลนที่มีความ เสื่อมโทรมจากปัญหาการบุกรุก รวมถึงการเข้าใช้ประโยชน์โดยไม่เหมาะสม เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากร ป่าชายเลนและแผนงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ให้เกิดการใช้ ประโยชน์ร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีตระหนักเกี่ยวกับการ ใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน จึงเห็นควรมีการตราข้อบัญญัติดังกล่าวนี้ขึ้น ในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลนครั้งนี้ต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญของการจัดการ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติ ป่าไม้ พ.ศ.2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหาร จัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.2558 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 รวมถึง หลักสากลต่าง ๆ ได้แก่ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักการระงับไว้ก่อน

หลักความยุติธรรมระหว่างรุ่นคน หลักบริการสาธารณะ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการนำมาสู่การยกร่างประมวลข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบ

สำหรับองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในครั้งนี้ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามหลักการกระจายอำนาจโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 เป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบังคับใช้ โดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถนำมาปรับใช้กับการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตราข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ขัดหรือแย้งบทกฎหมาย จึงกล่าวได้ว่าสำหรับการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน จะมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อรวบรวมกฎหมายในการจัดการปัญหาไว้ด้วยกัน จึงได้จัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการป่าชายเลน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยจึงได้ข้อสรุปว่าการแก้ไขปัญหาค่าเป็นที่จะต้องให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้มีการกำหนดคณะกรรมการท้องถิ่นในการบริหารจัดการป่าชายเลน และมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย ซึ่งพบว่าสอดคล้องหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และไม่ขัดต่อทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้มีการนำหลักการดังกล่าวมาออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการป่าชายเลน เพื่อรองรับคณะกรรมการให้อำนาจหน้าที่ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งจากภาพรวมของการร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการป่าชายเลนได้ออกแบบไว้ครอบคลุมการจัดการปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ องค์การในการจัดการมาตรการในการดำเนินการ และการจัดตั้งกองทุนท้องถิ่นป่าชายเลนเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ ข้อสรุปของผลการวิจัยเมื่อนำไปพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยที่กำหนดขึ้นพร้อมทั้งตอบคำถามการวิจัยได้ว่า อุปสรรคของการจัดการป่าชายเลนในปัจจุบันคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่รองรับการบริหารจัดการอย่างชัดเจนและในการดำเนินการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นจึงต้องมีการกำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและให้อำนาจหน้าที่แก่ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะทำให้คำตอบจากวิทยการวิจัยนำไปสู่การดำเนินการได้ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ได้มีการให้อำนาจแก่รัฐไว้ แต่ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นหน่วยงานใด จึงควรกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในประเด็นของการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะป่าชายเลน และมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประยุกต์ข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวจัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นตามบริบทของท้องถิ่นในชุมชน ตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบัญญัติของเทศบาล ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

2) ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ

ควรมีการปลูกจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันที่ถูกต้องและเหมาะสมตามแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้าใจในข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวอย่างเป็นระบบ

3) ข้อเสนอแนะด้านการใช้ประโยชน์

สาระสำคัญจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ การบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งหากจะมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการดำเนินการให้เกิดการรับรู้และสร้างความตระหนักให้แก่คนในชุมชน ยอมปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัดและช่วยติดตาม กำกับตรวจสอบซึ่งกันและกัน และมีการใช้สภาพบังคับทางกฎหมายอย่างจริงจัง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- พรชัย สุนทรพันธุ์, ประพฤติ ฉัตรประภาชัย, ณัฐพงศ์ สุวรรณอินทร์, และ ยუნันท์ ยวนานนท์. (2563). *ข้อมูลกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคงของประเทศฟิลิปปินส์*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- พูลศรี วันธงไชย, วรวิมล พัทธสันทิกุล, นวพร สุญาณเศรษฐกร และปิณดา เชื้อผู้ดี. (2556). *คู่มือความรู้เรื่องป่าชายเลน พิมพ์ครั้งที่ 5*. บริษัท พลอยมีเดีย จำกัด.
- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456. (2456, 5 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 34. หน้า 74.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก. หน้า 48.
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507. (2507, 28 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 81 ตอนที่ 38. หน้า 263.
- พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484. (2484, 15 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 58. หน้า 1417.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558. (2558, 26 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 132 ตอนที่ 21 ก. หน้า 49-60.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535. (2535, 4 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 109 ตอนที่ 37 ก. หน้า 1-47
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562. (2562, 29 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก. หน้า 145-165.
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2539). *เรื่องที่ 8 การอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ : ป่าชายเลน*. [https:// www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=21&chap=8&page=t21-8-info_detail12.html](https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=21&chap=8&page=t21-8-info_detail12.html)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- สถานีวิจัยกระจายเสียงเวียดนาม. (2559). *เวียดนามพัฒนาป่าชายเลนอย่างยั่งยืน*. <https://vovworld.vn/th-TH/ข่าวเด่น/เวียดนามพัฒนาป่าชายเลนอย่างยั่งยืน-493760.vov>
- สนธิ อักษรแก้ว. (2542). *การฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศไทย*. อักษรสยามการพิมพ์.

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2563). รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ กรณีศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน. สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/573562>
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 พิมพ์ครั้งที่ 2. พิมพ์ลักษณ์.
- อรพรรณ แซ่เอี้ยว. (2561). การจัดการสารปรอทในประเทศสมาชิกอาเซียน: สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหพันธรัฐมาเลเซีย และบรูไนดารุสซาลาม. <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1517443131.4999c353132385d53af25d3cbb526433.pdf>

ภาษาอังกฤษ

- Purba, L. H., & Erliyana, A. (2020). Legal Framework of Waste Management in Indonesia. *Advances in Social Science. Education and Humanities Research*, 413, 103-108. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200306.191>

ความพึงพอใจของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมในการใช้งาน
ระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม

SATISFACTION OF PERSONNEL OF THE OFFICE OF THE PERMANENT SECRETARY
OF THE MINISTRY OF JUSTICE IN ACCESSING THE LEARNING MANAGEMENT
SYSTEM (LMS) MINISTRY OF JUSTICE

กชวรรณ ยิ้มย้อย¹ และปรีดา ชัยรัตน์²
Kotchawan Yimyoi¹ and Pirada Chairatana²

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Political Science Department of Political Science and Public Administration, Kasetsart University
E-mail: Kotchawan@gmail.com

² สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Political Science Department of Political Science and Public Administration, Kasetsart University

Received : August 22, 2023

Revised : September 15, 2023

Accepted : December 31, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมที่ใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม จำนวน 245 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ผลการศึกษา พบว่าบุคลากรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมมีความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประเภทการรับราชการ ระดับตำแหน่ง และหน่วยงานที่สังกัดแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรมไม่แตกต่างกัน ในขณะที่อายุของบุคลากร อายุราชการ และจำนวนครั้งในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม ในรอบ 6 เดือน แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

คำสำคัญ

ความพึงพอใจ ระบบ Learning management system กระทรวงยุติธรรม บุคลากรสำนักงาน
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to study the satisfaction level of using the Learning Management System (LMS) of Ministry of Justice and 2) to compare the satisfaction levels of using the LMS classified by personal factors. The sample consisted of 245 personnel of the Office of Permanent Secretary. The data was collected by questionnaires, and analyzed by the statistic, including percentages, averages, standard deviations, t-test, one-way ANOVA, The statistical significance was set at .05.

The study results indicated that personnel under the Office of the Permanent Secretary for Justice were moderately satisfied with the overall LMS system. The hypothesis testing revealed that personal factors such as gender, educational level, employment type, position level, and affiliated department had not different in satisfaction in using the Learning Management System, while the personnel had different in age, length of service, and the frequency of system usage within the last 6 months had difference in the satisfaction levels of using the LMS at the level of statistical significance .05.

Keywords

Satisfaction; Learning management system of Ministry of Justice; Personnel of the office of the permanent secretary of the Ministry of Justice

ความสำคัญของปัญหา

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมได้ให้ความสำคัญกับนโยบายภาครัฐที่มีการส่งเสริม และมุ่งเน้นให้บุคลากรมีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับการปฏิบัติงาน และยกระดับการให้บริการ ผู้บริหาร สถาบันพัฒนาบุคลากรกระทรวงยุติธรรม ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เริ่มดำเนินโครงการพัฒนาระบบ Learning Management System (LMS) กระทรวงยุติธรรมขึ้น ในปี พ.ศ. 2563 และเริ่มใช้งานครั้งแรกในปี พ.ศ. 2564 ผลักดันให้ระบบเป็นระบบกลางในการให้บริการการเรียนรู้ของกระทรวงยุติธรรม เกี่ยวกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ขององค์กร รวมถึงทักษะอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้กับการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในองค์กรผ่านช่องทางออนไลน์ ส่งเสริมให้บุคลากรมีความพร้อมต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงการให้บริการประชาชน และผู้มาติดต่อราชการ ตามภารกิจขององค์กร ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาระบบราชการและยุทธศาสตร์ประเทศ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม นโยบาย และข้อจำกัดที่เกิดขึ้น เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย และเป็นไปตามผลสัมฤทธิ์ที่องค์กรมุ่งหวัง

ปัจจุบันระบบการเรียนรู้ Learning Management System (LMS) กระทรวงยุติธรรมดังกล่าวเป็นระบบปิด กล่าวคือ สามารถใช้งานได้เฉพาะบุคลากรภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรมเท่านั้น ในอนาคตองค์กรได้วางแผนที่จะดำเนินการต่อยอดพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพมากขึ้น มีความมั่นคงปลอดภัยสูงสุด สามารถรองรับจำนวนผู้ใช้งานได้เพิ่มขึ้น จากเดิมมีจำนวนผู้ใช้งานประมาณ 5,000 – 6,000 คน เพิ่มเป็นจำนวน 20,000 คน และใช้งานในรูปแบบระบบเปิดสามารถรองรับการเข้าใช้งานของบุคคลภายนอกและประชาชนทั่วไปได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม และเปรียบเทียบความพึงพอใจจากการใช้งานระบบดังกล่าว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงและพัฒนาาระบบให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย บุคลากรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมที่ปฏิบัติงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง จำนวนทั้งสิ้น 625 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (Sample size) คำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (Taro Yamane, 1973) กำหนดค่าระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% คำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 244 คน ดังนั้น เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาผู้ศึกษา จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 245 คน

การสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมายหรือแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้ศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งแบบสอบถาม เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลและจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทการรับราชการ ระดับตำแหน่ง อายุราชการ หน่วยงานที่สังกัด จำนวนครั้งในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรมในรอบ 6 เดือน

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม โดยใช้ Likert rating scale (Likert, 1967) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยการเขียนความคิดเห็นเพิ่มเติม

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การหาความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

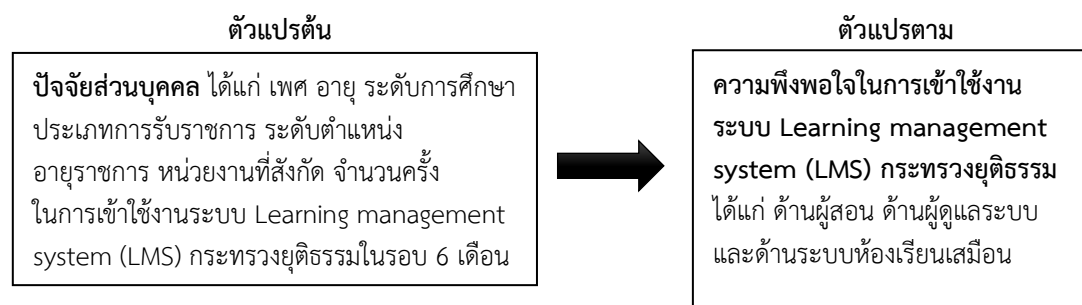
2. หาความเชื่อมั่น ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ บุคลากรกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 30 ราย นำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ดูความสัมพันธ์ของแบบสอบถามแต่รายข้อ ค่าที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไปโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคในการศึกษารั้งนี้ มีค่าเท่ากับ .804

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม

2. ค่าเฉลี่ย (mean) เพื่อหาค่าเฉลี่ยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดค่าการกระจายของข้อมูล
3. การวิเคราะห์ค่าที (t-test) ใช้สำหรับการหาค่าเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ กรณีจำแนกตัวแปรออกเป็น 2 กลุ่ม
4. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับการหาค่าเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ กรณีจำแนกตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป และหาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยวิธี LSD

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

(n=245)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	90	36.7
หญิง	155	63.3
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	60	25.3
ระหว่าง 30 - 44 ปี	135	55.1
ระหว่าง 45 - 60 ปี	48	19.6
3. ระดับการศึกษา		
ปวช และปวส. หรือเทียบเท่า	50	20.4
ระดับปริญญาตรี	116	47.3
ระดับปริญญาโท	58	23.7
ระดับปริญญาเอก	21	8.6
4. ประเภทการรับราชการ		
ข้าราชการ	130	53.1

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พนักงานราชการ	58	23.7
ลูกจ้าง (ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว)	57	23.2
5. ระดับตำแหน่ง		
บริหารระดับสูง	2	0.8
บริหารระดับต้น	-	-
อำนวยการสูง	2	0.8
อำนวยการต้น	5	2.0
ผู้ทรงคุณวุฒิ	-	-
เชี่ยวชาญ	2	0.8
ชำนาญการพิเศษ	23	9.4
ชำนาญการ	41	16.7
ปฏิบัติการ	55	22.5
อาวุโส	2	0.8
ชำนาญงาน	29	11.9
ปฏิบัติงาน	26	10.6
พนักงานราชการ	58	23.7
6. อายุราชการ		
ไม่เกิน 3 ปี	89	36.3
ระหว่าง 3 – 10 ปี	83	33.9
ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	73	29.8
7. หน่วยงานที่สังกัด		
ผู้บริหาร ไม่สังกัด/กองสำนัก	2	0.8
สำนักงานรัฐมนตรี	13	5.3
กองกลาง	22	9.0
กองบริหารทรัพยากรบุคคล	16	6.5
กองบริหารการคลัง	14	5.7
กองการต่างประเทศ	17	6.9
กองออกแบบและก่อสร้าง	12	4.9
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	25	10.2
กองกฎหมาย	9	3.7

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กองยุทธศาสตร์และแผนงาน	20	8.2
สถาบันพัฒนาบุคลากรกระทรวงยุติธรรม	16	6.5
กลุ่มตรวจสอบภายใน	4	1.6
กลุ่มพัฒนาระบบบริหารกระทรวงยุติธรรม	13	5.3
สำนักผู้ตรวจราชการกระทรวงยุติธรรม	8	3.3
กองพัฒนานวัตกรรมการยุติธรรม	11	4.5
ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต	1	0.4
ศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรม	13	5.3
สำนักงานกองทุนยุติธรรม	19	7.8
กองประสานราชการยุติธรรมจังหวัด	10	4.1

8. จำนวนครั้งในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม

ในรอบ 6 เดือน

ใช้งานระบบ จำนวน 1 ครั้ง	67	27.3
ใช้งานระบบ จำนวน 2 ครั้ง	60	24.5
ใช้งานระบบ จำนวน 3 ครั้ง	49	20.0
ใช้งานระบบ จำนวน 4 ครั้ง	35	14.3
ใช้งานระบบ จำนวน 5 ครั้ง ขึ้นไป	34	13.9

จากตารางที่ 1 บุคลากรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.3 โดยมีอายุระหว่าง 30 – 44 ปี ร้อยละ 55.1 รองลงมาได้แก่ กลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 25.3 และกลุ่มอายุระหว่าง 45 – 60 ปี ร้อยละ 19.6 ตามลำดับ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 47.3 มากที่สุด และระดับปริญญาเอกน้อยที่สุด ร้อยละ 8.6 ส่วนใหญ่บรรจุเข้าเป็นข้าราชการ ร้อยละ 53.1 อยู่ในระดับตำแหน่งพนักงานราชการมากที่สุด ร้อยละ 23.7 ทั้งนี้ พบว่าเป็นบุคลากรอายุราชการไม่เกิน 3 ปี มากที่สุด ร้อยละ 36.3 และกลุ่มอายุราชการตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป น้อยที่สุด ร้อยละ 36.3 โดยสังกัดศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ร้อยละ 10.2 รองลงมาได้แก่ สังกัดกองกลาง ร้อยละ 9.0 และสังกัดศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตน้อยที่สุด ร้อยละ 0.4 ตามลำดับ และบุคลากรส่วนใหญ่ใช้งานระบบ จำนวน 1 ครั้ง ในรอบ 6 เดือน มากที่สุด ร้อยละ 27.3 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) ภัทรวงษ์วิทยุธรรม

(n=245)

ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านผู้สอน	3.76	.67	มาก
2. ด้านผู้ดูแลระบบ	3.76	.74	มาก
3. ด้านระบบห้องเรียนเสมือน	3.39	.63	ปานกลาง
รวม	3.63	.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมมีระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) ภัทรวงษ์วิทยุธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้สอน และด้านผู้ดูแลระบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.76 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านระบบห้องเรียนเสมือนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) ภัทรวงษ์วิทยุธรรม ด้านผู้สอน

(n=245)

ด้านผู้สอน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ผู้สอนสามารถถ่ายทอดและอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจน ตรงประเด็น	4.07	1.09	มาก
2. ผู้สอนมีความรอบรู้และมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหา ที่สอนเป็นอย่างดี	3.80	0.96	มาก
3. บทเรียนมีความทันสมัย	3.51	1.18	ปานกลาง
4. บทเรียนมีความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย	3.62	1.02	ปานกลาง
5. หลักสูตรกับระยะเวลาในการเรียนมีความเหมาะสม	3.84	1.07	มาก
รวม	3.76	0.63	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมมีความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) ภัทรวงษ์วิทยุธรรม ด้านผู้สอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.76) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่าข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 ผู้สอนสามารถถ่ายทอดและอธิบายเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น ($\bar{x}$ = 4.07) รองลงมา คือ ข้อที่ 5 หลักสูตรกับระยะเวลาในการเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 3.84) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 3 บทเรียนมีความทันสมัย ($\bar{x}$ = 3.51) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม ด้านผู้ดูแลระบบ

(n=245)

ด้านผู้ดูแลระบบ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความพึงพอใจ
1. มีการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารให้ทราบ	4.07	1.09	มาก
2. การให้บริการมีความสะดวก รวดเร็ว	3.66	1.04	ปานกลาง
3. การให้บริการทั่วถึง และเพียงพอ	3.65	0.97	ปานกลาง
4. ผู้ดูแลระบบมีทักษะและความชำนาญในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี	3.65	1.18	ปานกลาง
5. มีคู่มือการใช้งาน และแนะนำ การใช้งานระบบ	3.67	1.02	มาก
6. มีการกำหนดสิทธิการใช้งาน Username และ Password	3.87	1.07	มาก
รวม	3.76	0.67	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม มีความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม ด้านผู้ดูแลระบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.76) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 มีการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารให้ทราบ ($\bar{x}$ = 4.07) รองลงมา คือ ข้อที่ 6 มีการกำหนดสิทธิการใช้งาน Username และ Password ($\bar{x}$ = 3.87) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 3 การให้บริการทั่วถึง และเพียงพอ และข้อที่ 4 ผู้ดูแลระบบมีทักษะและความชำนาญในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.65)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจในการใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม ด้านระบบห้องเรียนเสมือน

(n=245)

ด้านระบบห้องเรียนเสมือน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ความเสถียรของระบบขณะใช้งาน	3.46	1.20	ปานกลาง
2. ความสามารถของระบบในการรองรับอุปกรณ์ในการใช้งาน	3.36	1.09	ปานกลาง
3. ความปลอดภัยของการเข้าถึงข้อมูล	3.57	1.06	ปานกลาง
4. ความรวดเร็วของระบบในการแสดงผล	3.33	1.16	ปานกลาง
5. คำสั่ง เมนูการใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน	3.32	1.14	ปานกลาง
6. การแสดงผลของข้อมูลบนจอภาพมีความชัดเจน	3.32	1.08	ปานกลาง
รวม	3.39	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่าบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมมีความพึงพอใจในการเข้าใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม ด้านระบบห้องเรียนเสมือนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.39) และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ความปลอดภัยของการเข้าถึงข้อมูล ($\bar{x}$ = 3.57) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 ความเสถียรของระบบขณะใช้งาน ($\bar{x}$ = 3.46) และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 5 คำสั่งเมนู การใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน และข้อที่ 6 การแสดงผลของข้อมูลบนจอภาพมีความชัดเจน ($\bar{x}$ = 3.32)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บุคลากรสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมทั้งเพศหญิง และเพศชาย สามารถใช้บริการระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค เท่าเทียม ในส่วนของระดับการศึกษาไม่ได้เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะของตนเองในการปฏิบัติงานประเภทการรับราชการ ตำแหน่งงาน และหน่วยงานที่สังกัด เป็นเพียงการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลของหน่วยงานเท่านั้น ใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบ การมอบหมายงาน เพื่อให้งานเกิดความสำเร็จ และเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ดังนั้น การสนับสนุน ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งความรู้จะช่วยเสริมสร้างทักษะในงานที่ปฏิบัติจริงให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยแต่ละบุคคลสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ และถนัด ผลการศึกษาปัจจัยดังกล่าวข้างต้นจึงไม่มีผลทำให้เกิดความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุบุคลากร อายุราชการ และจำนวนครั้งในการเข้าใช้งาน พบว่ากลุ่มบุคลากรอายุระหว่าง 45 - 60 ปี ขึ้นไป กลุ่มอายุราชการตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป และการเข้าใช้งาน 5 ครั้ง ขึ้นไป มีความพึงพอใจมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น สาเหตุอาจมาจากการมีประสบการณ์ในการทำงานสูง เข้ารับการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในระบบบ่อยครั้ง กอปรกับการมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และมีความรับผิดชอบสูง อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าในสายอาชีพ จึงเป็นผลทำให้เกิดความพึงพอใจที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการเข้าใช้งานระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรม 3 ด้าน พบว่า 1) ด้านผู้สอน มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนสามารถถ่ายทอดและอธิบายเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น เป็นเพราะผู้สอนมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาเป็นอย่างดี มีการเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มสอน และคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของฐาปณีย์ ธรรมเมธา (2557) ที่กล่าวว่าเมื่อผู้สอนและผู้เรียนมีความพร้อมย่อมเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บทเรียนมีความทันสมัย แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาบางหลักสูตรอาจมีความล้าสมัย ต้องปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ นากระโท (2565) ผู้เรียนเสนอให้มีการพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อความทันสมัยอยู่เสมอ ในส่วนผลจากข้อเสนอแนะในคำถามปลายเปิด พบว่า ควรปรับปรุง ทบทวน และพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาให้เป็นไปตามความนิยมหรือความสนใจของผู้เรียน 2) ด้านผู้ดูแลระบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พบว่าข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารให้ทราบ เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องส่งเสริม และสนับสนุนระบบ Learning management system (LMS) กระทรวงยุติธรรมให้เป็นแหล่งทรัพยากรทางความรู้ที่มีคุณค่าขององค์กร สำหรับข้อคำถามที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ ได้แก่ 2.1) การให้บริการมีความสะดวก รวดเร็ว เพียงพอ 2.2) การให้บริการได้อย่างทั่วถึง และ 2.3) ผู้ดูแลระบบมีทักษะและความชำนาญในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าการให้บริการไม่สะดวก ลำช้า ไม่ทั่วถึง และเพียงพอ สาเหตุมาจากจำนวนของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอรองรับต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ เป็นผลให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลระบบเพิ่มเติม และบูรณาการความร่วมมือการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการและเกิดความคล่องตัว ในส่วนของผลจากข้อเสนอแนะในคำถามปลายเปิด พบว่า ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรเนื้อหาใหม่ๆ ให้ได้รับทราบเป็นระยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำลิน เทียม

แก้ว (2561) ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ อย่างครบถ้วน ผ่านช่องทางที่หลากหลาย 3) ด้านระบบห้องเรียนเสมือน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความปลอดภัยของการเข้าถึงข้อมูล แสดงให้เห็นว่าบุคลากรส่วนหนึ่งมีความมั่นใจในข้อมูลส่วนตัวที่ได้เปิดเผยแก่องค์กร ว่าองค์กรจะรักษาและเก็บข้อมูลไว้อย่างปลอดภัย ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ 3.1) คำสั่ง เมนูการใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน 3.2) การแสดงผลของข้อมูลบนจอภาพมีความชัดเจน แสดงให้เห็นว่าคำสั่ง เมนูการใช้งานระบบยังใช้งานยาก เกิดความสับสนระหว่างการใช้งาน แถบคำสั่ง เมนูการใช้งานหัวข้อเดียวกันไม่ได้มีการจัดวางให้อยู่ในตำแหน่งใกล้เคียงกัน และไม่เป็นระเบียบ สาเหตุมาจากการองค์กรได้รับการจัดสรรงบประมาณที่จำกัด จึงทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา อีกทั้ง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของยุคสมัย ทำให้ล้าสมัย และตกรุ่นอย่างรวดเร็ว ในส่วนของผลจากข้อเสนอแนะในคำถามปลายเปิด พบว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบให้สามารถใช้งานได้ง่ายขึ้น สะดวก ไม่จำกัดสถานที่และเวลาในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพจน์ท์ ดวงจินดา เสถียรพันธ์ และพนิตนาฏ ชูฤกษ์ (2563) พบว่าระบบควรมีการประมวลผลที่รวดเร็ว เหมาะสมกับการใช้งาน และสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกสบาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ควรปรับปรุง พัฒนาบทเรียนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน พัฒนาเนื้อหาบทเรียนให้มีความชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย สามารถอ่านหรือทำความเข้าใจด้วยตนเองได้
2. จัดหาเจ้าหน้าที่หรือผู้ดูแลระบบรองรับให้เพียงพอต่อความต้องการใช้บริการของบุคลากร
3. ควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาระบบให้มีความเสถียร ประมวลผลรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ และปรับแต่งแถบเมนู หรือคำสั่งการใช้งานโดยการจัดกลุ่มคำสั่งให้เป็นระเบียบ ดูง่าย ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านการวัดและการประเมินผล ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี
2. ควรเพิ่มกลุ่มประชากร และขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาให้ครอบคลุมบุคลากรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมที่ปฏิบัติงาน ณ ส่วนภูมิภาค รวมถึงหน่วยงานอื่นภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม
3. ควรศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อให้ข้อมูลมีความหลากหลายและเป็นการยืนยันผลวิจัยระหว่างกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- สมเกียรติ นาทะโทก (2565). *ประสิทธิภาพของบทเรียน e-Learning และความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ KPI E-learning หลักสูตรเตรียมความพร้อมสำหรับการเมืองระดับชาติ สถาบันพระปกเกล้า*. การประชุมวิชาการระดับชาติทางรัฐประศาสนศาสตร์ครั้งที่ 14, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุพจน์ท์ ดวงจินดา เสถียรพันธ์, และพนิตนาฏ ชูฤกษ์. (2563). การใช้ระบบการจัดการเรียนการสอน LMS เป็นสื่อการเรียนรู้อิสระและระบบสนับสนุนสำหรับนักศึกษาเพื่อฝึกฝน การใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สถาบันภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรังสิต. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยรังสิต*, 14(2), 165-177

ฐานันท์ ธรรมเมธา. (2557). อีเลิร์นนิ่ง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ *e-Learning: from theory to practice*
โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. สหมิตรพรึงติง แอนด์พับลิชชิง.
น้ำลิน เทียมแก้ว. (2561). การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2560. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภาษาอังกฤษ

Likert, Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. Attitude Theory and
Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
Yamane, Taro. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York Harper & Row.

การปฏิเสธทางอ้อมและกลยุทธ์: ตัวอย่างบทวิเคราะห์
ในเรื่องสั้นของโรอัลด์ ดาห์ล เรื่อง *The Surgeon*

INDIRECT REFUSAL AND STRATEGIES: INSTANCES OF ANALYSIS
IN ROALD DAHL'S SHORT STORY *THE SURGEON*

ศิวนนท์ นิลพาณิชย์*
Siwanon Ninpanit

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
E-mail : siwanon@vru.ac.th

Received : April 19, 2023

Revised : November 16, 2023

Accepted : December 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาตัวอย่างการปฏิเสธทางอ้อมในฐานะวัจนกรรมปฏิบัติ ในเรื่องสั้น *The Surgeon* ของ โรอัลด์ ดาห์ล โดยศึกษาการใช้การปฏิเสธทางอ้อมและความสัมพันธ์กับกลยุทธ์ความสุภาพ รวมถึงตัวแปรทางสังคม ได้แก่ ระยะห่างทางสังคมของคู่สนทนา ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการลดอัตราลงละเมิด ซึ่งอธิบายโดย Brown และ Levinson (1987) ผ่านการวิเคราะห์การตอบปฏิเสธต่อข้อเสนอและคำแนะนำในเรื่องสั้นดังกล่าว โดยนำผลการศึกษามาอธิบายด้วยการใช้กลยุทธ์ความสุภาพที่เสนอโดย Liang และ Min (2013) ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าการปฏิเสธทางอ้อมที่ตัวละครในเรื่องสั้น เช่น ระหว่างแพทย์กับคนไข้ที่เป็นเจ้าของร้าน สอดคล้องกับกลยุทธ์ความสุภาพ เช่น การใช้คำกล่าวอ้างหรือเหตุผล นอกจากนี้ตัวแปรทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการปฏิเสธ โดยเฉพาะในการรักษาหน้าเชิงบวกของคู่สนทนาด้วยการให้เหตุผลการใช้กลยุทธ์นั้น ผลการวิจัยนี้สนับสนุนทฤษฎีความสุภาพที่เสนอโดย Brown และ Levinson

คำสำคัญ

วัจนกรรมปฏิบัติ การปฏิเสธทางอ้อม กลยุทธ์ความสุภาพ เรื่องสั้น

ABSTRACT

This study explores the instances of indirect refusals as a speech act in *The Surgeon*, a short story written by Roald Dahl. The investigation examined the utilization of indirect refusals and their relationship with politeness strategies and the sociological variables, namely social distance (D), relative power (P), and absolute ranking (R) of imposition, as expounded by Brown and Levinson (1987). The analysis was conducted on negative responses to offers and suggestions in the story and the results were based on the politeness strategies put forth by Liang and Min (2013). The findings demonstrate that indirect refusals used by characters, such as those between the doctor and the prince-patient in the story, align with politeness strategies, with an example in the use of excuses or reasons. The sociological variables between them play a crucial role in their usage, particularly in preserving the interlocutor's positive face by providing a rationale for their deployment. These results offer evidence to support the politeness theory proposed by Brown and Levinson.

Keywords

Speech Acts; Indirect Refusals; Politeness Strategies; Short Story

Introduction

Refusals play an integral role in everyday conversational exchanges, where they serve as negative responses to offers, suggestions, requests, or invitations made by the addressee. The concept of refusal, as defined by Searle and Vandervken (1985, as cited in Al-kahtani, 2005), refers to the opposite of acceptance, indicating the speaker's unwillingness to comply with the addressee's wants. Refusals can potentially evoke negative emotions in the hearer, thus highlighting the significance of performing appropriate refusals in conversation. The choice of an appropriate refusal strategy is influenced by the sociological variables proposed by Brown and Levinson (1987), including social distance (D) between the speaker and the hearer, relative power (P) of the hearer over the speaker, and the absolute ranking (R) of imposition in proportion to the expenditure of time and goods (Brown & Levinson, 1987). To elaborate, the absolute ranking of imposition refers to a ranking system that helps individuals determine the politeness strategies to employ when dealing with impositions. Impositions, such as requests that demand more time and resources (goods), may be perceived as more face-threatening, and, therefore, politeness strategies like indirectness are often employed to mitigate the imposition. On the other hand, impositions that are less time-consuming or resource-intensive may require fewer politeness strategies.

Refusal, being a face-threatening act, can pose a threat to the positive-face want (the want of approval) by indicating that the speaker does not care about the addressee's feelings or wants, thereby undermining the hearer's wants (Brown & Levinson, 1987). To mitigate such a threat, indirect refusals, as opposed to direct refusals, are often employed for politeness purposes. The selection of an appropriate politeness strategy for indirect refusals should be based on the three aforementioned social variables (D, P, and R). This is in line with the notion

that the speaker's choice of politeness strategy should take into consideration the social dynamics of the conversational exchange.

Previous studies examining the speech act of refusal have primarily employed a discourse completion task (DCT) as a means of collecting data. The DCT involves presenting participants with a prompt requiring them to generate a refusal response. This method is favored for its ease and practicality when compared to alternative methods, such as the collection of spontaneous speech data (Wongsittikan, 2022). In addition, literature-based studies exploring speech acts have largely focused on classifying and analyzing different types of speech acts, with examples including investigations into Aesop's fables (Abdulla & Abdulla, 2022), Anton Chekhov's *The Seagull* (Olfati & Yarahmadi, 2011), and works by Oscar Wilde, Colin Howard, and Colin Galsworthy (Altikriti, 2011).

The current study utilized "The Surgeon," a short story by Roald Dahl, as a source for data collection since Dahl is widely regarded as the most renowned British author for children (Maynard & Mcknight, 2002, as cited in Sriphachan, 2019). The objective of this study is to examine the applicability of Brown and Levinson's (1987) politeness theory to the dialogues presented in the story, with a specific focus on the speech act of refusal. This analysis aims to shed light on the interplay between politeness and the use of refusals in fictional discourse.

In this short story, the protagonist, Robert Sandy, is a doctor who holds steadfast to his belief of not accepting payment from patients. However, after successfully treating one of the sons of the King of Saudi Arabia, he is offered a diamond worth over a million dollars. The central theme of the story revolves around this valuable diamond and the occurrence of indirect refusals as the speaker declines offers or suggestions regarding the diamond.

Literature Review

This literature review explores the concepts surrounding refusal speech acts as a form of face-threatening act, with an emphasis on the use of indirectness and their relationship with politeness strategies as proposed by Liang and Min (2013) and politeness theory, along with its sociological variables, as described by Brown and Levinson (1987).

1. The Speech Act of Refusal

Refusal is a speech act that falls under the umbrella of commissives, which are utterances that obligate the speaker to some future course of action (Huang, 2007). Refusals serve as a means of countering the listener's expectations and preconceived notions (Al-Eryni, 2008, as cited in Mohammad et al., 2012). Thus, a speaker who engages in a refusal is effectively declining to participate in the proposal made by the interlocutor, resulting in a disharmonious exchange.

Speech acts are a central concept in the field of linguistics, having been first introduced by J. L. Austin and later developed by his student, John R. Searle. A speech act comprises three distinct components: the locutionary act, the illocutionary act, and the perlocutionary act. The locutionary act refers to the production of a meaningful and linguistically well-formed utterance. For example, when a speaker says "I have a prior engagement" in response to an invitation to go out, such as "Could you go out with me tonight?", they are performing a locutionary act. Additionally, this utterance constitutes an

illocutionary act, as it conveys the intended meaning of refusing the invitation. The perlocutionary act, on the other hand, refers to the effects or consequences of the speech act on the hearer, such as feelings of disappointment or anger.

The act of refusal can be considered a face-threatening behavior, and as such, it is often performed indirectly rather than directly. Indirect forms of refusal may be achieved through the utilization of semantic formulae or categorization. In the literature of cross-cultural pragmatics, the terms "semantic formula" and "strategy" are frequently used interchangeably to refer to the same concept (Sattar et al., 2011).

2. The Concept of Face: Face Wants and Face-Threatening Acts (FTAs)

The concept of face, as defined by Brown and Levinson (1987), refers to "the public self-image that every member wants to claim for himself" (p. 61). These authors decompose face into two distinct facets: negative face and positive face. Negative face represents the desire for freedom of action and unimpeded behavior, while positive face is associated with the desire for approval and appreciation. Culpepper (2001, as cited in Lewis, 2008) posits that "any action that impinges in some degree upon a person's face is a face-threatening act" (p. 183).

In light of this, refusal can be considered a face-threatening behavior as it contradicts an interlocutor's expressed opinion, thereby threatening the interlocutor's positive face. Given the potential impact of face-threatening acts, it is essential to carefully consider the appropriate politeness strategy before engaging in an act of refusal.

3. Brown and Levinson's Politeness Theory

Brown and Levinson (1987) propose that "face is something that is emotionally invested, and that can be lost, maintained, or enhanced, and must be constantly attended to in interaction" (p. 61). This suggests that both the speaker and the addressee must be mindful of avoiding face-threatening acts that could impact their negative or positive face. Based on this premise, it is important to consider the politeness strategies proposed by Brown and Levinson when engaging in acts such as refusals, in order to minimize the potential threat to face and ensure a smooth and respectful interaction. The politeness strategies are shown in the chart:

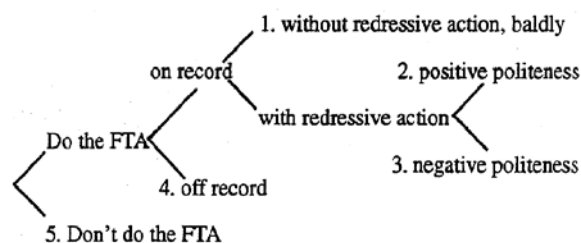

Figure 1 Five politeness strategies

Source: Brown & Levinson (1987)

Face-threatening acts (FTAs) can be performed using either on-record or off-record communication. On-record communication involves a clear intention behind an utterance, while off-record communication allows for multiple interpretations and often involves indirect expression of a speaker's intention. An act performed baldly, without redressive action, is characterized by direct and clear expression, while redressive action typically involves the use of positive or negative politeness strategies. Positive politeness aims to minimize potential face threats by being friendly or preserving solidarity between the speaker and hearer, while negative politeness serves to respect the hearer's desire to maintain autonomy and avoid imposition. In some cases, FTAs can be avoided through nonverbal communication such as facial expressions. This paper aims to investigate the usage of indirect refusals in the short story "The Surgeon" and their association with the politeness strategies. Refusal, being a face-threatening act (FTA), can pose a threat to the hearer's positive face, necessitating the use of indirect refusals and accompanying politeness strategies.

To that end, the researcher adopts the politeness strategies proposed by Brown and Levinson (1987) and described by Liang and Min (2013) to examine indirect refusals found in the short story. The strategies include positive politeness (strategy 1: claim common ground or solidarity; strategy 2: offer of repair/new solution; strategy 3: use of an excuse; strategy 4: promise; strategy 5: show sympathy and consideration), negative politeness, and bald on-record strategies (strategy 6: explicit and direct expression of refusal), as well as off-record strategies (strategy 7: giving hints; strategy 8: being ambiguous; strategy 9: being evasive; strategy 10: using body language).

Brown and Levinson (1987, as cited in Lewis, 2008) posit that the seriousness of a face-threatening act depends on three sociological variables, which will be analyzed in the context of indirect refusals in the short story. These variables are social distance (D) between the speaker and hearer, relative power (P) between the speaker and hearer, and the absolute ranking (R) of imposition in a given culture or situation.

In conclusion, the study seeks to demonstrate the importance of considering these politeness strategies and sociological variables in the performance of indirect refusals.

Research Questions

The following research questions will be addressed in this study:

1. To what extent can the indirect refusals in the short story "The Surgeon" be related to the politeness strategies outlined by Brown and Levinson?
2. Does the application of the social variables proposed by Brown and Levinson assist in explaining the use of indirect refusals in this particular literary work?

Research Methodology

Data Collection

The researcher carefully reviewed the short story and identified some instances of conversational exchanges related to negative indirect refusals in response to offers and suggestions.

Data Analysis

The present study leveraged the politeness strategies proposed by Liang and Min (2013) to analyze the negative responses to offers and suggestions present in the short story, *The Surgeon*. In particular, the study employed Brown and Levinson's (1987) framework of politeness strategies, which encompasses positive politeness, negative politeness, off-record strategies, and bald on-record strategies, in order to explain the indirect refusals observed in the text. In addition, the study took into consideration the relationships between the characters, as these are believed to impact the choice of indirect refusals according to the three social variables proposed by Brown and Levinson (1987), which are: social distance (D), relative power (P), and absolute ranking (R) of imposition. The relationships analyzed in this study include the doctor (Robert Sandy) with a prince patient, a male patient, the doctor's wife (Betty Sandy), and a jeweler (Harry Gold) with a customer (Robert Sandy).

Results & Discussion

Following the systematic classification of the indirect refusals present in Roald Dahl's short story, *The Surgeon*, the researcher identified five instances of refusal of suggestions and four instances of refusal of offers. With regard to the speech act of refusal, it is widely accepted that this act poses a threat to the positive face wants of the recipient. However, it is also acknowledged that various politeness strategies can be utilized to mitigate this threat, including positive politeness, negative politeness, and other strategies (Liang & Min, 2013). To facilitate analysis, the findings were analyzed in a chronological manner within the context of the short story.

"You have done extraordinarily well," Robert Sandy said, seating himself behind the desk. "It's altogether a splendid recovery. I don't think there's any need for you to come and see me anymore." The patient finished putting on his clothes and said to the surgeon, "May I speak to you, please, for another moment?" "Of course you may," Robert Sandy said. "Take a seat".

(a) **A Male Patient:** "I suppose you refuse to take a fee?"

The Doctor (Robert Sandy): "I work entirely for the National Health Service and they pay me a very fair salary".

The male patient initiated the interaction with an indirect speech act, utilizing an interrogative construction in the form of an affirmative statement, with the intention of offering a fee to the doctor. However, the doctor, Robert Sandy, held a conviction of not accepting fees from his patients and therefore declined the offer. To execute the refusal, Robert Sandy employed an indirect refusal strategy, specifically using an explanation or reason. This form of indirect refusal was perceived as polite and can be analyzed as utilizing a positive politeness strategy, as proposed by Brown and Levinson (1987) and further explained by Liang and Min (2013), which involves strategy 3: offering an excuse. This choice of strategy may have been influenced by the desire to remove the implication of a direct refusal, as the use of an excuse provides an alternative explanation for the potentially face-threatening behavior, as described by Coppock (2005 as cited in Liang and Min, 2013).

Given the social distance between the physician and the patient, who may be meeting for the first time, it is imperative that the physician adopt a polite demeanor. The social distance (D) between the communicator and the recipient may dictate that the response preserves the latter's positive face. This is due to the significant social distance that exists between the two parties. By citing receipt of salary as the reason, the physician effectively declined the patient's offer in a polite manner, rather than resorting to a confrontational approach. This strategy preserves the patient's face, despite the rejection of their offer.

(After having seen the doctor kept refusing his offer), the prince said, "But dash it all, you saved my life", tapping the palm of his hands on the desk. "I did no more than any other competent surgeon would have done," Robert Sandy said. The prince took his hands off the desk and clasped them on his lap. "All right", Mr Sandy, even though you refuse a fee, there is surely no reason why my father should not give you a small present to show his gratitude." ... The prince took from his jacket pocket a small pouch made of black velvet and he pushed it across the desk... Robert Sandy looked suspiciously at the black pouch, but he made no move to take it.

- (b) **The Prince Patient:** "My father said also to tell you that in his eyes my life is without price and that nothing on earth can repay you adequately for having saved it. This is simply a ... what shall we call it ... a present for your next birthday. A small birthday gift."

The Doctor: "He shouldn't give me anything."

Upon recuperation, the princely patient expressed a strong desire to gift the attending physician. The physician declined the offer with due deference. Subsequently, the prince informed the physician that his father, the king, wished to present a gift. The physician proffered an alternative suggestion, politely declining the offer and suggesting that the king need not provide any gifts. This indirect refusal can be interpreted as an instance of the positive politeness strategy 2, namely "offer of repair/new solution", employed to mitigate the impact of the rejection on the prince.

The social distance (D) between the physician and the princely patient necessitated that the refusal be executed in a polite manner, owing to their significant social distance. Although the relative power (P) dynamic between the two (the patient over the doctor) could have been a factor, the researcher posits that it played a secondary role in this particular scenario. This is likely because, despite being a prince and the son of a king, the patient was also a patient of the physician. Hence, the social distance between the two was deemed sufficient to warrant the conclusion that the physician's indirect refusal was polite and maintained the patient's positive face.

From (b), "Good gracious me," Robert Sandy said, looking at it [the pouch] but not yet touching it. "What is it?"

(c) **The Prince Patient:** "It's a diamond. Pure white. It's not especially large but the colour is good."

The Doctor: "I really can't accept a present like this. No, it wouldn't be right. It must be quite valuable."

In this conversation exchange, the prince attempted to entice the physician to accept his gift, a diamond, by highlighting its desirable qualities. This was a strategy aimed at persuading the physician to accept the gift. Despite these efforts, the physician declined the prince's offer, stating that it would not be right, or it can be seen as unethical for a doctor to receive a diamond from a patient. The physician's response was characterized by an indirect refusal, which was accompanied by a reason. This reason appears to align with positive politeness strategy 3, specifically the use of an excuse, as a means of declining the offer while preserving the positive face of the prince.

Two crucial social variables were evident in this situation. Firstly, the social distance (D) between the physician and the prince, as they were unfamiliar with one another, needed to be taken into account. Secondly, the absolute ranking (R) of imposition was significant, as the prince was offering a diamond, a substantial gift, rather than a more modest offering such as a cup or food, which placed it in a high position in terms of impositions of goods. The magnitude of the prince's offer was too significant for the physician to accept, and it was an unprecedented gesture for any physician. Therefore, it was appropriate for the physician to initially employ a moderately direct refusal, stating, "I really can't accept a present like this" since it might be perceived as a moral misconduct or unethical behavior to receive a valuable diamond from the patient. However, due to the concern of upsetting the prince, the physician then provided a plausible reason, stating, "It [the diamond] must be quite valuable." To maintain politeness, the physician further elucidated why the gift could not be accepted. This suggests that, in addition to the social distance (D) between the speaker and hearer, the absolute ranking (R) of imposition also influenced the choice of the politeness strategy employed in the indirect refusal in this scenario.

From (c), The prince smiled at him. "I must tell you something, Mr Sandy." He said. "Nobody refuses a gift from the King. It would be a terrible insult. It has never been done." Robert Sandy looked back at the prince. "Oh dear," he said. "You are making it awkward for me, aren't you?"

(d) **The Prince Patient:** "It is not awkward at all," "Just take it."

The Doctor: "You could give it to the hospital."

Despite persistent attempts by the prince to convince the physician to accept the gift, the prince stated that it would be a severe affront if the physician declined the gift from the king. The physician attempted to decline the offer by suggesting that the prince could donate the diamond to the hospital where the physician worked. The indirect refusal employed by the physician could be perceived as a statement of alternative. Additionally, the physician's refusal could be linked to positive politeness strategy 2: offer of repair/new solution. This strategy was used to politely decline the prince's offer and to mitigate any negative impact on the prince.

In the conversation exchange, the choice of politeness strategy employed by the doctor in declining the prince's offer was influenced by the social distance (D) between the two parties and the absolute ranking (R) of imposition. Given the lack of familiarity between the prince and the doctor, using indirect refusals was deemed to be a more polite approach. The doctor's continued refusal of the diamond gift highlights that such an offer went against his personal beliefs and ethical principles. While relative power (P) between the prince and the doctor could potentially have a bearing on the refusal, it was deemed to play a minor role in this scenario as it was attributed to the prince's father, the King of Saudi Arabia, who was not a participant in the conversation. Ultimately, the doctor's offering of an alternative solution as an indirect refusal was considered polite and appropriate, preserving the positive face of the prince.

He [Robert Sandy] picked up the diamond and placed it in the palm of one hand. "There's never been a diamond in our family before," he said. "Gosh, it is beautiful, isn't it. You must please convey my thanks to His Majesty and tell him I shall always treasure it."

- (e) **The Prince Patient:** "You don't actually have to hang on to it." "My father would not be in the least offended if you were to sell it."

The Doctor: "I don't think I shall sell it."

This analysis will focus on examining instances where suggestions are refused in the discourse. During the conversation, the prince made a proposal that the physician should sell the diamond. The physician's rejection of the suggestion was executed in an indirect manner through the use of a promise not to dispose of the diamond, potentially as a means of avoiding the potential irritation of the prince. The prince's suggestion was politely declined through the utilization of strategy 4, which involves making a promise and is considered a way of demonstrating the speaker's positive intention to preserve the addressee's suggestion or positive face wants, as identified by Liang and Min (2013).

The social factors, including the social distance (D) between the prince and the physician, played a significant role in shaping the physician's response to the prince's suggestion. Additionally, the absolute ranking (R) of imposition acted as a reminder for the physician to properly refuse the suggestion. Given that the physician had received a diamond of potentially substantial monetary value, it was deemed inappropriate and impolite to decline the suggestion directly. In an effort to avoid causing offense to the hearer, the physician opted to indirectly refuse the suggestion not to sell the diamond through the use of a promise.

- (f) **The Jeweler: (Harry Gold)** "in case it [the diamond] interests you, makes it worth about half a million dollars in the trade and over one million dollars if you bought it in a shop."

The Doctor: "You are making me nervous."

Physician Robert Sandy, having made the decision to accept the gift, sought to ascertain the value of the stone and approached Harry Gold, a jeweler, for clarification. After a thorough examination of the stone, the jeweler provided an estimated price, stating that if the physician were to sell the diamond, it would fetch over a million dollars. However, the physician declined to accept the jeweler's valuation of the diamond and instead chose to indirectly refuse

the suggestion through a form of indirect criticism of the requester (Beebe et al., 1990). Although this indirect method of refusal may not appear explicitly polite, it served as an attempt to dissuade the interlocutor. It is a way of conveying hesitancy and reluctance without directly refusing.

In this specific instance, the employment of indirect refusal in response to the jeweler's suggestion appeared to be an appropriate course of action. The social distance (D) between physician Robert Sandy and jeweler Harry Gold was relatively limited, thus rendering the indirect refusal as a means to exhibit the amicable relationship between the jeweler and the customer. This can be construed as a demonstration of solidarity or the establishment of common ground (strategy 1). Furthermore, the absolute ranking (R) of imposition seemed to play a pivotal role in this scenario, given that the jeweler's estimate of the diamond's value was deemed exorbitant, making it challenging for the physician to embrace it.

- (g) **The Doctor:** "We should do it now [go to the bank to get the diamond deposited safely]."
 His Wife: "It's Friday night my darling. All the banks are closed till next Monday."

Upon discovering that the diamond was valued at over one million dollars, the physician, Dr. Robert Sandy, brought the news home with excitement. However, he remembered that he and his wife had plans to go out the following morning and was faced with the challenge of where to securely store the valuable gem. Initially, he proposed carrying it with him, but his wife expressed concerns over the possibility of losing it. Recognizing the risks involved in carrying such a valuable item, Dr. Sandy suggested placing it in a safe deposit box at the bank. His wife, however, declined this idea, pointing out that it was Friday evening and all banks in the area were closed. She employed two positive politeness strategies in her indirect refusal, which included using the endearing term "darling" and providing a valid explanation for the unavailability of the banks over the weekend.

In this particular instance, the wife's use of the term "darling" indicates a close relationship between the doctor and his wife. This endearing term is a positive politeness strategy aimed at maintaining social harmony and showing affection towards the doctor. As the doctor was asking his wife to change their plans and go to the bank on a Friday night, a direct or confrontational rejection of his suggestion could have led to a failed resolution or even escalated into a disagreement. Therefore, the wife employed positive politeness strategies to soften her refusal while still maintaining the couple's social harmony.

- (h) **His Wife:** "We'd better hide it [the diamond] somewhere in the house."
 The Doctor: "I don't think that's a very good idea."

The doctor's wife proposed the idea of hiding the diamond within the house; however, the doctor expressed his disagreement with her suggestion through the utilization of negative politeness or bald on-record strategy, explicitly expressing his refusal with the phrase "I don't think...". This utterance can be perceived as an indirect refusal, as it aimed to discourage the wife's proposal by critiquing her idea and demonstrating its inefficacy. The employment of

negative politeness strategy in this instance indicates a dynamic interplay between power relations and politeness strategies within the conversation.

In this scenario, the degree of social distance (D) between the speaker and listener was established to be close, as evidenced by the long-standing nature of their relationship as a couple with three adult children, which is mentioned in the short story. This close relationship is further reinforced by information provided in the short story, where it is stated that the male protagonist, Robert Sandy, engages in daily bicycle commutes to work, a routine that not only keeps him physically fit but also allows his wife to have access to a car. Given this close relationship, it is plausible to conclude that the indirect refusal expressed in the conversation about the safekeeping of the diamond, which has significant monetary value, may not have been perceived as impolite. The ranking of imposition (R) in this situation is also appropriate, as the conversation pertains to the safeguarding of a valuable asset that could potentially lead to their financial stability. This underscores the importance of the matter at hand.

- (i) **The Doctor:** "Shall we bury it [the diamond] under the soil of the azalea plant in the sitting-room? No one's going to look there."

His wife: "It's not one hundred percent safe."

The doctor, Robert Sandy, suggested hiding the diamond under the soil of the azalea plant in the sitting-room. However, his wife politely declined the suggestion by expressing her concern that the diamond may be discovered by a potential intruder who could knock over the pot and spill the soil, thereby revealing the diamond's presence. Her response can be considered an instance of the positive politeness strategy, as she employed an excuse or explanation to indirectly decline the proposal. This indirect refusal can be attributed to the close social distance (D) between the couple, as they have a long-standing relationship as a married couple with three adult children. The absolute ranking (R) of imposition is also relevant, given the importance of the diamond's value and the need for a secure location to store it. By using polite language, the wife's refusal was perceived as appropriate and respectful.

The analysis presented demonstrates that the indirect refusals in the short story are consistent with the politeness strategies described by Brown and Levinson (1987). However, it is important to note that the refusal strategies proposed by Liang and Min (2013) may not encompass the full range of indirect refusals commonly used in everyday language interactions. In the course of the analysis, the researcher confirmed that using an excuse can function as a reason or explanation, citing Beebe, Takahashi, and Uliss-Weltz (1990) to support this assertion.

Furthermore, in the instance of the doctor's indirect refusal, expressed as "You are making me nervous," this response does not align with any of the strategies identified by Liang and Min (2013). In fact, the researcher determined that this response might represent an indirect form of criticism utilized to decline the requester's suggestion without overtly stating refusal, as discussed by Beebe, Takahashi, and Uliss-Weltz (1990). Given these findings, future research endeavors could explore ways to enhance the accuracy and comprehensiveness of the refusal strategies proposed by Liang and Min (2013), potentially by integrating additional linguistic and sociological factors.

The findings of this analysis suggest that the sociological factors proposed by Brown and Levinson (1987) are applicable to the use of indirect refusals in the short story. Social distance (D), relative power (P), and absolute ranking (R) of imposition are, to a large extent, effective in accounting for the characters' use of indirect refusals. Another noteworthy point of discussion is that, given Roald Dahl's British background, British cultural norms may influence the use of indirect refusals in his works. As highlighted by Iliadi and Larina (2017), in their study comparing Russian and British individuals' performance of refusal speech acts using a discourse completion task, the results revealed that British participants were more inclined to employ politeness strategies to mitigate refusals. Consequently, they tended not to use explicit negatives, a behavior aimed at preserving the interlocutors' face.

Conclusion

This research paper investigates how politeness strategies, as outlined by Liang and Min (2013), interact with sociological factors as described by Brown and Levinson (1987), particularly in the context of refusal, a speech act known for its potential face-threatening nature. The analysis and interpretation of selected conversational instances reveal that characters in the short story employ various politeness strategies in the form of indirect refusals to mitigate the speech act of refusal, which depends on the magnitude of the social variables involved. Overall, this study lends support to Brown and Levinson's politeness theory, with a specific emphasis on the three sociological variables.

However, in this research paper, only a limited number of nine instances of indirect refusals have been subjected to examination. There might be other examples in the story that are available for inclusion. It is also crucial to acknowledge that the analysis presented herein is subjective in its interpretation and should be considered with some reservations. Nevertheless, this study has successfully achieved its objectives by establishing a discernible correlation between indirect refusals and politeness strategies. Furthermore, it underscores the pivotal role played by three social variables in shaping politeness in communicative exchanges, particularly within the selected dialogues in the short story.

For researchers interested in further exploring this area of analysis, data can be collected from both native speakers and L2 learners of English. Written sources, such as novels, dramas, and movies, offer examples of conversational data suitable for analysis. Moreover, future research endeavors may involve validating the sociological factors proposed by Brown and Levinson (1987) by examining the impact of age and gender on the selection of politeness strategies or by determining the values of the social variables since they can be culture-specific, whether hierarchical in eastern cultures or egalitarian and individualistic in western ones. Such investigations would significantly contribute to a deeper understanding of politeness theory and the underlying mechanisms of language use.

REFERENCES

- Abdulla, L. A., & Abdulla, I. A. (2022). An analysis of speech acts in Aesop's fables. *Polytechnic Journal of Humanities and Social Sciences*, 3(2), 164-170. DOI: 10.25156/ptjhss.v3n2y2022
- Al-Kahtani, S. A. (2005). Refusals realizations in three different cultures: A speech act theoretically-based cross cultural study. *Lang. & Transl*, 18, 35-57.
<http://faculty.ksu.edu.sa/saad/Documents/Refusal.pdf>
- Altikriti, S. F. (2011). Speech act analysis to short stories. *Journal of Language Teaching and Research*, 2(6), 13741384. <https://doi.org/10.4304/jltr.2.6.1374-1384>.
- Beebe, L. M., Takahashi, T., & Uliss-Weltz, R. (1990). Pragmatic transfer in ESL refusals. In R. C. Scarcella, E. S. Andersen, and S. D. Krashen (Eds.), *On the development of communicative competence in a second Language* (pp. 55-73). Newbury House.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Dahl, R. (1992). *The collected short stories of Roald Dahl*. Penguin.
- Huang, Y. (2007). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Iliadi, P. L., & Larina, T. V. (2017). Refusal strategies in English and Russian. *RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics*, 8(3), 531-542. <https://doi.org/10.22363/2313-2299-2017-8-3-531-542>.
- Lewis, D. (2008). The dynamics of face in the fictional dialogue of Bret Easton Ellis's *American Psycho*. *INNERVATE leading Undergraduate Work in English Studies*, 1, 182-189.
- Liang, Z. P., & Min, G. (2013). Politeness strategies in refusal. *Sino-US English Teaching*, 10(12), 920-924.
- Mohammad, G., Alireza, B., & Shirin, M. (2012). Investigating cross-linguistic differences in refusal speech act among native Persian and English speakers. *International Journal of Research Studies in Language Learning*, 2, 49-63.
<http://www.consortiacademia.org/index.php/ijrsl/article/download/214/173>
- Olfati, N., & Yarahmadi, M. (2011). Speech act analysis of Anton Chekhov's *The Seagull*. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 1(12), 2522-2527.
- Sattar, H. Q., Lah, S. C., & Suleiman, R. R. (2011). Refusal strategies in English by Malay university students. *GEMA Online™ Journal of Language Studies*, 11(3), 69-81.
[http://www.ukm.my/ppbl/Gema/GEMA%20vol%2011%20\(3\)%202011/pp69_81.pdf](http://www.ukm.my/ppbl/Gema/GEMA%20vol%2011%20(3)%202011/pp69_81.pdf)
- Sriphachan, S. (2019). *Children's rights in Roald Dahl's selected young people's fiction* [Doctoral dissertation]. <http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/64/1/58010162003.pdf>.
- Wongsittikan, N. (2022). Patterns in declining an invitation: Cross-cultural differences in Korean and Thai refusals. *Manusat Paritat: Journal of Humanities*, 44(1), 129-158.

ภาคผนวก

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn

หลักเกณฑ์การส่งบทความ

ชื่อวารสาร : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn
ISSN (Online) 2730-1516
ISSN (Print) 2408-1205 (สงวนลิขสิทธิ์)

กำหนดเผยแพร่ : 2 ฉบับ ต่อ ปี (ราย 6 เดือน)
ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

เจ้าของ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและการบริการ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของนักวิจัย นักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป

2. เพื่อเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยและบทความวิชาการ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด ตำบล หมู่บ้านหรือชุมชน แก่นักวิจัย นักวิชาการและบุคคลทั่วไปได้เสนองานผลงานวิจัยสู่สาธารณะ

3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และผลงานทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและการบริการ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างสถาบันขอเขตเนื้อหา : บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่สาขาวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างของบทความประกอบด้วย

1. หลักเกณฑ์ทั่วไป

1.1 บทความวิชาการที่จะเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ต้องเป็นบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย หรือผลงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่ไม่เคยตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน

1.2 บทความวิชาการจะได้รับการตีพิมพ์ เมื่อผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ (ยกเว้นบทความพิเศษ)

2. การเตรียมต้นฉบับ

กองบรรณาธิการจะรับพิจารณากลับกรองเฉพาะต้นฉบับที่เป็นไปตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

2.1 ต้นฉบับ เป็นต้นฉบับพิมพ์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียว หรือภาษาอังกฤษอย่างเดียว ภาษาที่ใช้ควรถูกต้องตามหลักภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกินหลังตัวอักษร ความยาวไม่เกิน 10 หน้า A4 ระบุเลขหน้าให้ชัดเจนบริเวณด้านบนขวาของหน้ากระดาษ

- บทความภาษาไทยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14

- บทความภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14

*ให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ข้อ 4 รูปแบบการพิมพ์

2.2 ชื่อเรื่อง ควรกระชับและตรงกับเนื้อเรื่อง

2.3 ชื่อผู้เขียน ใช้ชื่อเต็ม โดยไม่ระบุชั้นยศ บรรดาศักดิ์ คำนำหน้านาม

2.4 สถานที่ทำงานของผู้เขียน ระบุสังกัดทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ สามารถติดต่อได้สะดวก และ E-Mail

2.5 บทคัดย่อ ให้ทำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความอย่างครบถ้วนและมีความยาวไม่เกิน 300 คำ ระบุคำสำคัญ (Keyword) จำนวนไม่เกิน 5 คำ

2.6 เนื้อหา การนำเสนอเนื้อหาทางวิจัย ควรสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยและครอบคลุมดังนี้

บทนำ อธิบายความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย สมมติฐาน (ถ้ามี) หรือคำถามการวิจัย อาจรวมถึงการตรวจสอบเอกสารไว้ในการอธิบายความสำคัญของปัญหา

การตรวจสอบเอกสาร เป็นการสังเคราะห์สาระจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงแนวความคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่วิจัย และสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ระบุวิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ปี พ.ศ. ที่ทำการวิจัย

ผลของการวิจัย แสดงผลของการวิจัยและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนั้น ๆ อาจมีภาพตารางและแผนภูมิประกอบ ทั้งนี้อาจวิจารณ์ผลการวิจัยด้วยแนวคิดที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารได้

บทสรุป วิจารณ์ และข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปผลที่ได้รับจากการวิจัยรวมถึงการอภิปรายผลด้วยแนวคิดที่ได้จากการตรวจสอบเอกสาร และให้ข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของผลงานวิจัย

2.7 ภาพประกอบและตาราง ควรมีเฉพาะที่จำเป็น และมีหมายเลขกำกับภาพตามลำดับ ภาพจะต้องชัดเจนแสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่อง ควรเป็นภาพที่สื่อความหมายได้ เมื่อพิมพ์เป็นขาว - ดำ คำอธิบายภาพประกอบและตารางให้ใช้ข้อความกะทัดรัด ชัดเจน

2.8 การอ้างอิงและบรรณานุกรม การอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรมท้ายบทความทุกรายการ จะต้องตรงกัน โดยอ้างอิงเฉพาะส่วนที่มีความสัมพันธ์โดยตรง วิธีการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงตามที่กำหนด จะต้องมีการละเอียดสำคัญเกี่ยวกับเอกสารไว้ครบถ้วน เพื่อความสะดวกในการติดตามเอกสารที่ผู้เขียนได้อ้างอิงไว้

*การอ้างอิงในเนื้อหาควรใช้รูปแบบเดียวกันโดยสม่ำเสมอ โดยใช้ระบบชื่อและปี

2.8.1 การเรียงลำดับเอกสาร เรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้เขียนโดยไม่ต้องมีเลขกำกับ เริ่มด้วยรายชื่อเอกสารภาษาไทย และต่อด้วยรายชื่อเอกสารภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า บรรณานุกรม

2.8.2 บรรณานุกรมที่เป็นภาษาไทย ชื่อผู้เขียนใช้ชื่อเต็ม-นามสกุล และให้แปลบรรณานุกรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติมต่อท้ายในหัวข้อ REFERENCES โดยเขียนแบบเดียวกับข้อ 2.8.3 และ 2.8.4

*ดูตัวอย่างในข้อที่ 5 การแปลบรรณานุกรมจากภาษาไทยเป็นอังกฤษ

2.8.3 บรรณานุกรมที่เป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อผู้เขียนให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนเป็นคำเต็มและตามด้วยชื่ออื่นๆ ซึ่งย่อเฉพาะอักษรตัวแรกในกรณีชื่อที่มีคำขึ้นต้น ด้วยคำว่า Van de, der, von ให้เขียนเต็มหน้าหน้าชื่อสกุล

2.8.4 การอ้างอิงและบรรณานุกรมที่เป็นภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ APA style (American Psychological Association) ซึ่งผู้เขียนสามารถเลือกใช้ APA Seven Edition ได้จาก Reference ใน Microsoft Word 2007 หรือสูงกว่า

2.9 ข้อเสนอแนะในการใช้ภาษา

2.9.1 ใช้ภาษาที่ถูกต้อง เข้าใจง่ายและกะทัดรัด

2.9.2 ใช้คำศัพท์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานและประกาศของราชบัณฑิตยสถาน

2.9.3 การใช้ศัพท์บัญญัติทางวิชาการ ควรใช้ควบคู่กับศัพท์ภาษาอังกฤษ

2.9.4 การเขียนชื่อเฉพาะหรือคำแปลจากภาษาต่างประเทศที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความ หากจำเป็นก็ควรพิมพ์ภาษาเดิมของชื่อนั้นๆกำกับไว้ในวงเล็บ เช่น ไทรบุรี (Kedah) เคปเวอร์ด (Cape Verde) เป็นต้น

2.9.5 ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศในกรณีที่มีคำไทยใช้แพร่หลายอยู่แล้ว

2.9.6 รักษาความสม่ำเสมอในการใช้คำศัพท์การใช้ตัวย่อโดยตลอดทั้งบทความ

2.9.7 การตรวจแก้ไขต้นฉบับ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ตรวจแก้ไขต้นฉบับที่ส่งมาพิมพ์ หากเรื่องตามแต่จะเห็นสมควร ในกรณีที่จำเป็นจะส่งต้นฉบับเดิมหรือฉบับที่แก้ไขแล้วกลับคืนมายังผู้เขียนเพื่อขอความเห็นชอบ

2.9.8 ระยะเวลาในการดำเนินงาน กองบรรณาธิการจะดำเนินการตั้งแต่รับเรื่องจนถึงพร้อมตีพิมพ์ ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน (ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ผู้เขียนใช้ในการแก้ไขตามข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้วย)

3. เงื่อนไขการตีพิมพ์

3.1 ผลงาน หรือบทความวิชาการที่จะเสนอเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยลงตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน (และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ)

3.2 วารสารฉบับนี้ ไม่มีการเรียกเก็บค่าบำรุง ค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดทั้งสิ้น

3.3 ผู้เสนอบทความต้องดำเนินการแก้ไข หรือปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และส่งคืนกองบรรณาธิการวารสารภายในเวลาที่กำหนดหากผู้เสนอไม่ดำเนินการ หรือดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

3.4 กองบรรณาธิการจะไม่คืนต้นฉบับและแผ่นบันทึกข้อมูลให้แก่เจ้าของบทความ ทุกกรณี

4. รูปแบบการจัดพิมพ์ มีการกำหนดรูปแบบการพิมพ์ ดังนี้ (โปรดดูในตาราง)

4.1 บทความภาษาไทย ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

4.2 บทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้แต่ง	เอน	ชิดขวา	16
บทคัดย่อ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	18
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	ชิดซ้าย	18
หัวข้อย่อย	เน้น	ใช้หมายเลขกำกับ	16
บทความ	ปกติ	-	16
การเน้นความในบทความ	เน้น	-	16
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	14
ข้อความอ้างอิง	เอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	20

4.3 การจัดพิมพ์ กำหนดระยะขอบกระดาษ ดังนี้

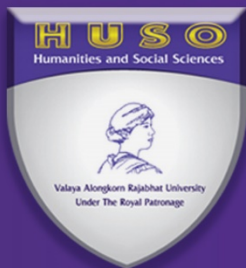
ด้านบน 1.5 นิ้ว ด้านล่าง 1.5 นิ้ว

ด้านซ้าย 2.0 นิ้ว ด้านขวา 1.0 นิ้ว

5. การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

5.1 ผู้ประสงค์ในการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในหัวข้อนั้น ๆ ต้องดำเนินการผ่านระบบ ThaiJo 2.0 ของทางวารสารกำหนดเท่านั้น สามารถเข้าถึงระบบการส่งบทความได้ที่ลิงก์ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal>

5.2 หรือ ส่งต้นฉบับ (Attached file) ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ถึง คุณกฤษณ์ นันท์ ในจิต
E-mail: huso_published@vru.ac.th โทร 0 2529 3914 ต่อ 12
โทรศัพท์มือถือ 06 4958 4951

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ข้อมูลติดต่อ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

เบอร์โทรศัพท์: 0 2529 3914 ต่อ 139-146, 02-529-0674-7 ต่อ 139-146

ที่อยู่ : เลขที่ 1 หมู่ 20 ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180